

Jaarstukken 2022

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Jierstikken 2022 yn ien eachopslach.....	6
Jaarstukken 2022 in één oogopslag.....	7
Gearfetting.....	8
Samenvatting.....	12
Provinciebestuur en organisatie.....	17
Gedeputeerde F. Douwstra (CDA).....	19
Trends Staat van Fryslân.....	23
Leeswijzer.....	27
Beleidsprogramma 1: Bestuur.....	31
Beleidsveld 1.1 Provinciale Staten en Statengriffie.....	34
Beleidsveld 1.2 Gedeputeerde Staten.....	41
Beleidsveld 1.3 Commissaris van de Koning.....	45
Beleidsveld 1.4 Kwaliteit van het bestuur.....	50
Beleidsveld 1.5 Bestuurlijke samenwerking.....	56
Beleidsprogramma 2: Infrastructuur.....	64
Beleidsveld 2.1 Algemeen beleid en verkeersveiligheid.....	67
Beleidsveld 2.2 Verbetering infrastructuur.....	73
Beleidsveld 2.3 Instandhouding provinciale infrastructuur.....	80
Beleidsveld 2.4 Openbaar vervoer.....	87
Beleidsprogramma 3: Omgeving.....	97
Beleidsveld 3.1 Natuur en landschap.....	102
Beleidsveld 3.2 Landbouw.....	124
Beleidsveld 3.3 Veenweide.....	131
Beleidsveld 3.4 Water en milieu.....	143
Beleidsveld 3.5 Energietransitie.....	164
Beleidsveld 3.6 Transitie omgevingswet/ - visie.....	170
Beleidsprogramma 4: Economie.....	177
Beleidsveld 4.1 Innovatie en circulaire economie.....	181
Beleidsveld 4.2 Versterking (internationaal) ondernemerschap en vestigingsklimaat.....	186
Beleidsveld 4.3 Economische structuurversterking.....	192
Beleidsveld 4.4 Noordelijke/landelijke/Europese samenwerking en lobby.....	198
Beleidsveld 4.5 Toerisme en recreatie.....	203
Beleidsprogramma 5: Mienskip.....	214
Beleidsveld 5.1 Leefomjouwing.....	217
Beleidsveld 5.2a Cultuur.....	235
Beleidsveld 5.2b Erfgoed.....	244
Beleidsveld 5.3 Taal, media, ûnderwiis en letteren.....	250
Beleidsveld 5.3 Taal, media, onderwijs en letteren.....	259
Beleidsprogramma 6: Bedrijfsvoering.....	269

Beleidsveld 6.1 Mensen.....	271
Beleidsveld 6.2 Middelen.....	275
Beleidsprogramma 7: Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	280
Vastgestelde beleidsnotities	281
Beleidsveld 7.1 Provinciefonds.....	282
Beleidsveld 7.2 Opcenten motorrijtuigenbelasting	283
Beleidsveld 7.3 Dividenden	284
Beleidsveld 7.4 Financieringsrente.....	285
Beleidsveld 7.5 Interne financiering.....	286
Beleidsveld 7.6 Overige algemene dekkingsmiddelen	287
Beleidsveld 7.7 Werken voor derden.....	289
Beleidsveld 7.8 Onvoorzien	290
Paragrafen	294
Paragraaf 1 Provinciale heffingen.....	295
Paragraaf 2 Weerstandvermogen.....	299
2.1 Beschikbare weerstandscapaciteit.....	300
2.2 Benodigde weerstandscapaciteit	304
2.3 Weerstandvermogen	306
2.4 Mutatie risico's	307
2.5 De risico's	308
2.6 Financiële kengetallen	313
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen.....	317
3.1 Onderhoud infrastructuur.....	318
3.2 Onderhoud gebouwen.....	319
3.3 Middelen kapitaalgoederen	321
Paragraaf 4 Financiering en beleggingen	322
4.1 Ontwikkeling financieringssaldo.....	323
4.2 Financiering en beleggingen	324
4.3 Revolverende middelen	325
4.4 Toerekening van rente.....	327
4.5 Risicobeheer Treasury	328
4.6 Ontwikkeling financiële markten.....	329
Paragraaf 5 Verbonden partijen	330
5.1 Inleiding	331
5.2 Overzicht verbonden partijen.....	333
Gemeenschappelijke regelingen	333
Vennootschappen en coöperaties	338
Stichtingen en verenigingen.....	348
Overige verbonden partijen.....	351
Financiële risico's provincie	356
Paragraaf 6 Grondbeleid	357
Paragraaf 7 Bedrijfsvoering	360

1. Ontwikkeling en organisatie	361
2. Mensen	362
3. Informatie en huisvesting	366
4. Financien	370
5. Fraude en onregelmatigheden	376
6. Rechtmatigheid.....	377
Paragraaf 8 VTH.....	378
Paragraaf 9 Grote projecten	382
0. Overzicht grote projecten	383
1. Spoorprojecten (programma infrastructuur)	384
2. Thialf (Heerenveen, stad van Sport) (programma mienskip).....	387
4. De Nieuwe Afsluitdijk (programma's infrastructuur, omgeving en economie)	389
4a. Programma De Nieuwe Afsluitdijk	390
4b. Vismigratierivier	393
4c. De bruggen en de sluis Kornwerderzand.....	395
7. Uitvoering natuuropgave	398
Paragraaf 10 Samenwerkingsverbanden	403
Bijlagen	406
Bijlage 1 Financieel kader	407
Bijlage 2 Begrotingshistorie	409
Bijlage 3 EMU saldo.....	417
Bijlage 4 Begrippenlijst	418
Bijlage 5 Investeringen 2022	421
Bijlage 6 Prestatie Indicatoren BBV.....	430
Jaarrekening	433
1. Inleiding	434
2. Balans en exploitatie.....	435
3. Tijdelijke budgetten	457
4. Controle verklaring	468
5. Bijlagen	469

Jierstikken 2022 yn ien eachopslach

Jierstikken 2022 yn ien eachopslach

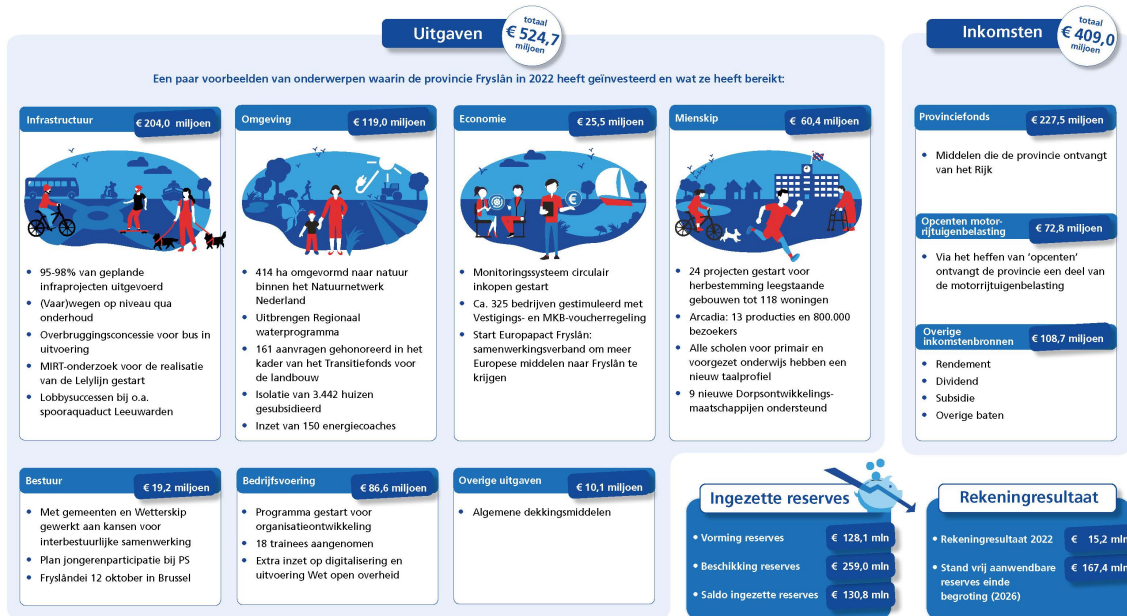
Ek yn 2022 hat de provinsje wurke oan de ambysje dat Friezen de lokkichste ynwenners fan Nederlân bliuwe. Troch de sterke sosjale struktueren, de sosjale gelikens en de leefberens fierder te stimulearjen, hat de provinsje hydroegen oan de brede wolfeart yn Fryslân. Hjirûnder in tal resultaten dy't wy yn 2022 helle hawwe:

Jaarstukken 2022 in één oogopslag

Jaarstukken 2022 in één oogopslag

Ook in 2022 heeft de provincie gewerkt aan de ambitie dat Friezen de gelukkigste inwoners van Nederland blijven. Door de sterke sociale structuren, de sociale gelijkheid en de leefbaarheid verder te stimuleren, heeft de provincie bijgedragen aan de brede welvaart in Fryslân. Hieronder een aantal resultaten die we in 2022 behaald hebben:

Gearfetting

Wat diene wy yn 2022?

Yn dizze jierstikken sjogge wy werom op 2022, it lêste jier fan it bestjoersakkoart.

Understeand stelle wy ferskate ûnderwerpen en projekten oan 'e oarder dêr't wy mei sukses oan wurke hawwe, mar ek in tal ûnderwerpen dy't opûnthâld oprûn hawwe om oare reden opfalle. Wy behannelje dy tema's fia de ambysjes út it akkoart. Wy slute ôf mei in finansjele blik op 2022.

Enerzjyk Fryslân

De enerzjykrisis, dy't as gefolch fan de oarloch yn Oekraïne ûntstie, hat yn 2022 de fokus op enerzjybesparing fergrutte. Driigjende tekoarten oan gas en hege enerzjyprizen fergrutten de urginsje om maatregels dy't it enerzjyferbrûk ferleegje te nimmen. Dat hawwe wy fasilitearre mei ûnder oare de Fryske Enerzjybank en Fryske Enerzjypreemje. Tagelyk setten wy yn op duorsume enerzjy, lykas grien gas, mar hawwe wy ek stappen set op it mêd fan wetterwaarmte. De duorsume enerzjyproduksje yn Fryslân stiet no op 20%, in groei fan 7% ferlike mei 2021 en in flinke stap yn 'e rjochting fan de ambysje fan 33% yn 2030.

Grien Fryslân

Wetter en klimaatadaptaasje

As útwurking fan de Omjouwingsfisy is yn 2022 it Regionaal Wetterprogramma fêststeld. De útfieringsperioade fan dat wetterprogramma rint oant uterlik 2027. Under oare klimaatadaptaasje is in wichtich ûnderwerp yn it Regionaal Wetterprogramma. Dat hâldt ferbân mei tema's lykas fersâltjen en ferdrûgjen.

Natuurnetwerk Nederland

Foar it Natuurnetwerk Nederland (NNN) is yn 2022 414 hektare ynrjochte. Der is yn 2022 53 hektare binnen it NNN ferkocht en 195 hektare oankocht. It giet om 180 hektare fia de subsydzje- iepenstellingen foar partikulier natuerbehear en 15 hektare reguliere oankeap.

Frysk Programma Lanlik Gebiet

Yn it Frysk Programma Lanlik Gebied (FPLG) binne kondysjes sketst om ta in goed gebietsprogramma te kommen. Wichtich dêrby is dat it jild út it lanlike transysjefûns (goed € 24 miljard) beskikber steld wurdt. De eardere foarferkenning wie benammen op de stikstofopjefte basearre. Troch it koälysje-akkoart fan it kabinet is de opdracht ferbrede nei it NPLG, mei nije opjeften dy't ta in nije planning laten.

Feangreide

Fanwegen de ûntwikkelingen oangeande it Nacionaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is de werhifking fan de CO2-reduksjedoelstelling foar it feangreidegebiet, yn oerlis mei it Bestjoerlik Oerlis Feangreide (BOF), oant mids 2023 ta útsteld. De beslútfoarming wurdt no ûnderdiel fan de beslútfoarming oer it gebietsplan dat de provinsje op it stuit yn it ramt fan it NPLG ûntwikkelet.

Agrarysk Fryslân

Yn 2022 hawwe wy fierder útfiering jûn oan de yn septimber 2021 fêststelde provinsjale Lânbou-aginda om de oerstap nei natuerynklyskive omrinlânbou te stimulearjen en fasilitearjen. Ien fan de saken dy't wy útfierd hawwe is it Transysjefûns (aksjepunt 9 fan de Lânbou-aginda), dêr't mei-inoar € 3,6 miljoen beskikber wie foar de transysje fan de lânbou. Mei-inoar binne der foar dat transysjefûns 161 oanfragen yntsjinne.

Dêrnjonken wurkje wy fierder oan de transysje nei in natuerynklyskive omrinlânbou. Yn de Lânbou-aginda hawwe wy dêr ûnder oare foar oanjûn in Fryske Omrinlânbou yn te fieren. Dy is yn 2022 yn de gemeente Súdwest-Fryslân mei 8 boeren úteinset.

Undernimmend Fryslân

Om ekonomyske kânsen yn Fryslân te kreëarjen dy't by ús fisy passe en bydrage oan de opjeften dêr't wy foar steane, wurkje wy neffens de Beliedsnota Ekonomy (2021) yn fiif linen. Lâns dy linen ynvestearje wy yn talint, fêstigingsklimaat, gearwurking. Wy dogge dat mei ús partners út it bedriuwslibben, ûnderwiis, oare oerheden en ûndersyksinstellingen. Yn 2022 binne ûnderskate subsydzjeregelingen iepensteld, dêrûnder de MKB-voucherregeling en de eksportregeling. De NOM is yn 'e hjerst mei TopDutch 2.0 úteinset.

As provinsjale organisaasje wolle wy sels ek sirkulêr ynkeapje en witte hoefier't wy dêr mei binne. Yn 2022 hawwe wy in sirkulêr monitoaringssysteem ûntwikkele. Mei dy monitoaring kinne wy jierliks ynsjoch krije yn de sirkulêre ynkeapen by de provinsje. 2022 is dêrby it startjier.

Ek op Europeesk nivo hawwe wy yn 2022 it nedige dwaan kinnen. It Europapakt Fryslân (foarhinne Fryske Projektemasine) is úteinset en de earste regelingen ûnder it EFRO-programma binne iepene. As reaksje op COVID-19 hat de EU it fûns REACT-EU oprjochte wêryn't foar Noard Nederlân € 45 miljoen beskikber is.

Leefber Fryslân

De resultaten wat Leefberens oanbelanget lizze op koers. Yn 2022 binne wy trochgien mei it subsidiearjen fan ûnderskate lokale mienskipsinisjativen fia it Iepen Mienskipsfûns (IMF). Mei-inoar binne der yn dizze bestjoersperioade, oant en mei 2022, 770 inisjativen honorearre.

Wenje

Op it mêd fan Wenje hawwe wy yn 2022, yn 'e mande mei it Ryk, ús hantekening set ûnder de komst fan 17.500 nije wenten yn Fryslân oant en mei 2030. Dêrnjonken hawwe wy yn 2022 jild beskikber steld foar it bouwen fan selsstannige wenten yn besteande frijkommende gebouwen (werbestimming). Troch op dy wize besteande gebouwen fluch en op duorsume wize te transformearjen, kin fluch nije wenromte realisearre wurde. Bykommend foardiel is dat troch leechsteande gebouwen in nije bestimming te jaan ek it fertuteazjen yn doarpen en wiken foarkommen wurde kin. Dat komt de leefberens te'n goede. Yn 2022 binne yn it ramt fan dy regeling 24 projekten (mei-inoar 118 wenten) beskikt.

Sosjale leefberens

Mei-inoar binne der yn it bloeisôneprojekt 21 bloeisône-inisjativen ta bloei kommen. De doelstelling fan it projekt (it befoarderjen fan 15 bloeisône-inisjativen) is dus ryklik helle. De 21 inisjativen binne oer 12 gemeenten ferdield.

Sportbelied

It Ynnovaasjefûns is fan 't jier stal jûn fia it projekt 'Fryslân yn Beweging'. Mei dat projekt wurde fraach en oanbod fan breedtesport yn Fryslân troch de wei fan in digitale omjouwing byinoar brocht. It is in fernijende en ynnovearjende app, dy't it sportoanbod foar de ynwenners yn Fryslân ynsichtlik makket en de stap om te sporten ferlytset. It Ynkklusiviteitsfûns dat oprjochte is, is posityf ûntfongen en wilens binne de earste oanfragen yntsjinne. Ek is yn 2022 de útfiering fan de moasje Skoallereedriden úteinset: 8.750 learlingen fan 177 skoallen hawwe dielnommen.

Bestimming Fryslân

Ferkearsfeilichheid

It tal ferkearsdeaden en -ferwûnen is ferlike mei foargeande jierren omheech gien. It Regionaal Mobiliteitsprogramma is fêststeld. De útfiering begjint yn 2023.

Ynfrastruktuer

Meardere ynfrastrukturele projekten hawwe opûnthâld oprûn. In wichtige oarsaak foarmet de langere levertiid fan ûnderdielen. Ek de oansluting fan brêgen op de betsjinsintrale It Swettehûs rint troch leveringsproblemen efter op 'e planning.

Iepenbier ferfier

Troch de koroanapandemy en persoanlestekoarten hat de regionale ferfierder yn 2022 net de folsleine tsjinstregeling riden. De twajierrige oerbrêgingskonsesje foar it busferfier is ferliend en yngien. It proses om te kommen ta in nije oanbesteging foar tsien jier is úteinset. Provinsjale Steaten hawwe ynstimd mei de ramten en finansjele middels foar de nije buskonsesje foar tsien jier.

It MIRT-ûndersyk foar de realisaasje fan de Lelyline is úteinset. De provinsje en it ryk hawwe ôfpraat dat de desentralisaasjes fan sawol de Waadfearen as de stoptrein Ljouwert-Swol net trochgeane.

De lobby foar de realisaasje fan in spoarakwadukt yn Ljouwert hat derta laat dat it ryk dêr € 75 miljoen foar reservearre hat. Ek is de ombou fan it spoarempasemint yn Ljouwert finansjeel slutend. It wurk dêrfoar wurdt yn 2023 en 2024 dien.

Ofslútdyk

It opûnthâld by it ryksprojekt Ofslútdyk hat ek gefolgen foar provinsjale projekten. Sa keart it de realisaasje fan de Fiskmigraasjerivier op en komt dêrmei ek finansjele druk op it projekt te stean. De ferfanging fan de brêgen by it slûskompleks by Koarnwertersân is troch in feroare ynkeapstrategie fertrage. De eindatum fan 2028 is noch hieltyd wol te heljen.

Gastfrijheidsekonomy

Der hawwe mear saaklike kongressen yn Fryslân west as ferwachte waard. Der binne fjouwer basismonitoaren publisearre, dêrûnder dy foar besikers, bedriuwen en bewenners. De Gebrûksfisy Wetterrecreasje is troch opûnthâld begjin 2023 oplevere.

Fryslân 2028

Kultuer

Nei it Kulturele Haadstêdjier 2018 belibbe Fryslân yn 2022 de earste edysje fan Arcadia, it ferfolch fan Kulturele Haadstêd. It sette de provinsje mei tal fan grutte en lytse produksjes wer efkes op de kulturele kaart mei mar leafst 800.000 besiten. Dêrnjonken seagen 19 produksjes en projekten it ljocht troch in subsydzje foar ynnovaasje en eksperiment, ien fan de pyllders út Nij Poadium, it provinsjale kultuerbelied.

Frysk

It Frysk krige yn 2022 in moaie stimulâns. De regeling Frysk foar no en letter soarge derfoar dat skoallen de kwaliteit fan harren Frysk ûnderwiis ferbetterje koene. It sichtberensakkoart mei it Ryk makke dat der mear omtinken foar de sichtberens fan it Frysk yn de iepenbiere romte is. Mei de Rijksuniversiteit Groningen binne goede ôfspraken oer de learstoel Frysk makke.

Erfgoed

Wy sette ús yn foar behâld fan kultuerhistoarje, bygelyks by it projekt Waddenkust K(l)eigoed, út de Erfgoeddeal wei, mei as doel om yn leechsteande of fertutearze karakteristike gebouwen, kwalitatyf heechwaardige ferbliuwsrecreasje te realisearjen. Yn 2022 is de útfiering fan twa fan de fjouwer projekten yn dy Erfgoeddeal úteinset.

Gearwurkjend Fryslân

Oangeande de ynterbestjoerlike gearwurking yn brede sin is der keazen om prioritearring yn de prosessen foar (fierdere) gearwurking mei oare Fryske oerheden oan te bringen op basis fan draachflak en timing. Dat betsjut konkreet dat it swiertepunt yn de ôfrûne perioade lein hat op it oppakken en fierder bringen fan de oanrekommandaasjes yn it rapport 'Bestuurlijk Regionaal Ecosysteem fan Fryslân' fan de Rijksuniversiteit Groningen. Dêr hat ûnder oare mei alle boargemasters, gemeentesekretarissen en wethâlders finânsjes in rige fan petearen foar west, dy't it konsept-rapport 'Ynterbestjoerlike gearwurkingskânsen' as resultaat hie. Dêrnei is der ek in wurksesje organisearre, dêr't op basis fan de earste resultaten konkrete ferfolchstappen yn ôfpraat binne. Ek is besocht synergy te sykjen tusken gemeentlike beliedsprioriteiten op basis fan de gearstalde koälysje-akkoarten, en oankommende beliedsprioriteiten by it Wetterskip Fryslân likegoed as de provinsje Fryslân. Dêr wurdt yn 2023 fierder ynfolling oan jûn, mei it each op de oansteande Steate- en Wetterskipsferkiezings.

Betelber Fryslân

Finânsjes

Nei mutaasjes reserves bedrage de totale baten oer 2022 € 668 miljoen en de totale lêsten € 652,8 miljoen. Yn de ûndersteande tabellen stiet hoe't de baten en lêsten opboud binne.

Baten

Ynkomsten	Bedraggen x € 1.000
Provinsjale heffings	72.777
Utkearing provinsjefûns	227.523
Dividinten	26.499
Utfongen rinte	9.773
Oare algemiene dekkingsmiddels	4.334

Oare baten	68.127
Ut 'e reserves helle	258.973
Totaal	668.006

Lêsten

As provinsje jouwe wy middels út foar de útfiering fan ferskate taken en aktiviteiten. Foar in part binne dat wetlike taken, lykas op it mêd fan Ferkear en Ferfier, Miljeu, Natuer en Fryske taal. Wy ynvestearje dêrnjonken ek yn 'autonome' taken lykas bygelyks Ekonomy, Underwiis en Sport. Wy hawwe dat yn de provinsjale begutting yn ûndersteande programma's ferdield. Yn 2022 hat de útfiering fan ús belied laat ta ûndersteande lêsten:

Lêsten	Bedraggen x € 1.000
Bestjoer	19.321
Ynfrastruktuer	235.880
Omjouwing	155.687
Ekonomy	34.232
Mienskip	72.383
Bedriuwsfiering	89.020
Algemene dekkingsmiddels en ûnfoarsjoen	46.305
Totaal	652.827*

* Dit bedrach is ynklusyf € 125 miljoen foarming fan reserves

Jierrekkenresultaat

Ut de boppesteande tabellen docht bliken dat de baten heger binne as de lêsten. Nei mutaasjes reserves bedrage de totale lêsten oer 2022 € 652,8 miljoen en de totale baten € 668 miljoen. Dêrmei slút de jierrekken mei in posityf resultaat fan € 15,2 miljoen. Likernôch de helte fan dat resultaat is ûntstien troch frijfal op tydlike budzjetten.

Wy stelle út om mei-inoar € 5,8 miljoen fia resultaatbestimming nei 2023 en lettere jierren troch te skowen. Ien fan dy útstellen is it trochskowen fan de middels foar de WTC gebietsúntwikkeling fan € 4,9 miljoen. As de útstelde € 5,8 miljoen ynset wurdt, dan bedraacht de stân fan de VAR oan de ein fan de beguttingperioade (2026) € 161,6 miljoen.

Bedriuwsfiering

Ferskate ûndersiken lieten sjen dat it needsaaklik is om de provinsjale organisaasje fierder te ûntwikkeljen. Nei oanlieding dêrfan is in programma organisaasjeúntwikkeling úteinset.

It syktefersom is oprûn, dat strykt mei it lanlike byld. Wichtige oarsaken binne koroana en gryp.

Samenvatting

Wat deden we in 2022?

In deze jaarstukken kijken we terug op 2022, het laatste jaar van het bestuursakkoord.

Onderstaand stellen we diverse onderwerpen en projecten aan de orde waar we in 2022 met succes aan gewerkt hebben, maar ook een aantal onderwerpen die vertraging hebben opgelopen of om een andere reden in het oog springen. We behandelen deze thema's via de ambities uit het akkoord. We sluiten af met een financiële blik op 2022.

Energyk Fryslân

De energiecrisis die als gevolg van de oorlog in Oekraïne ontstond, heeft in 2022 de focus op energiebesparing vergroot. Dreigende tekorten aan gas en hoge energieprijzen vergrootten de urgentie om maatregelen te nemen die het energieverbruik verlagen. Dat hebben we gefaciliteerd met onder andere de Friese Energiebank en Friese Energiepremie. Tegelijk zetten we in op duurzame energie zoals groen gas, maar hebben we ook stappen gezet op het gebied van aquathermie. De duurzame energieproductie in Fryslân staat nu op 20%, een groei van 7% ten opzichte van 2021 en een flinke stap in de richting van de geambieerde 33% in 2030.

Groen Fryslân

Water en klimaatadaptatie

Als uitwerking van de Omgevingsvisie is in 2022 het Regionaal Waterprogramma vastgesteld. De uitvoeringsperiode van dit waterprogramma loopt tot uiterlijk 2027. Onder andere klimaatadaptatie is een belangrijk onderwerp in het Regionaal Waterprogramma. Dit heeft betrekking op thema's zoals verzilting en verdroging.

Natuurnetwerk Nederland

Voor het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is in 2022 414 hectare ingericht. Er is in 2022 53 hectare binnen het NNN verkocht en 195 hectare aangekocht. Dit betreft 180 hectare via de subsidieopenstellingen voor particulier natuurbeheer en 15 hectare reguliere aankoop.

Frysk Programma Landelijk Gebied

Binnen het Frysk Programma Landelijk Gebied (FPLG) zijn er condities geschetst om tot een goed gebiedsprogramma te komen. Belangrijk daarbij is dat het geld uit het landelijke transitiefonds (ruim € 24 miljard) beschikbaar wordt gesteld. De eerdere voorverkenning was voornamelijk op de stikstofopgave gebaseerd. Vanuit het coalitieakkoord van het kabinet is de opdracht verbreed naar het NPLG, met nieuwe opgaven die leiden tot een nieuwe planning.

Veenweide

Vanwege de ontwikkelingen rondom het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is de herijking van de CO₂-reductiedoelstelling voor het veenweidegebied, in overleg met het Bestjoerlik Oerlis Feangreide (BOF), uitgesteld tot medio 2023. De besluitvorming wordt nu onderdeel van de besluitvorming over het gebiedsplan dat de provincie momenteel ontwikkelt in het kader van het NPLG.

Agrarisch Fryslân

In 2022 hebben we verder uitvoering gegeven aan de in september 2021 vastgestelde provinciale Landbouwagonde om de overstap naar natuurinclusieve kringlooplandbouw te stimuleren en faciliteren. Eén van de zaken die we hebben uitgevoerd is het Transitiefonds (actiepunt 9 van de Landbouwagonde), waar in totaal 3,6 miljoen euro beschikbaar was voor het de transitie van de landbouw. In totaal zijn er voor dit transitiefonds 161 aanvragen ingediend.

Daarnaast werken we verder aan de transitie naar een natuurinclusieve kringlooplandbouw. In de Landbouwagonde hebben we hier onder andere voor aangegeven een Friese Kringloopcoöperatie te initiëren. Deze is in 2022 gestart in de gemeente Súdwest-Fryslân met acht landbouwers.

Ondernemend Fryslân

Om de economische kansen in Fryslân te creëren die passen bij onze visie en bijdragen aan de opgaven waar we voor staan, werken we conform de Beleidsnota Economie (2021) in vijf lijnen. Langs deze lijnen investeren we in talent, vestigingsklimaat, samenwerking. We doen dit met onze partners uit bedrijfsleven, onderwijs, andere overheden en onderzoeksinstituten. In 2022 zijn verschillende

subsidiereregelingen opengesteld, waaronder de MKB-voucherregeling en de exportregeling. De NOM is in het najaar gestart met TopDutch 2.0.

Als provinciale organisatie willen we zelf ook circulair inkopen en weten hoe ver we daarmee zijn. In 2022 hebben we een circulair monitoringssysteem ontwikkeld. Met deze monitoring kunnen we jaarlijks inzicht verkrijgen in de circulaire inkopen binnen de provincie. 2022 telt daarbij als startjaar.

Ook op Europees niveau hebben we in 2022 het nodige kunnen doen. Het Europapact Fryslân (voorheen Friese Projectenmachine) is gestart en de eerste regelingen onder het EFRO-programma zijn geopend. Als reactie op Covid-19 heeft de EU het fonds REACT-EU opgericht waarin voor Noord Nederland € 45 miljoen beschikbaar is.

Leefbaar Fryslân

De resultaten voor wat betreft Leefbaarheid liggen op koers. In 2022 zijn we doorggegaan met het subsidiëren van verschillende lokale mienskipsinitiatieven via het Iepen Mienskipsfûns (IMF). In totaal zijn er deze bestuursperiode, tot en met 2022, 770 initiatieven gehonoreerd.

Wonen

Op het gebied van Wonen hebben we in 2022, samen met het Rijk, onze handtekening gezet onder de komst van 17.500 nieuwe woningen in Fryslân tot en met 2030. Daarnaast hebben we in 2022 geld beschikbaar gesteld voor het bouwen van zelfstandige woningen in bestaande vrijkomende gebouwen (herbestemming). Door op deze manier bestaande gebouwen snel en op duurzame wijze te transformeren, kan snel nieuwe woonruimte worden gerealiseerd. Bijkomend voordeel is dat door leegstaande gebouwen een nieuwe bestemming te geven ook verpaupering binnen dorpen en wijken kan worden voorkomen. Dit komt de leefbaarheid ten goede. In 2022 zijn in het kader van deze regeling 24 projecten (in totaal 118 woningen) beschikt.

Sociale leefbaarheid

In totaal zijn er binnen het bloeizoneproject 21 bloeizone-initiatieven tot bloei gekomen. De doelstelling van het project (het bevorderen van 15 bloeizone-initiatieven) is dus ruimschoots behaald. De 21 initiatieven zijn verdeeld over 12 gemeenten.

Sportbeleid

Het Innovatiefonds is dit jaar vormgegeven via het project 'Fryslân yn Beweging'. Met dit project worden vraag en aanbod van breedtesport in Fryslân door middel van een digitale omgeving bij elkaar gebracht. Het betreft een vernieuwende en innoverende app waarbij het sportaanbod voor de inwoners in Fryslân inzichtelijk wordt gemaakt en de stap om te gaan sporten wordt verkleind. Het opgerichte Inclusiviteitsfonds is positief ontvangen en inmiddels zijn de eerste aanvragen ingediend. Ook is in 2022 de uitvoering gestart van motie Schoolschaatsen: 8.750 leerlingen van 177 scholen hebben deelgenomen.

Bestemming Fryslân

Verkeersveiligheid

Het aantal verkeersdoden en -gewonden is gestegen ten opzichte van voorgaande jaren. Het Regionaal Mobiliteitsprogramma is vastgesteld. De uitvoering begint in 2023.

Infrastructuur

Meerdere infrastructurele projecten hebben vertraging opgelopen. Een belangrijke oorzaak vormt de langere levertijd van onderdelen. Ook de aansluiting van bruggen op de bediencentrale It Swettehûs loopt door leveringsproblemen achter op de planning.

Openbaar vervoer

Door de coronapandemie en personeelstekorten heeft de regionale vervoerder in 2022 niet de volledige dienstregeling gereden. De tweejarige overbruggingsconcessie voor het busvervoer is verleend en ingegaan. Het proces om te komen tot een nieuwe tienjarige aanbesteding is gestart. Provinciale Staten hebben ingestemd met de kaders en financiële middelen voor de nieuwe tienjarige busconcessie. Het MIRT-onderzoek voor de realisatie van de Lelylijn is gestart. De provincie en het rijk hebben afgesproken dat de decentralisaties van zowel de Waddenveren als de stoptrein Leeuwarden-Zwolle niet doorgaan.

De lobby voor de realisatie van een spooraquaduct in Leeuwarden heeft ertoe geleid dat het rijk hiervoor 75 miljoen euro heeft gereserveerd. Ook is de ombouw van het spooreplacement in Leeuwarden financieel rond. De werkzaamheden hiervoor vinden plaats in 2023 en 2024.

Afsluitdijk

De vertraging bij het rijksproject Afsluitdijk heeft ook gevolgen voor provinciale projecten. Zo vertraagt dit de realisatie van de Vismigratierivier en komt daarmee ook financiële druk op dit project te staan. De vervanging van de bruggen bij het sluzencomplex bij Kornwerderzand is door een veranderde inkoopstrategie vertraagd. De eindmijlpaal van 2028 is nog steeds haalbaar.

Gastvrijheidseconomie

Er hebben meer zakelijke congressen in Fryslân plaatsgevonden dan verwacht. Er zijn vier basismonitoren gepubliceerd, waaronder die voor bezoekers, bedrijven en bewoners. De oplevering van de Gebruiksvisie Waterrecreatie is vertraagd tot begin 2023.

Fryslân 2028

Cultuur

Na het Culturele Hoofdstadjaar 2018 beleefde Fryslân in 2022 de eerste editie van Arcadia, de follow-up van Culturele Hoofdstad. Het zette de provincie met tal van grote en kleine producties weer even op de culturele kaart met maar liefst 800.000 bezoeken. Daarnaast zagen 19 producties en projecten het levenslicht door een subsidie voor innovatie en experiment, één van de pijlers uit Nij Poadium, het provinciale cultuurbeleid.

Fries

Het Fries kreeg in 2022 een mooie stimulans. De regeling Frysk foar no en letter zorgde ervoor dat scholen de kwaliteit van hun Fries onderwijs konden verbeteren. Het sichtberensakkoort met het Rijk maakte dat er meer aandacht is voor de zichtbaarheid van het Fries in de openbare ruimte. Met de Rijksuniversiteit Groningen zijn goede afspraken gemaakt over de leerstoel Frysk.

Erfgoed

Wij zetten ons in voor behoud van cultuurhistorie bijvoorbeeld bij het project Waddenkust K(l)eigoed vanuit de Erfgoeddeal, met als doel om in leegstaande of verwaarloosde karakteristieke panden, kwalitatief hoogwaardige verblijfsrecreatie te realiseren. In 2022 is de uitvoering van twee van de vier de projecten in deze Erfgoeddeal gestart.

Samenwerkend Fryslân

Ten aanzien van de interbestuurlijke samenwerking in brede zin is er gekozen om prioritering aan te brengen in de processen voor (verdere) samenwerking met andere Friese overheden op basis van draagvlak en timing. Dit betekent concreet dat het zwaartepunt de afgelopen periode heeft gelegen op het oppakken en verder brengen van de aanbevelingen in het rapport 'Bestuurlijk Regionaal Ecosysteem van Fryslân' van de Rijksuniversiteit Groningen. Hiervoor is onder andere een gespreksronde geweest met alle burgemeesters, gemeentesecretarissen en wethouders financiën, wat heeft geresulteerd in het conceptrapport 'interbestuurlijke samenwerkingskansen'. Daaropvolgend is ook een werksessie georganiseerd waarin op basis van de eerste resultaten concrete vervolgstappen zijn afgesproken. Ook is gepoogd synergie te zoeken tussen gemeentelijke beleidsprioriteiten op basis van de samengestelde coalitieakkoorden, en aankomende beleidsprioriteiten bij zowel het Wetterskip Fryslân als de Provincie Fryslân. Hieraan wordt in 2023 verder invulling gegeven, met het oog op de aanstaande Staten- en Waterschapsverkiezingen.

Betaalbaar Fryslân

Financiën

Na mutaties reserves bedragen de totale baten over 2022 € 668 mln. en de totale lasten € 652,8 mln.. In de onderstaande tabellen staat hoe de baten en lasten zijn opgebouwd.

Baten

Inkomsten	Bedragen x € 1.000
Provinciale heffingen	72.777
Uitkering provinciefonds	227.523

Dividenden	26.499
Ontvangen rente	9.773
Overige algemene dekkingsmiddelen	4.334
Overige baten	68.127
Onttrekking reserves	258.973
Totaal	668.006

Lasten

Als provincie geven wij middelen uit voor de uitvoering van verschillende taken en activiteiten. Voor een deel zijn dat wettelijke taken, zoals op het gebied van Verkeer en Vervoer, Milieu, Natuur en Friese taal. Wij investeren daarnaast ook in 'autonome taken' zoals bijvoorbeeld Economie, Onderwijs en Sport. Wij hebben dit in de provinciale begroting verdeeld in onderstaande programma's. In 2022 heeft de uitvoering van ons beleid geleid tot de onderstaande lasten:

Lasten	Bedragen x € 1.000
Bestuur	19.321
Infrastructuur	235.880
Omgeving	155.687
Economie	34.232
Mienskip	72.383
Bedrijfsvoering	89.020
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	46.305
Totaal	652.827*

* Dit bedrag is inclusief € 125 mln. vorming van reserves

Jaarrekeningresultaat

Uit de bovenstaande tabellen blijkt dat de baten hoger zijn dan de lasten. Na mutaties reserves bedragen de totale lasten over 2022 € 652,8 mln. en de totale baten € 668 mln.. Hiermee sluit de jaarrekening met een positief resultaat van € 15,2 mln.. Ongeveer de helft van dit resultaat is ontstaan vanuit vrijval op tijdelijke budgetten.

Wij stellen voor om in totaal € 5,8 mln. via resultaatbestemming door te schuiven naar 2023 en latere jaren. Eén van deze voorstellen is het doorschuiven van de middelen voor de WTC gebiedsontwikkeling ad € 4,9 mln.. Als de voorgestelde € 5,8 mln. wordt ingezet, dan bedraagt de stand van de VAR aan het einde van de begrotingsperiode (2026) € 161,6 mln..

Bedrijfsvoering

Diverse onderzoeken lieten zien dat het noodzakelijk is om de provinciale organisatie verder te ontwikkelen. Daarop is een programma organisatieontwikkeling gestart.

Het ziekteverzuim is opgelopen, in overeenstemming met het landelijke beeld. Belangrijke oorzaken zijn corona en griep.

Provinciebestuur en organisatie

Samenstelling Provinciale Staten

Provinciale Statenverkiezingen worden één keer in de vier jaar gehouden, waarbij leden rechtstreeks door de stemgerechtigde inwoners van de provincie worden gekozen. Op 20 maart 2019 hebben Provinciale Statenverkiezingen plaats gevonden. Het aantal Statenleden van een provincie is afhankelijk van het aantal inwoners. Voor Fryslân is het aantal zetels vastgesteld op 43. De huidige samenstelling van Provinciale Staten (december 2022) is als volgt:

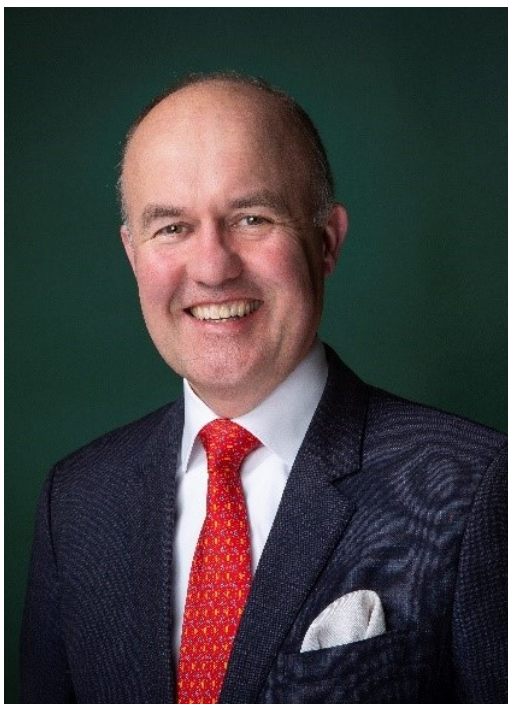
Partij	Aantal zetels
Christen Democratisch Appèl (CDA)	8
Partij van de Arbeid (PvdA)	6
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)	4
Fryske Nasjonale Partij (FNP)	4
Forum voor Democratie (FvD)	3
GrienLinks	3
ChristenUnie	3
Partij voor de Vrijheid (PVV)	3
Socialistische Partij	2
D66	2
Partij voor de Dieren	1
Statenlid Goudzwaard	1
Statenlid Van Swol	1
Statenlid Wymenga-Kooistra	1
Statenlid Wiersma	1
Totaal	43

Statengriffie

Contact met Provinciale Staten als geheel loopt via de Statengriffie. De Statengriffie helpt Provinciale Staten bij het vervullen van haar controlerende, kaderstellende en vertegenwoordigende functie. De Statengriffie houdt zich bezig met secretariële, adviserende en procesmatige taken voor Provinciale Staten en de Statencommissies. De griffier van Provinciale Staten is A.G. Rosier.

drs. A.A.M. Brok, Commissaris van de Koning

Portefeuille

- Coördinatie
Interbestuurlijk toezicht
- Bestuurlijke vernieuwing
- Communicatie
- Coördinatie lobby
- Rijkstaken
- Integriteit

Gedeputeerde F. Douwstra (CDA)

Portefeuille

- Economie en onderwijs
- Financiën (inclusief Windpark Fryslân)
- Sport (inclusief Thialf)
- Europese Fondsen
- Campus Fryslân
- Kwaliteit lokaal bestuur
- Financieel toezicht gemeenten
- IJsselmeer
- Coördinatie F4 gemeenten
- De Fryske Akademie
- Wetsus
- BRZO
- Mijnbouw

Gedeputeerde K. Fokkinga (FNP)

Portefeuille

- Landbouw en visserij
- Dairy Valley
- Aanpak Stikstof
- Leefbaarheid en plattelandsbeleid (inclusief breedband)
- Regionale samenwerking (inclusief Streekagenda's)
- Iepen Mienskipfûns
- Cultureel erfgoed en archeologie
- Wonen
- Jacht (inclusief ganzenaanpak)
- Holwerd aan Zee
- Uitvoering grondbeleid
- Versnellingsagenda Noordoost Fryslân
- Gebiedsontwikkeling

DCA/Kansen in Kernen

- EU Comité van de Regio's
  - Luchtvaart
-

Gedeputeerde D. Hoogland (PvdA)

Portefeuille

- Veenweide
- Natuur
- Biodiversiteit
- Water
- Bodem
- De
grondbank/grondbeleid
- Sociaal beleid en
gezondheid

Gedeputeerde Mr. M.A. Fokkens - Kelder (VVD)

Portefeuille

- Verkeer en vervoer
  - Openbaar vervoer
  - Infrastructuur en
verkeersveiligheid
  - Recreatie en Toerisme
  - Ruimtelijke ordening
  - Omgevingswet en
Omgevingsvisie
  - Wadden
  - Afsluitdijk
  - Vismigratierivier
  - Organisatie en
Bedrijfsvoering
-

Gedeputeerde mr. S.A.E. Poepjes (CDA)

Portefeuille

- 1e loco
- Klimaat (inclusief ruimtelijke inpassing)
- Energie
- Cultuur
- Onderwijs en taal
- Fryslân 2028
- Coördinatie Chinabeleid
- Waddenfonds
- Vergunningen, toezicht en handhaving

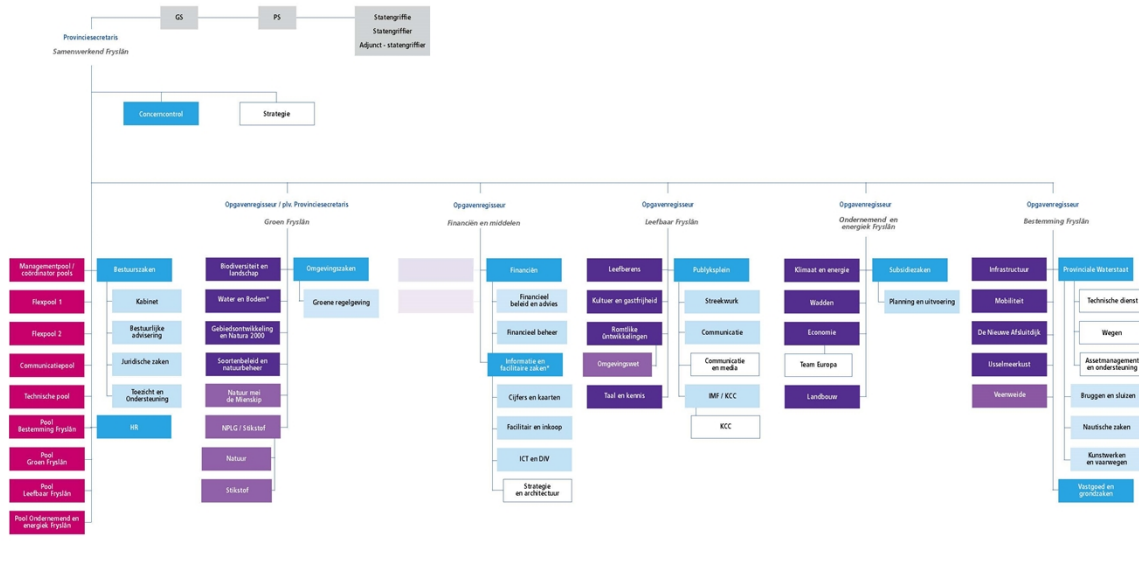

Algemeen directeur en Provinciesecretaris

Arjen Schepers MSc

Ambtelijke organisatie

Organogram Provincie Fryslân

December 2022

- Afdeling / Team
- Opgaver Programma
- Pool
- Eenheid / Cluster ext. met coördinator

*) onder voorbehoud van advies OR

Trends Staat van Fryslân

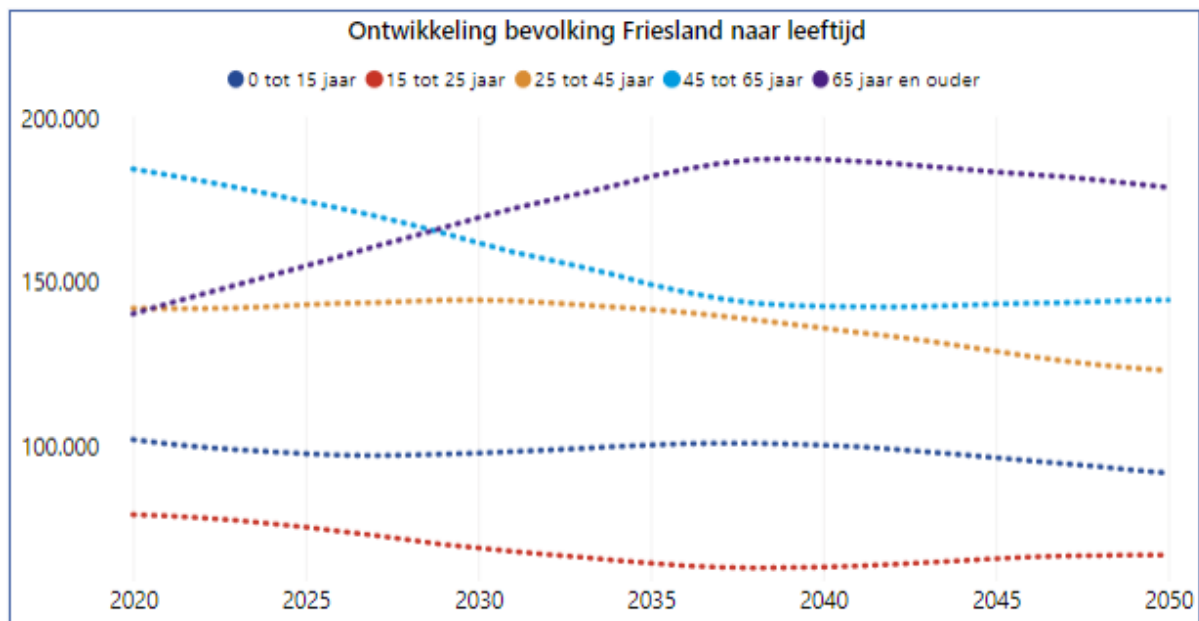
Trends Staat van Fryslân

Eind vorig jaar is de Staat van Fryslân verschenen. Via de factsheets is via feitelijke beschrijvingen en illustraties inzicht gegeven in de maatschappelijke context waarbinnen we als provincie opereren. Tevens zijn per thema verwijzingen opgenomen naar relevante dashboards, kaarten en publicaties. Er wordt nog verkend of de Staat van Fryslân komende bestuursperiode frequenter vernieuwd kan worden (minimaal jaarlijks, maar voor sommige onderwerpen nog frequenter). De Staat van Fryslân biedt dan de praktische achtergrondinformatie voor het politiek-bestuurlijk besluitvormingsproces. Koppeling aan de P&C-cyclus wordt daarbij ook verkend.

In voorliggend hoofdstuk zijn enkele thema's actueel in beeld gebracht. Ook vindt u actuele inzichten in de in 2021 verschenen Tussenbalans van het Bestuursakkoord. Binnenkort verschijnt de Eindbalans. Daarnaast biedt ook het onderdeel cijfers en kaarten op de provinciale website relevante kaarten, dashboards, onderzoekspublicaties en factsheets.

Demografie

De laatste jaren neemt de bevolking van Fryslân weer wat toe, maar op termijn zal krimp, ontgroening en vergrijzing wel doorzetten. Zie voor meer informatie het factsheet Bevolking of het factsheet Huishoudens.

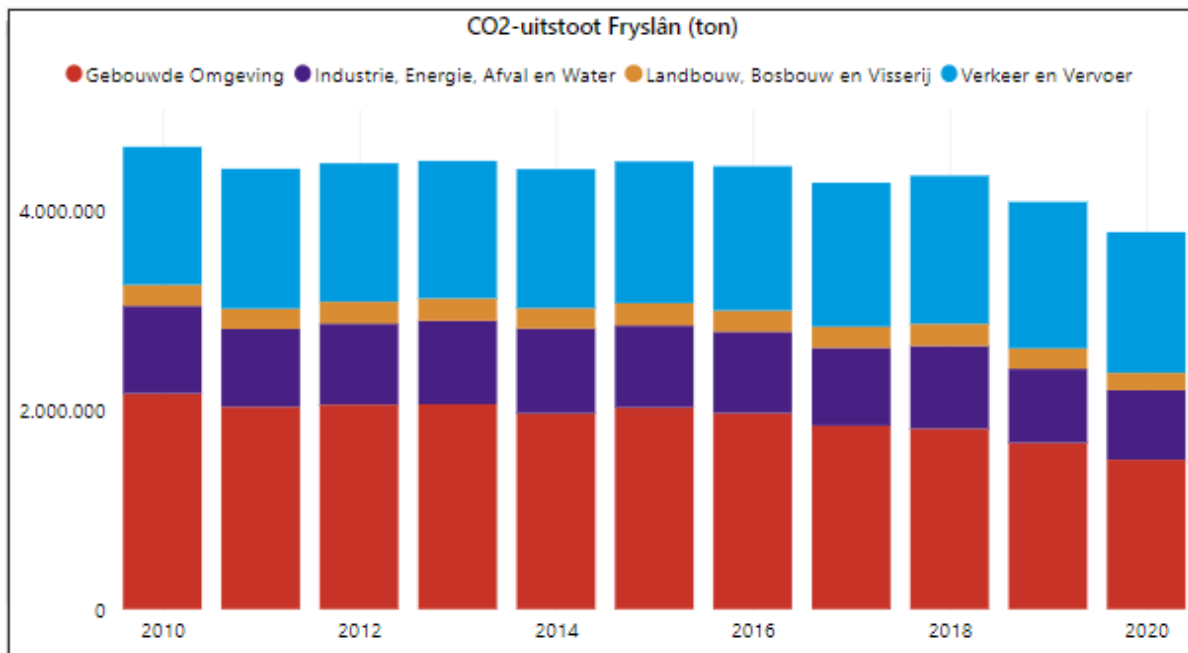
Figuur 1: ontwikkeling bevolking naar leeftijdsgroepen. (Bron: Prognose Bevolking en Huishoudens Fryslan 2020-2050)

Wonen

De verwachte vraag naar extra woningen neemt steeds verder af. Ook omdat er relatief veel nieuwbouw wordt gerealiseerd. De huidige voorraad is qua aantal woningen voldoende voor de vraag in 2030.

CO2-uitstoot

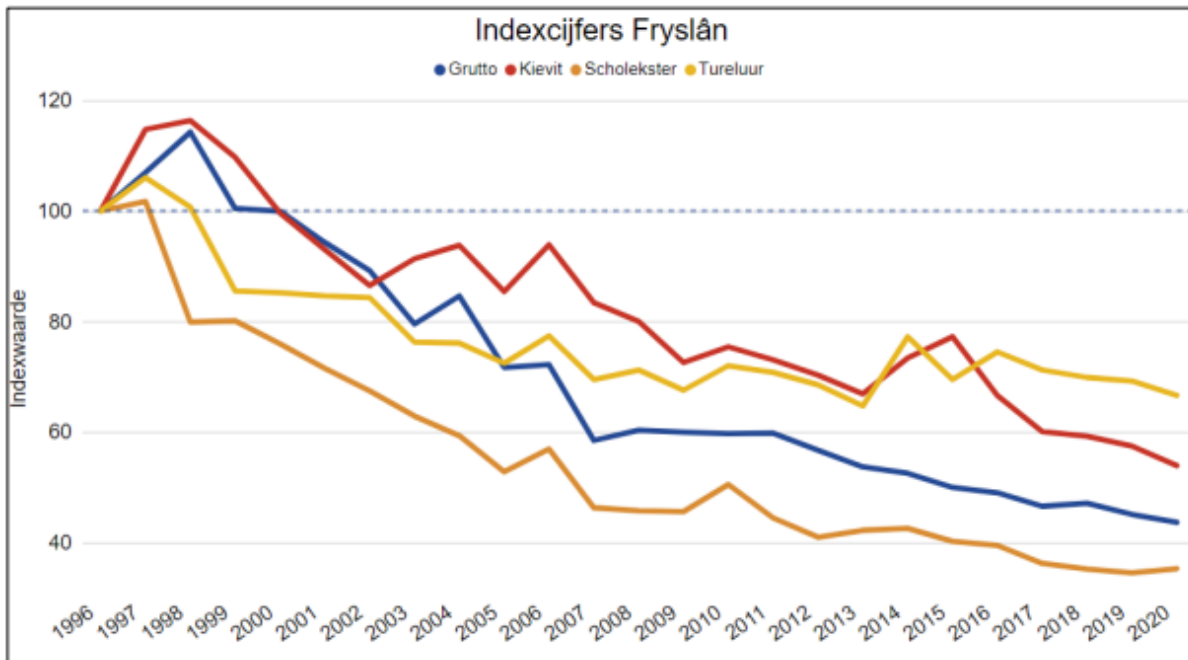
De CO2-uitstoot neemt sinds 2010 af, met name in de gebouwde omgeving. Zie voor meer informatie het dashboard Energietransitie

Figuur 3: Ontwikkeling CO2 uitstoot Fryslân. (Bron: Klimaatmonitor)

Weidevogels

Het aantal weidevogels is de afgelopen 2 decennia afgenomen. Sinds 1996 is het aantal grutto's en scholeksters meer dan gehalveerd en laat ook de Kievit een duidelijke afname zien. De tureluur lijkt de afgelopen 15 jaar redelijk stabiel in aantallen. Zie voor meer informatie het factsheet Boerenlandvogels en akkervlinders.

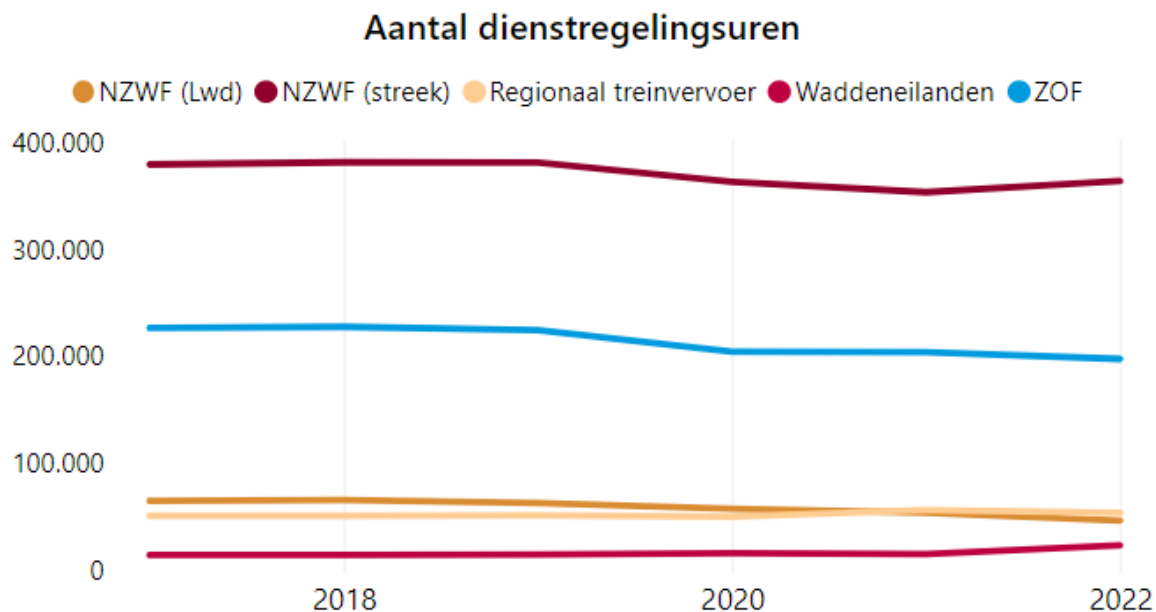
Figuur 4: Indexcijfers grutto, kievit, scholekster en tureluur in Fryslân. 1996 is 100. (Bron: Sovon, Provincie Fryslân)

Openbaar Vervoer

Het aanbod dienstregelingen in het openbaar vervoer is voor heel Fryslân stabiel. In Leeuwarden en Zuidoost Fryslân is sprake van een afname, terwijl in de regio Noord- en Zuidwest juist sprake is van groei

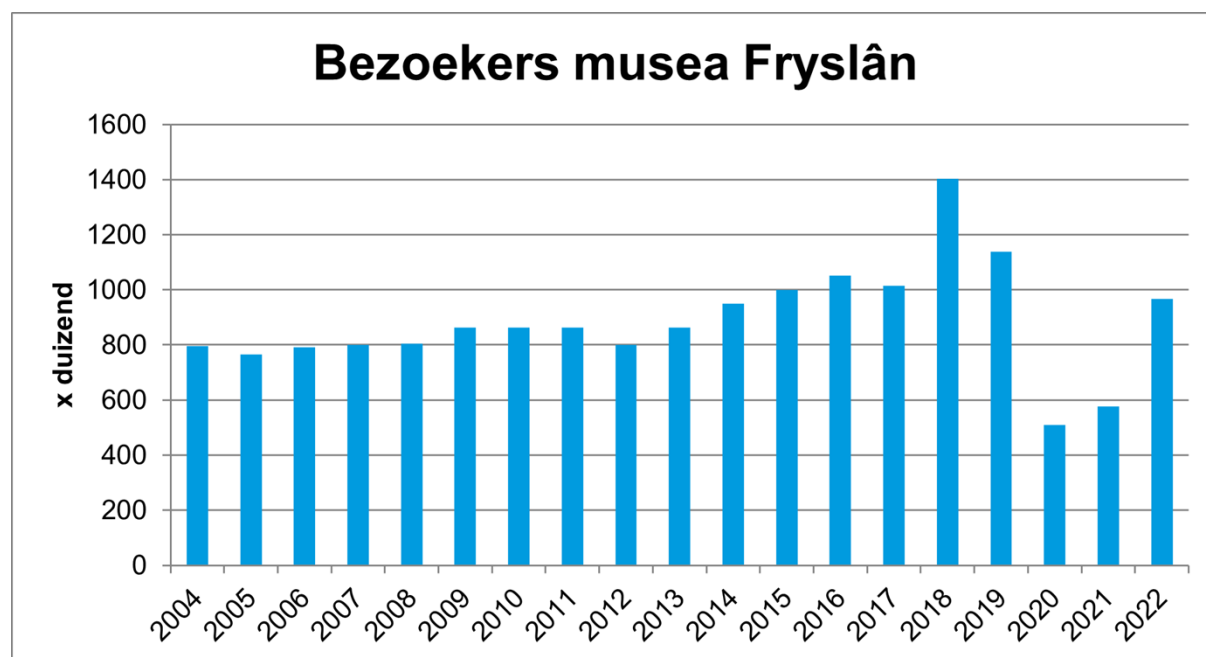
in het aantal dienstregelingsuren. Zie voor meer informatie het dashboard Openbaar Vervoer.

Figuur 5: Aantal dienstregelingsuren in bus- en regionaal treinvervoer. (Bron: Vervoerders)

Cultuur

De Friese musea hebben in 2022 behoorlijk wat bezoekers ontvangen. De magere corona-jaren van 2020 en 2021 lijken achter de rug. Met bijna 1 miljoen bezoekers ligt het niveau weer rond het niveau van voor Culturele hoofdstad (2018).

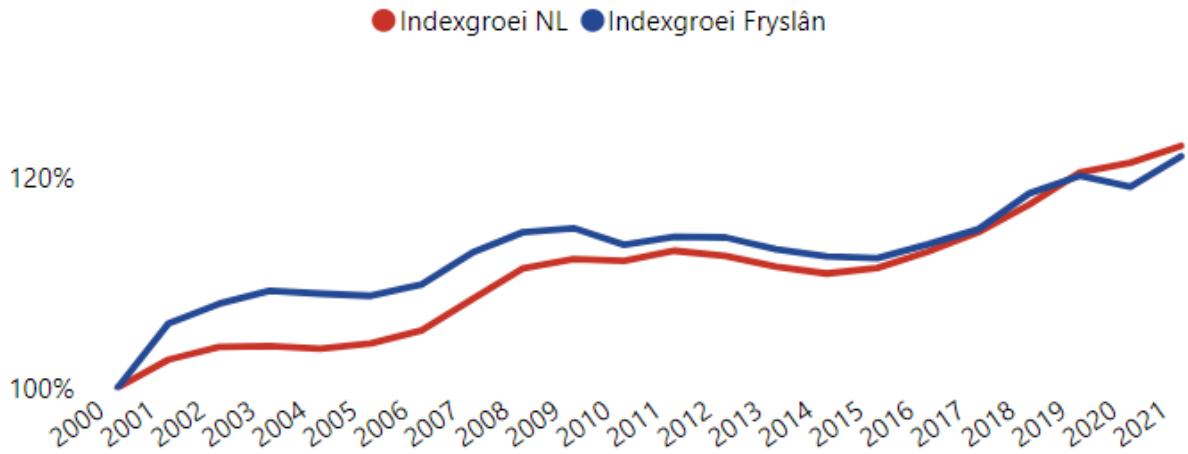

Figuur 6: Ontwikkeling bezoekers Friese musea aangesloten bij de Museumfederatie Fryslân. (Bron: Museumfederatie Fryslân)

Werkgelegenheid

De economie trekt weer aan. Het totaal aantal banen was in Fryslân nog niet eerder zo hoog als in 2021. Zie voor meer informatie het factsheet Werkgelegenheid of het dashboard Werkgelegenheid.

Indexgroei banen Fryslân vs Nederland (t.o.v. jaar 2000) - Totaal

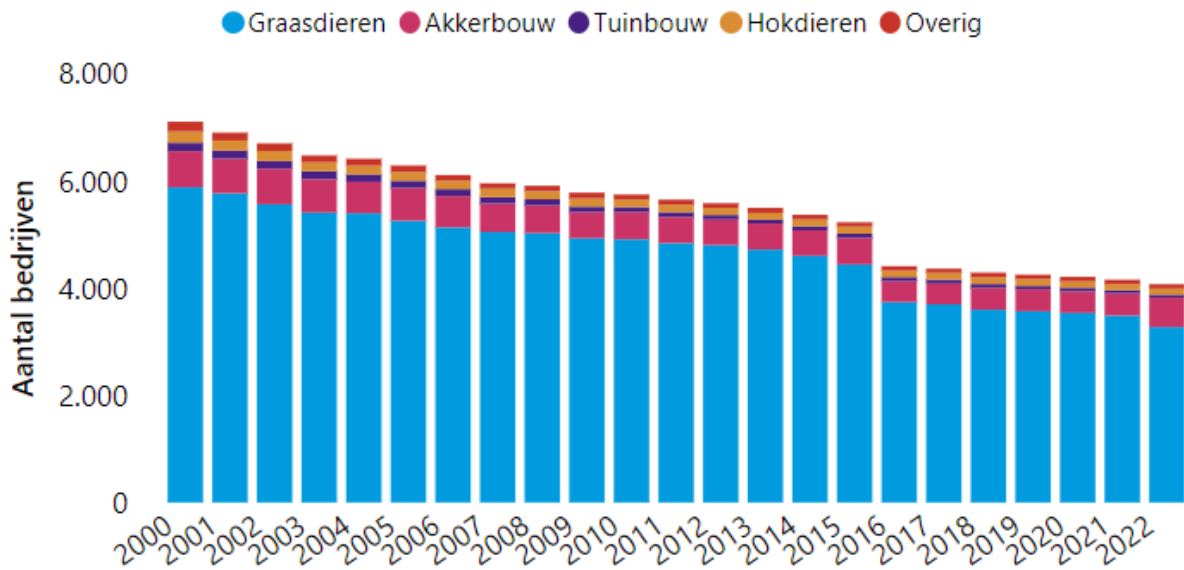

Figuur 7: Ontwikkeling werkgelegenheid Fryslân en Nederland. 2000 is 100%. (Bron: Werkgelegenheidsregister, provincie Fryslân)

Landbouw

Het aantal landbouwbedrijven neemt jaar op jaar verder af. Met name melkveehouderijen stoppen er mee. Deels vindt omschakeling naar akkerbouw plaats, want die sector groeit. Zie voor meer informatie het dashboard Landbouw.

Aantal bedrijven in Fryslân

Figuur 7: Aantal landbouwbedrijven naar soort. (Bron: CBS-Statline Landbouwtellingen)

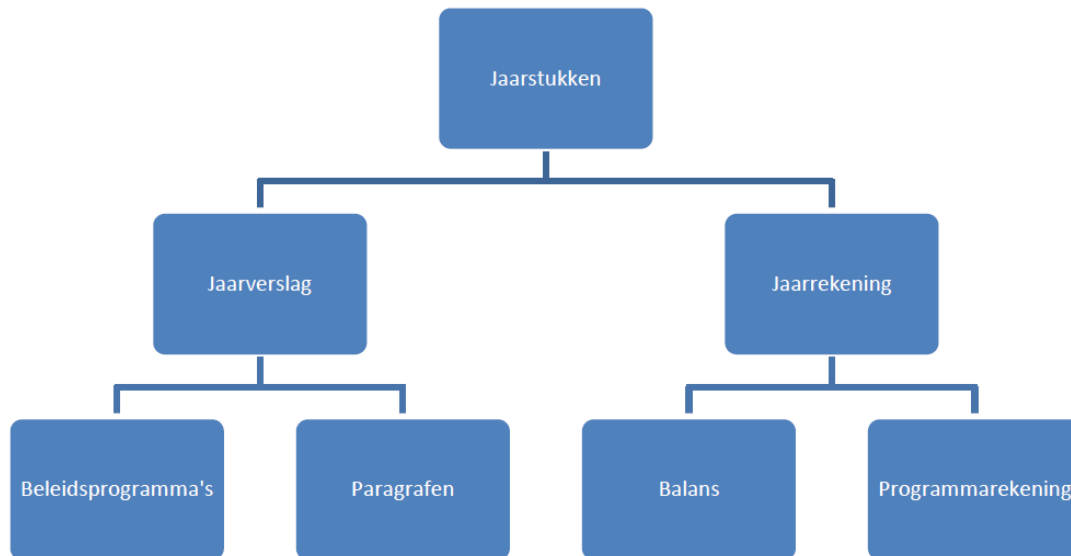
Leeswijzer

Jaarstukken

In deze digitale omgeving vindt u de jaarstukken van het college van Gedeputeerde Staten.

De jaarstukken 2022 zijn het verantwoordingsdocument over het begrotingsjaar 2022 en daarmee het sluitstuk van de bestuurlijke planning- en controlcyclus 2022. De basis is de door Provinciale Staten vastgestelde begroting 2022 en de wijzigingen hierop in de eerste en tweede bestuursrapportage.

De jaarstukken zijn als volgt opgebouwd:

De jaarrekening 2022 van het Fonds nazorg stortplaatsen Fryslân leggen we in een afzonderlijk document voor aan Provinciale Staten.

Jaarverslag

Het eerste deel van de jaarstukken is het jaarverslag. Dit deel bestaat uit de beleidsprogramma's (zoals bijvoorbeeld Infrastructuur en Economie) en de paragrafen. De paragrafen maken we op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening. Deze paragrafen geven vanuit diverse beheersaspecten een dwarsdoorsnede van de programma's. Het jaarverslag wordt afgesloten met een aantal bijlagen. Dit zijn bijvoorbeeld het financieel kader en een investeringsoverzicht.

Jaarrekening

Het tweede deel van de jaarstukken is de jaarrekening 2022 en de toelichting hierop. De jaarrekening bestaat uit de programmarekening (exploitatierekening) en de balans. De jaarrekening leggen we ter vaststelling voor aan Provinciale Staten. De jaarrekening maken we conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De jaarstukken zijn gecontroleerd door accountant BDO.

De accountantscontrole richt zich op de getrouwheid en de rechtmatigheid van de financiële verantwoording. Getrouwheid gaat over de mate waarin we de baten, lasten en balansmutaties juist en volledig hebben verantwoord. Rechtmatigheid is de mate waarin we zogenoemde financiële beheers handelingen – bijvoorbeeld inkopen en aanbestedingen en subsidieverstrekking – volgens de geldende regels hebben uitgevoerd. De accountantsverklaring is bij de jaarrekening gevoegd.

Het accountantsverslag en de reactie hierop van het college van Gedeputeerde Staten leggen we, via het Statenvoorstel bij de jaarstukken, als afzonderlijke documenten aan Provinciale Staten voor.

Opzet beleidsprogramma's

Centraal staat de 'confrontatie' tussen de beleidsdoelen uit de begroting 2022 en de verantwoording hierover. Het vertrekpunt bij elk programma is daarom een overzicht van de provinciale doelen uit de begroting 2022.

Elk beleidsprogramma begint met een algemeen of 'overall'-programmadeel met daarna verschillende beleidsvelden. De volgende onderdelen komen in de programma's aan bod:

Wat wilden we bereiken?

Hier staan de 'overall' programmadoelen uit de begroting 2022. Deze doelen uit de begroting hebben vaak een meerjarig karakter en overstijgen de verschillende beleidsvelden.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Dit geeft inzicht in de mate van doelrealisatie met stoplichtkleuren: groen, oranje of rood. Deze kleurentabel is een samenvatting van de doelrealisatietabellen bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Wat heeft het programma gekost?

Dit is de tabel met de baten en lasten van de betreffende beleidsvelden. In het onderdeel 'mutatie reserves' staat het saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Na dit algemene deel staan in elk programma verschillende beleidsvelden. Elk beleidsveld bestaat uit vier vragen:

Wat wilden we bereiken?

Hier staat het doel van het beleidsveld uit de begroting 2022. Dit doel heeft vaak een meerjarig karakter.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Hier staat met stoplichtkleuren of het doel van het beleidsveld is bereikt.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

In de tabel onder deze kop staan de gewenste resultaten uit de begroting 2022. Stoplichtkleuren laten zien of we de gewenste resultaten hebben gerealiseerd. Onder de tabel staat een toelichting.

Wat heeft het gekost?

Hier laten we de baten en lasten per soort zien: structurele en tijdelijke budgetten, reserves en overlopende passiva. Dit zijn de zogenoemde exploitatiebedragen, dat wil zeggen: inkomsten en uitgaven die we ten laste van de exploitatie in 2022 hebben verantwoord.

Structurele budgetten zijn middelen voor jaarlijks terugkomende uitgaven. Tijdelijke budgetten zijn uitgaven die Provinciale Staten voor een specifieke periode beschikbaar hebben gesteld. In hoofdstuk 3 van de jaarrekening staat het totaaloverzicht van de tijdelijke budgetten, inclusief een toelichting op de grootste afwijkingen in 2022.

Onder de kopjes reserves, voorzieningen en overlopende passiva staan de uitgaven en inkomsten die worden verrekend met de betreffende balansposten. In de jaarrekening leggen we verantwoording af over de inzet en niveaus van deze balansposten.

De overlopende passiva gaan over de (rijks)bijdragen die wij hebben ontvangen met een speciaal bestedingsdoel. De nog te ontvangen of terug te betalen bedragen verantwoorden we op de balans (jaarrekening). De besteding en de daar tegenoverstaande dekking (baten) verantwoorden we in de exploitatie (programma's) ten laste van deze balansposten.

In het onderdeel 'Mutatie reserves' staat het saldo van onttrekkingen en stortingen in de reserves. Bijvoorbeeld het – ten laste van de exploitatie – toevoegen van het restant van een tijdelijk budget aan de reserve tijdelijke budgetten. Zodat we deze middelen alsnog voor het door Provinciale Staten aangewezen doel kunnen inzetten. Een onttrekking aan een reserve is een bate in de exploitatie. Een toevoeging aan de reserve is een last in de exploitatie.

De investeringsuitgaven en – inkomsten van de lopende investeringen verantwoorden we in bijlage 5 Investeringsen en in de jaarrekening. Alleen de afschrijvingslasten zijn zichtbaar in de exploitatie.

Programma 6 Bedrijfsvoering

PS hebben in hun vergadering van 28 juni 2017 besloten om een programma bedrijfsvoering in de P&C-documenten op te nemen. In dit programma worden de personele lasten en de (ondersteunende) middelen verantwoord binnen één programma.

Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen

Programma 7 is geen beleidsprogramma in de strikte zin van het woord en is daarom niet opgebouwd naar de drie W-vragen. Dit programma bestaat voornamelijk uit baten (algemene dekkingsmiddelen) waaraan geen specifieke bestemming is gegeven zoals de uitkering uit het provinciefonds, opbrengst uit opcenten op de motorrijtuigenbelasting, rendement uit beleggingen en dividenden van deelnemingen. Aan de lastenkant van dit programma verantwoorden we onder andere de financieringskosten. Ook nemen we in dit programma de voorwaardelijke budgetten op tot deze vrijgegeven zijn voor uitvoering door respectievelijk Provinciale of Gedeputeerde Staten.

Balanspositie per programma

Per programma presenteren we (als het van toepassing is) aan het begin van het programma het overzicht van de balansposities van de investeringen, reserves, voorzieningen, revolverende middelen en de overlopende passiva. Dit is het totaal van wat er in de verschillende beleidsvelden gebeurt.

Verwijzingen

Daar waar projecten of onderwerpen op verschillende plaatsen in de jaarstukken terugkomen zijn in de beleidsprogramma's verwijzingen opgenomen, bijvoorbeeld voor de onderdelen samenwerkingsagenda's Smallingerland-Heerenveen, FUMO en onderhoud infrastructuur.

Bij de inhoudelijke verantwoording over de resultaten lichten we vooral de afwijkingen toe.

Wat betekenen de stoplichtkleuren?

Programma's

	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven? / onderdeel 'Geld'
Beleid	Geen afwijking. Naar verwachting wordt het doel gerealiseerd.	Het gewenste resultaat zoals geformuleerd in de begroting is gehaald.	T.a.v. het onderdeel geld is er geen afwijking (Overschrijding is kleiner dan 10% en kleiner dan € 50.000,- en Onderschrijding is kleiner dan 10% en kleiner dan € 50.000,-).
Tijd	Geen afwijking, de verwachting is dat het doel binnen de afgesproken tijd is/ wordt gerealiseerd.	Het gewenste resultaat zoals geformuleerd in de begroting is binnen de afgesproken tijd gehaald.	
Beleid	Mogelijke verwachte, maar nog geen zekere afwijking in de inhoudelijke doelrealisatie, waardoor het doel waarschijnlijk niet wordt gehaald	Het gewenste resultaat zoals geformuleerd in de begroting is inhoudelijk niet geheel gehaald.	T.a.v. het onderdeel geld is er sprake van onderbesteding (Onderschrijding groter dan 10% en groter dan € 50.000,-).
Tijd	Mogelijke verwachte, maar nog geen zekere afwijking in doelrealisatie binnen de tijd, waardoor het doel waarschijnlijk later wordt gehaald.	Het gewenste resultaat zoals geformuleerd in de begroting is niet geheel op tijd gehaald.	
Beleid	Het doel wordt (zo goed als) zeker niet bereikt.	Het voorgenomen gewenste resultaat zoals beschreven in de begroting is inhoudelijk niet gehaald.	T.a.v. het onderdeel geld is er sprake van overbesteding (Overschrijding groter dan 10% en groter dan € 50.000,-).
Tijd	Doelrealisatie binnen de gestelde termijn wordt (zo goed als) zeker niet gerealiseerd.	Het voorgenomen gewenste resultaat zoals beschreven in de begroting is niet op tijd gehaald.	

Paragraaf Grote projecten en bijlage investeringen (jaarverslag, bijlage 5)

Beleid	Geen afwijking. Naar verwachting wordt het doel van het project gerealiseerd.
Beleid	Mogelijke verwachte, maar nog geen zekere afwijking in de inhoudelijke doelrealisatie van het project, waardoor het doel van het project waarschijnlijk niet wordt gehaald
Beleid	Het doel van het project wordt (zo goed als) zeker niet bereikt.

Tijd	Project ligt qua tijdsplanning op schema (het project wordt opgeleverd zoals in de begroting is vermeld)
Tijd	Project met risico voor mogelijke afwijkingen in tijd (Er doen zich zaken voor die een risico vormen voor het opleveringsjaar, mogelijke eerdere oplevering valt hier ook onder)
Tijd	Projecten met overschrijding in tijd (project wordt later opgeleverd)

Geld	Project ligt qua bestedingen op schema (project wordt gerealiseerd binnen het beschikbare budget, onderbestedingen vallen hier ook onder)
Geld	Project met risico voor mogelijke overschrijdingen in krediet
Geld	Projecten met overschrijding van het krediet

Beleidsprogramma 1: Bestuur

Portefeuillehouders

Commissaris van de Koning Arno Brok en gedeputeerde Friso Douwstra

Vastgestelde beleidsnotities

- Visie op de lokaal-bestuurlijke inrichting van Fryslân (2012)
- Nota samenwerkingsrelaties (2013)
- Beleidsbrief Recht om uit te dagen (2017)
- Startnotitie Regionale Samenwerking (2020)
- Beleidsbrief grote integrale maatschappelijke initiatieven (2020)
- Discussienotitie Bestuurlijke vernieuwing (2021)

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij(en) leveren een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staan in paragraaf 5 van deze begroting.

- Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO), Den Haag
- Vereniging naar Belgisch recht Huis van de Nederlandse Provinciën, Brussel (België)
- Gemeenschappelijke Regeling Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Groningen
- Gemeenschappelijke Regeling Noordelijke Rekenkamer (NRK), Assen
- Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds
- Omgevingsberaad Waddengebied (OBW)

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen programma 1

Dit programma gaat over de ondersteuning van Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de Commissaris van de Koning. Het gaat ook over de kwaliteit van ons eigen bestuur en hoe we dat verder willen verbeteren, en om onze wettelijke taak om zorg te dragen voor en toe te zien op de kwaliteit van het lokaal bestuur.

Samenwerking is een centrale term in de manier waarop wij met andere overheden en de Friese maatschappij willen omgaan. We dragen bij aan een situatie waarin samenwerking de norm is voor de omgang tussen overheden en maatschappij, en tussen overheden onderling. Om effectief te kunnen samenwerken is ook vernieuwing nodig, in onze omgang met anderen, maar ook in onze eigen werkprocessen (en houding).

Stand van zaken gewenste resultaten

1.1 Provinciale Staten

Beleid

Tijd

Geld

**1.2 Gedeputeerde Staten
Beleid**

Tijd

Geld

**1.3 Commissaris van de Koning
Beleid**

Tijd

Geld

**1.4 Bestuurlijke organisatie
Beleid**

Tijd

Geld

**1.5 Bestuurlijke samenwerking
Beleid**

Tijd

Geld

Beleidsveld 1.1 Provinciale Staten en Statengriffie

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 1.1

We willen bereiken dat Provinciale Staten als geheel en de Statenleden individueel in staat zijn om hun kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol zo goed mogelijk uit kunnen voeren. De Statengriffie ondersteunt, adviseert en informeert Provinciale Staten hierbij.

We willen de drempel tussen Provinciale Staten en de inwoners van Fryslân verlagen en zorgen dat het werk van Provinciale Staten meer bekendheid krijgt in Fryslân.

We streven naar een evenwichtig samenspel tussen PS en GS waarbij de griffie en de ambtelijke organisatie (met respect voor elkaars rollen) Provinciale Staten optimaal bedienen.

Stand van zaken gewenste resultaten

De griffie werkt volgens een door het Presidium vastgesteld werkplan

Beleid

Tijd

Geld

We betrekken jongeren actief bij de politiek vanuit een integraal plan rondom jongerenparticipatie. Hierbij werken we ook samen met andere overheden (o.a. de provincie Zeeland)

Beleid

Tijd

Geld

We brengen de provinciale politiek onder de aandacht van zoveel mogelijk inwoners van Fryslân

Tijd

Geld

We geven een vervolg aan het introductie- en opleidingsprogramma voor Statenleden, waarbij kennisbehoefte van Statenleden leidend is

Beleid

Tijd

Geld

We laten inwoners kennis maken met de politiek, door diverse activiteiten te organiseren zoals het statenspel, het Fries jeugdparlement en de gast van de staten

Beleid

Tijd

Geld

We leggen verbindingen en onderhouden contacten binnen de ambtelijke organisatie (bijvoorbeeld door periodiek overleg tussen Statenadviseurs en belangrijkste contactpersonen binnen de opgaveteams)

Beleid

Tijd

Geld

We maken alle relevante Stateninformatie digitaal toegankelijk en verbeteren continu de digitale dienstverlening.

Beleid

Tijd

Geld

We noteren alle moties, toezeggingen, en aanbevelingen van de NRK en bewaken de tijdige afhandeling er van

Beleid

Tijd

Geld

We stimuleren het gebruik van startnotities.

Beleid

Tijd

Geld

We verbeteren, waar mogelijk, provinciaal beleid en planning- en controlproducten. We maken deze (digitaal) toegankelijker en transparanter. In 2022 verwerken we de uitkomsten van de hiervoor gestarte pilot

Beleid

Tijd

Geld

We werken volgens een (jaar-)kalender en stemmen deze periodiek af met GS.

Beleid

Tijd

Geld

Wij brengen de werkzaamheden van de griffie en Provinciale Staten actief onder de aandacht bij de ambtelijke organisatie (bijvoorbeeld door het organiseren van de cursus 'politieke sensitiviteit')

Beleid

Tijd

Geld

Wij verzorgen de verstrekking en de afrekening van de subsidies aan de Provinciale Statenfracties volgens de verordening ondersteuning Statenfracties 2017

Beleid

Tijd

Geld

De afrekening over 2021 is lager uitgevallen dan uitgekeerd, dus is er geld terug ontvangen.

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Vergaderstukken Provinciale Staten, commissies en Steatemark	Tijdige aanlevering conform het Reglement van Orde	100%	100%
Besluiten/ingekomen stukken Provinciale Staten	Tijdige afhandeling (binnen 10 dagen na besluitvorming)	100%	100%

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Bewaken afhandeling moties en toezeggingen	Provinciale Staten zijn geïnformeerd over afhandelingstermijn van moties en toezeggingen	100%	100%
Werken volgens een Communicatieplan	Vastgesteld plan door het presidium	100%	100%
Aanpak jongeren participatie vanuit integraal plan.	Vastgesteld plan door het presidium	100%	100%
Opleidingsprogramma Provinciale Staten	Vastgesteld opleidingsprogramma door het presidium	100%	100%
Subsidieverstrekking Statenfracties	Subsidieverstrekking volgens de verordening ondersteuning Statenfracties 2017	100%	100%

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	3.538	3.866	3.762	103
Tijdelijke budgetten	0	10	0	10
Reserves	0	0	-130	130
Totaal lasten	3.539	3.876	3.632	243
Baten				
Structurele budgetten	168	17	143	-126
Totaal baten	168	17	143	-126
Saldo van lasten en baten	3.371	3.859	3.490	369
Mutatie reserves	-61	0	130	-130
Resultaat van lasten en baten	3.310	3.859	3.620	239

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 239.000 op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De lagere last van € 103.000 bestaat voor € 154.000 aan onderbesteding op het budget Fractieondersteuning. De afrekening van de fractiebijdrage van € 130.000 is als inkomst ontvangen. Deze afrekening is bij de lasten als dotatie aan de reserve Fractieondersteuning verantwoord, dit conform afspraak met provinciale staten. Het budget Inter-activiteit heeft een onderbesteding van € 49.000. Ook dit jaar zijn hiervoor minder kosten gemaakt. Hardware aanschaffingen (laptops) worden meegenomen in de vervangingen voor de gehele provinciale organisatie en verantwoord in programma 6. De stelpost

kapitaallasten in dit beleidsveld is niet benut voor enige andere investeringen. Dit zorgt voor een onderbesteding op het budget Staten informatiesysteem van € 55.000. Het budget Provinciale Staten geeft een overbesteding van € 109.000. Voor de uitbetaling voor ziektekosten was de begroting in 2022 niet aangepast. De Statengriffie heeft een onderbesteding van € 55.000, voornamelijk toe te schrijven aan het niet invullen van vacatures gedurende het jaar.

De hogere baten van € 126.000 zijn, zoals hiervoor genoemd, voor € 130.000 het gevolg van de eindafrekening van de fractiebudgetten

Reserves

De eindafrekening op de fractiebudgetten is in 2022 voor € 130.000 aan de reserve toegevoegd.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Inter-activiteit	51	93	44	48
Jongerenparticipatie	11	19	11	8
Provinciale Staten actief	994	972	1.081	-109
PS fractie	976	0	1.025	-1.025
Rekenkamer	275	246	240	6
Statenfracties	315	1.506	457	1.049
Statengriffie	821	891	836	55
Stateninformatiesysteem	60	83	28	55
Web-casting	34	57	41	16
Structurele budgetten	3.538	3.866	3.762	103
It Steatekomitee Frysk	0	10	0	10
Tijdelijke budgetten	0	10	0	10
Statenfracties	0	0	-130	130
Reserves	0	0	-130	130
Totaal lasten	3.539	3.876	3.632	243
Baten				
Jongerenparticipatie	0	0	1	-1
PS fractie	9	0	0	0
Rekenkamer	10	17	11	6
Statenfracties	130	0	130	-130
Statengriffie	19	0	0	0
Structurele budgetten	168	17	143	-126
Totaal baten	168	17	143	-126
Saldo van lasten en baten	3.371	3.859	3.490	369

Beleidsveld 1.2 Gedeputeerde Staten

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 1.2

Een effectief en efficiënt functionerend college van Gedeputeerde Staten.

Stand van zaken gewenste resultaten

'Geluk op 1' is de centrale ambitie in ons bestuursakkoord. Om dat te bereiken streven we naar het vergroten van de brede welvaart in Fryslân. We lagen in 2021 op koers, maar corona en de aanpak daarvan stellen ons voor grote uitdagingen.

Beleid

Het vergroten van de brede welvaart staat in resultaat en voortgang onder druk als gevolg van de nasleep van de corona-maatregelen, de grote stijging van energiekosten, de stikstofcrisis en de onzekerheid die dit met zich meebrengt voor de mienskip. Ons beleid hebben wij ten dienste gesteld aan het vergroten van de brede welvaart. Waar de provincie de mogelijkheid heeft, is binnen de verschillende beleidsprogramma's en met extra maatregelen ingespeeld op de externe ontwikkelingen. Nadere informatie hierover is te vinden bij de verschillende beleidsprogramma's.

Tijd

Het brede resultaat 'het in stand houden of vergroten van de brede welvaart' is gekoppeld aan de looptijd van het bestuursakkoord. Door externe omstandigheden, binnen deze tijd, is het voldoen aan dit resultaat onder druk komen te staan.

Geld

Er zijn geen middelen 1 op 1 aan dit resultaat gekoppeld, de middelen zijn ingezet via en worden verantwoord via de afzonderlijke beleidsthema's en programma's.

De bestuursadviseurs en communicatieadviseur ondersteunen de gedeputeerden en de Commissaris van de Koning met perswoordvoering, het voorbereiden van publieke optredens en geven algemene advisering.

Beleid

Tijd

Geld

De Commissaris van de Koning krijgt ondersteuning van het kabinet en een communicatieadviseur

Beleid

Tijd

Geld

Elke gedeputeerde heeft een bestuursadviseur en secretaresse

Beleid

Tijd

Geld

Het college van Gedeputeerde Staten werkt zo veel mogelijk digitaal

Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Afspraken Gedeputeerde Staten/Provinciale Staten	Beantwoording Statenvragen binnen 30 dagen	95%	91%
	Nakomen uitvoeren moties	95%	85%
	Nakomen toezeggingen	95%	85%
	Tijdige aanbieding stukken bij Provinciale Staten	95%	95%

Toelichting

Bij de beantwoording van schriftelijke Statenvragen is in de tweede helft van 2022 vaker afgeweken van de afgesproken termijn, zonder een uitstelbrief te verzenden. Hierdoor is het percentage onder de doelwaarde gezakt. Het uitvoeren en afhandelen van moties en toezeggingen lukt niet altijd binnen de gestelde termijn.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	1.666	1.887	1.687	201
Voorzieningen	0	0	182	-182
Totaal lasten	1.666	1.887	1.869	19
Baten				
Structurele budgetten	1	5	1	4
Voorzieningen	683	0	2.359	-2.359
Totaal baten	684	5	2.361	-2.356
Saldo van lasten en baten	982	1.882	-492	2.374
Resultaat van lasten en baten	982	1.882	-492	2.374

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 2.374.000 op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De lagere lasten van € 201.000 betreffen onder andere het budget Gedeputeerde Staten (€ 60.000) en lagere lasten van € 173.000 voor de uitkering aan oud leden GS doordat het aantal oud leden is afgenomen. Hiertegenover staat een overbesteding op de representatiekosten van € 33.000 wat veroorzaakt wordt door zowel seizoenen 21/22 als 22/23 sponsoring van 1 van de twee Friese betaald voetbal organisaties als last te nemen in 2022.

Voorziening

De per saldo hogere baten € 2.177.000 betreffen vrijval op de voorziening Waardeoverdracht pensioenen GS leden. Oorzaak is een rentewijziging waardoor de benodigde middelen in de voorziening naar beneden

kunnen worden bijgesteld. Dit bedrag wordt jaarlijks aan het eind van het jaar berekend op basis van informatie van de Algemene Pensioen Groep (APG).

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Gedeputeerde staten	1.058	1.157	1.097	59
Representatie	107	134	167	-33
Uitkeringen oud leden GS	494	562	389	173
Veteranendag	7	34	33	1
Structurele budgetten	1.666	1.887	1.687	201
Waardeoverdracht pensioenen GS leden	0	0	182	-182
Voorzieningen	0	0	182	-182
Totaal lasten	1.666	1.887	1.869	19
Baten				
Gedeputeerde staten	1	5	1	4
Structurele budgetten	1	5	1	4
Waardeoverdracht pensioenen GS leden	683	0	2.359	-2.359
Voorzieningen	683	0	2.359	-2.359
Totaal baten	684	5	2.361	-2.356
Saldo van lasten en baten	982	1.882	-492	2.374

Beleidsveld 1.3 Commissaris van de Koning

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 1.3

In zijn rol als rijksorgaan heeft de Commissaris van de Koning (CdK) verschillende taken namens het Rijk. Deze zijn uitgewerkt in een ambtsinstructie. Wij zorgen ervoor dat hij deze rijkstaken goed kan uitvoeren.

Naast deze rijkstaken heeft de Commissaris van de Koning een belangrijke rol als boegbeeld en voorzitter van het provinciale bestuur.

Stand van zaken gewenste resultaten

De CdK adviseert over de voorstellen voor het verlenen van Koninklijke onderscheidingen (lintjes), over predicaten Koninklijk en Hofleverancier, en ook over Koninklijke erepenningen
Beleid

Tijd

Geld

De CdK bevordert de samenwerking van de besturen van provincie, gemeente en waterschap met rijksambtenaren en met de krijgsmacht. Daarnaast bemiddelt hij bij problemen op het gebied van (inter)bestuurlijke verhoudingen

Beleid

Tijd

Geld

De CdK brengt met regelmaat bezoeken aan de gemeenten in de provincie

Beleid

Tijd

Eén van de reguliere ambtsbezoeken is uitgesteld, zie prestatie-indicatoren.

Geld

De CdK heeft een belangrijke representatieve functie Beleid

Tijd

Geld

De CdK houdt bestuurlijk toezicht op de Veiligheidsregio Fryslân Beleid

Tijd

Naast de monitoring en coördinatie van de actuele situatie rondom covid-19, heeft de regering twee extra onderscheiden opdrachten voorgelegd aan de veiligheidsregio's: (1) coördineer de realisatie van opvang van vluchtelingen uit Oekraïne; en (2) zorg voor een coördinatiepunt voor COA-opvang van asielzoekers uit andere landen. Als gevolg is de toezichthoudende rol door de commissaris van de Koning en zijn kabinet – die door covid-19 al bovengemiddeld was – fors uitgebreid. Er is sprake van wekelijks bestuurlijke afstemming, met de benodigde voorbereiding en dossiervorming. De hoge prioriteit van het vraagstuk heeft extra aandacht en inzet gevraagd.

Geld

De CdK onderhoudt de contacten met het Koninklijk Huis. Hij ontvangt de Koning wanneer deze Fryslân bezoekt en geleidt verzoeken aan het Koninklijk Huis door
Beleid

Tijd

Geld

De CdK rapporteert aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de uitvoering van zijn rijkstaken. Hij kan gevraagd of ongevraagd advies geven aan de regering of de ministers
Beleid

Naast de jaarlijkse rapportage over zijn Rijkstaken ontving de CdK in 2022 de minister van BZK tweemaal. Op 25 april 2022 voor de ondertekening van het 'Sichtberensakkoort Frysk' en op 18 augustus 2022 voor een werkbezoek aan Vlieland in het kader van het samenwerkingsverband Waddeneilanden.

Tijd

Geld

De CdK ziet toe op een ordelijk verloop van procedures voor benoemingen, herbenoemingen en ontslag van burgemeesters
Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Ambtsbezoeken aan de Friese gemeenten	Aantal bezoeken	4	3
Klankbordgesprekken burgemeesters	Aantal gesprekken	10	6

Toelichting

Ambtsbezoeken

In 2022 heeft de CdK ambtsbezoeken afgelegd aan de gemeenten Waadhoeke, Leeuwarden en Heerenveen. Tevens is er een ambtsbezoek aan de gemeente Terschelling voorbereid. Dit ambtsbezoek heeft echter op het laatste moment een andere invulling gekregen vanwege het onderzoek naar de bestuurlijke verhoudingen aldaar. Het reguliere ambtsbezoek aan de gemeente Terschelling zal in 2023 worden ingehaald.

Klankbordgesprekken

In 2022 zijn minder klankbordgesprekken met burgemeesters gevoerd, omdat een gesprek met de CdK pas kan plaatsvinden als er een verslag van het klankbordgesprek van de burgemeester met de gemeenteraad is ontvangen. Aangezien meerdere van deze klankbordgesprekken als gevolg van Covid-19 zijn verplaatst naar het najaar, trad er een algehele vertraging op. Gedurende 2023 wordt de opgelopen vertraging ingehaald.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	328	333	330	2
Totaal lasten	328	333	330	2
Baten				
Structurele budgetten	4	0	0	0
Totaal baten	4	0	0	0
Saldo van lasten en baten	323	333	330	2
Resultaat van lasten en baten	323	333	330	2

Toelichting

Realisatie is conform begroting

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				

Commissaris van de Koning	328	331	330	1
Jaarrapportage CdK	0	1	0	1
Structurele budgetten	328	333	330	2
Totaal lasten	328	333	330	2
Baten				
Commissaris van de Koning	4	0	0	0
Structurele budgetten	4	0	0	0
Totaal baten	4	0	0	0
Saldo van lasten en baten	323	333	330	2

Beleidsveld 1.4 Kwaliteit van het bestuur

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 1.4

Kwaliteit provinciaal bestuur

Als (provinciale) overheid willen we een goed functionerende bestuurslaag zijn. Dat zit om te beginnen in een aantal bijna 'eeuwige' waarden: betrouwbaarheid, rechtmatigheid, onpartijdigheid. Die streven we onder andere na in de manier waarop we samenwerken en opereren ten aanzien van besluitvorming en de behandeling van bezwaren daartegen.

Nederland staat de aankomende kabinetsperiode voor majeure maatschappelijke opgaven (zoals energietransitie, woningbouw, klimaatadaptatie, veenweide-aanpak), die bestuurlijke grenzen overstijgen, en waar het kabinet samen met de decentrale overheden in moet optrekken. Dit zijn vraagstukken die 'in de regio' hun gebiedsspecifieke beslag moeten krijgen. Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen hebben ieder hun eigen taken en verantwoordelijkheden, maar een effectieve aanpak van dit soort vraagstukken vereist bestuurlijke samenwerking over de grenzen heen. Juist als middenbestuur weet de provincie dat het draait om het verbinden van de juiste partijen op verschillende schaalniveaus. Wij willen ons inspannen om de bestaande overheidssamenwerking te optimaliseren en ons in Fryslân verder 'als één overheid' te organiseren.

Rol en positie

Kwalitatief goed bestuur houdt ook het vermogen tot vernieuwing en aanpassing in. De maatschappij verandert, en onze rol zou daarmee ook moeten veranderen. Ook willen we 'ontregelen': bureaucratie en overbodige regels verminderen of minimaal vereenvoudigen. Omdat iedere opgave een eigen schaal kent, is ten slotte van belang dat de provincie hier flexibel mee kan omgaan, zowel zelf als in samenwerking met partners.

Samen met onze mede-overheden zullen we een verdere bijdrage leveren aan het maatschappelijk en economisch herstel na de covid-19 crisis. In IPO-verband hebben we samen met de beide andere koepelorganisaties Unie van Waterschappen (UvW) en Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) een gemeenschappelijke agenda voor de aankomende kabinetsperiode opgesteld (als opvolger van het Interbestuurlijk Programma (IBP)): binnen het kabinetsaanbod "Krachtig groen herstel van Nederland" kunnen de provincies - democratisch gelegitimeerd, regionaal, samenhangend - bijdragen aan een effectieve aanpak.

Kwaliteit openbaar bestuur

In recente adviezen van gezaghebbende instanties zoals de Raad voor het Openbaar Bestuur ("Rol nemen, ruimte geven", "Rust-Reinheid-Regelmaat", "Droomland of niemandsland. Uitgangspunten voor het besturen van regio's" en de Raad van State ("Voorlichting over interbestuurlijke verhoudingen") wordt aandacht besteed aan de noodzaak om in de regio de uitvoeringskracht van de gezamenlijke overheden te borgen en te maximaliseren. Tegelijk blijkt ook dat die samenwerking in de praktijk nog niet zo gemakkelijk te realiseren is, zo is ook vastgesteld door de commissie Ter Haar (Studiegroep Interbestuurlijke en Financiële Verhoudingen, "Als één overheid slagvaardig de toekomst tegemoet").

Naast de verantwoordelijkheid voor ons eigen functioneren als bestuur heeft de provincie als kerntaak toe te zien op de kwaliteit van het Friese lokaal bestuur. Het doel daarbij is het bevorderen van duurzaam financieel gezonde en bestuurskrachtige Friese gemeenten. Met name de financiële positie van de Friese gemeenten staat op dit moment door de tekorten binnen het sociaal domein onder druk. Gemeenten worden bovendien geconfronteerd met de economische en sociale gevolgen van de coronacrisis. Van welke aard en hoe groot de omvang van de financiële gevolgen zijn, is nog niet met zekerheid vast te stellen. Wel is duidelijk dat dit nog gedurende langere tijd merkbaar zal zijn. Daarnaast zal de komende periode ook een bredere discussie over de gemeentefinanciën plaatsvinden, zoals bijvoorbeeld over de herijking van het gemeentefonds waarvoor nu een herzien voorstel ter advisering voorligt bij de Raad voor Openbaar Bestuur (ROB). Deze ontwikkelingen hebben een enorme impact op de toekomstige financiële situatie van de gemeenten en daarmee ook op de lokale bestuurskracht van de Friese gemeenten. De provincie zal waar mogelijk ook een rol spelen in deze discussie. Het is van belang om de goede contacten met de gemeenten te onderhouden en hen te ondersteunen waar mogelijk.

In eerste instantie zijn gemeenten zelf verantwoordelijk voor hun bestuurskwaliteit. Waar mogelijk willen we ook kijken waar we gezamenlijk met gemeenten tot modernisering van het Friese bestuur kunnen komen. Binnen deze kerntaak valt ook het bevorderen van de bestuurlijke integriteit en weerbaarheid. Hiertoe willen wij de bewustwording van de risico's van ondermijnende criminaliteit ten aanzien van het Friese openbaar bestuur als geheel vergroten.

In het Interbestuurlijk programma hebben Rijk, IPO en VNG afgesproken dat samengewerkt wordt aan vernieuwing van het interbestuurlijk en financieel toezicht, zodat het toezicht zo effectief mogelijk is en past bij een gezamenlijke aanpak van maatschappelijke opgaven.

Vernieuwing van het bestuur in Fryslân

Zoals we al aangaven valt onder goed besturen ook het vermogen tot vernieuwing en aanpassing. In 2020 brachten we een discussienotitie bestuurlijke vernieuwing uit om in Fryslân breed de discussie aan te gaan waar besturen en vooral daarin samenwerken in Fryslân heen zouden moeten gaan. Een begin met de discussie daarover maakten we al in de tweede helft van 2020 maar willen we doortrekken in 2022 naar concrete initiatieven en maatregelen. Ook gaven we onze visie op regionale samenwerking weer in de startnotitie regionale samenwerking en de manier waarop we beter met maatschappelijke initiatieven willen omgaan in de beleidsbrief Grote integrale maatschappelijke initiatieven die op moment van schrijven onderweg zijn naar Provinciale Staten voor behandeling.

Stand van zaken gewenste resultaten

IBT is voor het eerst in 2022 risicogericht en afgestemd op de betreffende gemeenten en

Wetterskip (maatwerk)

Beleid

Tijd

Geld

Met (samenwerkende clusters van) gemeenten hebben we periodiek bestuurlijk overleg, op basis van beleidsambities op terrein van bestuur en financiën, ook in relatie tot Covid en in het licht van de raadsverkiezingen/nieuwe bestuursperiode.

Beleid

Tijd

Geld

Tevens hebben wij periodiek overleg met het bestuur van de Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) over zaken van gemeenschappelijk belang

Beleid

Tijd

Geld

We gaan van start met de nieuwe werkwijze(n) voor regionale samenwerking

Beleid

Tijd

Geld

We versterken de weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit verder in onze eigen werkprocessen en we geven samen met onze ketenpartners een impuls aan het blijvend versterken van de Friese overheidsketen.

Beleid

Tijd

Geld

Via de septembercirculaire 2022 van het Provinciefonds heeft het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) in de vorm van een doeluitkering een incidentele financiële bijdrage (€400.000,-) toegekend (zie paragraaf 7 Bedrijfsvoering (resultaatbestemming). Doel: komende jaren een impuls geven aan het versterken van de weerbaarheid tegen ondermijnende invloeden bij gemeenten. Met het ingediende voorstel Begrotingswijziging wordt via resultaatbestemming dit bedrag bij de behandeling van de jaarrekening beschikbaar gesteld in 2023.

We voeren de nieuwe werkwijze voor omgang met grote integrale maatschappelijke initiatieven in
Beleid

De beleidsbrief Grote integrale maatschappelijke initiatieven is in 2020 vastgesteld. De in 2022 voorbereide (en op 25 januari 2023 vastgestelde) beleidsbrief Participatie geeft nadere richting aan de werkwijze rond maatschappelijke initiatieven.

Tijd

Geld

We voeren een aantal pilots op het terrein van bestuurlijke vernieuwing uit, alleen of (bij voorkeur) in samenwerking met onze bestuurlijke en andere partners
Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Versterken kwaliteit openbaar bestuur	Op verzoek van gemeenten overdragen van informatie en kennis over wet- en regelgeving rond herindelings- en samenwerkingstrajecten en over mogelijkheden om de weerbaarheid van het Friese openbaar bestuur te bevorderen.	5	8
IBT toezicht op maat risicogericht	Alle gemeenten en Wetterskip Fryslân zijn in 2022 bezocht en op de hoogte van de bedoeling van het vernieuwde IBT toezicht, waarbij de risico's in hun medebewindstaken in beeld zijn.	19	19
Financieel toezicht	Onderhouden van contacten met gemeenten over de brede financiële ontwikkeling van gemeenten. Hiertoe worden jaarlijks gesprekken gevoerd met alle gemeenten.	18	18

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	223	384	365	19
Tijdelijke budgetten	70	42	20	22
Totaal lasten	293	426	385	41
Baten	0			
Tijdelijke budgetten	0	21	21	0
Totaal baten	0	21	21	0
Saldo van lasten en baten	293	405	365	41
Mutatie tijdelijke budgetten	600	-78	-56	-21
Resultaat van lasten en baten	893	328	308	20

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 20.000 op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De lagere lasten betreft een onderbesteding op het budget Bestuurlijke vernieuwing. De lancering van het digitaal Participatieplatform is in 2022 gerealiseerd, echter de bestedingen vielen ten opzichte van de begroting mee.

Tijdelijke budgetten

Het subsidieplafond van de regeling ondermijning Friese gemeenten is in 2022 nog niet volledig beschikt.

Wel hebben vrijwel alle gemeenten een aanvraag ingediend. Via de reserve tijdelijke budgetten schuift het restantbudget van € 21.000 door naar 2023.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Bestuurlijke vernieuwing	0	101	82	19
IPO bijdrage	223	283	283	0
Structurele budgetten	223	384	365	19
Aanpak ondermijning Friese gemeenten	0	42	20	22
Bestuurlijke vernieuwing	70	0	0	0
Tijdelijke budgetten	70	42	20	22
Totaal lasten	293	426	385	41
Baten				
Bestuurlijke vernieuwing	0	21	21	0
Tijdelijke budgetten	0	21	21	0
Totaal baten	0	21	21	0
Saldo van lasten en baten	293	405	365	41

Beleidsveld 1.5 Bestuurlijke samenwerking

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 1.5

Het is van belang dat de schaal waarop nieuwe maatschappelijke vraagstukken zich manifesteren goed aansluit bij de schaal van beleidsontwikkeling en -uitvoering. Iedere opgave kent in feite een andere schaal en de provincie is niet altijd de enige (overheids)partij die betrokken is bij het formuleren van een aanpak voor een dergelijke opgave. Daarom is het belangrijk dat de provincie hierop kan inspelen en hierin haar samenwerking flexibel mee kan omgaan (responsiviteit en adaptiviteit). Wij kiezen hierbij voor een rolinvulling die past bij een specifieke opgave en die past bij onze (wettelijke) taken, rollen en kwaliteiten.

De decentrale overheden in Fryslân staan voor grote maatschappelijke opgaven, van het investeren in leefbaarheid tot klimaatadaptatie tot een sterke economie en werkgelegenheid. Met de complexiteit van de opgaven neemt het belang van samenwerking in de regio - tussen gemeenten, Wetterskip Fryslân en de provincie én met maatschappelijke en economische partners - bij de totstandkoming van publieke waarde toe. De uitkomsten van een lopend onderzoek naar Fryslân als 'Bestuurlijk Regionaal Ecosysteem' (BRE) worden in het najaar van 2021 opgeleverd, waarna wij in 2022 - samen met onze bestuurlijke en maatschappelijke partners - aan de slag gaan met de implementatie van de aanbevelingen over hoe de samenwerking binnen het bestuurlijke ecosysteem in Fryslân zinvol versterkt kan worden.

Bij de aanpak van maatschappelijke vraagstukken is de provincie gericht op samenwerking met andere, al dan niet bestuurlijke, partijen. Samenwerken doen we met gemeenten en wetterskip in regiodeals en samenwerkings- /streekagenda's, waarbij de opgaven van de regio centraal staan. Voorbeelden hiervoor zijn leefbaarheid, landschap en economie. We zetten deze regionale samenwerking voort met de stuurgroepen in de vijf regio's en bieden daarin meer ruimte voor maatwerk per gebied. Dit betreft zowel de inhoud, financiële verdeelsleutel en organisatie. In de meeste regio's spelen "gebiedseigen" thema's. Thema's waar alle partijen belang bij hebben en die wij de komende jaren gezamenlijk willen oppakken.

De bestuurlijke overleggen tussen de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) en de gemeente Leeuwarden ter bevordering van de Friese samenwerking van overheden worden ook in 2022 voortgezet. Naast het afstemmen van actuele zaken, de Friese bestuurdersdag en het bevorderen van 'horizontaal besturen', worden ook de laatste ontwikkelingen besproken wat betreft bestuurlijke samenwerking (o.a. omgevingsvisie, regionale energiestrategie, sociaal domein, gemeenschappelijke regelingen) evenals samenwerking in bedrijfsvoering (o.a. lokale belastingen, digitale agenda, Fryske Flekspool).

Internationaal zoeken we de samenwerking op Europese programma's en interprovinciaal werken we samen binnen het IPO op verschillende beleidsthema's zoals bijvoorbeeld Stikstof en de aanpak van de Coronacrisis. In SNN-verband werken we met de drie noordelijke provincies vooral samen op de economische thema's. We kennen verder het bestuurlijk arrangement met Zeeland en het ministerie van BZK, het bestuurlijk overleg Friese samenwerking van overheden en tot slot werken we ook samen met allerlei partijen via onze lobby-activiteiten in Den Haag en Brussel. Vanwege zowel maatschappelijke ontwikkelingen als wettelijke verplichtingen leggen we u in 2022 deels gezamenlijk met andere overheden ontwikkeld participatiebeleid voor.

Medio 2021 hebben GS en het Dagelijks Bestuur van het Wetterskip Fryslân afgesproken om de samenwerking verder te verbeteren. De basis hiervoor wordt gevormd door de aanbevelingen vanuit het adviesrapport, dat beide besturen hiertoe hebben laten opstellen. In 2022 werken we verder aan de opvolging van deze aanbevelingen. Beide besturen committeren zich aan dit traject, in het besef dat we als overheden ten dienste staan van de Fryske mienskip, inwoners, bedrijven, gasten, en ook natuur, landschap, lucht en water. Het belang van Fryslân staat voorop.

Stand van zaken gewenste resultaten

In 2022 gaan we bij meerdere vraagstukken de bevolking betrekken via het Fries digitaal platform en/of de meningspeilingen van het Friese sociaal Planbureau
Beleid

Tijd

Geld

In 2022 gaan we een voortvarende start maken als provincie waarin geëxperimenteerd wordt met vernieuwend samenwerken, dit volgens de overeenkomst daarover met Zeeland en BZK

Het bestuurlijk arrangement met de provincie Zeeland en het ministerie van BZK kreeg in 2022 een vervolg. Zo is er actief verbinding gezocht met andere ministeries, waaronder het ministerie van LNV en het ministerie van JenV. Op 2 november 2022 vond een bezoek van de bestuurlijke kopgroep aan Fryslân plaats over de thema's: 'landbouw en landelijk gebied', 'wonen en leefbaarheid' en 'ondermijning en weerbaar bestuur'. Deze kopgroep is een middel om periodiek met het Rijk te spreken over de positie van regioprovincies zoals Zeeland en Fryslân. Binnen het arrangement zijn er ook ambities voor een bestuurlijke proeftuin. Daarover is afgesproken dat Zeeland en Fryslân beide hun eigen traject vormgeven, zodat er ruimte is voor regionaal maatwerk.

Ten aanzien van de interbestuurlijke samenwerking in brede zin is er gekozen om prioritering aan te brengen in de processen voor (verdere) samenwerking met andere Friese overheden op basis van draagvlak en timing. Dit betekent concreet dat het zwaartepunt de afgelopen periode heeft gelegen op het oppakken en verder brengen van de aanbevelingen in het rapport 'Bestuurlijk Regionaal Ecosysteem van Fryslân' van de Rijksuniversiteit Groningen. Hiervoor is onder andere een gespreksronde geweest met alle burgemeesters, gemeentesecretarissen en wethouders financiën, wat heeft geresulteerd in het conceptrapport 'interbestuurlijke samenwerkingskansen'. Daaropvolgend is ook een werksessie georganiseerd waarin op basis van de eerste resultaten concrete vervolgstappen zijn afgesproken. Ook is gepoogd synergie te zoeken tussen gemeentelijke beleidsprioriteiten op basis van de samengestelde coalitieakkoorden, en aankomende beleidsprioriteiten bij zowel het Wetterskip Fryslân als de Provincie Fryslân. Hieraan wordt in 2023 verder invulling gegeven, met het oog op de aanstaande Staten- en Waterschapsverkiezingen.

Tijd

Geld

In 2022 is in alle vijf regio's de bestuurlijke samenwerking operationeel en zoeken daarbij de verbinding met de parallelle processen De Friese Aanpak en Bestuurlijk overleg Friese samenwerking van overheden

Beleid

Tijd

Geld

**In 2022 organiseren we mee en nemen we deel aan het Noord-Nederlandse programma van de European Week of Regions and Cities (EWCR)
Beleid**

Tijd

Geld

**In 2022 wordt aan uw Staten nieuw participatiebeleid voorgelegd ter besluitvorming
Beleid**

Tijd

De Beleidsbrief participatie en de Participatiehandreiking zijn voor besluitvorming in 2022 voorgelegd (en januari 2023 door uw Staten vastgesteld).

Geld

Via het Programma Rijke Waddenzee draagt de provincie bij aan de duurzame ontwikkeling van het Waddengebied
Beleid

Tijd

Geld

We leveren in 2022 inzet voor het functioneren van het Omgevingsberaad Waddengebied (OBW) en gebruiken het orgaan om de ontwikkelingen in het Waddengebied te bespreken
Beleid

Tijd

Geld

We organiseren in 2022 een Fryslândeï in Brussel
Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Lobby	Mede-organiseren van en deelnemen aan het Noord-Nederlandse programma van de European Week of Regions and Cities (EWCR 2022) in Brussel	Gereed	Gereed
	Organiseren Fryslân-dei	Gereed	Gereed
Wadden	De provincie draagt (o.a. financieel) bij aan de realisatie van het Programma Naar een Rijke Waddenzee 2019-2022.	Gereed	Gereed

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	1.280	2.220	2.224	-4
Tijdelijke budgetten	9.773	9.769	9.773	-5
Overlopende passiva	699	976	951	26
Overhead	-61	104	-102	206
Totaal lasten	11.691	13.069	12.846	223
Baten				
Structurele budgetten	301	287	397	-110
Overlopende passiva	699	976	951	26
Totaal baten	1.000	1.263	1.348	-84
Saldo van lasten en baten	10.691	11.805	11.498	307
Mutatie tijdelijke budgetten	-5	5	5	0
Resultaat van lasten en baten	10.686	11.811	11.503	307

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 307.000 op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De structurele budgetten laten per saldo een positief resultaat zijn van € 106.000. Dit wordt veroorzaakt door per saldo een hogere bate van € 78.000 op de doorgeschoven BTW IPO en € 32.000 op de doorgeschoven BTW SNN ten opzichte van de begroting.

Overhead

De lagere last van € 206.000 betreft terug ontvangen bijdragen IPO ivm de lagere bijdrage aan het IPO vanuit de voorjaarsnota 2022. Deze had op de verschillende kerntaken verwerkt moeten worden maar is abusievelijk op alleen deze post verwerkt.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				

Interwad	19	26	26	1
Nationale Ombudsman	4	5	4	1
Omgevingsberaad Waddengebied provinciale bijdrage	29	47	45	3
Samenwerkingsverband IKW provinciale bijdrage	151	152	151	1
Samenwerkingsverband Noord Nederland	1.022	1.938	1.962	-23
Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies provinciale bijdrage	54	51	36	15
Structurele budgetten	1.280	2.220	2.224	-4
Bijdrage gemeenschappelijke regeling Waddenfonds	9.626	9.626	9.626	0
Vervolg Programma naar een Rijke Waddenzee PRW	147	143	147	-5
Tijdelijke budgetten	9.773	9.769	9.773	-5
Omgevingsberaad Waddengebied	291	350	351	-1
Samenwerkingsverband IKW	370	548	522	26
Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies	38	78	78	1
Overlopende Passiva	699	976	951	26
IPO bijdrage	-61	104	-102	206
Overhead	-61	104	-102	206
Totaal lasten	11.691	13.069	12.846	223
Baten				
IPO bureau algemeen	131	61	139	-78
Samenwerkingsverband Noord Nederland	170	226	258	-32
Structurele budgetten	301	287	397	-110
Omgevingsberaad Waddengebied	291	350	351	-1
Samenwerkingsverband IKW	370	548	522	26
Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies	38	78	78	1
Overlopende Passiva	699	976	951	26
Totaal baten	1.000	1.263	1.348	-84
Saldo van lasten en baten	10.691	11.805	11.498	307

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	17.516	19.590	19.062	528
Totaal baten	1.856	1.306	3.871	-2.566
Saldo van lasten en baten	15.660	18.285	15.191	3.094
Mutatie reserves	534	-72	79	-151
Resultaat van lasten en baten	16.194	18.212	15.270	2.943

Toelichting

De financiële toelichting op de vraag “wat heeft het programma gekost” is opgenomen bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Uitgebreide financiële tabel

Beleidsveld - bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
1.1 Provinciale Staten en Statengriffie	3.539	3.876	3.632	243
1.2 Gedeputeerde Staten	1.666	1.887	1.869	19
1.3 Commissaris van de Koning	328	333	330	2
1.4 Kwaliteit bestuur	293	426	385	41
1.5 Bestuurlijke samenwerking	11.691	13.069	12.846	223

Totaal lasten	17.516	19.590	19.062	528
Baten				
1.1 Provinciale Staten en Statengriffie	168	17	143	-126
1.2 Gedeputeerde Staten	684	5	2.361	-2.356
1.3 Commissaris van de Koning	4	0	0	0
1.4 Kwaliteit bestuur	0	21	21	0
1.5 Bestuurlijke samenwerking	1.000	1.263	1.348	-84
Totaal baten	1.856	1.306	3.871	-2.566
Saldo van lasten en baten	15.660	18.285	15.191	3.094

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2022
R. Fractieondersteuning	215	130	0	345
Totaal	215	130	0	345

Toelichting

Reserve fractieondersteuning

Fracties hebben personeel in dienst en de hoogte van de subsidie die een fractie ontvangt is gebaseerd op de fractiegrootte. Door een nieuwe samenstelling van PS op basis van de verkiezingsuitslag kan de omvang van de fracties wijzigen. Sommige fracties hebben dan niet meer voldoende budget om (al) het fractiepersoneel in dienst te houden. De medewerkers hebben dan recht op ontslag- of transitievergoeding. Om te voorkomen dat fracties in de financiële problemen komen als er na verkiezingen personeel ontslagen moet worden, worden middelen die niet benut worden voor fractieondersteuning in een reserve gezet om eventuele vergoedingen te betalen. Na de verkiezingen valt het niet benutte deel van de reserve weer vrij in de algemene reserve.

Balanspost voorzieningen

Bedragen € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2022
V. Waardeoverdracht pensioenen GS leden	7.964	182	2.177	5.969
Totaal	7.964	182	2.177	5.969

Toelichting

Voorziening Waardeoverdracht pensioenen GS leden

Dit betreft de voorziening voor pensioenen van (voormalige) GS-leden. De toelichting op de aanwending van deze voorziening staat bij beleidsveld 1.2.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2022
OP Omgevingsberaad Waddengeb diverse reserveringen	13	350	351	11
OP Samenwerkingsverband IKW	74	492	498	68
OP SCW Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies	83	78	78	84
Totaal	170	920	927	163

Toelichting

OP Omgevingsberaad Waddengebied diverse reserveringen

De provincie Fryslân is kassier voor het Omgevingsberaad Waddengebied, waar naast Fryslân ook Groningen, Noord-Holland, de waddengemeenten, waterschappen en het Rijk aan bijdragen.

OP Samenwerkingsverband IKW

De provincie Fryslân is kassier voor het Samenwerkingsverband t.a.v. de uitvoeringskosten Investeringskader Waddengebied (IKW). Hieraan dragen naast Fryslân ook de provincies Groningen en Noord-Holland aan bij.

OP SCW Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies

De provincie Fryslân is tevens kassier voor het Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies waar naast Fryslân ook Groningen en Noord-Holland deelnemen.

Beleidsprogramma 2: Infrastructuur

Portefeuillehouder

Gedeputeerde Avine Fokkens

Vastgestelde beleidsnotities

De hierboven genoemde ambities volgen uit de onderstaande beleidsnotities die overstijgend zijn aan de beleidsvelden:

- Provinciaal Verkeer en Vervoer Plan (PVVP), vastgesteld in 2011;
- Provinciale Omgevingsvisie 'De romte diele' (september 2020)
- Startnotitie Regionaal Mobiliteits Programma (oktober 2020)
- Beleidskaders Onderhoud (meest recent vastgesteld in april 2020)
- Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer 2022
- Het ontwerp Regionaal Mobiliteitsprogramma (juli 2022)
- Nota van Uitgangspunten aanbesteding busconcessies 2024-2034 (vastgesteld oktober 2022)

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij levert een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een nadere toelichting van de verbonden partijen staat in paragraaf 5 van deze begroting.

- OVEF (Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.) te IJlst Voorheen SOVF (Stichting Openbare Verlichting Fryslân)
- GR Mobiliteitsbureau Noordoost Friesland

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen programma 2

Met dit programma geven wij invulling aan de ambities in het bestuursakkoord op het gebied van infrastructuur en mobiliteit, zoals die zijn opgenomen onder het motto 'Bestemming Fryslân'. Daarnaast zorgen wij in breder perspectief voor de bereikbaarheid van Fryslân door het in stand houden en verbeteren van onze eigen provinciale wegen en vaarwegen, door te zorgen voor openbaar vervoer en door samen met gemeenten hoofd fietsroutes te ontwikkelen. Met het Rijk willen we afspraken maken over de noodzakelijke verbeteringen in de rijkswegen, rijksvaarwegen en spoorlijnen.

Naast bereikbaarheid ligt onze focus vooral ook op verkeersveiligheid. In de jaren 2016 t/m 2020 vielen in Fryslân gemiddeld 30 doden per jaar in het verkeer. Wij willen het aantal verkeersdoden en verkeersgewonden in Fryslân terugdringen. Dat doen wij door het veiliger maken van de provinciale wegen en door een geïntensiveerde inzet op veilig verkeersgedrag.

Stand van zaken gewenste resultaten

2.1 Algemeen beleid en verkeersveiligheid

Beleid

Het aantal verkeersdoden en gewonden is gestegen ten opzichte van voorgaande jaren.

Tijd

Het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) is in december 2022 vastgesteld. Het is daarom niet gelukt in 2022 al uitvoering te geven aan het RMP.

Geld

2.2 Verbetering infrastructuur

Beleid

Tijd

Het is niet gelukt een aantal resultaten, zoals onderdelen van de opwaardering van het Van Harinxmakanaal en de realisatie van doorfietsroutes, te realiseren binnen de beoogde planning.

Geld

2.3 Instandhouding provinciale infrastructuur

Beleid

Tijd

Door de lange leveringstijden hebben aannemers niet tijdig de aangenomen werkzaamheden kunnen opleveren. Specifiek geldt dit voor de bruggen Engwierum en Zijlsterrijd, waar op één jaar vertraging gerekend kan worden. Ook de Tsjerk Hiddessluizen, opgenomen in het Meerjarenprogramma Kunstwerken (MPK), hebben te maken met leveringsproblemen.

In 2022 zijn 3 bruggen aangesloten op de bediencentrale. Dat de planning van 8 bruggen voor 2022 niet is gehaald heeft ook te maken met leveringsproblemen. De 5 bruggen zijn doorgeschoven naar het 1e kwartaal 2023.

Er is nog steeds een lichte achterstand in de afhandeling van de dossiers. In 2023 wordt extra capaciteit ingezet om deze achterstanden in te halen.

Geld

2.4 Openbaar vervoer

Beleid

Door de coronapandemie en personeelstekorten heeft de regionale vervoerder in 2022 niet de volledige trein- en busdienstregeling gereden. Dit is een afwijking op wat is vastgelegd in de concessieovereenkomsten. Daarom is beleid op oranje gezet. Daartegenover zijn in 2022 ook veel resultaten behaald. Rijk en regio zijn een gezamenlijk MIRT-onderzoek gestart naar de aanleg van de Lelylijn. De provincie heeft met het Rijk afspraken gemaakt over de decentralisatie van de sprinterdiensten Leeuwarden-Zwolle en de Friese Waddenveren. Aanhoudende inspanningen van de regio hebben ertoe geresulteerd dat er € 75 miljoen Rijksfinanciering is vrijgekomen voor de vervanging van de HRMK-spoorbrug in Leeuwarden door een spooraquaduct. Hiermee wordt een belangrijk knelpunt voor trein- en vaarwegverkeer robuust opgelost. Eveneens heeft het Rijk het tekort van € 2,5 miljoen gedekt voor de ombouw van het spooreplacement Leeuwarden, waardoor de capaciteitsuitbreiding op het spoortraject Leeuwarden - Sneek en een stuk verlenging van de bovenleiding richting Harlingen en Sneek in 2023 en 2024 gerealiseerd kan worden. Ook is de overbruggingsconcessie voor het busvervoer in de provincie met een looptijd van twee jaar (december 2022 tot en met december 2024) verleend aan de zittende vervoerder. Eveneens is het proces om te komen tot een nieuwe aanbesteding van het busvervoer gestart: Provinciale Staten hebben de nieuwe kaders en financiële middelen hiervoor vastgesteld via de Nota van Uitgangspunten (NvU). De provincies Fryslân en Groningen hebben de regionale treinvervoerder opdracht verleend om al het treinmaterieel om te bouwen en geschikt te maken voor het nieuwe treinbeveiligingssysteem ERTMS.

Tijd

Geld

Beleidsveld 2.1 Algemeen beleid en verkeersveiligheid

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 2.1

Onze plannen en beleidskaders zijn toegesneden op de actuele ontwikkelingen. Daarvoor monitoren we de verkeersontwikkelingen, meer dan voorheen (oa. vanwege nieuwe wetgeving zoals SWUNG 2). Met het Rijk en met gemeenten maken we afspraken over ontwikkeling en uitvoering van beleid.

Provincie Fryslân heeft in oktober 2019 het Klimaatakkoord ondertekend én in september van 2020 een Omgevingsvisie vastgesteld. Beide vragen om uitwerking in zogenoemde regionale mobiliteitsprogramma's (RMP's). Wij werken samen met gemeenten en andere betrokken partijen aan de uitvoering van het Friese RMP. Dit RMP, met een beleidsdeel en een programmadeel, zal in 2022 in werking treden. Het is daarmee ook de leidraad voor programmering en uitvoering van werkzaamheden op het gebied van mobiliteit. In het RMP formuleren we het nieuwe mobiliteitsbeleid en hoe we verduurzaming van mobiliteit vorm gaan geven.

Aan de meeste landelijke thema's op het gebied van slimme en duurzame mobiliteit doet Fryslân mee. Verduurzaming van de mobiliteit moet bijdragen aan het verminderen van de CO₂-uitstoot. Zo is Fryslân binnen Noord-Nederland trekker voor de Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL). De RAL geeft uitvoering aan de ambities uit de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL) zodat we straks overal, makkelijk en slim kunnen laden. Ook het thema deelfietsen (fietsen die iedereen kan gebruiken) wordt vanuit Fryslân opgepakt.

We werken aan afspraken met het Rijk en andere partners over de verduurzaming van het Openbaar Vervoer. In 2016 hebben Rijk en Provincies het bestuursakkoord 'Emissieloos regionaal openbaar vervoer per bus' ondertekend. De ambitie is om uiterlijk in 2030 het regionaal busvervoer volledig emissievrij te laten zijn (zie ook 2.4).

Om geluid van wegverkeer verder te beperken wordt invulling gegeven aan de implementatie van nieuwe Europese wetgeving (SWUNG 2).

Met het nationale Strategische Plan Verkeersveiligheid (SPV2030) streven het Rijk, provincies, gemeenten en andere partijen naar het structureel verbeteren van verkeersveiligheid middels een gezamenlijke, proactieve en risico-gestuurde aanpak. Het SPV2030 is door betrokken partijen in Fryslân vertaald naar een regionaal Meerjaren Uitvoeringsprogramma 2021-2025 (2020). Speerpunten uit dit regionale uitvoeringsprogramma zijn onder andere activiteiten gericht op de risicodoelgroepen ouderen en fietsers. Met verkeerseducatie en voorlichting dragen we bij aan het verminderen van het aantal verkeersslachtoffers (resultaat 40). We stimuleren met name bij ouderen een bewuste mobiliteitskeuze. Het vervoermiddel Fiets krijgt daarbij bijzondere aandacht. Zo gaan we in 2022 aan de slag met de beleidsbrief fiets waarin de focus vooral zal liggen op niet-infrastructurele inzet om het gebruik van de fiets in Fryslân te bevorderen.

We gaan er van uit dat we in 2022 gebruik kunnen maken van de Innovatiemiddelen uit de Impulsregeling Verkeersveiligheid voor de gezamenlijke (rijk – regio) uitvoering van een aantal innovatieve projecten.

We nemen deel aan de BO-MIRT cyclus waarin we in noordelijk verband afspraken maken met het Rijk en andere partners over infrastructuur, mobiliteit en ruimte. Tevens geven we uitvoering aan deze afspraken.

Stand van zaken gewenste resultaten

Het meetnet voor wegverkeer uitbreiden zodat invulling gegeven wordt aan de implementatie van de nieuwe Europese geluidswetgeving (SWUNG 2) geluidhinder Beleid

Tijd

Geld

Met het programma Doortrappen zetten we maximaal in op de veiligheid van de combinatie 70+ verkeersdeelnemer op een (elektrische) fiets. We doen dat ook hier samen met gemeenten en maatschappelijke organisaties

Beleid

Tijd

Geld

Samen met de Friese gemeenten, andere provincies en het Rijk geven we uitvoering aan het Regionaal Mobiliteitsprogramma

Beleid

Tijd

Het RMP is in december 2022 vastgesteld. Dat is later dan gepland. Interprovinciaal is gebleken dat het weerbarstige materie betreft. Door de latere vaststelling kon er in 2022 nog geen uitvoering aan worden gegeven. Wel is lopend beleid uitgevoerd dat bijdraagt aan de doelstellingen van het RMP

Geld

Samen met onze partners voeren we de afspraken in het kader van de BO MIRT uit. Ook maken we nieuwe afspraken voor de komende jaren.

Beleid

Eind 2022 zijn binnen het BO-MIRT nieuwe afspraken gemaakt tussen Rijk en regio over genoemde onderwerpen voor de periode 2023-2024. Dit als vervolg op de eerdere afspraken, welke conform zijn afgerond of in de nieuwe afspraken zijn verweven.

Tijd

Geld

Voor de speerpunten Snelheid en Alcohol/Drugs is in 2021 in de Kerngroep Verkeershandhaving een radarplan en een controleplan besproken dat moet leiden tot verdubbeling van het aantal controles (peiljaar 2017)

Beleid

Tijd

Geld

We brengen in het kader van RAL de kansen voor snelladen, logistiek laden en laden van pleziervaart in beeld en samen met gemeenten starten we met plaatsen met laadinfrastructuur in de publieke ruimte.

Beleid

Tijd

Geld

We gebruiken de zogenoemde “Basispakketten PVE (permanente verkeerseducatie)” om extra inzet te plegen op de doelgroep jongeren (in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs)
Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Beleid	Vaststelling RMP	Gereed	Gereed
BO-MIRT	Nieuwe afspraken gemaakt en bestaande uitgevoerd	Gereed	Gereed
Verkeersveiligheid	Aantal verkeersdoden op provinciale wegen	Daling t.o.v. gemiddelde 2007-2009	Stijging
	Aantal (ernstige) verkeersgewonden in Fryslân	Daling t.o.v. gemiddelde 2007-2009	Daling
	Aantal controles op snelheid en alcohol/drugs	Verdubbeling t.o.v. 2017	Gereed
Monitoring algemeen / geluidhinder	Aantal telpunten voor wegverkeer	+ 150 telpunten	+ 182 telpunten

Toelichting

In 2022 vielen er 8 dodelijke verkeersslachtoffers op provinciale wegen, na een aanvankelijke daling in voorgaande jaren nu een stijging ten opzichte van voorgaande jaren.

Dat geldt ook voor de 685 (ernstig) verkeersgewonden in Fryslân. Na een aanvankelijke daling in voorgaande jaren is er nu sprake van een stijging ten opzichte van voorgaande jaren. T.o.v. het gemiddelde 2007-2009 betreft het nog wel een daling.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	1.798	1.955	1.978	-23
Tijdelijke budgetten	1.387	10.246	2.270	7.975
Reserves	1.652	0	0	0
Overlopende passiva	0	0	74	-74
Totaal lasten	4.837	12.200	4.322	7.878
Baten				
Structurele budgetten	0	37	0	37
Overlopende passiva	0	0	74	-74
Totaal baten	0	37	74	-37
Saldo van lasten en baten	4.837	12.163	4.248	7.915
Mutatie reserves	-1.652	0	0	0
Mutatie tijdelijke budgetten	1.496	-3.739	4.181	-7.920
Resultaat van lasten en baten	4.681	8.425	8.429	-5

Toelichting

Per saldo is er een overschrijding van € 5.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

Per saldo is er een nadeel van € 60.000,-. Op het budgetten voor verkeersveiligheid/innovatie/educatie en gedrag is € 23.000 meer besteed, deze kosten hangen samen met de tijdelijke budgetten die voor hetzelfde doel bestemd zijn en vanwege een lagere bate van € 37.000,- doordat de begrote huur is verantwoord bij de lasten (lagere uitgave) in plaats van huuropbrengsten. Voor de komende begrotingen zal dit aangepast worden.

Tijdelijke budgetten

Per saldo zijn er lagere lasten van € 55.000,-. Deze post hangt voor het grootste deel samen met de structurele middelen voor hetzelfde doel (verkeersveiligheid/innovatie/educatie). Aan de structurele middelen zijn meer kosten toegerekend en een deel valt vrij in verband met lagere uitgaven, onder andere door het moeizaam kunnen van een producent en ontwikkeling van een prototype voor een kantelfiets. Verder is er voor € 18.000,- vrijval op het budget waddenveren omdat de kosten lager zijn uitgevallen. De overige middelen hebben hoofdzakelijk betrekking op de subsidieplafond voor bestrijding fietsonveiligheid circa € 8 mln. Voor het grootste deel zijn inmiddels aanvragen ontvangen, de uitgaven zullen hoofdzakelijk in 2023 plaatsvinden, de mutatie loopt via de reserve tijdelijke budgetten.

Overlopende passiva

Dit betreft de overlopende passiva voor verkeersinfrastructuur.

De hogere lasten en baten (€ 74.000,-) ontstaan doordat deze overlopende passiva niet meer tijdig in de begroting opgenomen kon worden omdat de beschikking later dan de berap is ontvangen. De uitgaven worden gedekt door een bijdrage van het Rijk.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Beheer en monitoring	124	197	201	-4
Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid	980	0	0	0
Geluidhinder provinciale wegen	0	86	108	-22
Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid	670	1.626	1.630	-4
Statenjacht	24	46	39	6
Structurele budgetten	1.798	1.955	1.978	-23

Bestrijding fietsonveiligheid	482	8.918	986	7.932
Educatie verkeerveiligheid	245	250	248	2
Onbeveiligde overwegen	446	0	0	0
Onderzoek Lelylijn	38	0	0	0
Openbaar vervoer infrastructuur	0	100	82	18
Planstudie aquaduct Bolsward	63	0	0	0
Planstudie N354 Sneek-Leeuwarden	59	0	2	-2
Planstudie Spooraquaduct VHK	54	0	0	0
Preventie en voorlichting fiets	0	145	143	2
Regionaal Orgaan Verkeerveiligheid	0	833	809	23
Tijdelijke budgetten	1.387	10.246	2.270	7.975
Gedragsbeïnvloeding verkeerveiligheid	955	0	0	0
Regionaal Orgaan Verkeerveiligheid	697	0	0	0
Reserves	1.652	0	0	0
BO MIRT verkeersinfrastructuur	0	0	74	-74
Overlopende Passiva	0	0	74	-74
Totaal lasten	4.837	12.200	4.322	7.878
Baten				
Beheer en monitoring	0	37	0	37
Structurele budgetten	0	37	0	37
BO MIRT verkeersinfrastructuur	0	0	74	-74
Overlopende Passiva	0	0	74	-74
Totaal baten	0	37	74	-37
Saldo van lasten en baten	4.837	12.163	4.248	7.915

Beleidsveld 2.2 Verbetering infrastructuur

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 2.2

Het bevorderen van een duurzaam veilig wegennet en een verbeterde bereikbaarheid over wegen en water heeft continu onze aandacht. Daarbij richten we ons primair op het verbeteren van de provinciale infrastructuur (wegen en vaarwegen). Zo ronden we het onderzoek naar de N354 tussen Sneek en Leeuwarden af en leggen de uitkomsten voor (resultaat 35).

Daarnaast investeren wij vanuit diverse programma's de komende jaren in onze eigen provinciale infrastructuur, als bijdrage aan het blijvend terugdringen van het aantal verkeersdoden en gewonden (resultaat 40). De projecten voor provinciale wegen en vaarwegen uit het PVVP (Provinciaal Verkeer en Vervoer Plan) voeren we zelf uit op basis van het jaarlijkse uitvoeringsprogramma 'Verkeer en Vervoer'. Daarbij zetten we de ontvangen Rijkssubsidie à 5,0 miljoen euro in (vanuit de eerste tranche van het landelijke 'Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030') als cofinanciering om binnen de bestaande projecten een extra impuls te geven aan de verkeersveiligheid. In 2022 gaan we onderzoeken of een tweede tranche nog meer mogelijkheden biedt tot cofinanciering.

Ook hebben we een (mede) initiërende rol bij de projecten voor de infrastructuur van het Rijk die soms ook financieel van aard is. Denk daarbij aan de aquaducten A6/Skarster Rien en A7/Bolsward (resultaat 36). Daarnaast zijn we in overleg met het Rijk over het vervangen van een vijftal bruggen over het Prinses Margriet-kanaal. Eind 2022 zal de minister een principekeus maken per locatie of de brug door een brug of een aquaduct wordt vervangen.

Een belangrijk speerpunt voor ons is het stimuleren van het gebruik van de fiets, door het realiseren van minimaal vier hoofdfietsroutes voor langere afstanden in 2023 (resultaat 41). Welke routes dit betreft, werken we samen met de betreffende gemeenten uit tot een programma. Ook voor investeringen in fietsinfrastructuur zullen we ons inspannen om (aanvullende) cofinanciering vanuit de gemeenten en het Rijk te bewerkstelligen. Hiervoor wordt landelijk gewerkt aan een Nationaal Toekomstbeeld Fiets.

Infrastructuurprojecten hebben een grote betekenis voor de leefbaarheid en hebben vaak een sterke sociale component. Waar mogelijk liften duurzaamheid en ecologie hierin mee. Bij de uitvoering van de projecten hebben we aandacht voor onderwijs en arbeidsmarkt volgens de Friese eis voor 'Social return on investment' en de Sustainable Development Goals (SDG).

In 2022 ronden we ook de laatste punten van een aantal grote infrastructuurprojecten af. Het betreft de financiële, administratieve en een beperkt aantal fysieke maatregelen rondom De Centrale As, VrijBaan (rotonde Marsum), Investeringsagenda Drachten – Heerenveen en N381. Deze projecten staan niet meer beschreven in de paragraaf grote projecten. De afrondende werkzaamheden vinden binnen de gecommuniceerde planning en financiële kaders plaats. Mocht dat veranderen, dan wordt dat gerapporteerd in brieven en de bestuursrapportages.

Stand van zaken gewenste resultaten

Bekend is welke vier snelfietsroutes in Fryslân gerealiseerd gaan worden (resultaat 41). De voorbereidingen hiervoor zijn in ieder geval opgestart en zo mogelijk vindt (een deel van de) uitvoering al in 2022 plaats

Beleid

Er zijn in 2022 twee doorfietsroutes (voorheen hoofdfietsroutes of snelfietsroutes genoemd) gerealiseerd met Rijkssubsidie. Voor de gemeentelijke doorfietsroutes is een provinciale subsidieregeling (omvang 8,0 mln) ingesteld. Hoewel deze nog open staat lijkt het op grond van de ingediende aanvragen er op dat deze regeling volledig benut gaat worden. Deze aanvragen moeten nog getoetst worden. Voor de provinciale doorfietsroutes wordt nog gewerkt aan een programma.

Tijd

Realisatie in 2022 is lastig gebleken, ook gelet op de stijging van kosten (materiaal en brandstof) en vertragingen a.g.v. het verleggen van kabels en leidingen.

Geld

Het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de N354 tussen Sneek en Leeuwarden is afgerond (resultaat 35) en heeft tot helderheid geleid hoe verkeersveiligheid en doorstroming verbeterd kan worden op deze verbinding

Beleid

Tijd

Geld

Met het rijk leggen we het convenant afkoopsom eenmalige vervanging Tsjerk Hiddessluizen voor in heb BO Mirt. Er is overeenstemming over het definitieve constructieplan voor de bochtverruiming Franeker

Beleid

Tijd

Het resultaat om in het BO-MIRT 2022 het convenant afkoopsom eenmalige vervanging Tsjerk Hiddessluizen in Harlingen voor te leggen, is niet gehaald. Wel zijn we constructief in gesprek met het Rijk. Voor het bepalen van de afkoopsom en het komen tot een convenant zal eerst het plan uitgewerkt moeten worden. Het reconstructieplan voor de bochtverruiming Franeker is nog niet gereed en wordt in de loop van 2023 uitgewerkt.

Geld

Vanuit het gebiedsproces Hegewarren is duidelijkheid gegeven of er synergie is tussen de vaarweg Drachten en andere ontwikkelingen in de Hegewarren, alsmede of een verbetering van de vaarweg daardoor haalbaar geacht wordt

Beleid

Tijd

Geld

We werken verder aan de opwaardering van het Van Harinxmakanaal (resultaat 37) en voeren de geplande werkzaamheden voor 2022 uit.

Beleid

Tijd

De voorbereiding voor de aanleg van wachtplaatsen is gereed. Het is niet gelukt deze al te realiseren. Voor wat betreft de oevers is een deel van de planning niet gehaald. Dit komt o.a. door problemen met kabels & leidingen en een gebrek aan capaciteit.

Geld

Door de kostenstijgingen dreigen we de komende jaren niet meer uit te komen met de beschikbare budgetten.

We zijn in gesprek met het Rijk over de bruggen bij Skarster Rien en Bolsward en agenderen deze voor het BO-MIRT

Beleid

We zijn weliswaar in gesprek, maar er zijn nog geen concrete afspraken over beide bruggen gemaakt met het Rijk. We blijven het onderwerp agenderen bij het Rijk omdat vanuit de levenscyclusbenadering een aquaduct goedkoper is dan een beweegbare brug. In onze hoofdstructuur willen we zo weinig mogelijk storingen.

Tijd

Geld

Toelichting

Algemeen: zoals eerder gerapporteerd bij o.a. de jaarstukken 2021 blijft de kostenstijging en schaarste van bouwmaterialen een actueel risico voor infrastructurele projecten. Het laatste jaar zijn de realisatiekosten in de grond-, weg- en waterbouw met meer dan 10% gestegen. De budgetten zijn, conform beleid, bijgesteld op basis van de GWW index.

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
RYP 2.0	Aantal opgeleverde projecten overeenkomstig de planning zoals opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Verkeer & Vervoer 2022	Drie projecten opgeleverd	Twee projecten opgeleverd
Overige infraprojecten	Uitvoeren van de projecten overeenkomstig de planning zoals opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Verkeer & Vervoer 2022	95%	95%
Grote infrastructuurprojecten	Uitvoeren van de projecten overeenkomstig de planning	100%	98%
Realisatie hoogwaardige fietsroutes	Een oplossing vinden om alsnog samen met gemeenten in te zetten op hoogwaardige fietsroutes over langere afstand. Het project is nu vertraagd vanwege ontbreken gemeentelijke cofinanciering waardoor delen aangepakt kunnen worden in plaats van gehele trajecten/routes. De ambitie is nog altijd uiteindelijk gehele routes te realiseren.	Financiële afspraken hebben gemaakt voor de realisatie van tenminste twee routes	Financiële afspraken hebben gemaakt voor de realisatie van tenminste twee routes

Toelichting

RYP 2.0 en overige infraprojecten

Zowel binnen het RYP 2.0 als bij de overige infraprojecten is er sprake van vertraging in de uitvoering. Dat

komt met name door vertraging bij de aanleg / verplaatsing van kabels en leidingen door de nutsbedrijven en als gevolg van de hoge prijsstijgingen binnen de sector. Een aantal kunstwerken zijn uitgesteld vanwege vertraging in de levering van electrotechnische onderdelen. Voor het RYP 2.0 is een actualisatie van de programmering opgesteld en met PS gedeeld middels het Uitvoeringsprogramma Verkeer & Vervoer.

Grote infrastructuurprojecten

Bij de grote infrastructuurprojecten zijn er diverse zaken die extra inzet van personeel vragen, zoals de staalslakkenkwesitie en afrondende gesprekken met het Rijk en aannemer mbt Knooppunt Joure. Ook is de uitkomst van de planschadeprocedure knooppunt Joure nog onzeker. Dit hopen we volgend jaar af te kunnen ronden.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	1.155	1.148	1.148	0
Tijdelijke budgetten	3.798	14.922	12.993	1.929
Reserves	6.724	17.063	91.647	-74.583
Overlopende passiva	8.480	9.022	8.593	429
Totaal lasten	20.156	42.156	114.381	-72.225
Baten				
Structurele budgetten	5	0	0	0
Tijdelijke budgetten	0	0	2.767	-2.767
Reserves	0	6	0	6
Overlopende passiva	8.480	9.022	8.593	429
Totaal baten	8.484	9.028	11.360	-2.332
Saldo van lasten en baten	11.672	33.128	103.021	-69.893
Mutatie reserves	-5.575	-17.058	-91.647	74.589
Mutatie tijdelijke budgetten	-3.798	-14.422	-9.726	-4.696
Resultaat van lasten en baten	2.299	1.648	1.648	0

Toelichting

Per saldo is de afwijking nihil.

Tijdelijke budgetten

De lagere last van € 1,9 mln. heeft voor € 1,3 mln. betrekking op concrete RSP-infrastructuurprojecten. Er is vertraging in de afrekening en rapportage door Prorail waardoor de bijdrage aan het project ESGL (extra sneltrein Groningen-Leeuwarden) nog niet verwerkt kon worden. Verder betreft het voor € 450.000 een subsidieplafond voor openbaar vervoer en € 170.000 voor de investeringsagenda Drachten-Heerenveen, bij deze laatste is discussie over het ontwerp de reden van vertraging. De bedragen worden via de reserve tijdelijke budgetten doorgeschoven naar 2023.

Reserves/mutatie reserves

De hogere lasten van circa € 75 mln. bestaat uit € 88 mln. welke betrekking heeft op de verrekening van boekwaardes voor activa in eigendom bij derden ten laste van de hiervoor bestemde dekkingsreserve kapitaalslasten.

In de loop van september 2022 heeft de commissie BBV in hun vraag en antwoord rubriek aangegeven dat in het geval van een bijdrage in een activum van derden, de provincie dezelfde wijze van al dan niet afschrijven moet hanteren als die derde. Aangezien het Rijk niet activeert (investeringsop afschrijving zetten) mogen wij dat ook niet doen.

In de dekkingsreserve kapitaallasten zijn de bijdrage opgenomen voor de Rijksprojecten Harlingen, Joure, Haak om Leeuwarden en bereikbaarheid Leeuwarden. De boekwaarde (gemaakte kosten minus (toekomstige) inkomsten) bedraagt € 88,9 mln per 31/12/2022 en deze is bij de jaarrekening in één keer

afgeboekt. Hier tegenover staat de beschikking over de dekkingsreserve kapitaallasten waarmee dit geen effect heeft op het rekeningresultaat.

Daarnaast lagere lasten van € 7,5 mln. welke betrekking heeft op de bijdrages uit de dekkingsreserve kapitaallasten voor projecten en € 5,6 mln. welke betrekking heeft op de bekleemde reserves voor de investeringsagenda Drachten-Heerenveen en de ontsluiting bij Stavoren/rondweg Warns. € 0,9 mln. heeft betrekking op de reserve voor DNA. De resterende middelen worden ingezet voor het realisatie budget voor de sluis. Verwerking verloopt via mutatie reserves, een deel schuift door naar 2023.

Overlopende passiva

De overlopende passiva heeft betrekking op diverse specifieke uitkeringen (SPUK's). Het gaat hierbij om de regionale aanpak laadinfrastructuur, stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen en het RSP mobiliteitsfonds. De afwijking ten opzichte van de begroting ontstaat hoofdzakelijk bij de stimulerende verkeersveiligheidsmaatregelen (SPV-subsidie), dit komt door moeizame grondaankopen, uitvoering is nu gepland in het 1ste halfjaar van 2023.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Afschrijvingen infrastructuur	1.155	1.148	1.148	0
Onderzoek	0	0	0	0
Structurele budgetten	1.155	1.148	1.148	0
Busstation Heerenveen	0	180	12	168
Concrete infra projecten (provinciefonds)	3.797	14.344	13.035	1.309
Innovatieomgeving Drachten	1	0	0	0
Investeringsagenda programmakosten	0	-102	-102	0
Openbaar vervoer	0	500	49	451
Tijdelijke budgetten	3.798	14.922	12.993	1.929
Bereikbaarheid GO Heerenveen	4.865	4.865	0	4.865
Busstation Heerenveen	2.993	0	0	0
De Nieuwe Afsluitdijk	2.455	1.645	761	884
Dekkingsreserve afschrijvingen	-4.380	534	81.565	-81.032
Extra inzet bereikbaarheid	100	700	0	700
Innovatieomgeving Drachten	99	0	0	0
Investeringsagenda programmakosten	159	0	0	0
Openbaar vervoer infrastructuur	699	9.112	9.112	0
Snelfietsroutes	-208	208	208	0
Verbeteren binnenhaven Drachten	-58	0	0	0
Reserves	6.724	17.063	91.647	-74.583
Bereikbaarheid Drachten OV	874	0	0	0
Bereikbaarheid GO Heerenveen	-2.993	0	0	0
Bermmaatregelen	424	0	58	-58
Fiets in de Keten	112	0	44	-44
Heerenveen verbeteren busstation	1	0	0	0
Investeringsagenda programmakosten	1	602	602	0
Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen SPV	255	1.736	1.304	432
Regionale aanpak laadinfrastructuur	89	1.339	1.284	56
RSP Concrete infra projecten gemeentelijke bijdrage	0	2.897	2.897	0
RSP Mobiliteits infra projecten gemeentelijke bijdrage	0	703	703	0
RSP Mobiliteitsfonds via SNN	8.182	1.700	1.700	0
Snelfietsroutes	1.535	44	0	44
Overlopende Passiva	8.480	9.022	8.593	429
Totaal lasten	20.156	42.156	114.381	-72.225
Baten				
Onderzoek	5	0	0	0
Structurele budgetten	5	0	0	0

RSP infraprojecten rente	0	0	2.767	-2.767
Tijdelijke budgetten	0	0	2.767	-2.767
De Nieuwe Afsluitdijk	0	6	0	6
Reserves	0	6	0	6
Bermmaatregelen	424	0	58	-58
Fiets in de Keten	112	0	44	-44
Investeringsagenda programmakosten	0	602	602	0
Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen SPV	255	1.736	1.304	432
Regionale aanpak laadinfrastructuur	89	1.339	1.284	56
RSP Concrete infra projecten gemeentelijke bijdrage	0	2.897	2.897	0
RSP Mobiliteits infra projecten gemeentelijke bijdrage	0	703	703	0
RSP Mobiliteitsfonds via SNN	6.065	1.700	1.700	0
Snelfietsroutes	1.535	44	0	44
Overlopende Passiva	8.480	9.022	8.593	429
Totaal baten	8.484	9.028	11.360	-2.332
Saldo van lasten en baten	11.672	33.128	103.021	-69.893

Beleidsveld 2.3 Instandhouding provinciale infrastructuur

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 2.3

De provincie streeft naar een goed dagelijks beheer en onderhoud van het provinciaal wegen- en vaarwegennet. De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor het onderhoud van het provinciale wegen- en vaarwegennet en de daarbij behorende kunstwerken (zoals bruggen en viaducten).

We streven naar een “voldoende onderhoudsniveau” (ook wel een ‘7’ genoemd, met differentiatie). In het huidige bestuursakkoord is onder resultaat 38 verklaard dat dit niveau ook op het Van Harinxmakanaal van toepassing wordt, zodat ons gehele areaal zoveel mogelijk op het zelfde kwaliteitsniveau komt qua staat van onderhoud. De aanpak van het Van Harinxmakanaal pakken we meer programmatisch aan conform het eind 2019 door het PS vastgestelde programma. Om synergievoordeel te bereiken en hinder te beperken leggen we verbindingen tussen geplande onderhoudswerkzaamheden en werkzaamheden ten behoeve van de opwaardering van het kanaal (bijv. bochtverruiming Franeker, resultaat 37). We kijken naar koppelmogelijkheden, en de mogelijke meerwaarde daarvan, met initiatieven derden en / of andere provinciale doelen en ambities, waaronder in ieder geval circulariteit en duurzaamheid.

In 2020 zijn de kaders voor het onderhoud geëvalueerd, geactualiseerd en vastgesteld door PS. Daarbij is de ruimte geboden om te komen tot een meer gedifferentieerd onderhoud. Dit houdt in dat de technische staat van belangrijke verbindingen op een hoger niveau kan liggen dan de staat van meer ondergeschikte verbindingen. Dit principe wordt eerst toegepast bij het onderhoud aan oevers en zo mogelijk later doorgevoerd naar andere onderdelen van ons areaal. Hiermee wordt beter invulling gegeven aan risico-gestuurd onderhoud.

Met Rijkswaterstaat zijn nieuwe afspraken gemaakt over het beheer en onderhoud van vaargeul de Boontjes tot en met 2022. De Provincie draagt financieel bij aan het op diepte houden van de vaargeul. Daartoe hebben PS besloten bij de begrotingsbehandeling in 2020. In 2023 wordt er geëvalueerd met het Rijk.

Het onderhoud van de infrastructuur wordt ook behandeld in paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen.

Stand van zaken gewenste resultaten

We bestrijden gladheid op provinciale wegen en breken het ijs op provinciale vaarwegen

Beleid

Tijd

Geld

We gaan door met het afhandelen van de oorspronkelijk ruim 1700 geïdentificeerde dossiers van oneigenlijk gebruik van provinciale eigendommen die in 2024 opgelost moeten zijn

Beleid

Tijd

Door personele onderbezetting kunnen minder dossiers worden opgelost dan verwacht.

Geld

We nemen een besluit over de herverdeling van de steunpunten, en starten met de uitvoering van de herverdeling en het energieneutraal maken van de steunpunten conform het implementatieplan energieneutrale provinciale organisatie
Beleid

Tijd

Het besluitvormingsproces doorlopen is niet gelukt. We koersen nu op besluitvorming bij de 1e Berap 2023. Na de aanbesteding van de gladheidsbestrijding 2022-2030 is duidelijk dat steunpunt Wolvega nog moet blijven. In de aanbesteding was een "bonus" uitgelooft om de gladheidsbestrijding vanuit Donkerbroek te doen en Wolvega te sluiten. Er was echter weinig interesse vanuit de markt en is er uiteindelijk ingeschreven op Wolvega en Donkerbroek.

Geld

Voor steunpunt Bolsward is de eerdere raming verdubbeld, waardoor de huidige businesscase niet meer sluitend is. Prijsstijgingen zijn hier mede debet aan. Verder moet steunpunt Wolvega blijven. Dat brengt jaarlijkse exploitatielasten met zich mee. Versobering van steunpunt Bolsward wordt nu onderzocht alsmede subsidiemogelijkheden voor het verduurzamen van bestaande steunpunten.

We voeren binnen het meerjarenprogramma 'Kunstwerken' renovaties en vervangingen uit volgens de planning in het uitvoeringsprogramma 'Verkeer en Vervoer 2022'
Beleid

Tijd

Door de lange leveringstijden hebben aannemers niet tijdig de aangenomen werkzaamheden kunnen opleveren. Specifiek geldt dit voor de bruggen Engwierum en Zijlsterrijd, waar op één jaar vertraging

gerekend kan worden. Ook de Tsjerk Hiddessluizen, opgenomen in het Meerjarenprogramma Kunstwerken (MPK), hebben te maken met leveringsproblemen.

Geld

We werken verder aan het uitbreiden van het aantal bruggen dat wordt aangesloten op de al in bedrijf genomen bedien centrale (in de tijdelijke huisvesting) en realiseren een definitieve bedien centrale i.c.m. een steunpunt

Beleid

Tijd

Geld

We zorgen voor nautisch toezicht op onze vaarwegen en professionaliseren de integrale samenwerking met politie en andere handhavende diensten

Beleid

Tijd

Geld

Wij beheren, programmeren en onderhouden de provinciale infrastructuur conform het door PS vastgestelde onderhoudsniveau en gaan door met het verder professionaliseren van ons assetmanagementsysteem (inclusief rapportage)

Beleid

Tijd

Geld

Wij dragen zorg voor een veilige en vlotte doorvaart door middel van het op professionele wijze bedienen van provinciale bruggen en sluzen gelegen over de vaarwegen in Fryslân
Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Onderhoudsniveau (technische staat)	Het deel van de provinciale infrastructuur dat voldoet aan het gewenste onderhoudsniveau*:		
	Wegen (nulmeting 2018: 90%)	92%	91 %
	Fietspaden (nulmeting 2018: 77%)	91%	91%
	Kunstwerken (nulmeting 2016: 89%)	95%	95%
	Oevers (nulmeting 2016: 71%)	78%	85%
	Diepte vaarwegen (nulmeting 2016: 88%)	90%	87%

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Afstandsbediening bruggen	Aantal bruggen wat aangesloten wordt op bedienentrale in 2022	8	3
Oneigenlijk gebruik provinciale eigendommen	Voor het einde van 2024 jaar oplossen van de resterende 1.000 geïdentificeerde dossiers	330 opgeloste dossiers	230 opgeloste dossiers

*de prestatie-indicatoren van het onderhoud zijn gebaseerd op een onderhoudsniveau cijfer 7. Vanaf 2023 geldt het onderhoudsniveau 6.

Toelichting

Afstandsbediening bruggen

In 2022 zijn 3 bruggen aangesloten op de bedienentrale. Dat de planning van 8 bruggen voor 2022 niet is gehaald heeft te maken met leveringsproblemen. De 5 bruggen zijn doorgeschoven naar het 1e kwartaal 2023.

Diepte vaarwegen

Voor 2022 was de doelwaarde dat 90 % zou voldoen aan een onderhoudsniveau 7. We zijn uitgekomen op een percentage van 87 %. Vanaf 2023 is het vastgestelde onderhoudsniveau een 6. Op basis van dit niveau voldoen we ruim aan deze doelwaarde van 90 %.

Oneigenlijk gebruik provinciale eigendommen

Er is nog steeds een lichte achterstand in de afhandeling van de dossiers. In 2023 wordt extra capaciteit ingezet om deze achterstanden in te halen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	14.218	16.893	16.656	238
Tijdelijke budgetten	216	271	276	-5
Reserves	4.526	8.084	5.599	2.485
Werken voor derden	728	1.200	1.148	52
Totaal lasten	19.688	26.448	23.678	2.770
Baten				
Structurele budgetten	993	1.624	1.137	486
Tijdelijke budgetten	0	0	1	-1
Werken voor derden	728	1.200	1.148	52
Totaal baten	1.721	2.824	2.286	538
Saldo van lasten en baten	17.967	23.624	21.392	2.232
Mutatie reserves	6.149	5.237	7.722	-2.485
Mutatie tijdelijke budgetten	96	100	98	2
Resultaat van lasten en baten	24.213	28.961	29.211	-251

Toelichting

Per saldo is er een overschrijding van € 251.000,- op dit beleidsveld.

Structureel lasten

Per saldo is er een overschrijding van € 248.000,-. Op het structureel budget beheer en onderhoud (€ 238.000,-) is minder dan 1,5 % van de totale middelen niet tot besteding gekomen. De lagere lasten zijn deels ontstaan door vrijval van kapitaalslasten € 128.000,-. Lagere lasten op het budget beheer en onderhoud Vaarwegen, vanwege lagere uitgaven op onderhoud oevers en depotbeheer en lagere lasten op het budget beheer en onderhoud kunstwerken , vanwege lagere uitgaven op sluis Lauwersoog en door voordelige aanbestedingen Verder zijn er hogere lasten op het budget beheer en onderhoud steunpunten en opstallen van door uitbreiding met steunpunt "Het Swettehuis" en vertraging in de verkoop van de af te stoten steunpunten waardoor de exploitatielasten nog doorlopen. De lagere bate van € 486.000,- hoofdzakelijk veroorzaakt doordat de verkoop van het onroerende zaken (o.a. steunpunt) € 624.000,- nog niet is gerealiseerd in 2022, verwachting is dat deze komend jaar wel verkocht zal worden, verder zijn er meer kosten doorbelast voor de inzet Turfroute € 209.000,-.

Tijdelijke budgetten

Per saldo is de afwijking nihil. Bij het project onrechtmatig gebruik resteert € 20.000,-. Het project is enigszins vertraagd waardoor er ook minder koopovereenkomsten worden gesloten. Daarnaast ligt de focus op het onrechtmatig gebruik van water. Indien er overeenkomsten met gebruikers worden gemaakt dan zijn dit huurovereenkomsten waar geen extra kosten mee gemoeid zijn. Bij het project de vaarweg de Boontjes is een overschrijding van € 22.000,- het betreft hier de eindafrekening.

Reserves/mutatie reserves

De lagere lasten € 2,5 mln. heeft voor € 1,6 mln. betrekking op de reserve activa van derden (project afstandsbediening bruggen). Het betreffende project is nog niet geheel gerealiseerd in 2022. Er is tevens € 0,3 mln. geboekt in verband met afboeking van de boekwaarde ten laste van de dekkingsreserve kapitaalslasten. Verder resteert er bij de reserve grootonderhoud wegen circa € 0,4 mln. doordat de bestekken nog wachten op de eindafrekeningen. Daarnaast is er een onderschrijving van € 0,1 mln. op groot onderhoud kunstwerken wegen . Dit is ontstaan door vertraging in werkzaamheden als gevolg van leveringsproblemen van onderdelen. Bij de reserve grootonderhoud water is het restant € 0,8 mln. dit komt het grootste gedeelte door vertraging van baggerwerkzaamheden op het van Harinxmakanaal. Deze werkzaamheden worden begin 2023 gerealiseerd. Verder is er een kleine onderschrijving op de werkzaamheden kunstwerken water. Dit is ontstaan door vertraging in werkzaamheden als gevolg van leveringsproblemen van onderdelen.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Afschrijvingen bedrijfsmiddelen	30	59	57	2
Afschrijvingen infrastructuur	13	416	416	0
Afschrijvingen kunstwerken	836	1.400	1.400	0
Beleefcentrum Afsluitdijk	51	25	18	6
Eigendommen	275	220	345	-125
Onderhoud Lauwerszeewerken	110	278	140	138
Onderhoud vaarwegen	2.724	3.310	3.038	271
Onderhoud wegen	7.792	9.167	9.088	80
Vaarwegen bedienen kunstwerken	11	18	11	7
Wegen gladheidsbestrijding	1.988	1.570	1.598	-28
Werkplaats steunpunt kantoor	388	432	545	-114
Structurele budgetten	14.218	16.893	16.656	238
Bestuursovereenkomst vaarweg Boontjes	178	200	222	-22
Dieptepeilingen Friese meren	35	0	0	0
Eigendommen	3	21	1	20
Preventie wildongevallen	0	50	52	-2
Tijdelijke budgetten	216	271	276	-5
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	0	3.280	1.624	1.656
Dekkingsreserve afschrijvingen	309	-4.939	-4.580	-359
Groot onderhoud water	981	2.509	1.700	809
Groot onderhoud wegen	3.236	7.233	6.855	379
Reserves	4.526	8.084	5.599	2.485

Schades	728	1.200	1.148	52
Werken voor derden (schades)	728	1.200	1.148	52
Totaal lasten	19.688	26.448	23.678	2.770
Baten				
Beleefcentrum Afsluitdijk	0	30	-10	40
Eigendommen	277	318	275	43
Onderhoud vaarwegen	634	482	736	-255
Onderhoud wegen	81	143	106	37
Vaarwegen bedienen kunstwerken	0	0	0	0
Werkplaats steunpunt kantoor	0	651	30	621
Structurele budgetten	993	1.624	1.137	486
Eigendommen	0	0	1	-1
Tijdelijke budgetten	0	0	1	-1
Schades	728	1.200	1.148	52
Werken voor derden (schades)	728	1.200	1.148	52
Totaal baten	1.721	2.824	2.286	538
Saldo van lasten en baten	17.967	23.624	21.392	2.232

Beleidsveld 2.4 Openbaar vervoer

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 2.4

Wij streven naar het op peil houden en verbeteren van de bereikbaarheid met het openbaar vervoer (OV) en het realiseren van de doelstellingen op de prestatie indicatoren. De hiervoor benodigde werkzaamheden bestaan in grote lijnen uit:

- periodiek aanbesteden en continu beheren, monitoren en doorontwikkelen van OV-concessies (resultaat 43 bestuursakkoord);
- het samen met gemeenten maken van slimme combinaties tussen diverse vormen van vervoer in het sociaal domein en “dunne” gedeelten van het OV;
- het binnen de concessiesystematiek inspelen op actuele ontwikkelingen in de vervoermarkt en de vervoerstechniek, waaronder ontwikkelingen in duurzaamheid /Zero Emissie en de andere Sustainable Development Goals/Werelddoelen voor duurzame ontwikkeling (resultaat 42);
- ontwikkelen en ondersteunen van nieuwe concepten van (kleinschalig) openbaar vervoer;
- het in stand houden én verbeteren van de kwaliteit van de OV-infrastructuur.

Stand van zaken gewenste resultaten

Afspraken over stappen ten aanzien van de realisatie van de Lelylijn als vervolg op het nieuwe Regeerakkoord en het validatie-onderzoek Deel B van het Deltaplan Noordelijk Nederland Beleid

In het bestuurlijk overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) van november 2022 hebben we met het Rijk afgesproken een projectorganisatie Lelylijn op te richten, een MIRT- en NOVEX-onderzoek Lelylijn uit te voeren en te lobbyen voor opname van de Lelylijn in het TENT-T extended core network. Het MIRT-onderzoek Lelylijn is een verdiepend onderzoek dat in deze kabinetsperiode (2024) moet leiden tot de Startbeslissing MIRT-Verkenning conform de Tracéwet.

Tijd

Geld

Er vindt een start van het besluitvormingstraject plaats over de inhoudelijke richting met bijbehorende financiële middelen waar het gaat om de nieuwe busconcessie (2024-2034) Beleid

De proces om te komen tot een nieuwe aanbesteding voor het busvervoer in de provincie Fryslân is gestart. Provinciale Staten hebben de kaders en bijbehorende financiële middelen voor de busconcessie 2024-2034 op 26 oktober 2022 vastgesteld via de Nota van Uitgangspunten (NvU). Deze uitgangspunten zijn vertaald in het Ontwerp Programma van Eisen (PvE) die van 7 december 2022 t/m 20 januari 2023 ter inzage hebben gelegen. Dit PvE geeft de minimale eisen aan waaraan een vervoerder in de nieuwe concessie moet voldoen. De planning is dat de aanbesteding met het definitieve PvE start in maart 2023. De voorlopige gunning staat gepland voor oktober 2023, de definitieve gunning voor december 2023.

Tijd

Geld

We betrekken de resultaten 42 – 49 uit het bestuursakkoord bij het borgen van de continuïteit van het OV. Er vindt implementatie plaats van de overbruggingsconcessie (2022-2023)

We hebben resultaten 42 tot en met 49 uit het bestuursakkoord betrokken om de resultaten met betrekking tot het openbaar vervoer in de begroting te bereiken. Daarom zijn beleid, tijd en geld hier op groen gezet.

Tijd

Geld

We zorgen dat de concessies beheerd worden en worden uitgevoerd overeenkomstig met hetgeen is vastgelegd in de concessies

Door de coronapandemie en personeelstekorten heeft de vervoerder niet de volledige trein- en busdienstregeling gereden. Dit is een afwijking op wat is vastgelegd in de concessieovereenkomsten. Daarom is beleid op oranje gezet. Voor het afschalen van het busvervoer door coronamaatregelen en daarmee teruglopende reizigers aantallen, hebben Provinciale Staten beleid vastgesteld op 20 januari 2021. Het afschalen van de busvervoer paste binnen deze kaders. Voor de treinconcessie hebben Gedeputeerde Staten ingestemd met een tijdelijke afgeschaalde dienstregeling vanaf 11 december 2022 vanwege personeelstekorten bij de vervoerder. Hiermee kan een meer betrouwbare en voorspelbare dienstregeling worden geboden. De vervoerder dient in de tussentijd een verbeterplan op te stellen om weer de volledige treindienstregeling te rijden.

Tijd

Geld

Wij werken aan afspraken met het Rijk en andere partners over de verduurzaming van het Openbaar Vervoer Beleid

Tijd

Geld

Wij willen een goed toegankelijk en beschikbaar Openbaar Vervoer in Fryslân en waar mogelijk willen we dat verbeteren Beleid

Door de coronapandemie en personeelstekorten heeft de vervoerder niet de volledige trein- en busdienstregeling gereden. Dit is een afwijking op wat is vastgelegd in de concessieovereenkomsten. Daarom is beleid op oranje gezet. Voor het afschalen van het busvervoer door coronamaatregelen en daarmee teruglopende reizigers aantallen, hebben Provinciale Staten beleid vastgesteld op 20 januari 2021. Het afschalen van de busvervoer paste binnen deze kaders. Voor de treinconcessie hebben Gedeputeerde Staten ingestemd met een tijdelijke afgeschaalde dienstregeling vanaf 11 december 2022 vanwege personeelstekorten bij de vervoerder. Hiermee kan een meer betrouwbare en voorspelbare dienstregeling worden geboden. De vervoerder dient in de tussentijd een verbeterplan op te stellen om weer de volledige treindienstregeling te rijden.

Tijd

Geld

Wij willen zoveel mogelijk de continuïteit van het OV borgen. Daarbij zijn wij afhankelijk van de na te leven maatregelen als gevolg van de coronacrisis. De financiële gevolgen hiervan zijn nu nog niet te overzien

Beleid

Tijd

Geld

De provincie is in gesprek met de vervoerder over de financiële afhechting van het dienstregelingsjaar 2021. Zo dienen de provinciale exploitatiebijdragen 2021 en de beschikbaarheidsvergoeding openbaar vervoer (BVOV) 2021 nog definitief te worden vastgesteld. De hogere brandstofprijzen en bijbehorende hoge indexatiecijfers die bij de vaststelling van de exploitatiebijdragen worden gehanteerd leiden tot hogere provinciale bijdragen voor 2021 en 2022. De door het Rijk verleende BVOV is verlengd van september 2022 tot eind 2022.

Bij de eerste berekening ov index 2022 werd uitgegaan van 1,4% stijging van de kosten. Door de coronapandemie en de Oekraïne crisis zijn zowel de brandstofkosten als ook de personeelskosten opgelopen. De index voor 2022 laat een significante stijging zien naar 5,4%. De berekening van de voorlopige index met peildatum juni 2022 is nog niet accuraat genoeg. Het risico bestaat dat de index verder oploopt.

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Prognose 2022
Kernen met openbaar Vervoer	Kernen waar openbaar vervoer beschikbaar is (volgens de definities in het RMP 2020)	100%	100%
Verduurzaming OV	Minimaal 28 elektrische bussen In de nieuwe treinconcessie gaan 18 nieuwe Winks op HVO (Hydrotreated Vegetable Oil, biodiesel) rijden Er is in 2021 gestart met een 2-jarige pilot HVO in 2 GTW's (=type treinstel) (resultaat 42)	Minimaal 28 bussen 18 Winks op HVO Pilot HVO 2 GTW's is gestart en voortzetten pilot HVO	100%
Overbruggingsconcessie bus 2022-2024	De implementatie van de overbruggingsconcessie wordt afgerond en de nieuwe concessie	100%	100%

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Prognose 2022
	wordt gestart (december 2022), (resultaat 43)		
Aanbesteding busconcessie 2024-2034	Vorbereidingen starten met aanbesteding opvolgende busconcessie (resultaat 43)	50%	50%
Versnelling over bestaand en nieuw spoor Noorden-Randstad	Bestaand spoor: er worden afspraken gemaakt over het realiseren van mogelijkheden tot versnelling op de lijn Amsterdam-Zwolle (resultaat 44) Nieuw spoor: er worden afspraken gemaakt over verdere vervolgstappen naar de realisatie van de Lelylijn (resultaat 46)	Afspraken gemaakt	100%
Decentralisatie sprinterdiensten Leeuwarden-Zwolle	Vervolgafspraken met het Rijk en de provincies Drenthe en Overijssel over de decentralisatie van de sprinterdiensten. (resultaat 47)	Afspraken gemaakt	100%
Overdracht concessieverlening Waddenveren	Afhankelijk van de besluitvorming; een getekende bestuursovereenkomst (resultaat 48)	Besluitvorming PS gereed	0%
Innovatieve Tafels	In 2022 organiseren wij 2 innovatieve tafels (resultaat 49)	2	0

Toelichting

Versnelling over bestaand en nieuw spoor Noorden-Randstad

De Tweede Kamer heeft in december 2022 een amendement aangenomen om € 35 miljoen Rijksfinanciering vrij te maken om het knelpunt bij Meppel aan te pakken. Daarnaast is per amendement € 75 miljoen Rijksfinanciering vrijgemaakt voor vervanging van de HRMK-spoorbrug bij Leeuwarden. Om versnellingsmogelijkheden op korte termijn (2025) te verzilveren wordt daarnaast ingezet op gebruik van sneller materieel door NS (intercity Nieuwe Generatie) en het optimaliseren van de dienstregeling. Deze maatregelen moeten een aantal minuten rijtijdwinst opleveren. Voor versnelling over nieuw spoor: zie toelichting bij Lelylijn.

Decentralisatie sprinterdiensten Leeuwarden-Zwolle

In november 2022 zijn met het Rijk afspraken gemaakt over de decentralisatie van de sprinterdienst. Die afspraak houdt in dat we de concessieverlening voor de sprinterdienst Leeuwarden-Zwolle niet per 2025 decentraliseren van het Rijk naar de provincie Fryslân. Het Rijk en de provincie hebben als voorwaarden voor decentralisatie gesteld dat dit meerwaarde voor de reiziger op moet leveren en dit budgetneutraal moet plaatsvinden. Voor de overdracht van de concessie zijn de mogelijkheden verkend om het reizigersproduct te verbeteren. Ook is onderzoek gedaan naar de financiële en praktische consequenties. Het is het Rijk en de provincie vervolgens niet gelukt om overeenstemming te bereiken over de voorwaarden voor decentralisatie per 2025. Dit hangt met name op de financiële opgave om de treindienst te decentraliseren, en de middelen die beide partijen beschikbaar hebben voor exploitatie en

investeringen.

Decentralisatie Friese Waddenveren

Er heeft geen besluitvorming in PS plaatsgevonden. Dit heeft er mee te maken dat in november 2022 door het Rijk en de provincie het besluit is genomen om de concessieverlening voor de Friese Waddenveren niet te decentraliseren van het Rijk naar de provincie Fryslân. Voor de overdracht van de concessie is een onderzoek uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in de financiële en juridische aspecten die verband houden met de beoogde decentralisatie, het beheer en onderhoud van de haveninfrastructuur en vaargeulen, en de meerwaarde van de beoogde decentralisatie voor de reiziger. Uit dit onderzoek in opdracht van de provincie is gebleken dat een dergelijke overname maar een beperkte meerwaarde heeft voor de reiziger en bovendien aanzienlijke kosten en risico's voor de provincie met zich meebrengt. Het Rijk heeft toegezegd dat de provincie bij de aanbesteding van de nieuwe concessie(s) wordt betrokken.

Innovatieve tafels

De doelwaarde voor het organiseren van innovatieve tafels is niet gehaald. Door de fysieke beperkingen tijdens de coronapandemie in het eerste kwartaal van 2022 en de extra ambtelijke capaciteit die nodig was om het voorzieningenniveau van het OV op peil te houden en om de nieuwe aanbesteding van het busvervoer voor te bereiden, zijn er geen tafels georganiseerd.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	53.517	60.061	60.134	-73
Tijdelijke budgetten	94	691	708	-17
Reserves	128	0	0	0
Overlopende passiva	4.527	1.171	783	388
Totaal lasten	58.266	61.923	61.625	298
Baten				
Structurele budgetten	1.762	1.685	1.728	-43
Overlopende passiva	4.527	1.171	783	388
Totaal baten	6.289	2.856	2.511	346
Saldo van lasten en baten	51.977	59.066	59.114	-48
Mutatie tijdelijke budgetten	-128	-691	-708	17
Resultaat van lasten en baten	51.849	58.376	58.406	-30

Toelichting

Per saldo is er een overschrijding van € 30.000,- op dit beleidsveld.

Structureel lasten

Per saldo is er een overschrijding van circa € 30.000,-. Deze afwijking is minder dan 0,5%. Op het deel voor de concessie zijn de lasten iets hoger dan begroot, bij het OV beheer zijn de lasten iets lager dan begroot. De aantekening hierbij is dat de provinciale exploitatiebijdragen 2021 en 2022 nog niet definitief zijn vastgesteld. Hogere brandstofprijzen en indexering kunnen aan de orde zijn. Dit zal pas in 2023 bekend zijn.

Overlopende passiva

De overlopende passiva heeft betrekking op de 4de trein Sneek-Leeuwarden.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Afschrijvingen OV Duurzaam	321	313	313	0
IPO bijdrage	281	285	284	1

Openbaar vervoer	52.899	59.319	59.467	-148
Subsidie aan derden	16	144	70	74
Structurele budgetten	53.517	60.061	60.134	-73
Openbaar vervoer	0	691	708	-17
Proef HVO biodiesel in treinconcessie	94	0	0	0
Tijdelijke budgetten	94	691	708	-17
Openbaar vervoer	91	0	0	0
Programmaplan Duurzaam Openbaar Vervoer	37	0	0	0
Reserves	128	0	0	0
Beschikbaarheidsvergoeding OV	4.527	0	0	0
Openbaar vervoer	0	1.171	783	388
Overlopende Passiva	4.527	1.171	783	388
Totaal lasten	58.266	61.923	61.625	298
Baten				
Openbaar vervoer	1.762	1.685	1.728	-43
Structurele budgetten	1.762	1.685	1.728	-43
Beschikbaarheidsvergoeding OV	4.527	0	0	0
Openbaar vervoer	0	1.171	783	388
Overlopende Passiva	4.527	1.171	783	388
Totaal baten	6.289	2.856	2.511	346
Saldo van lasten en baten	51.977	59.066	59.114	-48

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	102.948	142.726	204.005	-61.279
Totaal baten	16.494	14.745	16.231	-1.485
Saldo van lasten en baten	86.453	127.981	187.775	-59.794
Mutatie reserves	-3.412	-30.572	-90.079	59.508
Resultaat van lasten en baten	83.042	97.409	97.695	-286

Toelichting

De financiële toelichting op de vraag “wat heeft het programma gekost” is opgenomen bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Uitgebreide financiële tabel

Beleidsveld - bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
2.1 Beleid en verkeersveiligheid	4.837	12.200	4.322	7.878
2.2 Verbetering infrastructuur	20.156	42.156	114.381	-72.225
2.3 Instandhouding provinciale infrastructuur	19.688	26.448	23.678	2.770
2.4 Openbaar vervoer	58.266	61.923	61.625	298
Totaal lasten	102.948	142.726	204.005	-61.279
Baten				
2.1 Beleid en verkeersveiligheid	0	37	74	-37
2.2 Verbetering infrastructuur	8.484	9.028	11.360	-2.332
2.3 Instandhouding provinciale infrastructuur	1.721	2.824	2.286	538
2.4 Openbaar vervoer	6.289	2.856	2.511	346

Totaal baten	16.494	14.745	16.231	-1.485
Saldo van lasten en baten	86.453	127.981	187.775	-59.794

Investerings

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2022
Onderhanden werken	371.741	44.629	15.945	400.424
Opgeleverde werken	59.799	9.434	9.205	60.029
Afgerekende werken	6.696	6.185	2943,8	9.937
Totaal	438.236	60.248	28.094	470.390

Toelichtingen

De volgende projecten zijn in 2022 afgerekend:

Meerjarenprogramma Infrastructuur (MPI):	Ministations Joure, N910 Stroobossertrekweg 2de fase, N357 Opwaardering Stiens-Holwerd.
Kleine Infrastructuurprojecten (KIP):	N919 Afslag Rijweg
Risicoverlagend Infrastructuur Programma (RYP):	N361 Tytsjerk - Gytsjerk RYP, N351 Wolvega - Oosterwolde uitritten (RYP), provinciebreed deel 2 (RYP)
Overige projecten:	Verbetering Venekoterweg bebouwde kom
Meerjaren programma kunstwerken (MPK):	Brug Easterlittens, Brug Mildam, Onderdoorgang N31 Zuidwalweg en Brug Gerkes Numan.

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2022
R. Vml BDU Brede Doel Uitkering Verkeer en Vervoer	23.135	-14.023	9.112	0
R. Dekkingsreserve kapitaallasten	261.147	14.712	90.171	185.688
R. Bijdrage aan activa in eigendom van derden	25.534	1.699	3.323	23.910
R. Groot onderhoud Wegen	14.495	2.139	0	16.634
R. Groot onderhoud Water	16.082	1.881	0	17.963
R. Risicoreserve strategische grondvoorraad	1.200	0	0	1.200
R. Reserve verstrekte subsidies	10.638	0	208	10.430
Totaal	352.231	6.408	102.814	255.825

Toelichting

Reserve Brede Doel uitkering (BDU)

De middelen die nog beschikbaar waren vanuit de Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer, zijn toegevoegd aan de reserve op het moment dat de BDU opgegaan is in het provinciefonds. De reserve is per 2022 opgeheven en als tijdelijke krediet cq investering in de begroting opgenomen.

Reserve dekking kapitaalslasten

Via deze reserve dekken we de kapitaalslasten van projecten welke ineens gefinancierd zijn aangezien we investeringen verplicht moeten activeren vanaf 2017. De commissie BBV heeft in september 2022 in een vraag en antwoord aangegeven dat een bijdrage in activa van derden op dezelfde manier verwerkt moet worden als de derde dat doet. Aangezien het Rijk investeringen niet activeert (op afschrijving zetten), hebben wij de boekwaarde van de bijdrage in Rijksprojecten (ca € 88 miljoen) in een keer afgewaardeerd in 2022.

Reserve bijdrage aan activa in eigendom derden

Via deze reserve worden bijdragen in de investeringen in eigendom van derden opgenomen conform de notitie vereenvoudiging financieel beleid. Het betreft hier o.a. de bijdrage in de spoorbruggen.

Reserve Grootonderhoud Wegen

Via deze reserve verlopen de jaarlijkse verschillen tussen het budget voor groot onderhoud en de daarbij behorende programmering.

Reserve Grootonderhoud Water

Via deze reserve verlopen de jaarlijkse verschillen tussen het budget voor groot onderhoud en de daarbij behorende programmering.

Reserve strategische grondvoorraad

Deze reserve is ingericht als risicoreserve ter afdekking van eventuele afwaardering als gevolg van lagere taxatiewaarde versus boekwaarde.

Reserve verstrekte subsidies

Deze reserve is gevormd in verband met de subsidieaanname van subsidies boven het drempelbedrag van € 900.000,- en betreft de volgende projecten: Investeringsagenda bereikbaarheid gebiedsontwikkeling Heerenveen en Ontsluiting Stavoren onderdeel rondweg Warns.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2022
OP SPUK E28B RSP Mobiliteitsfonds via SNN	3.786	1.284	5.070	0
OP RSP Concrete infra proj gemeentelijke bijdrage	2.897		2.897	0
OP RSP Mobiliteits infra proj gemeentelijke bijdr	703		703	0
OP SPUK E15 Regionale aanpak laadinfrastructuur	1.539		1.204	335
OP SPUK E1 Beschikbaarheidsvergoeding OV 2020	955		648	307
OP SPUK E10 Snelfietsroutes 2020-2022	0			0
OP SPUK E33-2 MIRT 17-19 Fiets in de Keten 18-2022	236	-27	44	165
OP SPUK E48 4e trein Sneek Leeuwarden 2020-2022	661		507	154
OP SPUK E20 Reg stimul verkeersveiligheid maatr SPV	4.769		1.304	3.465
OP SPUK E12 Bermmaatregelen	1.339		58	1.281
OP 4e trein Sneek Leeuwarden		9.112	276	8.836
OP SPUK E84 Stimul verkeersveiligheid 2022-2023		408		408
OP SPUK E38 Veilig doelm en duurz gebr verk infra		27		27
OP SPUK E86 Beschikbaarheidsvergoeding OV 2022		427		427
OP SPUK E56b BO MIRT verkeersinfrastructuur 20201		175	74	101
Totaal	16.886	11.407	12.785	15.507

Toelichting

OP SPUK E28B RSP Mobiliteitsfonds

Het mobiliteitsfonds is een onderdeel van het RSP-convenant, afgesloten tussen het Rijk en de noordelijke provincies. Dit fonds wordt beheerd door het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). Zodra de provincie de bijdrage incasseert bij het SNN wordt het Rijksdeel toegevoegd aan de overlopende passiva. De bijdrage dient als dekking voor de RSP mobiliteitsfonds projecten. Deze overlopende passiva wordt ingezet zodra de bijdrage nodig is voor de projecten.

OP RSP concrete infraprojecten gemeentelijke bijdrage

Als een gemeente een bijdrage doet aan de RSP concrete projecten dan wordt dit bedrag geparkeerd op de overlopende passiva (OP). De bijdrage dient als dekking voor het betreffende RSP project, zodra de uitgaven voor projecten zijn gedaan dan worden deze gedekt uit de overlopende passiva.

OP Mobiliteitsfonds infraprojecten gemeentelijke bijdrage

Als een gemeente een bijdrage doet aan de RSP mobiliteitsprojecten dan wordt dit bedrag geparkeerd op de overlopende passiva. De bijdrage dient als dekking voor het betreffende RSP project, zodra de uitgaven voor projecten zijn gedaan dan worden deze gedekt uit de overlopende passiva.

OP SPUK E15 Regionale aanpak laadinfrastructuur

De SPUK is voor de uitvoering van de NAL (Nationale Agenda Laadinfrastructuur) in de noordelijke provincies. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met het Rijk, de provincies Groningen en Drenthe en de netbeheerders, Fryslân is penvoerder. Het werk bestaat uit het opstellen, actualiseren en uitvoeren van een plan van aanpak op basis van de onderwerpen zoals beschreven in de Samenwerkingsovereenkomst.

OP SPUK E1 Beschikbaarheidsvergoeding OV 2020

Deze specifieke uitkering (SPUK) van het Rijk is beschikbaar gesteld om de continuïteit van het openbaar

vervoer te waarborgen in tijden van corona. Door corona zijn reizigersaantallen in het openbaar vervoer sterk teruggelopen. Daardoor zijn ook de opbrengsten sterk teruggelopen. Vervoerders worden met deze vergoeding hiervoor deels gecompenseerd.

OP SPUK E10 Snelfietsroutes 2020-2022

Deze specifieke uitkering van het Rijk is gericht op realisatie van een tweetal gemeentelijke hoofd fietsroutes, te weten Leeuwarden – Heerenveen (op grondgebied gemeente Leeuwarden) en Drachten – Ureterp. De provincie heeft deze subsidie aangevraagd en daarna doorgezet naar de betreffende gemeenten.

OP SPUK E33-2 Fiets in de keten

Deze Rijksbijdrage is gericht op het stimuleren van het gebruik van de fiets als onderdeel in de mobiliteitsketen.

OP SPUK E48 4e trein Sneek Leeuwarden 2020-2022

Het Rijk heeft voor de spoorinfra-aanpassingen om met 4 treinen tussen Sneek en Leeuwarden te rijden een subsidie verleend aan de provincie. De subsidie is beschikbaar voor aanpassingen in de beveiliging van het spoor en de spoorwegveiligheid bij de overweg te Mantgum.

OP SPUK E20 Regionale stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen SPV

Deze Rijkssubsidie is gericht op het verbeteren van de verkeersveiligheid in het algemeen. Voor de provinciale wegen is aansluiting gezocht bij de reeds lopende infrastructuurprogramma's.

OP SPUK E12 Bermmaatregelen

Deze specifieke uitkering van het Rijk is gericht op het veiliger maken van de bermen langs provinciale wegen. Hiervoor is aansluiting gezocht bij de reeds lopende provinciale infrastructuurprogramma's.

OP SPUK E84 Stimul verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023

Deze specifieke uitkering van het Rijk is gericht op het verbeteren van verkeersveiligheid op onderliggend wegennet (provinciale en gemeentelijke wegen)- i.e. realisatie van een tweetal rotondes in de N269 en N355.

OP SPUK E38 Veilig doelm en duurz gebr verk infra

Deze specifieke uitkering van het Rijk is bestemd voor stimulering door werkgevers van gebruik van de fiets voor woon-werkverkeer en zakelijk verkeer.

OP SPUK E86 Beschikbaarheidsvergoeding OV 2022

Deze vergoeding van het Rijk is beschikbaar gesteld om de continuïteit van het openbaar vervoer te waarborgen in tijden van corona. Door corona zijn reizigersaantallen in het openbaar vervoer sterk teruggelopen. Daardoor zijn ook de opbrengsten sterk teruggelopen. Vervoerders worden met deze vergoeding hiervoor deels gecompenseerd.

OP SPUK E56b BO MIRT verkeersinfrastructuur 20201

Deze vergoeding van het Rijk is beschikbaar gesteld – stakeholdersaanpak / werkgeversaanpak, bestaande uit de onderdelen c; Ondersteuning bij kennisuitwisseling door werkgevers en advisering aan werkgevers over verduurzaming van woon-werkverkeer en d: Ondersteuning van stimulering door werkgevers van gebruik van de fiets voor woon-werkverkeer en zakelijk verkeer.

De OP's welke zijn ingericht voor de specifieke uitkeringen (SPUK) worden verantwoord naar derden middels de SISA-verantwoording.

Beleidsprogramma 3: Omgeving

Portefeuillehouders

Gedeputeerden Douwe Hoogland, Klaas Fokkinga, Sietske Poepjes, Avine Fokkens, Friso Douwstra

Vastgestelde beleidsnotities

Natuur en Landschap

- Nota Faunabeleid Fryslân (2021)
- Nota weidevogels 2021-2030 (2021)
- Startnotitie beleid Fryske Guozzenoanpak (2022)
- Nota Fryske Guozzenoanpak 2017-2020 (looptijd verlengd t/m 2023)
- Startnotitie Invasieve Exoten (2021)
- Nota "Natuer en Lanlik gebiet" (2012)
- Strategische Grondnota Natuur Netwerk Nederland (2022)
- Beleidskader en Subsidieregeling Agrarische bedrijfsverplaatsing Fryslân (2015)
- De Beleidsregel Wet natuurbescherming Fryslân (2018)
- Provinciaal Programma herstel biodiversiteit (2021)
- Omgevingsvisie De Romte Diele (2020)
- Friese aanpak Stikstof (2020)
- Uitvoeringsprogramma Stikstof Fryslân 2035 (2022)
- Startnotitie Programma Landschap (2021)
- Romte foar Sinne (2015)
- Thematische structuurvisie Grutsk op 'e Romte (2014)

Landbouw

- Beleidsbrief Duurzame Landbouw (2017)
- Landbouwagenda, actieplan Friese Landbouwagenda (2021)

Veenweide

- Veenweide visie (januari 2015)
- Maatschappelijke Kosten- en Batenanalyse Veenweide (2020)
- Veenweideprogramma 2021 -2030, Foarút mei de Fryske Feangreiden (2021)

Water en Milieu (VTH milieu en natuur)

- Regionaal Water Programma 2022 - 2027
- KRW Nota Fryslân (2021)
- Beleidsregels aanvraagprocedure evenementen binnen de Wet natuurbescherming provincie Fryslân
- VTH beleid provincie Fryslân 2019 – 2023
- Beleidsregel tijdelijk en uitzonderlijk gebruik Wet luchtvaart provincie Fryslân (2012)
- Beleidsregels geur Bedrijven Fryslân 2019
- Beleidsregel Wet Bibob provincie Fryslân (2021)
- Landelijke handhavingsstrategie (2014)

- Beleid “Storten/op of in de bodem brengen van afval buiten inrichtingen” (2005)
- VTH-beleid Fryslân, uniform beleid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving van de provinciale en gemeentelijke basistaken (2020)
- Startnotitie Bodembeleid (2022)
- Verordening Wet natuurbescherming incl. Beleidsregels Wadloopverordening 2019 (2018)
- Wadloopverordening
- Provinciale Beleidsregels intern en extern salderen Fryslân (2020)

Energietransitie

- Energieprogramma Fryslân 2022 – 2025 (2022)

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leveren een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staat in paragraaf 5 van deze begroting.

- Fryske Útfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO), Grou
- Fûns Fryske Skjinne Enerzjy (FSFE), Leeuwarden
- Fonds Nazorg Stortplaatsen
- Stichting Nazorg Ouwsterhaule
- Samenwerkingsovereenkomst Waddenglas (beëindigd per 31-12-2022)

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen programma 3

Een vitaal, veerkrachtig, mooi en gezond Fryslân, dat is de hoofdambitie voor de Friese leefomgeving en dit zijn belangrijke voorwaarden voor het geluk van de Friese burger (en de bezoeker aan Fryslân). Deze ambitie staat verwoord in het bestuursakkoord en in de omgevingsvisie. Met de Friese leefomgeving wordt bedoeld de gedeelde ruimte waarin de mensen in de provincie samenleven. De Friese leefomgeving is dienstbaar aan allerlei vormen van gebruik en ze heeft zelfstandige kwaliteiten. Wij willen deze wederkerigheid versterken, waarbij de balans tussen beschermen (gezond, veilig, behoud van omgevingskwaliteit) en benutten (gebruik en ontwikkeling van de omgeving om aan maatschappelijke behoeften te voldoen) centraal staat.

Wederkerigheid tussen gebruik en omgevingskwaliteit ontstaat niet vanzelf. Veel veranderingen vragen om ruimte, bovengronds en ondergronds; bijvoorbeeld voor duurzame landbouw, het vergroten en herstellen van biodiversiteit en natuur, waterberging, toerisme en energievoorziening. Er is te weinig ruimte om deze ruimteclaims afzonderlijk en naast elkaar in te vullen. Vandaar dat gezocht wordt naar combinaties om deze opgaven gezamenlijk in te passen. Ook zullen we er ons bewust van moeten zijn dat niet alles kan, sommige ontwikkelingen (pfas, verdroging, bodemdaling, schaalvergroting en stikstof) van de afgelopen decennia laten hun sporen na in de Friese leefomgeving.

Om de ambities te kunnen realiseren moet de basis op orde zijn: de Friese leefomgeving heeft veel kwaliteiten die we willen behouden, versterken of herstellen: niet door veranderingen tegen te houden, maar door gewenste nieuwe ontwikkelingen te laten aansluiten bij bestaande kwaliteiten. Om deze kwaliteiten op orde te hebben en te houden (goed onderhoud en beheer) voeren we onze wettelijke taken uit en nemen we de verantwoordelijkheden die we als provincie hebben.

De Omgevingsvisie geeft een perspectief voor de ontwikkeling van de Friese leefomgeving voor de lange termijn (2030 – 2040) en daarmee geven we richting aan alle activiteiten van de provincie op het gebied van de fysieke leefomgeving. Waar werken we naar toe, welke toekomst zien we voor ons. Vooruitkijken is moeilijk. De Omgevingsvisie is geen blauwdruk voor hoe Fryslân erbij ligt over twintig of dertig jaar. Toch moeten we keuzes maken en daarop sturen. We sturen op doelen en zo min mogelijk op regels. Daarvoor hebben we principes benoemd van waaruit we willen werken; inhoudelijke principes en principes voor de manier van samenwerken. Die principes geven richting aan het maken van keuzes voor de uitvoering van plannen en programma 's.

In de omgevingsvisie zijn vier urgente opgaven benoemd. Deze opgaven zijn groot, onderling verbonden, raken de hele provincie en vragen om een integrale en gezamenlijke aanpak:

- Leefbaar, vitaal en bereikbaar
- Energietransitie

- Klimaatadaptatie
- Versterken biodiversiteit

Alleen met elkaar kunnen we oplossingen vinden: maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven overheid en samenleving.

Binnen de opgave ‘versterken biodiversiteit’ geeft de provincie extra aandacht aan de stikstofproblematiek. Met een gerichte aanpak willen we zowel de korte termijn problematiek van de vergunningverlening, als de lange termijn problematiek van de te hoge stikstofdepositie in 11 natura2000 gebieden proberen op te lossen. Met het programma natuur is een start gemaakt om de problemen in de natuurgebieden en de randzones te verbeteren.

Het beleidsveld landbouw is direct gerelateerd aan deze vier urgente opgaven. De landbouw is van grote betekenis voor Fryslân en staat op een kwalitatief hoog niveau. Conform de Landbouwgenda (september in PS) willen we in 2022 samen met de sector de volgende stappen zetten richting een natuurinclusieve kringlooplandbouw. Dit is een landbouwsector die grondgebonden en circulair is, bijdraagt aan herstel van biodiversiteit, maatschappelijk draagvlak heeft en tegelijkertijd duurzaam economisch renderend is.

De urgente opgaven in de Omgevingsvisie zijn opgenomen in de diverse onderdelen binnen het begrotingsprogramma Omgeving. Dit programma bestaat uit de onderdelen Natuur en landschap, inclusief stikstof, Landbouw, Veenweide, Water, Milieu, Energietransitie en de transitie Omgevingswet.

De Omgevingswet vraagt om samenwerking tussen de overheden in Fryslân (de burger ervaart één overheid) en participatie van de samenleving. Om als één overheid te kunnen functioneren naar de burger toe is het van belang de interne werkprocessen van die overheden goed op elkaar af te stemmen (o.a. via het landelijke Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO)). De invoering van de Omgevingswet vindt naar verwachting plaats op 1 juli 2022.

Daarnaast werken we aan de omgevingsverordening waarin alle provinciale regels voor de fysieke leefomgeving zijn verwerkt. Deze verordening vervangt alle bestaande verordeningen. Ook is het van groot belang om richting inwerkingtreding van de wet met alle betrokken overheden en belanghebbenden gaan oefenen met de toepassing van de visie, verordening en uitgangspunten van de wet. Daarbij wel het signaal dat we er nog niet zijn als de wet straks inwerking treedt.

Stand van zaken gewenste resultaten

3.1 Natuur en landschap

Beleid

Tijd

Voor verklaring oranje score zie uitleg bij de oranje en rode scores in dit betreffende beleidsveld.

Geld

3.2 Landbouw

Beleid

Tijd

Geld

3.3 Veenweide Beleid

Tijd

De voortgang binnen Veenweide is met name afhankelijk van het draagvlak in de gebieden. Dit kost tijd en daarbij is behoefte aan duidelijke kaders en doelstellingen. De snelheid waarmee het Rijk deze doelstellingen geeft is daarmee ook weer van invloed op ons proces. Het FPLG zal straks de gebiedsdoelstellingen verhelderen. Met name de ruimte voor het gebied om keuzes te kunnen maken (denk aan keuzes tussen doelen en instrumenten, zoals: is extensivering een doel of een middel?) is belangrijk voor het gebiedsproces.

Geld

3.4 Water en Milieu Beleid

Tijd

Voor verklaring oranje score zie uitleg bij de oranje en rode scores in dit betreffende beleidsveld.

Geld

3.5 Energietransitie Beleid

Tijd

Geld

3.6 Transitie omgevingswet/-visie Beleid

Omgevingsverordening is vastgesteld. Verplichte programma's zijn opgestart conform de eisen van de Omgevingwet.

Tijd

Geld

Beleidsveld 3.1 Natuur en landschap

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 3.1 Natuur

Wij blijven de mooiste provincie van Nederland met een fraai en vitaal platteland en dynamische natuurgebieden. Hierbij speelt onder andere het herstel van de biodiversiteit.

Natuurpact

In 2013 hebben Rijk en Provincies afspraken gemaakt over de realisatie van de ontwikkeling en het beheer van de natuur in Nederland. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Natuurpact, in het kader van decentralisatie van deze taken naar de provincies. Binnen deze afspraken werken we aan de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland, met daarbinnen de N2000 gebieden. Waar de natuur is gerealiseerd, zorgen we voor beheerafspraken vanuit het Subsiestelsel Natuur en Landschapsbeheer. De afspraken worden jaarlijks gemonitord in de Voortgangsrapportage natuur. We houden ons aan de afspraken zoals we die in het kader van het Natuurpact gemaakt hebben.

Programma natuur

De provincies en het Rijk hebben als onderdeel van de structurele aanpak stikstof afgesproken om een gezamenlijk Programma Natuur op te stellen, aanvullend op het Natuurpact. Belangrijke hoofdlijn van het Programma Natuur is om condities te realiseren voor een gunstige staat van instandhouding (Svl) van alle soorten en habitats onder de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR). Hiermee wordt gestreefd, in samenhang met de andere maatregelen in de structurele aanpak stikstof, om aan de eisen te voldoen die de VHR stelt. Voor 2030 verwacht het Rijk met de te nemen maatregelen 70% doelrealisatie te behalen met specifiek aandacht voor stikstofgevoelige natuur. De inzet richt zich vooral op maatregelen in en rond beschermde natuurgebieden (Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland).

De provincie heeft voor de periode 2021-2023 een Uitvoeringsprogramma Natuur opgesteld. In dit Uitvoeringsprogramma Natuur is beschreven hoe gebiedsgericht invulling wordt gegeven aan het realiseren van de condities, die nodig zijn voor een landelijk gunstige Staat van Instandhouding, waar bij aanvang van het programma sprake is van een te hoge stikstofdepositie voor stikstofgevoelige soorten en habitattypen in de provincie Fryslân.

In het Uitvoeringsprogramma is aangegeven welke maatregelen in de gebieden worden uitgevoerd. Dit zijn vooral maatregelen gekoppeld aan het herstel van stikstofgevoelige natuur in zowel Natura 2000-gebieden als in het overige NNN die binnen drie jaar uitgevoerd kunnen worden en aanvullend op het Natuurpact zijn. In deze fase vindt een voorbereiding plaats op de gebiedsgerichte aanpak stikstof en wordt de koppeling met brongerichte maatregelen stikstof voorbereid. Voor de fase 2024-2030 zal t.z.t. een volgend Uitvoeringsprogramma worden opgesteld.

Naast het Uitvoeringprogramma werken Rijk en provincies aan een agenda 'natuurinclusief' waarin voor de langere termijn de ambities en kansen voor een natuurinclusieve samenleving in beeld worden gebracht, met versterkte aandacht voor de natuur in onze nabije omgeving, zowel binnen als buiten natuurgebieden.

Natuurontwikkeling en (agrarisch) natuurbeheer

De provincie streeft naar een kwalitatief goed, effectief en vernieuwend (agrarisch) natuurbeheer. Wij voeren de regie op het natuurbeheer binnen en buiten het Natuurnetwerk (NNN). Op 10 juli 2019 hebben Provinciale Staten besloten om voor de natuurontwikkeling scenario 5b, Natuer mei de Mienskip (binnen bestaand budget) verder uit te werken door het uitvoeren van 3 pilots. In november 2022 heeft PS een definitieve scenariokeuze gemaakt. De keuze en de voortgang van de natuurontwikkeling worden in de paragraaf 'Grote projecten' beschreven. Ook voeren we de herstelmaatregelen uit de N2000 beheerplannen uit.

Soortenbeleid

De door Provinciale Staten vastgestelde Nota Faunabeleid Fryslân, Nota Weidevogelbeleid en het Invasieve exotenbeleid zijn o.a. basis voor de uitvoering van het soortenbeleid. Dit geeft heldere kaders voor de uitvoering van deze beleidsvelden. Tegelijkertijd vinden ontwikkelingen plaats die een goede aanvulling zijn op deze beleidsnotities, zoals het Aanvalsplan Grutto en de uitvoering van de LIFE IP subsidies. Het Aanvalsplan Grutto is een initiatief van Pieter Winsemius en Ferd Crone, It Fryske Gea, de Friese Milieu Federatie en Vogelbescherming Nederland. De Provincie is bij de uitwerking van dit initiatief betrokken. Met deze impuls kan een mooie stap worden gezet in behoud en versterking van de weidevogelpopulaties. Eveneens worden nieuwe LIFE aanvragen voorbereid om de inhoudelijke en financiële impuls verder te versterken voor het behalen van de doelstelling t.a.v. de weidevogels.

Het ganzendossier krijgt in 2022 en 2023 grote aandacht, aangezien de evaluatie en de startnotitie in 2022 worden aangeboden aan PS, waarna het herziene (uitvoerings)beleid van de ganzenaanpak volgt. Soorten kent in brede zin een steeds grotere maatschappelijke aandacht. Zo is naar aanleiding hiervan de Provinciale Werkgroep Wolven opgericht, waarvan de provincie het secretariaat voert. Voor zover mogelijk spelen we zoveel mogelijk in op de actualiteiten over uiteenlopende soorten, de vogelgriep van vorige winter is hier een voorbeeld van.

Ook is het soortenbeleid actief betrokken bij de vogelgriep.

Nationale parken

De nationale parken vertellen het verhaal van de mooie en veelzijdige Nederlandse natuur. De vier nationale parken in Fryslân (en buurprovincies) zorgen ervoor dat deze karakteristieke landschappen behouden blijven en dat bezoekers van de Nederlandse natuuriconen kunnen blijven genieten. De provinsje Fryslân ondersteunt de Friese Nationale Parken Schiermonnikoog en de Alde Feanen middels een financiële bijdrage en het voeren van het secretariaat. Groningen en Drenthe voeren het secretariaat van Lauwersmeer en Drents Friese Wold. De provinsje Fryslân levert daarnaast een financiële bijdrage aan deze laatstgenoemde Nationale Parken.

Nationale parken nieuwe stijl

Het ministerie wil dat nationale parken zich niet beperken tot de donkergroene natuur (vaak natura 2000) met een schil eromheen, maar wil naar robuustere gebieden met meerdere natuurkernen, een landschappelijke eenheid en koppelingen met de grote maatschappelijke opgaven. Hiervoor heeft ze een nieuwe standaard voor Nationale Parken ontwikkeld. Momenteel zijn alle Nationale Parken aan het onderzoeken in welke mate ze voldoen aan die nieuwe criteria en als dat niet het geval is op welke wijze zich door moeten ontwikkelen om in de toekomst daaraan te voldoen. Op basis van een regeling waar nationale parken op in konden schrijven om in aanmerking te komen voor procesgeld, hebben alle vier noordelijke nationale parken de aangevraagde middelen toegewezen gekregen. Als provincie leveren we cofinanciering aan deze processen, aan de hand van in-kind bijdrage en contante middelen.

Stand van zaken gewenste resultaten

De stikstofdepositie daalt in de 11 stikstofgevoelige natuurgebieden. De te bereiken doelstelling hierin is uitgewerkt, zo ook de werkwijze
Beleid

Tijd

De te bereiken doelstelling en de werkwijze is uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma stikstof, dat in maart 2022 is vastgesteld door GS en in mei 2022 is behandeld door PS. De maatregelen waaraan nu gewerkt wordt, zoals de landelijke opkoopregeling, zijn nog niet afgerond. Het effect is daardoor nog niet zichtbaar. Hetzelfde geldt voor het uitvoeren van het uitvoeringsprogramma stikstof. Dit wordt nu opgestart in samenwerking met onze partners. De minister van Natuur en Stikstof heeft inmiddels 55 miljoen Euro aan financiële middelen beschikbaar gesteld voor het, in het uitvoeringsprogramma stikstof genoemde, gezamenlijke 'laaghangend fruit'-aanbod van de Noord-Nederlandse provincies. In dit kader zal een grootschalige pilot, met het subsidiëren van een aantal generieke maatregelen voor stikstofreductie op agrarische bedrijven, in de eerste helft van 2023 van start gaan.

Geld

**Een strategische nota grond natuuropgave
Beleid**

Tijd

Geld

**Een vastgestelde aanpak voor invasieve exoten
Beleid**

Tijd

Geld

**Evaluatie en nieuw aanbod van Natuer mei de Mienskip vanuit provincie inbrengen in PS
Beleid**

Tijd

Geld

**Ganzenschade 5-10% lager dan het gemiddelde van de voorgaande twee jaren
Beleid**

Tijd

Geld

De uitbetaalde tegemoetkomingen door schade is ondanks dat de vraatschade iets is verminderd, met 15% omhoog gegaan als gevolg van de gestegen grasprijs.

Herstelprogramma biodiversiteit aantal voorbeeld projecten is uitgevoerd

Beleid

Tijd

Geld

Herstelprogramma biodiversiteit de uitvoering van de agenda herstel biodiversiteit samen met de stakeholders is vormgegeven

Beleid

Tijd

Geld

Herstelprogramma biodiversiteit een eerste jaarplan voor de uitvoering van de agenda biodiversiteit is in uitvoering genomen

Beleid

Tijd

Het eerste jaarplan van de agenda Biodiversiteit is in uitvoering genomen. De uitvoering van het thema 'Verbindingen Realiseren' is door een personele wisseling vertraagd geraakt. Daarom zijn een aantal activiteiten uit het jaarplan 2022 doorgeschoven naar 2023 en is bij de 2e berap 2022 besloten tot een kasritmeverschuiving voor een deel van de middelen.

Geld

Indienen van een LIFE aanvraag voor optimalisatie en duurzaam behoud weidevogelbiotoop

Beleid

Tijd

Geld

Op 30 november 2021 is de LIFE Nature aanvraag (LIFE Space fot Godwit) afgewezen. De LIFE aanvraag is aangepast op de onderdelen waarvoor te weinig punten werd behaald en begin oktober opnieuw aangevraagd. In het voorjaar 2023 wordt de uitslag verwacht.

Opstellen van het Natuurbeheerplan 2023

Beleid

Tijd

Geld

Uitvoeren van de maatregelen in de Natura 2000 beheerplannen Beleid

Tijd

Geld

Niet alle begrote kosten zijn uitgegeven. Daarnaast zijn nog niet alle POP3 bijdragen verrekend, zoals bij de N2000 beheerplannen Friese Meren en Terschelling. Dit leidt tot een onderbesteding van € 5,3 mln. Bij de 2e berap waren deze punten nog onzeker en daarom is de begroting op dat moment niet aangepast, in 2023 wordt dit verder uitgewerkt. De niet bestede middelen blijven onderdeel van de reserves.

Uitvoeren van de maatregelen in het uitvoeringsprogramma Natuur Beleid

Tijd

Voor de uitvoering van dit programma zijn ruim 80 maatregelen opgenomen voornamelijk op het terrein van kwaliteitsverbetering en hydrologie. Deze maatregelen zijn allen additioneel aan het Natuurpact. De voorbereiding van de uitvoering van de maatregelen neemt meer tijd dan verwacht. Dit zou er toe kunnen leiden dat de uitvoering meer tijd zal nemen dan met het Rijk is overeengekomen. Dit geldt overigens voor alle provincies en hierover staan wij in nauw contact met het Rijk. Dat contact verloopt constructief.

Geld

Op dit budget is er een onderbesteding van € 1,9 mln. Binnen het programma worden de maatregelen in de meeste gevallen uitgevoerd door de terreinbeheerende organisaties (TBO's). Op verzoek van de TBO's worden de middelen via een SKNL subsidie beschikbaar gesteld. Het proces om de SKNL op te tuigen heeft meer tijd gevraagd dan verwacht, in 2023 worden de beschikkingen afgegeven. De in 2022 niet bestede middelen blijven gewoon onderdeel van dit programma.

**Uitvoeren van de SNL en ANLb regelingen
Beleid**

Tijd

Geld

**Uitvoeren van minimaal twee openstellingstranches SKNL
Beleid**

In 2021 zijn twee tranches open gesteld welke in 2022 in uitvoering zijn gekomen. Uit inventarisatie is gebleken dat er in 2022 niet voldoende belangstelling was voor nog een openstelling, dit komt mede door het succes van de openstellingen van 2021. Alleen voor het programma Natuurherstel (SPUK) is één openstellingstranche geweest. Het doel is hiermee dus niet gehaald.

Tijd

Zie toelichting bij beleid.

Geld

Zie toelichting bij beleid.

**Vaststellen 2e beheerplanperiode Natura 2000 beheerplan Groote Wielen
Beleid**

Tijd

Geld

Vaststellen van de evaluatiedocumenten Natura 2000 beheerplannen Beleid

Tijd

Het evaluatiedocument voor het beheerplan Groote Wielen is in het voorjaar van 2022 afgerond. Het evaluatiedocument voor het beheerplan Friese Meren was rond de zomer van 2022 afgerond. Daarnaast wordt gestart met het opstellen van de evaluatiedocumenten voor de overige beheerplannen, echter is in 2022 vooral ingezet voor het opstellen van de natuurdoelanalyses waardoor het afronden van de evaluatiedocumenten doorschuift naar 2023.

Geld

Zorgen voor extra beheermiddelen voor de uitvoering van het Aanvalsplan Grutto Beleid

Tijd

Geld

Door de indexering van de beheervergoedingen kunnen er minder hectares beheer worden gerealiseerd met de beschikbare middelen. Er wordt gekeken of dit later kan worden verrekend met de NSP-gelden (Nationaal Strategisch Plan). Daarnaast zijn er voor de periode na 2027 nog geen beheermiddelen beschikbaar. Door de minister wordt gekeken naar mogelijkheden om voor een langere periode beheermiddelen beschikbaar te stellen. Ook is de € 62,5 mln. niet voldoende om alle 36 Aanvalsplan Grutto gebieden te kunnen realiseren.

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 3.1 Stikstof

Wij willen dat stikstofgevoelige natuurgebieden hersteld en robuust zijn en dat de uitstoot van stikstof duurzaam gereduceerd is. Onze vergunningverlening is vervolgens weer op gang gekomen en kent een duurzame (juridische) basis. Economische- en maatschappelijke ontwikkelingen zijn dan weer mogelijk.

Wij werken vanuit twee hoofdthema's: herstel van stikstofgevoelige natuurgebieden en reductie van uitstoot van stikstof. Uit de gebiedsanalyses 2021 komt naar voren dat voor elf Natura 2000-gebieden de kritische depositiewaarde (KDW) wordt overschreden. Het gevolg hiervan is dat momenteel geen of weinig extra stikstofuitstoot is toegestaan en vergunningverlening voor economische- en maatschappelijke ontwikkelingen nauwelijks meer mogelijk is.

In de komende jaren wordt met het Uitvoeringsprogramma Natuur sterk ingezet op herstel en reductie van de stikstofneerslag in de deze stikstofgevoelige gebieden. Met een gebiedsgerichte aanpak in de randzones van natuurgebieden wordt gezocht naar verdere natuurverbetering en stikstofreductie. Het terugdringen van de stikstof uitstoot vraagt een nadrukkelijke inspanning van alle sectoren in Fryslân zoals industrie, mobiliteit en energie, maar zeker ook van de landbouw.

In juli 2021 is een voortgangsrapportage aangeboden aan Provinciale Staten waarin is aangegeven wat de voortgang is ten aanzien van de aanpak en maatregelen om natuur te herstellen, de Wet natuurbeschermingsvergunningen op orde te brengen en stikstofuitstoot te reduceren. In mei 2022 is het Uitvoeringsprogramma Stikstof 2035 aangeboden aan Provinciale Staten waarin de aanpak en de maatregelen staan omschreven om ons goed voor te bereiden op de toekomst.

Het ministerie heeft na hoofdlijnenbrief van 1 april op 10 juni nog 2 brieven gepresenteerd te weten: de *Startnotitie NPLG* van de hand van minister Van der Wal en *Perspectieven voor de landbouw* van minister Staghouver. De brief van minister Van der Wal werd begeleid door een kaart van Nederland waarop de gebieden en de daarbij behorende reductieopgave aangegeven stonden. Deze kaart heeft voor enorm veel weerstand en onrust in de maatschappij gezorgd. Gesprekken/werksessies waarbij het Fries Landbouw Collectief (FLC) zou aansluiten vinden daarom geen doorgang en gebiedscommissies zijn terughoudend in de contacten met de provincie.

Op 20 juli 2022 heeft het ministerie LNV een brief gezonden waarin 250 miljoen euro voor alle provincies wordt gereserveerd als bijdrage voor een oplossing voor de PAS-melders. 200 miljoen daarvan wordt verdeelt naar rato van het aantal melders dat gelegaliseerd dient te worden per provincie. 50 miljoen wordt als buffer ter beschikking gesteld voor complexe situaties. In Friesland zijn er 212 aanmeldingen voor legalisatie in 2022. Er wordt nog onderzocht welke regeling daarvoor kan worden ingesteld en of individuele aankopen van bedrijven door kunnen gaan met het oog op juridische en staatssteun risico's.

Na het rapport *Wat wel kan*, welke bemiddelaar Remkes op 5 oktober 2022 presenteerde, heeft het kabinet een groot aantal brieven en beleidsstukken aan de kamer gestuurd. In deze brieven geeft het kabinet aan dat ze alle 25 adviezen van Remkes op zal volgen. Naast deze waardering voor het werk van Remkes ging het beleidspakket van het kabinet in op een groot aantal zaken. De uitgangspunten van 'Water en bodem sturend' werden toegelicht en daar werd o.a. gesproken over 10% groen-blauwe dooradering van het landelijk gebied.

Er hebben geregeld bestuurlijke en ambtelijke gesprekken, naast de intensieve samenwerking tussen Wetterskip en Provinsje, met de diverse gemeenten plaats gevonden over de wijze van uitvoeren van het Uitvoeringsprogramma Stikstof (en breder het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG)) en de rol van de gemeenten daarbij. Wij hebben ons voorbereid op een bredere verbinding met de gemeenten omdat wij verwachten dat er bij alle gemeenten veel vragen liggen op het gebied van vergunningverlening en de legalisering van PAS-melders.

Binnen het Frysk Programma Landelijk Gebied (FPLG) zijn er uitgangspunten en beoogde resultaten gepresenteerd om tot een goed gebiedsprogramma voor Fryslân te komen. Belangrijk hierbij is dat het geld uit het Transitiefonds (ruim € 24 miljard landelijk) beschikbaar wordt gesteld in 2024.

Het kabinet geeft aan dat vergunningverlening niet eenvoudig is als gevolg van een aantal gerechtelijke uitspraken. Daarom wordt vanuit het Rijk gewerkt aan een aanpak voor piekbelasters en de legalisatie van PAS-melders. Ook wordt er gewerkt aan het vergunningsplichtig maken van intern salderen. Het afroompercentage bij extern salderen zal op termijn van 30% stijgen naar 40%. Ook zal er samen met de sector gewerkt worden aan een landbouwakkoord wat in het voorjaar van voorjaar 2023 gereed moet zijn.

Stand van zaken gewenste resultaten

Wij hebben afspraken gemaakt met de landbouw sector over hoe de stikstofdoelen in Fryslân gerealiseerd worden

Beleid

Nadat het collectief van de boerenorganisaties (Fries Landbouw Collectief (FLC)) begin april 2022 een brandbrief aan de provincie gezonden heeft inzake het beleid van het Rijk en de provincie hebben er enkele maanden geen volledige werk- en/of dialoogsessies plaatsgevonden omdat de agrarische sector haar deelname had opgeschort. In die tijd is steeds gepoogd met de sector in gesprek te raken en te blijven. In november heeft er een eerste dialoogsessie plaatsgevonden waarbij het FLC vertegenwoordigd was, een bestuurlijk overleg met het FLC volgde daarop begin december. Daarmee is sindsdien weer regelmaat tot stand gekomen in het contact met het FLC.

Tijd

Doordat wij niet voldoende in gesprek zijn met de sector komen de plannen meer onder tijdsdruk te staan. Om tot goede plannen te komen hebben wij de landbouwsector nodig.

Geld

Wij hebben afspraken gemaakt met de piekbelasters uit de industrie over emissiereductie en maatregelen

Beleid

Tijd

Geld

Wij hebben beleid vastgesteld over hoe wordt omgegaan met de latente ruimte

Beleid

Wij hebben geen beleid vastgesteld over latente ruimte. Het Rijk heeft aangekondigd met beleid hierover te komen. Naar verwachting zal het Rijk de eerste mededelingen over dit beleid in de eerste helft van 2023 doen.

Tijd

Wij hebben geen beleid vastgesteld over latente ruimte. Het Rijk heeft aangekondigd met beleid hierover te komen.

Geld

Wij hebben contact met de piekbelasters uit de landbouw en afspraken gemaakt over bronmaatregelen, of verplaatsing

Beleid

Wij hebben vooral contact met landbouwvertegenwoordigers. Door de grote spanning die het stikstofdossier met zich meebrengt bij de agrarische sector zijn gesprekken moeilijk op dit moment. Het Rijk initieert op dit moment een piekbelasteraanpak.

Tijd

Het Rijk zal een regeling met betrekking tot piekbelasters opstellen. Dat heeft in 2022 nog niet plaatsgevonden.

Geld

Wij hebben de voorverkenning van de gebiedsgerichte aanpak in de randzones afgerond en hebben een begin gemaakt met de voorbereiding in het gebied

Beleid

Binnen het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) zijn er voorwaarden gepresenteerd om tot een goed gebiedsprogramma te komen. Belangrijk is daarbij dat het geld uit het transitiefonds (ruim € 24 miljard) beschikbaar wordt gesteld. De voorverkenning zoals hier aangegeven is was voornamelijk op de stikstof opgave gebaseerd. Vanuit het coalitieakkoord van het kabinet is de opdracht verbreed naar NPLG, met nieuwe opgaven die hebben geleid tot een nieuwe planning. Dit is opgeschoven in de tijd. Dat moet in maart-april 2023 gereed zijn.

Tijd

Door een wijziging in de opgaven vanuit het Rijk is er een nieuwe planning ontstaan die niet meer overeenkomt met de planning zoals die bij de provinciale begroting in eerste instantie is voorzien.

Geld

Hoe de financiering van het NPLG voor Fryslân uitpakt is nog niet duidelijk.

Wij stellen het uitvoeringsprogramma op waarin concreet is uitgewerkt wat de stikstofdoelstelling is voor de provincie Fryslân en hoe deze gerealiseerd gaat worden

Beleid

Het Uitvoeringsprogramma met de stikstofdoelstellingen is op 29 maart 2022 door GS vastgesteld en in mei 2022 door PS geaccordeerd.

Tijd

Geld

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 3.1 Landschap en ruimtelijke kwaliteit

Wij zorgen ervoor dat Fryslân mooi blijft. Hierbij werken wij samen met gemeenten, Wetterskip, experts, belangengroeperingen en boeren en burgers. We gebruiken daarbij nieuwe werkwijzen zoals De Nije Pleats en de Sinnetafels. We werken vanuit de Omgevingsvisie De Romte diele aan onze opgaven en houden de basis op orde. Onze opgave voor het landschap hebben we vastgelegd in een Startnotitie Omgevingsprogramma Landschap.

In het landelijk gebied vergen voedselproductie, natuur, water, wonen, de productie van duurzame energie, het landschap aanpassen bij de klimaatverandering en recreatie steeds meer aandacht en ruimte ten behoeve van een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving. De inzet van het ruimtelijk kwaliteitsteam richt zich dan ook mede op de ontwerpogaven rondom deze opgaven in combinatie met kwaliteit voor de leefomgeving (brede welvaart). We benutten daarbij de principes uit de Omgevingsvisie en de provinciale belangen uit Grutsk op 'e Romte. Onze rol verandert de komende tijd van een voorschrijvende en reactief adviserende overheid naar een overheid die samen met partners zoekt naar oplossingen en die proactief adviseert en meedenkt. We gebruiken daarbij de 9 principes uit de Omgevingsvisie De Romte diele.

Daarnaast verandert het landschap ook sluipenderwijs door vele kleine ingrepen. Wij streven naar herstel van landschapselementen die de provinciale kernkwaliteiten, zoals vastgelegd in de structuurvisie Grutsk op 'e Romte, versterken en het draagvlak voor het Friese landschap vergroten. Om dit draagvlak voor ons landschap nog extra kracht bij te zetten willen wij in 2023 samen met de partners een Friese Landschapstriënnale organiseren.

Stand van zaken gewenste resultaten

Via cofinanciering van het Europese programma POP, onderdeel niet productieve investeringen voor landschap, subsidiëren wij projecten voor het herstel van landschap en in samenhang daarmee voor herstel van natuur en biodiversiteit.

Beleid

Tijd

Geld

Via Panorama2028/DeUitkijkers vergroten we de maatschappelijke aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en het Friese landschap door ontwerpend onderzoek

Beleid

Tijd

Geld

We komen, via de inzet van het ruimtelijk kwaliteitsteam, in overleg met partijen, gezamenlijk tot goede oplossingen voor het landelijk gebied. Hierbij maken wij gebruik van werkwijzen zoals De Nije Pleats en de Sinnetafel

Beleid

Tijd

Geld

We stellen een Programma Landschap op waarin we de in de Startnotitie Programma Landschap ingezette koers voor een provinciale rol verder uitwerken. Ook stellen we hierbij een uitvoeringsagenda op om de koers ook daadwerkelijk in het veld zichtbaar

Beleid

Tijd

We zoeken aansluiting met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). De processen van het Programma Landschap en het NPLG zullen dan meer samen op gaan lopen. In december zijn Provinciale Staten geïnformeerd over dit proces en het tijdpad.

Geld

We subsidiëren de Nationale Landschappen (Noardlike Fryske Wâlden en Stichting Mar en Klif) en Landschapsbeheer Fryslân (LBF) met als doel behoud, beheer en ontwikkeling van de landschappen

Beleid

Tijd

Geld

We zoeken de samenwerking met LF2028 – Arcadia (BOSK) om onze beleidsdoelen op een vernieuwende manier onder de aandacht van de Mienskip te brengen, ook als opmaat naar de Landschapstriënnale 2023

Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren natuur

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Natuur			
Programma herstel biodiversiteit	Basis op orde Percentage provinciale programma's met concrete actiepunten biodiversiteit	25%	25%
	Kennisplatform: beschikbaarheid beoogde kennis	50%	50%
	Kennis beschikbaar voor alle doelgroepen	30%	30%
	Verbindingen realiseren : participerende partijen in uitvoering samenhangend beheer	15	18
	Bewustwording en educatie: percentage geïnteresseerde burgers	25%	PM
	Natuurinclusief: Percentage plannen , visies en projecten van Friese overheden met natuurinclusieve paragraaf	25%	n.v.t. Doelwaarde past niet bij doelstelling jaarplan 2022.

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Natuur: Weidevogels	Aantal gruttobroedparen	10.000 (2030)	Circa 8.000 (2022)
NNN	Hectares verworven (de doelwaarde in 2022 op basis van lineaire programmering, geen realistische planning)	250	195
	Hectares ingericht	190	414
	Hectares verkocht	150	53
	Hectares in beheer binnen NNN	64.473	64.327
	Hectares in beheer buiten NNN	4.064	4.570
Natura 2000 1 ^e beheerplanperiode	Percentage totaal afgeronde maatregelen, 1 ^e getal is het totaal aantal maatregelen dat binnen de looptijd van het N2000 beheerplan gerealiseerd moet worden (6 jaar = 1 ^e beheerplanperiode).	258 maatregelen (70%)	70%
	Waarvan het percentage afgeronde stikstofgevoelige maatregelen, 1 ^e getal is het totaal aantal maatregelen, dat binnen de looptijd van het N2000 beheerplan gerealiseerd moet worden (6 jaar = 1 ^e beheerplanperiode).	77 maatregelen (80%)	70%
Natura 2000 1 ^e beheerplanperiode	Vast te stellen beheerplan	1 beheerplan	0 beheerplan
	Vast te stellen evaluatiedocumenten	14 documenten	4 evaluatiedocumenten (voor de Friese Meren zijn er 3 N2000 gebieden in 1 document gezet en daarnaast is er een evaluatie voor Groote Wielen gemaakt)

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Natura 2000 2 ^e beheerplanperiode	Voor te bereiden beheerplannen	13 beheerplannen	3 beheerplannen
	Vast te stellen beheerplan	1 beheerplan	1 beheerplan
Ganzen	Gewasschade in kg droge stof	5-10% lager dan het gemiddelde van de voorgaande 2 jaren	De schade is 0,7% gestegen.

Toelichting natuur

Programma Herstel Biodiversiteit - Natuurinclusief

De genoemde indicator en de doelstelling in het jaarplan 2022 van het thema Natuurinclusief Werken komen niet overeen. Een percentage op plannen, visies en projecten met en natuurinclusieve paragraaf bij Friese overheden is daardoor niet eenduidig te geven. De doelstelling in 2022 van het thema Natuurinclusief Werken is om een netwerk op te bouwen en om bouwstenen te ontwikkelen voor een meer natuurinclusieve werkwijze bij de Friese overheden. In 2022 zijn vier van deze netwerkbijeenkomsten geweest en is ingezet op een betere afstemming tussen overheden over hoe biodiversiteit kan worden versterkt. De bijeenkomsten worden goed bezocht.

Bewustwording en educatie van geïnteresseerde burgers: De aangegeven doelwaarde voor 2022 is 25%. Deze indicator is bij nader inzien wat ongelukkig gekozen omdat niet aangegeven staat ten opzichte waarvan die 25% is. Daarom is een 'PM' aangegeven. Wel is aan te geven wat wel gehaald is. Er zijn ruim 5.000 mensen bereikt, waarvan 1.300 bezoeken aan Atelier Natuerlik Fryslân, 3.000 bezoeken aan Biodiversiteit.frl en circa 800 bezoeken aan Evenementen Biodiversiteit Herstelprogramma. Wij zijn heel tevreden met zoveel geïnteresseerde burgers.

Weidevogels

Als alle acties uit de Nota Weidevogels 2021-2030 worden uitgevoerd is het realistisch dat de achteruitgang van de weidevogelpopulaties wordt gestopt en omgebogen naar een groei. Veel staat in de weidevogelnota genoemd om de achteruitgang tegen te gaan. Behoud van de huidige weidevogelkerngebieden en parels, plus een goede compensatie van verloren gegane gebieden en vooral het voorkomen van predatie zijn hele belangrijke hoofdpunten voor het behoud van de weidevogels. Daarnaast is steun vanuit de overheden erg wenselijk.

NNN

Voor 2022 is 414 ha als ingericht opgenomen. Dit zijn vooral hectares die al eerder zijn ingericht maar nu als gerealiseerd in de cijfers zijn opgenomen, dit betreft o.a. 162 ha Oude Willem, 52 ha in Alde Feanen, 59 ha in Beekdal Linde en 140 ha in Koningsdiep. Aangezien deze hectares al een periode zijn ingericht en de administratieve gereedmelding nog niet aan de orde is (bijvoorbeeld omdat de inrichting onderdeel is van een module of nog wacht op de financiële afsluiting van het gehele project) is besloten om deze hectares nu als ingericht op te nemen. De geraamde 190 ha voor 2022 was gekoppeld aan projecten die in 2022 tot realisatie zouden komen; de gereedmelding van deze hectares schuift grotendeels door naar 2023. Belangrijkste oorzaak is dat er meer tijd nodig was om een project te starten en af te ronden, o.a. omdat de uitvoering meer tijd kost dan vooraf was geraamd.

Er is in 2022 53 ha binnen het NNN verkocht. Dit is minder dan de geraamde 150 ha. De voorbereidingen voor verkoop zijn wel gestart, maar de daadwerkelijke verkoop zal in 2023 plaatsvinden. O.a. vanwege het Didam arrest moeten de te verkopen provinciale gronden gepubliceerd worden. Dit vergt meer tijd.

Er is in 2022 195 ha binnen het NNN aangekocht. Dit betreft 180 ha via de SKNL (openstellingen voor particulier natuurbeheer in 2020 en 2021) en 15 ha reguliere aankoop. De openstelling SKNL in 2021 voor alle prioriteiten binnen het NNN op basis van de oude regeling (max. 85% afwaardering) heeft er

voor gezorgd dat er in verhouding tot andere openstellingen veel belangstelling was en er relatief veel natuur binnen NNN is gerealiseerd. De geraamde 250 ha aankoop/functiewijziging in 2022 is niet gehaald, deze was ook berekend op basis van een lineaire programmering. Op basis van vrijwilligheid blijft het lastig om een goede inschatting te maken.

Natura 2000

In het overzicht is opgenomen dat er in 2022 nog een beheerplan 1e beheerplanperiode zou worden vastgesteld. Zoals ook in de 2e BERAP benoemd is dit per abuis opgenomen, aangezien de beheerplannen voor de 1e beheerplanperiode al eerder door GS zijn vastgesteld. In 2022 is het beheerplan Groote Wielen voor de 2e beheerplanperiode vastgesteld. In 2022 is gestart met de voorbereiding van het beheerplan Friese Meren, dit bevat drie Natura 2000 gebieden: Oudegaasterbrekken, Fluessen e.o., Witte en Zwarte Brekken en het Sneekermeergebied. De voorbereiding van de overige Natura 2000 beheerplannen is doorgeschoven, mede omdat deze beheerplannen zijn verlengd en de inzet is verschoven naar het opstellen van de natuurdoelanalyses. De evaluatiedocumenten voor Groote Wielen en de Friese Meren (voor drie gebieden) is in 2022 afgerond. Doordat in 2022 duidelijk werd dat er natuurdoelanalyses voor de stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden opgesteld moeten worden, is het opstellen van de overige evaluatiedocumenten (10 documenten) verschoven naar 2023 e.v. In het overzicht was de inschatting opgenomen dat 80% van de stikstofgevoelige Natura 2000 maatregelen uitgevoerd zou zijn. Onze inschatting is dat dit 70% i.p.v. 80% is: een aantal maatregelen heeft meer tijd nodig voor uitvoering of is uitgesteld omdat er vanuit programma natuur of andere regelingen maatregelen zijn opgepakt.

Ganzenschade

Vanaf seizoen 2017 - 2018 is de ganzenschade aan voorjaarsgras in kilogram droge stof min of meer gestabiliseerd. Er is geen duidelijke oorzaak aan te wijzen voor het feit dat de schade niet is gedaald. Het totaal aantal ganzen is vergelijkbaar met voorgaand seizoen. Variabele invloeden als temperatuur, regenval, begrazing door muizen spelen in samenspel met elkaar ook een rol. Geen van deze factoren kan afzonderlijk aangewezen worden als oorzaak van de schadeontwikkeling.

Prestatie-indicatoren stikstof

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Stikstof			
Natuurherstel stikstofgevoelige N2000 gebieden	% te herstellen oppervlakte volgens uitvoeringsprogramma natuur	50%	-
Gebiedsgerichte aanpak (GGA): Gebiedsplannen gereed	Aantal gebieden	11	0
Stikstof depositie bank (SDB)	Stikstof depositie bank (SDB) operationeel	100%	100%
De opkoopregeling	Aantal bedrijven dat is aangekocht	2	2

Toelichting stikstof

Voor wat betreft de te herstellen natuur vanuit het uitvoeringsprogramma Natuur is 2022 vooral gebruikt voor de planvoorbereiding. De uitvoering ter plekke zal veelal vanaf 2023 plaatsvinden, vandaar dat nog geen % voor 2022 is weergegeven.

Er zijn nog geen gebiedsplannen gereed. De reden hiervoor is dat het kabinet aanvullende opgaven heeft opgesteld via het NPLG waardoor er verbreding van de opgaven en daardoor vertraging van het proces is opgetreden. Daardoor is het nog niet mogelijk om gebiedsplannen op te stellen.

Prestatie-indicatoren landschap en ruimtelijke kwaliteit

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Landschap en ruimtelijke kwaliteit			
Samenwerking t.b.v. ruimtelijke kwaliteit via Omgevingstafels	Aantal omgevingstafels	6	6
Advies ruimtelijke kwaliteit	Percentage provinciale projecten met ruimtelijke impact waarover het ruimtelijke kwaliteitsteam advisering heeft gedaan.	100%	100%
	Aantal grote gemeentelijke projecten waarover wordt geadviseerd	20	20
Landschapsherstel (POP)	Aantal landschapsherstelprojecten in het kader van POP	3	3

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	10.371	11.521	11.590	-69
Tijdelijke budgetten	4.094	5.567	5.641	-74
Reserves	39.344	66.471	50.367	16.103
Overlopende passiva	1.879	9.866	9.272	594
Totaal lasten	55.689	93.424	76.870	16.554
Baten				
Structurele budgetten	229	220	253	-33
Tijdelijke budgetten	0	200	19	181
Reserves	5.190	6.388	3.634	2.754
Overlopende passiva	1.879	9.866	9.272	594
Totaal baten	7.298	16.673	13.177	3.496
Saldo van lasten en baten	48.391	76.750	63.692	13.058
Mutatie reserves	10.047	-15.370	-2.020	-13.350
Mutatie tijdelijke budgetten	-637	-64	-356	292
Resultaat van lasten en baten	57.801	61.316	61.317	0

Toelichting

Per saldo is er geen onder- of onderbesteding op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

De hogere lasten van € 69.000,- worden met name veroorzaakt door de bijdrage aan het IPO voor de kerntaak 3 Vitaal platteland. Bij de voorjaarsnota van het IPO is de bijdrage verlaagd voor dit onderdeel alleen is bij de maandelijkse verwerking van onze bijdrage is dezelfde verhouding gebruikt. De verlaging is nu verantwoord op programma 1 bestuurlijke samenwerking.

Tijdelijke budgetten

De hogere last van € 74.000,- is een saldo van verschillende tijdelijke budgetten. Het budget Biodiversiteit heeft een overbesteding van € 198.000,-. Dit wordt mede veroorzaakt doordat de proceskosten 2023 voor de trekkers van de Agenda Biodiversiteit eind 2022 zijn beschikbaar. Het budget Weidevogels predatiebeheer heeft een overbesteding van € 113.000,-. In 2022 was meer vraag naar onderzoek en uitvoering predatiebeheer dan bij de 2e berap is ingeschat. Via de reserve tijdelijke budgetten zijn de beide overbestedingen verrekend met de budgetten van 2023. Het opengestelde subsidieplafond 2022-2024 voor de wolvenactie heeft nog een ruimte van € 181.000,-, dit budget is nog beschikbaar in 2023 en 2024. Verder betreft het vrijval van vier budgetten, samen € 55.000,-.

De bijdrage voor het tijdelijke budget wolvenactie komt uit de reserve Natuurpact, hierdoor ontstaat een onderbesteding aan de batenkant van € 181.000,-.

Reserves

Aan de lastenkant is het saldo van de onderbesteding van de reserves € 16,1 mln. Dit betreft een onderbesteding op de onderwerpen Natuurpact (€ 11 mln.), Aankopen Natuur- en Landschapsherstel (€ 2,2 mln.), Breed cofinancieringsbudget POP3 Uitvoeringskosten (€ 1,5 mln.) en De Nieuwe Afsluitdijk – Vismigratierivier (€ 1,4 mln.). Aan de batenkant is er € 2,7 mln. minder gerealiseerd dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door de onderwerpen De Nieuwe Afsluitdijk – Vismigratierivier (€ 3 mln. minder gerealiseerd) en door het Natuurpact (€ 0,3 mln. meer gerealiseerd).

De verklaring van de afwijkingen aan de lasten- en batenkant wordt gegeven in de paragraaf Grote projecten.

De onderbesteding bij de Natuurpactmiddelen en Aankopen Natuur- en Landschapsherstel betreft onder andere de openstelling van de Subsidierегeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) voor een bedrag van € 5,9 mln. De beschikkingen (€ 12,7 mln.) zijn met opschortende voorwaarden uitgegeven eind 2021, de verwachting is dat het restant van € 5,4 mln. in 2023 wordt uitbetaald. In eerste instantie was bij de 2e berap de verwachting dat het volledige bedrag in 2022 tot uitbetaling zou komen. Het vastleggen van de kwalitatieve verplichting van de SKNL bij de notaris is in 2022 door externe factoren niet bij alle beschikkingen gelukt. Daarnaast blijft de verwerving en inrichting van het NNN achter op de oorspronkelijke planning (€ 3,5 mln. in 2022). De samenwerking met Natuer mei de Mienskip (NmdM) is in 2022 gestart. Er zijn budgetten beschikbaar gesteld vanuit het Natuurpact. In deze opstartfase zijn nog niet alle beschikbare budgetten tot besteding gekomen. De N2000-projecten zijn nog niet volledig tot uitvoering gekomen door vertraging in de realisatie van de maatregelen. Daarnaast zijn nog niet alle POP3 bijdragen verrekend, zoals bij de N2000 beheerplannen Friese Meren en Terschelling. Dit leidt tot een onderbesteding van € 5,3 mln. Bij de 2e berap waren deze punten nog onzeker en daarom is de begroting op dat moment niet aangepast, in 2023 wordt dit verder uitgewerkt. De niet bestede middelen blijven onderdeel van de reserves.

Overlopende passiva (OP)

Per saldo is er een onderbesteding van € 594.000,-. De OP Programma Natuur heeft een onderbesteding van € 1,9 mln. Binnen het programma worden de maatregelen in de meeste gevallen uitgevoerd door de terreinbeherende organisaties (TBO's). Op verzoek van de TBO's worden de middelen via een SKNL subsidie beschikbaar gesteld. Dit proces heeft meer tijd gevraagd dan verwacht, in 2023 worden de beschikkingen afgegeven. De overbesteding bij de OP Nog af te sluiten Weidevogel compensatie van € 1,3 mln. is eind 2022 ontstaan door het in beeld brengen van alle verplichtingen aan grondeigenaren en de verwachte verhogingen van de vergoedingen in de toekomst. Deze analyse heeft geleid tot een aanvulling van de middelen vanuit de reservering Nog af te sluiten Weidevogel compensatie aan OP Weidevogelcompensatie. Vanuit deze middelen worden de grondeigenaren gecompenseerd. Verder zijn er enkele kleine over- en onderbestedingen. Alle verschillen in bestedingen zijn verrekend met de al ontvangen bijdrage

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				

Beheersgelden EHS	94	0	12	-12
Beheersgelden gronden infraprojecten	0	24	0	24
Beheersvergoedingen binnen EHS	7.691	7.895	7.908	-13
BFVW Bond van Friese Vogelwachten	98	152	152	0
Faunabeheereenheid budgetsubsidie	0	305	304	0
Groene wetten	282	306	309	-3
Implementatie beleid landelijk gebied	0	0	0	0
IPO bijdrage	144	690	766	-76
It Fryske Gea	853	866	865	0
It Fryske Gea toezicht Friese IJsselmeerkust	155	169	155	14
IVN consulentenschap Fryslan	193	195	195	0
LBF Basisorganisatie	264	268	268	0
Nationaal landschap	103	112	112	0
Nationale parken basisfinanciering	220	223	223	0
Natuurnota werkplannen adviezen natuurmonitoring	45	44	46	-2
Onderhoudsbudget Wolvetint	2	6	7	-1
Preventie wildongevallen	0	34	25	9
Proceskosten algemeen	14	14	15	-1
Vergunningen waddenzee	0	0	0	0
Wadlopen provinciale bijdrage	37	37	37	0
Weidevogels	177	182	192	-10
Wet Natuurbescherming	0	0	0	0
Structurele budgetten	10.371	11.521	11.590	-69
Biodiversiteit	181	1.200	1.398	-198
Faunabeheereenheid budgetsubsidie	300	0	0	0
Gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen	1.001	995	995	0
Invasieve exoten bestrijding	0	0	0	0
Kaderrichtlijn water	0	333	333	0
Procesmiddelen NP Drents Friese Wold	150	0	0	0
Provinciale wolvenacties	17	223	38	185
Reparatie rente en aflossing convenantsleningen Groenfonds	1.305	1.305	1.305	0
Uitvoering werkplan weidevogels	967	732	719	13
Weidevogelbeheer	174	479	441	38
Weidevogels predatiebeheer	0	300	413	-113
Tijdelijke budgetten	4.094	5.567	5.641	-74
Aankopen natuur en landschapsherstel	235	2.936	698	2.238
De Nieuwe Afsluitdijk	1.449	3.457	2.082	1.376
Gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen	224	0	0	0
Investeringskader Waddengebied projecten	460	738	736	2
IPO kassiersfunctie	134	0	0	0
Natuurpact 2014	34.844	55.577	44.569	11.009
POP 3 Uitvoeringskosten	1.998	3.762	2.283	1.479
Reserves	39.344	66.471	50.367	16.103
All4 Biodiversity	15	30	38	-8
Grassbird Habitats	78	150	87	63
Life Alde Feanen N2000	0	30	0	30
Natuurpact 2014	-23	1.450	1.461	-11
Nog af te sluiten weidevogelcompensatie	1	132	1.464	-1.333
NPLG Nationaal Programma Landelijk Gebied	0	200	276	-76
POP3 ANLB Leefgebied water	161	0	52	-52
Programma Natuur	699	7.500	5.636	1.864
Regiodeal	713	100	14	86
Versnellingsvoorstellen	0	10	0	10
Wadlopen	110	114	116	-1
Weidevogelcompensatie	125	150	129	21

Overlopende Passiva	1.879	9.866	9.272	594
Totaal lasten	55.689	93.424	76.870	16.554
Baten				
Vergunningen waddenzee	14	15	27	-11
Weidevogels	0	0	8	-8
Wet Natuurbescherming	215	205	218	-13
Structurele budgetten	229	220	253	-33
Provinciale wolvenacties	0	200	19	181
Tijdelijke budgetten	0	200	19	181
Aankopen natuur en landschapsherstel	0	0	0	0
All4 Biodiversity	70	370	370	0
De Nieuwe Afsluitdijk	1.412	4.993	1.939	3.053
Natuurpact 2014	3.681	1.025	1.324	-299
POP 3 Uitvoeringskosten	27	0	0	0
Reserves	5.190	6.388	3.634	2.754
All4 Biodiversity	15	30	38	-8
Grassbird Habitats	78	150	87	63
Life Alde Feanen N2000	0	30	0	30
Natuurpact 2014	-23	1.450	1.461	-11
Nog af te sluiten weidevogelcompensatie	1	132	1.464	-1.333
NPLG Nationaal Programma Landelijk Gebied	0	200	276	-76
POP3 ANLB Leefgebied water	161	0	52	-52
Programma Natuur	699	7.500	5.636	1.864
Regiodeal	713	100	14	86
Versnellingsvoorstellen	0	10	0	10
Wadlopen	110	114	116	-1
Weidevogelcompensatie	125	150	129	21
Overlopende Passiva	1.879	9.866	9.272	594
Totaal baten	7.298	16.673	13.177	3.496
Saldo van lasten en baten	48.391	76.750	63.692	13.058

Beleidsveld 3.2 Landbouw

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 3.2

De agrarische sector is voor Fryslân van groot economisch belang zowel voor de werkgelegenheid en export als voor kennisontwikkeling en innovatie. Naast producent van voedsel is de landbouw ook gebruiker en tegelijk de belangrijkste beheerder van het landelijk gebied. De landbouw bepaalt in sterke mate het aanzicht van het landschap, draagt bij aan de biodiversiteit en aan een leefbaar en aantrekkelijk platteland. De agrarische sector is van groot belang voor brede welvaart in Fryslân en ontwikkelingen in de landbouw zijn mede bepalend voor de totale leefomgeving.

Overeenkomstig het bestuursakkoord is het onze ambitie dat de landbouw in 2025 duurzaam en natuurinclusief is. Dat is een landbouw die grondgebonden en circulair is, bijdraagt aan herstel van biodiversiteit, maatschappelijk draagvlak heeft en duurzaam economisch renderend.

We willen de landbouwsector helpen om van een viersterren landbouw een vijfsterren landbouw te maken, waarbij de vijfde ster een groene ster is. Daarbij staat kwalitatieve groei voorop en willen we het spanningsveld tussen landbouw en andere maatschappelijke wensen doorbreken. Daarbij is het van cruciaal belang dat boeren een levensvatbaar bedrijfsmodel kunnen vinden.

De ontwikkelingen van de agrarische sector worden vooral bepaald door Europa en het Rijk. Van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouw Beleid van de EU (GLB-beleid vanaf 2021) wordt verwacht dat daarin duurzaamheid, natuurinclusief en vergroening een essentiële rol zullen spelen. De rol van de provincie is vooral om vernieuwingen te faciliteren en te ondersteunen. Daarnaast ligt een belangrijke rol bij de hele agrofoodketen van boeren tot consument.

Als provincie willen we de transitie van de landbouw begeleiden binnen de kaders van het klimaatakkoord, de problematiek van het terugdringen van emissies w.o. stikstof en de veenweideproblematiek. We willen voor Fryslân hierin een voorbeeldfunctie vervullen door in te zetten op aansluiting bij Europees- en Rijksbeleid, samen te werken in netwerken, gebiedsgericht werken en kennisontwikkeling/innovatie die vraag gestuurd is.

Dairy Valley / - Campus wordt via het economisch programma ondersteund als integrale inzet op agrofood (zie voor doelen en resultaten bij beleidsveld 4.3 Economische structuurversterking)

Stand van zaken gewenste resultaten

De aanpak van stikstof wordt voor de komende jaren een belangrijk thema. Het opgaventeam Landbouw krijgt hier een belangrijke rol in. Zoveel mogelijk met externe partijen, de sector en partners (in en extern) wordt bedacht hoe dit te organiseren
Beleid

Tijd

Geld

In navolging van 2021 formuleren met inbreng van stakeholders een integrale landbouwagonderzoekagenda
Beleid

Tijd

Geld

Naast de concrete aandacht voor de landbouwagenda zoeken we ook de verbindingen met andere beleidsthema's en -velden gekoppeld aan de landbouw. Ook vanuit de vraagkant vanuit deze beleidsthema's zal landbouw betrokken zijn

Beleid

Tijd

Geld

Openstellen van maatregelen uit het POP3 Transitieprogramma voor 2022

Beleid

Tijd

Geld

Potato Valley is een toegankelijk en essentieel kenniscentrum geworden op het gebied van zilte teelt en biedt ondernemers perspectief op nieuwe verdienmodellen

Beleid

Tijd

Met de oprichting van de 'Stichting Kenniscluster voor verziltingsvraagstukken in Delta's' heeft GS op 24-01-23 ingestemd. Op twee februari 2023 is de officiële realisatie met een symposium gevierd. De oprichting was beoogd in Q4. Het verkrijgen van voldoende draagvlak vergde een zorgvuldig proces en daarmee tijd. Uiteindelijk vond realisatie in Q1 2023 plaats.

Geld

Verbinding zoeken met andere beleidsthema's kan er ook toe leiden dat gezamenlijk naar financiering van de gekoppelde doelen kan worden gezocht

Beleid

Tijd

Geld

We leveren in 2022 inbreng en lobby'en voor het Nationaal Strategisch Plan, dat op rijksniveau opgesteld wordt, zodat nieuwe GLB-regelingen optimaal inzetbaar zijn voor Fryslân.

Beleid

Tijd

Geld

We stellen de maatregel Jonge Boeren regeling in het POP3 programma (vanaf eind 2020) open
Beleid

Tijd

Geld

We voeren de regiodeal Noord Nederland natuurinclusieve Landbouw uit via drie pijlers: 1. een gebiedsgerichte aanpak, 2. het ontwikkelen van instrumentarium, 3. inzet op netwerk en communicatie

Beleid

Tijd

Qua tijd licht de uitvoering op schema. De regiodeal is met een jaar verlengd tot en met 2024.

Geld

De verstrekte opdrachten worden uitgevoerd. Pas na uitvoering worden de kosten gedeclareerd.

We werken samen met de partners in de Agro Agenda aan het kwaliteits-/streefbeeld 2030

Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Landbouwagonderwerp	Uitvoering geven aan de door PS vastgestelde Landbouwagonderwerp	In samenwerking met de stakeholders uitvoering geven aan een vastgesteld programma	Uitvoering gegeven aan de landbouwagonderwerp
Stikstof	Landbouw neemt namens de provincie de lead in de stikstofproblematiek	Met de sector breed betrekken, optimaal communiceren en komen tot een concrete aanpak	Sector is breed betrokken voor zover mogelijk. Aanpak gedefinieerd in uitvoeringsprogramma Stikstof
Regiodeal natuurinclusieve Landbouw Noord-Nederland	Halfjaarlijks (in juli en december) wordt een voortgangsrapportage opgesteld (2)	Gereed	1
Kenniscentrum Verzilting	Het Kenniscentrum Verzilting komt in samenwerking met betrokken partijen tot stand	Gereed Q1	Is Q1 2023 geworden
Jonge boeren regeling	Subsidie in relatie tot investeringsomvang (multiplier)	Tenminste 1	2,3

Toelichting

Landbouwagonderwerp

In september 2021 is de landbouw agenda met een programma van 9 prioritaire actiepunten vastgesteld. In 2022 is uitvoering gegeven aan deze actiepunten door bijeenkomsten met stakeholders te organiseren en gezamenlijk concreet te maken welke acties worden ondernomen. Per actiepunten zijn, indien gewenst opdrachten verstrekt aan stakeholders om verdere concrete uitvoering te geven.

Indicator 1 landbouwagonderwerp - Realisatie wordt gegeven aan 1 landbouwagonderwerp

Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

Er is in 2022 één voortgangsrapportage opgesteld. Deze had betrekking op Q3 2021 t/m Q2 2022 Dit betrof de derde voortgangsrapportage van de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw. Wij volgen hiermee de voortgangsrapportages vanuit het regioteam (programmamanagement van de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw).

Kenniscentrum Verzilting

Voorgenomen was om in Q4 2022 tot oprichting over te kunnen gaan. Het verkrijgen van draagvlak bij en toezeggingen voor partnerschap bij andere overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven vergde een

zorgvuldig proces. In Q1 2023 is de Stichting kenniscluster voor verziltingsvraagstukken in Delta's tot stand gekomen met betrokken partijen.

Jong boeren regeling

De subsidie bij Jola betreft maximaal 30%. Dit betekent een eigen bijdrage van 70%. Dit is een multiplier van 2,3.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Tijdelijke budgetten	2.156	975	1.413	-438
Reserves	1.213	3.738	2.473	1.265
Overlopende passiva	464	0	245	-245
Totaal lasten	3.833	4.713	4.131	582
Baten				
Tijdelijke budgetten	126	0	-2	2
Reserves	496	167	668	-502
Overlopende passiva	464	0	245	-245
Totaal baten	1.085	167	911	-745
Saldo van lasten en baten	2.747	4.546	3.220	1.326
Mutatie reserves	2.364	-1.570	197	-1.766
Mutatie tijdelijke budgetten	-608	-434	-939	505
Resultaat van lasten en baten	4.503	2.543	2.478	65

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 65.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Tijdelijke budgetten

Er is onderbesteding en vrijval op het budget Transitie Natuurinclusieve landbouw van € 30.000. Ook is er onderbesteding op het budget Landbouwagenda Dairy Valley van € 14.000 en op het budget GLB congres van € 24.000. Op de Regiodeal heeft overbesteding plaatsgevonden. Penvoerder Groningen heeft over 2022 € 512.000 meer opgevraagd als cofinanciering dan was begroot. In 2022 zijn de projecten Schiermonnikoog en Veenweide beschikt waardoor een hogere dan begrote cofinancieringsbijdrage is opgevraagd. Via de reserve tijdelijke budgetten wordt de overbesteding verrekend met 2023.

Reserves

De onderbesteding op de lasten reserves betreft de POP3 maatregelen. Vooral maatregel 7 innovaties (€ 673.000) en maatregel 2 fysieke investeringen (€ 1.119.000). De declaraties RVO op de verschillende maatregelen hebben nog niet in 2022 plaatsgevonden.

De hogere bate in de reserves betreft de hogere dan begrote ontvangst van middelen voor uitvoeringskosten POP3. € 542.000.

De mutatie reserves betreft het doorschuiven van deze cofinanciering op de POP3 maatregelen.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
AgroAgenda Noord Nederland	75	75	75	0
Congres GLB/SFW	82	41	17	24
Dutch Dairy Centre	0	58	50	8
Landbouwagenda met Dairy Valley	54	60	46	14
Living Lab duurzame akkerbouw SPNA	504	0	0	0
Locatie veemarkt	50	0	0	0

Potato Valley	58	0	0	0
Regiodeal	1.080	573	1.085	-512
Transitie natuurinclusieve landbouw	252	169	139	29
Tijdelijke budgetten	2.156	975	1.413	-438
Interreg projecten	1	0	0	0
Landelijk Gebied POP 3	1.082	3.825	903	2.922
POP 3 Agrarisch natuur en landschapsbeheer	117	0	1.559	-1.559
POP 3 Overcommitting	0	-155	0	-155
Rendementsderving leningen muizenplaag	13	13	12	2
Uitvoering en technische ondersteuning SNN en RVO	0	55	0	55
Reserves	1.213	3.738	2.473	1.265
Bodemleernetwerk Noordelijke kleischil	0	0	25	-25
Experiment storrijke stalmest	185	0	0	0
POP3 Subsidie kavelruil	279	0	220	-220
Overlopende Passiva	464	0	245	-245
Totaal lasten	3.833	4.713	4.131	582
Baten				
Congres GLB/SFW	94	0	-10	10
Regiodeal	32	0	8	-8
Tijdelijke budgetten	126	0	-2	2
Rente leningen muizenplaag	16	17	14	2
Uitvoering en technische ondersteuning SNN en RVO	480	150	654	-504
Reserves	496	167	668	-502
Bodemleernetwerk Noordelijke kleischil	0	0	25	-25
Experiment storrijke stalmest	185	0	0	0
POP3 Subsidie kavelruil	279	0	220	-220
Overlopende Passiva	464	0	245	-245
Totaal baten	1.085	167	911	-745
Saldo van lasten en baten	2.747	4.546	3.220	1.326

Beleidsveld 3.3 Veenweide

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 3.3

In het Friese veenweidegebied daalt de bodem. Oorzaak is de ontwatering van het veen, waardoor er zuurstof bij komt en het veen langzaam afbreekt (oxideert). Het grootste deel hiervan verdwijnt als CO₂ in de lucht. Als er geen maatregelen worden genomen is het veen in Fryslân aan het eind van deze eeuw verdwenen. Tegelijkertijd heeft de bodemdaling veel negatieve effecten: woningen, wegen en riolering verzakken, natuurgebieden komen steeds hoger te liggen ten opzichte van omliggend agrarisch gebied en verdrogen, de kwaliteit van het landschap verandert, er moet steeds meer water weggepompt worden om gronden geschikt te houden voor landbouw, waardoor grondwaterstanden lager en lager worden.

Onze ambitie voor de lange termijn (2050) is een blijvend evenwicht, waarin veenafbraak, bodemdaling en CO₂-uitstoot nagenoeg zijn gestopt. De kwaliteit van landschap en natuur zijn verbeterd. Ook de leefbaarheid en vitaliteit staan op een hoog peil; de landbouw heeft zich aangepast aan de veranderde omstandigheden en recreatie en toerisme hebben zich verder ontwikkeld. Om tot deze ambitie te komen richten we ons voor 2030 op de volgende veenweidedoelen:

1. De negatieve effecten van bodemdaling zijn verminderd (gemiddeld 0,2 cm minder bodemdaling per jaar): Enerzijds door de absolute bodemdaling te beperken, anderzijds door de negatieve effecten te beperken, mitigeren of te compenseren. Dit moet ertoe leiden dat schade aan woningen, wegen en infrastructuur wordt beperkt, de stijging van kosten van waterbeheer in het gebied ook in de toekomst beperkt blijft, de verdroging van natuurgebieden is afgenomen, en het landschap en de cultuurhistorie van het veenweidegebied herkenbaar blijven.
2. De uitstoot van broeikasgassen uit de veenbodem is in 2030 met 0,4 megaton CO₂ equivalenten per jaar afgenomen.
3. De landbouw heeft een duurzaam toekomstperspectief.
4. Het watersysteem is waterrobuust en klimaatbestendig ingericht.

De invulling van de doelstellingen vindt plaats in gebiedsprocessen. Daarbij is maatwerk cruciaal. De structurele veranderingen die nodig zijn vragen een integrale benadering en brede samenwerking tussen partijen in en buiten het gebied. Dit doen we via een gebiedsgerichte aanpak. De Veenweideproblematiek is bij uitstek een integrale opgave. Hoe graag we ook willen; niet alle doelstellingen zijn al concreet in resultaten te vertalen. Wij zijn mede afhankelijk van de dynamiek in de samenleving en de middelen die het Rijk beschikbaar stelt. Op dit moment zijn de volgende middelen beschikbaar voor het programma binnen verschillende organisaties die onderdeel zijn van het programma:

Provincie Fryslân; bestuursakkoord 2019-2023	€ 10.150.000
Provincie Fryslân; krediet voorfinanciering grond Hegewarren	€ 14.000.000
Provincie Fryslân; Veenweideprogramma 2021-2030	€ 12.500.000
Wetterskip Fryslân; Veenweideprogramma 2021-2030	€ 12.500.000
Rijk; Klimaatvelop	€ 3.150.000
Rijk; IBP-Vitaal Platteland	€ 4.913.200
Rijk; Impulsgelden Aldeboarn-De Deelen	€ 7.000.000
Rijk; Impulsgelden Hegewarren	€ 15.000.000
Rijk; Regiodeal NIL 1e fase	€ 400.000

NB: bovenstaande bedragen zijn beschikbaar voor het programma maar staan niet allemaal op de provinciale begroting.

Door maximaal in te zetten op dynamische programmering en financiering wordt deze bestuursperiode gestreefd naar een zo groot mogelijk resultaat bij bovenstaande doelstellingen. Dynamisch programmeren en financieren wil zeggen dat we een aanpak opstellen, maar deze niet voor lange tijd helemaal vastleggen. We brengen initiatieven en projecten op gang en zoeken daar werkende weg (aanvullende) financiering bij. Daarbij zoeken we naar een mix van publieke en private middelen.

In 2021 is het Veenweideprogramma 2021 – 2030 door Provinciale Staten en het Algemeen Bestuur van Wetterskip Fryslân vastgesteld. In het najaar van 2021 stellen de zeven veenweidegemeenten het Veenweideprogramma 2021-2030 vast. De uitvoering van het Veenweideprogramma 2020-2030 krijgt vorm in een netwerkorganisatie, waarin de provincie, het Wetterskip, gemeenten, ANWB (namens de recreatiepartijen), de landbouwpartijen, en de Friese Milieufederatie en natuurorganisaties participeren.

Met het uitvoeren van de maatregelen zoals beschreven in het Veenweideprogramma 2021-2030 werken we als Provincie ook aan de toepassing van de 'Sustainable Development Goals' van de Verenigde Naties. Door de uitstoot van CO2 te verminderen werken we aan lokale, nationale en internationale klimaatdoelstellingen (SDG 13: 'Climate action'). De Veenweideopgave benaderen we daarnaast niet alleen, maar in samenwerking met betrokken stakeholders (SDG 17: 'Partnerships for the goals').

Stand van zaken gewenste resultaten

De eerste herijking van het Veenweideprogramma 2021-2030 vindt plaats en wordt ter besluitvorming aangeboden. In deze herijking wordt in ieder geval ingegaan op drie onderdelen, namelijk:

Beleid

Tijd

Vanwege de ontwikkelingen rondom het NPLG is de herijking van de CO2 reductiedoelstelling voor het veenweidegebied in overleg met het Bestjoerlik Oerlis Feangreide (BOF) opgeschoven tot medio 2023. De besluitvorming zal nu plaats vinden als onderdeel van de vaststelling van het gebiedsplan dat de provincie moet maken voor het NPLG.

Geld

De reductiedoelstelling voor het Friese veenweidegebied op basis van de landelijke verdeling van de opgave om in de veenweidegebieden 1 megaton CO2 equivalenten te verminderen

Beleid

Vanwege de ontwikkelingen rondom het NPLG is de herijking van de CO2 reductiedoelstelling voor het veenweidegebied in overleg met het Bestjoerlik Oerlis Feangreide (BOF) uitgesteld tot medio 2023. De besluitvorming zal nu plaats vinden als onderdeel van de vaststelling van het gebiedsplan dat de provincie moet maken voor het NPLG.

Tijd

Geld

Er wordt een vervolg gegeven aan de ontwikkeling van technische innovatie in de gebiedsprocessen. Komend jaar vinden pilots, demonstraties en praktijkproeven plaats om de veenoxidatie, bodemdaling en CO2-emissie te reduceren.

Beleid

Tijd

Geld

Eventuele aanvullende vormen van ondersteuning en de toekomstige inrichting van hoogwatercircuits voor de funderingsproblematiek

Beleid

Tijd

Geld

In de uitvoering hebben we het programma in 2021 ingericht op basis van programmalijnen (PL) en dit bouwen we verder uit

Beleid

Tijd

Geld

**Of de veengebieden met een veenpakket dunner dan 80 cm (inclusief moerige gronden) en de veengebieden met een dik kleidek (dikker dan 40 cm) ook een bijdrage moeten leveren aan de taakstelling die is afgesproken in het klimaatakkoord,
Beleid**

Tijd

Vanwege de ontwikkelingen rondom het NPLG is de herijking van de CO2 reductiedoelstelling voor het veenweidegebied in overleg met het Bestjoerlik Oerlis Feangreide (BOF) uitgesteld tot medio 2023. De besluitvorming zal nu plaats vinden als onderdeel van de vaststelling van het gebiedsplan dat de provincie moet maken voor het NPLG. Daarmee kan ook geen besluit worden genomen of de veengebieden met een veenpakket dunner dan 80 cm (inclusief moerige gronden) en de veengebieden met een dik kleidek (dikker dan 40 cm) ook een bijdrage moeten leveren aan de taakstelling die is afgesproken in het klimaatakkoord.

Geld

**PL 1: Waterbeheer en klimaatadaptatie
Beleid**

Tijd

Geld

**PL 2: Bodem en grondgebruik
Beleid**

Tijd

Geld

De uitvoering van deze programmalijn ligt voor op schema. Hierdoor is het budget voor 2022 overschreden met ca. € 700.000. De overschrijding wordt verrekend met het budget voor 2023.

PL 3: It Nije Buorkjen Beleid

Er is nog geen uitgewerkt duurzaam perspectief na peilverhoging voor de melkveehouderij in het veenweidegebied. Dit is namelijk onder andere afhankelijk van de lessen uit de praktijksimulatie van het flankerend beleid, en definitieve ontwerp flankerend beleid en de beschikbaarheid van grond om de boeren te kunnen compenseren. Dit vormt het fundament om de doorontwikkeling te kunnen maken naar een duurzaam perspectief voor de melkveehouderijen in het veenweidegebied.

Tijd

Geld

De uitvoering van deze programmalijn ligt voor op schema. Hierdoor is het budget 2022 overschreden met ca. € 200.000. De overschrijding wordt verrekend met het budget voor 2023.

PL 4: Leefomgeving, natuur en biodiversiteit Beleid

Tijd

Wegens de prioriteit van de funderingsaanpak en het feit dat er geen natuuradviseur in de markt beschikbaar was heeft dat ertoe geleid dat bepaalde doelen zoals de landschapsecologische systeemanalyse (LESA), archeologie en nationaal park nieuwe stijl onderbelicht waren of nog niet uitgevoerd konden worden.

Geld

PL 5: Integrale gebiedsaanpak Beleid

Tijd

Binnen een aantal gebieden schuift de beoogde planning op. Dat heeft o.a. te maken met het behouden/krijgen van draagvlak. Dit speelt onder andere bij kansrijk gebied Idzegea vanwege het veegbesluit. Via het veegbesluit zijn er voor Natuur en Stikstof extra plant-en diersoorten en leefgebieden aangewezen binnen de Natura2000 gebieden. Dit geldt ook voor de Aldegearster Brekken, wat is aangewezen als stikstofgevoelig. Dit kan zorgen voor beperking in vergunningverlening bij nieuwe ontwikkelingen in deze regio. Anderzijds vraagt deze gebiedsgerichte aanpak meer tijd vanwege de snel veranderende maatschappelijke doelstellingen (denk aan implementatie veenweide in NPLG)

Geld

PL 6: Onderzoek en monitoring Beleid

Binnen de programmalijnen wordt er gemonitord, vooral vanuit onderzoeksvragen op het gebied van innovatie. Op het moment dat een gebied overgaat van kansrijk gebied naar ontwikkelgebied is het belangrijk dat er vanuit het gebiedsproces een monitoringsplan opgesteld wordt en opgenomen wordt in het gebiedsproces.

Tijd

Geld

Voor Bodem en grondgebruik richten we proefvelden en demonstratievelden in voor het overlagen van veen en het keren van veenprofielen. Ook willen we een proeftuin bodem inrichten en andere bodemproeven uitvoeren en kunnen demonstreren

Beleid

Tijd

De pilot Overlagen van Veen is gestart in de proeftuin in de Grote Veenpolder.

De middelen voor de pilot voor het Keren van veenprofielen zijn eind 2022 toegekend. Dat betekent dat de uitvoering van de pilot is verschoven naar 2023. De voorbereidende onderzoeken die nodig zijn voor de vergunningverlening zijn wel uitgevoerd.

Geld

Voor het ontwikkelgebied Aldeboarn-De Deelen wordt het gebiedsplan vastgesteld en wordt verder ingezet op het doen van grondaankopen vooruitlopend op het gebiedsplan

Beleid

Tijd

De ontwikkeling van een integraal ontwerp gebiedsplan vraagt meer tijd dan verwacht. Het gaat om een proces van onderop met verschillende stakeholders uit het gebied. Dit vraagt zorgvuldigheid en meer tijd dan op voorhand gedacht, maar is cruciaal om te komen tot een gedragen plan voor de toekomstige inrichting van het gebied. De vertraging heeft, zoals eerder ook per brief aangegeven, onder andere te maken met de koppeling met de ontwikkeling van het flankerend beleid. Maar ook de ontwikkelingen van het NPLG maken dat meer tijd nodig is om in beeld te brengen welke bijdrage vanuit het gebiedsproces geleverd kan worden aan het behalen van andere doelstellingen zoals bijvoorbeeld de stikstofopgave. Daarnaast wordt als tussenstap om te komen tot een ontwerp integraal gebiedsplan gewerkt aan een koersdocument om alle opgaven voor de langere termijn in kaart te brengen. Het koersdocument vormt de basis voor het gebiedsplan. Onder andere door de uitbreiding van de opgave vanuit het NPLG vraagt het meer tijd om het ontwerp integrale gebiedsplan op te stellen.

Geld

Voor het ontwikkelgebied Hegewarren wordt een besluit genomen over de toekomstige inrichting, het vervolgproces en afspraken gemaakt over de manier waarop verschillende partijen hierin gaan samenwerken

Beleid

Tijd

Tijdens de behandeling van de gebiedsontwikkeling Hegewarren in april 2022 heeft PS besloten het besluit uit te stellen naar september 2022, omdat ze meer informatie wilden en omdat er dan duidelijkheid zou zijn over het wel of niet doorgaan van de vaarweg Drachten. In september heeft PS besloten geen vaarweg door de Hegewarren aan te leggen. In dezelfde vergadering heeft PS het alternatief 'Open en Natuurlijk' als uitwerkingsrichting vastgesteld en ingestemd met het starten van de planfase (deel 1) in samenwerking met Wetterskip Fryslân en de gemeente Smallingerland. Het uitstellen van het besluit heeft geen gevolgen gehad voor de planning van dit resultaat. Wel is de planfase 5 maanden later gestart.

Geld

Voor het vormgeven van It Nije Buorkjen zullen we het uitgewerkte flankerend beleid voor het eerst testen in Aldeboarn – De Deelen. In samenwerking met de landbouwadviespool werken we daarnaast aan opleiding/begeleiding van adviseurs die de boeren

Beleid

Tijd

Het ontwikkelen van het flankerend beleid heeft meer tijd nodig (er is immers sprake van pionieren/innoveren), waardoor de simulatie in ADD later start. De simulatie in ADD gebeurt op basis van het concept flankerend beleid. De praktijk simulatie kan voor de zomer opgeleverd worden en deze leerervaringen gebruiken we in het ontwerp flankerend beleid. Deze verwachten we in het najaar 2023 op te leveren, dit hangt wel af van de behandeling van de staatsteuntoets van de Europese commissie.

Geld

Voor leefomgeving, natuur en biodiversiteit ligt de focus op het uitwerken van een funderingsaanpak en de mogelijkheden om natuurgebieden versneld te vernatten
Beleid

De funderingsaanpak is in december 2022 vastgesteld door Provinciale Staten. Er komt een funderingsloket en aan de hand van de moties met betrekking tot funderingsschade, van onder andere de code rood gevallen, wordt er verder gewerkt aan deze aanpak.

Het vernatten van de natuurgebieden wordt meegenomen binnen de lopende gebiedsprocessen.

Tijd

Geld

Voor waterbeheer en klimaatadaptatie werken we aan proeven en demonstraties, zoals HAKLAM, Boeren Meten Water en greppelinfiltratie om de grondwaterspiegel te verhogen
Beleid

Tijd

We behalen met de aquapinnen nog niet de juiste resultaten met het uitlezen van de data. We zijn hierover met Acacia in overleg.

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Herijking Veenweideprogramma 2021-2030	Vaststelling door PS, AB Wetterskip en gemeenteraden Veenweidegemeenten	1	0

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
PL 1: Inrichten proeven en demonstraties waterbeheer en klimaatadaptatie	Aantal proeven en demo's ingericht	3	3
PL 2: Opstarten proeftuin bodem	Aantal proeftuinen opgestart	1	1
PL 2: Inrichten bodemproeven en demo's	Aantal proeven en demo's ingericht	2	1
PL 3: flankerend beleid opgeleverd en beoordeeld door onafhankelijke deskundigencommissie	Vaststelling door GS, DB Wetterskip en B&W Veenweidegemeenten	1	0
PL 4: Uitvoeren pilot project voor inrichting van een overgangszone tussen natuur en landbouw	Aantal projecten in uitvoering	1	0
PL 4: Ecosysteem- en landschapsanalyses maken voor de gebiedsprocessen	Aantal uitgevoerde analyses	2	0
PL 4: In beeld brengen van de archeologische waarden/resten van het veenweidegebied.	Aantal uitgevoerde onderzoeken	1	0
PL 5: Aldeboarn-De Deelen	Vaststellen gebiedsplan	1	0
PL 5: Hegewarren	Besluitvorming toekomstige inrichting	1	1

Toelichting

Herijking: Vanwege de ontwikkelingen rondom het NPLG is de herijking van de CO2 reductiedoelstelling voor het veenweidegebied in overleg met het Bestjoerlik Oerlis Feangreide (BOF) opgeschoven tot medio 2023. De besluitvorming zal nu plaats vinden als onderdeel van de vaststelling van het gebiedsplan dat de provincie moet maken voor het NPLG.

PL3 Flankerend beleid: Het ontwikkelen van het flankerend beleid heeft meer tijd nodig (er is immers sprake van pionieren/innoveren), waardoor de simulatie in ADD later start. De simulatie in ADD gebeurt op basis van het concept flankerend beleid. De praktijk simulatie kan voor de zomer opgeleverd worden en deze leerervaringen gebruiken we in het ontwerp flankerend beleid. Deze verwachten we in het najaar 2023 op te leveren, dit hangt wel af van de behandeling van de staatsteuntoets van de Europese commissie.

PL4 Overgangszones: Door het ontbreken van een beschikbare natuuradviseur in de markt (uitgezet door de Friese Milieu Federatie) en de voortgang in de gebiedsprocessen is dit nog niet uitgevoerd.

PL4 Ecosysteem- en landschapsanalyse: Door het ontbreken van een beschikbare natuuradviseur en de voortgang in de gebiedsprocessen is dit nog niet uitgevoerd.

PL4 Archeologische waarden: Door gebrek aan interne capaciteit en beschikbare archeologische adviesbureaus is dit nog niet uitgevoerd.

PL5 Aldeboarn-De Deelen: Als tussenstap om te komen tot een ontwerp integraal gebiedsplan wordt gewerkt aan een koersdocument om alle opgave voor de langere termijn in kaart te brengen. Het koersdocument vormt de basis voor het gebiedsplan en zal ter kennisname aan PS worden gestuurd. Onder andere door de uitbreiding van de opgave vanuit het NPLG vraagt het meer tijd om het ontwerp integrale gebiedsplan op te stellen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Tijdelijke budgetten	5.172	3.624	4.524	-900
Overlopende passiva	2.034	14.345	11.011	3.334
Totaal lasten	7.206	17.970	15.535	2.435
Baten				
Tijdelijke budgetten	203	38	66	-29
Overlopende passiva	2.034	14.345	11.011	3.334
Totaal baten	2.237	14.383	11.077	3.306
Saldo van lasten en baten	4.970	3.587	4.458	-871
Mutatie tijdelijke budgetten	535	519	-343	862
Resultaat van lasten en baten	5.505	4.106	4.115	-9

Toelichting

Per saldo is er een overschrijding van € 9.000,- op dit beleidsveld.

Tijdelijke budgetten:

In het kader van het uitvoeringsprogramma veenweide zijn in 2022 meer kosten gemaakt dan begroot. Dit betreft met name uitvoerings- en onderzoekskosten met betrekking tot de programmaliijnen Bodem en grondgebruik en It Nije buorkjen. De uitvoering van de genoemde programmaliijnen loopt voor op schema. Het betreft een meerjarig programmabudget, de overschrijding wordt op € 9.000 na verrekend met het budget voor 2023.

Overlopende passiva

Betreft specifieke uitkeringen van het Rijk (impulsgelden en IBP-VP) ten behoeve van de veenweide gebiedsprojecten Aldeboarn - De Deelen en Hege Warren. In het kader van gebiedsproject Hege Warren aangekochte gronden konden deels ten laste worden gebracht van natuurmiddelen (stikstofgelden). Hierdoor is ten laste van de impulsgelden minder (€ 2,5 mln.) besteed dan begroot.

Ten behoeve van het veenweide gebiedsproject Aldeboarn - De Deelen zijn in 2022 minder (€ 0,5 mln.) proceskosten gemaakt dan was begroot.

Ten behoeve agrarische verplaatsingssubsidies binnen het veenweide gebiedsproject Hege Warren zijn in 2022 verplaatsingssubsidies verstrekt voor een lager bedrag (€ 0,3 mln.) dan waarvoor deze waren opgesteld.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Hegewarren	339	-32	-32	0

Klimaatvelop 2019 veenweide	2.776	356	365	-9
Veenweidevisie	2.057	3.300	4.191	-891
Tijdelijke budgetten	5.172	3.624	4.524	-900
IBP-VP Aldeboarn - De Deelen	367	913	430	483
Impulsgelden	1.667	13.332	10.499	2.833
Regiodeal	0	100	81	19
Overlopende Passiva	2.034	14.345	11.011	3.334
Totaal lasten	7.206	17.970	15.535	2.435
Baten				
Hegewarren	150	38	38	0
Veenweidevisie	53	0	29	-29
Tijdelijke budgetten	203	38	66	-29
IBP-VP Aldeboarn - De Deelen	367	913	430	483
Impulsgelden	1.667	13.332	10.499	2.833
Regiodeal	0	100	81	19
Overlopende Passiva	2.034	14.345	11.011	3.334
Totaal baten	2.237	14.383	11.077	3.306
Saldo van lasten en baten	4.970	3.587	4.458	-871

Beleidsveld 3.4 Water en milieu

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 3.4 Water

We willen ervoor zorgen dat Fryslân een provincie is en blijft met veilige, gezonde, toekomstbestendige en veerkrachtige watersystemen die duurzaam gebruikt worden. Daarbij gaat het om watersystemen waarin economische en ecologische ontwikkelingen met elkaar in evenwicht zijn. De provincie richt zich met haar beleid op de toekomst, zodat wij in Fryslân op tijd klaar zijn voor de stijgende zeespiegel, klimaatverandering en bodemdaling. Daarnaast worden wateropgaven gerealiseerd via de verschillende gebiedsontwikkelingen in onze provincie.

Hieronder gaan we eerst in op het nieuwe Regionaal Waterprogramma, klimaatadaptatie en resultaat nummer 13 van het bestuursakkoord. Vervolgens gaan we nader in op de drie beleidslijnen: waterveiligheid, voldoende water en schoon water.

Regionaal Waterprogramma

Op basis van de Omgevingswet en als uitwerking van de Omgevingsvisie is in 2022 het Regionaal Waterprogramma vastgesteld. De uitvoeringsperiode van dit waterprogramma is maximaal 6 jaar, dus van 2022 tot en met uiterlijk 2027. Het Regionaal Waterprogramma is de opvolger van het Vierde Waterhuishoudingsplan (2016 – 2021). Klimaatadaptatie is een belangrijk onderwerp in het Regionaal Waterprogramma.

Klimaatadaptatie

Klimaatadaptatie heeft betrekking op de thema's veilig, voldoende en schoon waaraan we ook al werkten in onze Waterhuishoudingsplannen. De tijdshorizon van klimaatadaptatie ligt wat verder weg (2050) en de relatie met andere programma's zoals Energie en Vitaal en Leefbaar is van groot belang. Vanaf 2016 werkten we al samen met Wetterskip Fryslân, Vitens en de gemeenten aan klimaatadaptatie. Deze werkwijze is bestendigd in het Fries Bestuursakkoord Water en Klimaat 3.0 (FBWK3).

Resultaten bestuursakkoord

Ten aanzien van de Opgave Water is in het bestuursakkoord het volgende resultaat opgenomen:

Water

Resultaat 13: er zijn meetbare successen behaald op het gebied van klimaatadaptatie, door sterk verbeterde wateropvang en het concreet inrichten van retentiegebieden.

Bij de uitwerking van deze bestuursopdracht is voorgesteld om hierbij de aanpak te hanteren van de Commissie Waterbeheer 21e eeuw. Deze aanpak werkt volgens de trits: Vasthouden, Bergen, Afvoeren (VBA). Dat betekent dat in eerste instantie water zoveel mogelijk dient te worden vastgehouden (wateropvang) als dat niet meer lukt moet het water worden geborgen (waterretentie) en tenslotte wordt het water afgevoerd.

Waterveiligheid

Ons doel is dat de inwoners van Fryslân en de Friese economie goed beschermd zijn tegen overstromingen en wateroverlast. We willen Fryslân zo inrichten dat het risico op overstroming zo klein mogelijk is, en dat als dit zich toch voordoet, de gevolgen beperkt zijn. Hiervoor is het nodig dat de waterkeringen (bijvoorbeeld boezemkaden en sluizen) voldoen aan de veiligheidsnormen, en dat er gebieden zo ingericht zijn dat ze wateroverlast kunnen helpen voorkomen.

Onze verantwoordelijkheid ligt (vooral) bij de regionale waterkeringen. Deze beschermen ons tegen het boezemwater uit meren, kleine rivieren en kanalen. Wij stellen de veiligheidsnormen vast. Wetterskip Fryslân versterkt en onderhoudt deze waterkeringen. In 2027 moeten alle regionale waterkeringen aan de veiligheidsnormen voldoen. Om dit te halen moest vanaf 2016 in totaal door Wetterskip Fryslân nog 400 km boezemkaden op hoogte worden gebracht. Door nieuwe inzichten wordt verwacht dat een deel van de eerdere opgave voor kadeherstel alsnog voldoet aan de normen. De resterende (bekende) opgave bedraagt naar verwachting daardoor ca. 125 kilometer voor de periode 2022- 2027. In 2021 zijn nieuwe hoogtegegevens beschikbaar gekomen, die door Wetterskip Fryslân gebruikt zullen gaan worden voor de veiligheidstoetsing van de boezemkaden. De resultaten van deze toetsing komen uiterlijk in 2022 ter beschikking en kunnen dan tot een bijstelling van de resterende opgave en daarmee de jaarlijkse doelstellingen tot 2027 leiden. Bij de versterking van de regionale waterkeringen worden waar mogelijk andere functies (natuur, recreatie, landschap) integraal meegenomen en wordt 'werk met werk' gemaakt.

In 2018 is de instemmingsverklaring Agenda IJsselmeer 2050 officieel ondertekend. Daarmee is deze Agenda vooral een werkvorm geworden tussen de 60 partijen die zijn betrokken bij het IJsselmeer. De IJsselmeeragenda omvat ook het Deltaprogramma IJsselmeer en is daarmee ook een platform voor waterveiligheid en wateroverlast van de IJsselmeerregio.

Stand van zaken gewenste resultaten

We zien erop toe dat het Wetterskip 25 km regionale boezemkaden op hoogte brengt en dat deze waar mogelijk natuurvriendelijk worden ingericht of andere functies integraal zijn meegenomen
Beleid

Tijd

Geld

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 3.4 Voldoende water

Ons doel is dat het grond- en oppervlaktewatersysteem zo is ingericht dat de verschillende functies en gebruikers van water zo optimaal mogelijk bediend worden, nu en in de toekomst. Hierbij spelen we in op de regionale verschillen:

In het verziltingsgevoelige deel van het noordelijk Zeekleigebied willen we de verzilting tegengaan en het zoete water optimaal benutten. Hiervoor lopen verschillende praktijkproeven zoals “Boeren meten water” en “Zoet op Zout” en middels het initiatief Zoet Zout Knooppunt (o.a. samen met provincies Groningen en Noord-Holland). In het kader van het Deltaprogramma Zoetwater willen we middels het project FRESHEM nauwkeurig in beeld brengen hoe de huidige verdeling van zoet en zout grondwater in de ondergrond is. Dit willen we doen in samenwerking met andere provincies en waterschappen en waterleidingbedrijf Vitens.

Op de hogere zandgronden stimuleren we verschillende partijen zoals boeren, Wetterskip Fryslân, gebiedscollectieven en natuurbeheerders om maatregelen te treffen om meer (grond)water vast te houden. Hiermee willen we in de toekomst de afhankelijkheid van inlaatwater vanuit het IJsselmeer verminderen.

Ook willen we ervoor zorgen dat ons grondgebied zo is ingericht dat wateroverlast wordt voorkomen. In lijn met het advies van de Commissie Waterbeheer 21e eeuw (WB21) richten we ons daarbij eerst op het vasthouden van water, daarna op bergen en als laatste op afvoeren. Het realiseren van extra waterbergingscapaciteit wordt uitgevoerd door Wetterskip Fryslân of via gebiedsontwikkelingen van de provincie Fryslân.

We richten ons met de bestrijding van de verdroging vooral op de Natura 2000 gebieden met een grondwateropgave vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW). Deze moeten gereed zijn in 2027. Verdrogingsbestrijding kan op verschillende manieren worden uitgevoerd: bijvoorbeeld door: het minder diep maken of dempen van sloten, het aanleggen van zogenaamde “kwelschermen” of de manier van ontwatering aanpassen (bijvoorbeeld door een andere type drainage).

Hoe willen we in de toekomst omgaan met de Friese Boezem zodanig dat het boezemsysteem voorbereid is op de klimaatverandering? En wat betekent dat voor de verschillende belangen die zijn gekoppeld aan de Friese boezem, zoals scheepvaart en natuur? Om deze vragen te kunnen beantwoorden stellen

Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân gezamenlijk een lange termijnverkenning op voor Friese Boezem.

Naar aanleiding van de droogte in 2018 worden door Rijkswaterstaat, provincies en waterschappen rond het IJsselmeer de afspraken over de verdeling van IJsselmeerwater in tijden van droogte geactualiseerd. Hieruit volgt in 2022 ook een voorstel voor aanpassing van de verdringingsreeks, zoals deze in de huidige waterverordening is vastgelegd.

Stand van zaken gewenste resultaten

Samen met Wetterskip Fryslân en andere partijen voeren wij vijf projecten uit om water vast te houden op de hogere zandgronden van Fryslân. Dit is in lijn met de doelstelling voor “wateropvang” uit bestuursopdracht 13

Beleid

Tijd

Geld

We stellen samen met Wetterskip Fryslân een lange termijnverkenning op voor de Friese Boezem

Beleid

Tijd

Geld

We treffen maatregelen om de verdroging te bestrijden voor 250 ha in met name de Natura 2000 gebieden

Beleid

Binnen de gebiedsinrichtingsprojecten is in 2022 ca. 34 hectare ingericht. Voor 2023 en verder ondernemen we actie om de aanpak van verdroogde natuur te versnellen. Buiten de gebiedsinrichtingen gaan we aan de slag om de doelen af te stemmen op de haalbare en uitvoerbare maatregelen. De

stikstofaanpak en het NPLG biedt daarnaast ruimte voor een versnelling van de aanpak van de verdrogingsproblematiek. Vanaf 2023 gaan we buiten de gebiedsinrichtingen aan de slag om de doelen af te stemmen op haalbare en uitvoerbare maatregelen.

Tijd

De dienst had in 2022 een aantal openstaande vacatures die moeilijk in te vullen zijn. Dit komt door de krappe arbeidsmarkt, bovendien is er specialistische kennis nodig. Dit maakt dat er een (her)prioritering in het werk is aangebracht. De actie van het afstemmen van doelen op haalbare maatregelen wordt opgepakt wanneer we de openstaande vacatures in hebben kunnen vullen.

Geld

We zien erop toe dat het Wetterskip jaarlijks gemiddeld 150 ha inricht ter voorkoming van wateroverlast. Dit is in lijn met de doelstelling voor “waterretentie” uit bestuursopdracht 13 Beleid

Er wordt dit jaar ca. 50 hectare toegevoegd aan de boezem. De inrichting/aanwijzing van bergingsgebieden door Wetterskip Fryslân is afhankelijk van lopende processen, waarbij niet elk jaar tot definitieve realisatie (incl. inrichtingsmaatregelen) van nieuwe bergingsgebieden wordt gekomen. Aanwijzing van natuurgebieden als bergingsgebied heeft daarnaast draagvlak van natuurbeheerders. Het draagvlak vormt nu een knelpunt in de realisatie van nieuwe bergingsgebieden. Nader overleg/dialog met de natuurbeherende organisatie over welke gebieden, onder welke omstandigheden ingezet zouden kunnen worden voor waterberging is daarbij nodig.

Tijd

Geld

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 3.4 Schoon water

Ons doel voor de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater is dat deze goed is en blijft. Daarmee zorgen we voor gezonde aquatische en terrestrische ecosystemen en kan het grond- en oppervlaktewater veilig gebruikt worden voor de drinkwatervoorziening, recreatie en economische activiteiten, nu en in de toekomst. Vervuiling -een slechte toestand en verslechtering van de toestand- wordt voorkomen. Afwenteling op andere watersystemen of is onwenselijk.

Schoon oppervlaktewater

Voor de bescherming van de kwaliteit van het oppervlaktewater maken we onderscheid in KRW- en niet-KRW wateren (KRW staat voor: Kaderrichtlijn Water).

Voor de KaderRichtlijn Water (KRW)-wateren stellen wij doelen vast voor de biologische kwaliteit (vissen, waterplanten, algen en macrofauna) en normen voor parameters zoals nutriënten (stikstof en fosfaat) en doorzicht. Normen voor chemische stoffen worden vastgesteld door de EU en/of het Rijk. De doelen, normen en ligging van de KRW-wateren zijn vastgelegd in de KRW-nota en bijbehorende factsheets (december 2021).

De overige, niet-KRW wateren, zijn de kleinere oppervlaktewateren. Voor deze wateren gaan we komende jaren ,samen met Wetterskip Fryslân, de gemeenten, terreinbeheerders en landbouworganisaties uitwerken hoe we bescherming in gaan vullen.

Voor verontreinigingen houden wij de Europese en landelijke normen aan.

Wij willen dat oppervlaktewateren natuurvriendelijk ingericht en beheerd worden waar dat mogelijk is.

Hiervoor willen we het principe hanteren: ja, mits verenigbaar met andere functies.

We willen dat er meer schone en veilige zwemwaterlocaties gerealiseerd worden.

Schoon grondwater

Wij beschouwen het grondwater van een goede kwaliteit als het voldoet aan de eisen die voortvloeien uit de Europese richtlijnen, zoals de Kader Richtlijn Water (KRW) met daar onder de Richtlijn Prioritaire Stoffen en de Grondwaterrichtlijn. De KRW-beoordeling vindt plaats in grote lijnen, op de schaal van grondwaterlichamen. Binnen de provincie beoordelen we de grondwaterkwaliteit aanvullend op detailniveau, om achteruitgang van de grondwaterkwaliteit op lokaal niveau ook te kunnen signaleren en agenderen. De vergrijzing van grondwater vraagt hierom, passend beleid dient gemaakt te worden. Voor schoon grondwater monitoren we de kwaliteit (we willen géén achteruitgang van de grondwaterkwaliteit) en daarnaast de projectmatige acties waarmee we deze achteruitgang in kwaliteit proberen te voorkomen. Opstellen van beleid is nodig voor de aanpak van lokaal gemeten grondwaterverontreinigingen.

Random drinkwaterbronnen is de kwaliteit zodanig, dat er met minimale inspanning drinkwater van kan worden gemaakt. Daaraan voldoen we als we in de grondwaterbeschermingsgebieden voor drinkwater gerelateerde verontreinigingen geen stijgende trends waarnemen en ook geen overschrijdingen van signaleringswaarden.

Verzilting van het grondwater is een actueel probleem, deels veroorzaakt door natuurlijke processen, deels door humane invloed. We willen de verzilting, binnen onze mogelijkheden, vertragen zodat de gebruiksmogelijkheden van het grondwater zo lang mogelijk behouden blijven. Belangrijk onderdeel voor 2022 is de verbetering van het monitoringsnetwerk verzilting.

Wij willen geen risico's lopen op verontreiniging van het grondwater als gevolg van fracking ten behoeve van schaliegaswinning of onderzoek. Wij willen ook geen risico lopen op verontreiniging van het grondwater door boringen voor duurzame energie, zoals geothermie en ondergrondse warmte- en koudeopslag.

Het is belangrijk om goed inzicht te hebben en te houden in de kwaliteit van het grondwater . en ook dat dat inzicht gebruikt wordt voor beslissingen over de ruimtelijke ordening en het gebruik van de ondergrond. Hiervoor monitoren wij de kwaliteit in peilbuismeetnetten.

Voor de derde fase (2022 – 2027) is de “Nota KRW yn Fryslân” opgesteld. Deze notitie is eind 2021 definitief aan u voorgelegd.

Stand van zaken gewenste resultaten

Bij de bestaande zwemwaterlocaties in oppervlaktewater zien wij in 2022 erop toe dat de aangewezen zwemplaatsen voldoen aan de eisen

Beleid

Tijd

We zien door het veranderende klimaat een stijging van de gebruiksdruk op het oppervlaktewater door o.a. een toename van zwemmers en recreatievaart in de warme droge zomers. Daarnaast zien we een verslechtering van de waterkwaliteit door de overlast van algen en bacteriën. Dit wordt veroorzaakt door een hogere watertemperatuur en meer hevige piekbuien met een grotere afspoeling als gevolg. Dat maakt het lastiger om de kwaliteit van de zwemwaterlocaties op orde te brengen en te houden. Er is hier veel aandacht voor, maar het gaat enige tijd duren voordat het watersysteem voldoende robuust is om de gevolgen van het veranderende klimaat op te vangen. Voor zwemwater scoorden eind 2022 maar liefst 50, uit totaal 53 zwemlocaties voornamelijk goed en uitstekend. Drie zwemlocaties scoren nog niet in de klassen aanvaardbaar of hoger. Een van deze drie locaties zit dichtbij klasse "aanvaardbaar". Voor deze locaties zijn we met de betrokkenen - de locatiehouders, gemeenten en de waterbeheerders - bezig met het uitvoeren van maatregelen die naar verwachting tot een verbetering van de waterkwaliteit zal leiden. Gezien de druk die op de waterkwaliteit staat, is de verwachting dat het op orde houden van deze zwemwaterlocaties voortdurend onze aandacht vraagt.

Geld

De kwaliteit van het grondwater dient goed te zijn. Humane invloed (chemische stoffen) die de kwaliteit verslechtert dient vermeden te worden

Beleid

We zien overschrijding van individuele stoffen door menselijk toedoen, bij meerdere meetlocaties. Het gaat daarbij om bestrijdingsmiddelen, geneesmiddelen en andere verontreinigende stoffen. Het overall-beeld is overwegend goed; de KRW-beoordeling geeft pas een slechte kwaliteit als 20% van de meetlocaties een overschrijding van dezelfde stof laten zien. Het voorgenomen beleid in ons Regionaal Waterprogramma (RWP) voor de komende jaren is gericht op het behoud en verbeteren (waar nodig) van de kwaliteit. Het opstellen van een provinciaal programma voor beoordeling van grondwaterkwaliteit buiten KRW-verband staat in het RWP ook op de agenda voor komende jaren. Volgens de KRW-beoordeling is het grondwaterlichaam Wadden in slechte toestand vanwege hoge chloridegehalten in de metingen. Nader onderzoek wordt uitgevoerd om te bepalen of dat wel een humane oorzaak heeft.

Tijd

Geld

De provincie heeft een rol in de bescherming van niet-KRW wateren (bebouwd gebied, natuur en landelijk gebied). In de periode 2022-2025 regelen we deze bescherming. We monitoren de als indicator voor hoeveel gemeenten dit voor het bebouwde gebied

Beleid

Tijd

Er is een start gemaakt met doelen overige wateren voor bebouwd gebied en natuurwateren. Er zijn afspraken gemaakt met het Wetterskip Fryslân hoe dit traject in 2023 zal worden vormgegeven. Er is niet gestart met het proces om te komen tot doelen overige wateren landelijk gebied. De dienst had op het gebied van Water vacatures die in 2022 niet zijn ingevuld. Dit komt door de krappe arbeidsmarkt, bovendien is er specialistische kennis nodig. Dit maakt dat er een (her)prioritering in het werk is aangebracht. Deze actie wordt alsnog opgepakt wanneer we de openstaande vacatures in hebben kunnen vullen.

Geld

Grondwater dat voor drinkwater wordt gebruikt wordt beschermd Beleid

Tijd

Geld

In 2022 gaan we samen Wetterskip Fryslân verder met de uitvoering van het maatregelenpakket KRW zoals we dat ons voorgenomen hebben in de KRW-nota.

Beleid

Tijd

Geld

In bebouwd gebied leiden gemeenten en wetterskip samen doelen af en formuleren zij maatregelen. De provincie heeft een faciliterende rol. Per jaar wordt dit proces voor ca. 4 gemeenten opgestart

Beleid

Tijd

Met het Wetterskip Fryslân zijn afspraken gemaakt hoe dit traject zal worden opgestart in 2023. Daarmee zijn we ook iets verlaat van start gegaan. Zie toelichting bij onderdeel: De provincie heeft een rol in de bescherming van niet-KRW wateren (bebouwd gebied, natuur en landelijk gebied). In de periode 2022-2025 regelen we deze bescherming. We monitoren per jaar het aantal gemeenten waarmee we de doelen gaan afleiden.

Geld

In landelijk gebied werken we aan het formuleren van doelen/streefbeelden en het promoten van natuurvriendelijk inrichten en onderhouden

Beleid

Tijd

Er is geen start gemaakt met het proces om te komen tot doelen overige wateren landelijk gebied. Zie toelichting: tijd bij onderdeel: "De provincie heeft een rol in de bescherming van niet-KRW wateren (bebouwd gebied, natuur en landelijk gebied)". Voor deze acties is er wel een wettelijke verplichting, maar geen verplichting om deze al in 2022 te hebben afgerond. We werken aan een hernieuwde samenwerking met de landbouw sector (via Deltaplan Agrarisch Waterbeheer) in 2023 en verder. Deze actie nemen we als bewustwording instrument in de hernieuwde aanpak.

Geld

Voor de natuurwateren zijn de doelen helder, maar ontbreekt nog inzicht in knelpunten en maatregelen. In 2023 en 2024 werken we dat voor een selectie van de gebieden uit

Beleid

Tijd

Geld

We stellen de Bkl-normen voor KRW-wateren ook vast als richtwaarde voor overig water Beleid

Tijd

Besluit kwaliteit leefomgeving (BKL) normen worden vastgesteld als richtwaarde voor het water dat niet als Kader Richtlijn Water (KRW) - waterlichaam is aangewezen. In 2022 is dit vastgesteld met het regionale waterprogramma. Deze normen worden vertaald naar de provinciale omgevingsverordening. Vanwege uitstel van de omgevingswet is de opname in de omgevingsverordening vertraagd.

Geld

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 3.4 VTH - milieu en natuur

Hoofddoelstelling van ons milieubeleid is “een verantwoord gebruik van het fysieke leefmilieu, zodat dit gebruik oneindig kan voortduren”. Om dat te bereiken is het nodig om belangrijke stappen te zetten die leiden naar een Fries leefmilieu waarin in 2030 alle schadelijke onttrekkingen en toevoegingen zijn uitgebannen.

In januari 2024 treedt de nieuwe Omgevingswet naar verwachting in werking. Op basis van deze wet moeten provincies verplicht een Omgevingsvisie vaststellen (zie ook beleidsveld 3.6 Transitie omgevingswet/visie). Al het strategisch beleid uit de plannen voor de fysieke leefomgeving wordt in deze nieuwe Omgevingsvisie opgenomen. Dat geldt dus ook voor het strategisch deel van het milieubeleid.

Milieubeheer

Dit spoor bevat de wettelijke omgevingstaken. Met de uitwerking van dit spoor willen we bereiken dat het fysieke leefmilieu in Fryslân voldoet aan alle geldende wettelijke normen. Sommige wettelijke normen zijn uitgewerkt in bestuurlijke afspraken. Deze afspraken komen we na. De nadruk in dit spoor ligt op vergunningverlening, toezicht en handhaving. Er moet worden voorkomen dat nieuwe knelpunten ontstaan. De uitvoering van de wettelijke taken ligt primair bij de FUMO. De Wabo en Brzo 2015 taken bij de majeure risico bedrijven worden uitgevoerd door de Brzo Omgevingsdienst Groningen in Noord-Nederland.

In 2019 is het programma Impuls Omgevingsveiligheid (IOV) beëindigd. Overheden gaan op basis van een

gezamenlijke meerjarenagenda 2021-2024 (met 7 clusters) wel door met versterking van omgevingsveiligheid. Vanaf 2021 verloopt de financiering rechtstreeks via het gemeentefonds/provinciefonds.

Op basis van het integrale beleidsplan bodem willen wij onze bodem zo schoon mogelijk houden en geen vreemde stoffen in de Friese bodem.

Voor de nazorg van stortplaatsen is de provincie middels de Wet milieubeheer (en ook in de aanstaande Omgevingswet) eindverantwoordelijk. Om deze nazorg te kunnen bekostigen wordt door Provinciale Staten een nazorgheffing aan de stortplaatsexploitanten opgelegd. Deze heffing wordt door Gedeputeerde Staten geïnd en gestort in het Fonds Nazorg Stortplaatsen Fryslân. Hiermee wordt gegarandeerd dat tot in lengte van jaren de opgelegde nazorgheffingen aan een verantwoorde uitvoering van de nazorg van de stortplaatsen kan worden besteed.

Voor het Fonds wordt jaarlijks een aparte begroting en jaarrekening opgesteld, die gelijk met deze begroting en jaarrekening aan PS wordt voorgelegd.

Op 1 januari 2022 vallen zeven stortplaatsen onder deze nazorgregeling, waarvan drie “droge” stortplaatsen en vier baggerspeciostortplaatsen. Naast deze zeven stortplaatsen zijn er drie stortplaatsen die onder een vergelijkbaar regime vallen waarvoor provincie ook de nazorg coördineert. Met deze opgave willen we, in samenwerking met alle betrokkenen en stakeholders een zorgvuldige nazorg organiseren en de stortplaatsen daarmee toekomstbestendig conserveren en beheren.

De Mijnbouwwet regelt activiteiten in de diepe ondergrond (dieper dan 500 meter), zoals zoutwinning, gaswinning en geothermie. In onze adviezen aan het ministerie maken wij steeds kenbaar tegen nieuwe gaswinning te zijn en hanteren wij het Fries manifest over gas- en zoutwinning uit 2016. In 2022 zijn wij gestart met een Friese mijnbouwtafel waar lokale overheden en het Wetterskip Fryslân bij aansluiten. Doel van de tafel is te komen tot een gezamenlijk agenda v.w.b. het thema die spelen in de diepe ondergrond en wordt er gezamenlijk gestreefd naar eenduidige advisering richting de minister van EZK. Aanvullend op het verplichte meetnet voor de zoutwinning bij Harlingen is een aanvullend meetnet gerealiseerd, waar wij ook aan bijdragen. Voor het gehele Waddengebied is het ‘hand-aan-de-kraan’ principe van toepassing. De definitieve besluitvorming voor de gaswinning bij Ternaard, laat anno januari 2023 nog op zich wachten. Wij werken samen met de gemeente Noardeast-Fryslân en het Wetterskip aan een gebiedsproces in Ternaard, mocht de minister besluiten om tot gaswinning over te gaan. Als het zich voordoet, zullen wij negatief adviseren bij (proef-)boringen naar schalie-gassen en aan de opslag van kernafval en CO2 in de ondergrond.

Wij benaderen het beleidsveld bodem vanuit een breed en integraal programma en perspectief, waarin wij bodemsaneringen, duurzaam bodembeheer maar voornamelijk ook de verbreding van het bodembeleid naar alle relevante opgaven centraal stellen. Voor de transitie van het bodembeleid is op 23 maart een startnotitie vastgesteld. In de startnotitie is het proces en stappenplan opgenomen om te komen tot een beleidskader. Onderdeel hiervan is de studie naar verkenning van de bodemvitaliteit in Fryslân. Deze studie heeft aangetoond dat de huidige bodemdata diffuus en geaggregeerd of nog niet toegankelijk van aard is. Om dit voldoende te ontsluiten en aan te vullen voor het doel om de bodemvitaliteit te kunnen aantonen en te monitoren, moet hiervoor een provincie brede scan plaatsvinden. Deze scan is gericht op bodemtype, bodemgebruik en kwetsbare gebieden (trends) in Fryslân. De scan is onderdeel van het vervolg van de bodemstudie en ligt aan de basis van het kunnen vaststellen van meetbare doelen en sturingsmechanismen zoals opgenomen in de startnotitie. Het proces om te komen tot een geactualiseerd beleidskader vraagt daarom meer tijd. Tevens dragen kennisontwikkelingsprojecten (Living Labs) bij aan het maken van concrete doelen voor het beleidskader. Het proces tot nieuwe projecten voor duurzaam bodembeheer loopt op dit moment gezamenlijk met kennisinstellingen. Het uitvoeren en bijdragen aan Livings labs is tevens de insteek van de Europese bodemstrategie en heeft een meerjarig karakter. Daarnaast spelen er belangrijke ontwikkelingen op het gebied van ruimtelijke ordening/ontwikkeling waarbij water en bodem sturende principes gaan worden. Ook zijn de landelijke bodemafspraken 2023-2030 als gevolg van uitstel van de Omgevingswet nog niet tot stand gekomen.

Stand van zaken gewenste resultaten

Afspraken gemaakt over het bodembeleid tussen Rijk, IPO en VNG voor de periode 2022-2026 waaronder de buitenproportionele bodemopgaven (o.a. nieuwe stoffen, bodemgezondheid en klimaatadaptatie). De Omgevingsvisie is daarbij de leidraad.

Beleid

Tijd

Geld

Beoordelen hoe het reguliere stikstoftoezicht en handhaving verder wordt ingevuld, op basis van de resultaten van een project in 2021 bij provinciale bedrijven en een pilot gecombineerde WABO/ Wnb controle bij agrarische bedrijven.

Beleid

Tijd

Geld

De provincie verzorgt het (bestuurlijk) voorzitterschap en het secretariaat van het ambtelijk en bestuurlijk VTH-overleg. De provincie neemt het initiatief tot het driemaal per jaar houden van het ambtelijk en bestuurlijk overleg.

Beleid

Tijd

Geld

De provincie zorgt met de deelnemers van het VTH-overleg voor een jaarlijks VTH uitvoeringsprogramma, aan de hand van het meerjarenprogramma, en coördineert de samenwerking; resultaten jaarschijf 2022 worden eind 2021 geformuleerd.

Beleid

De VTH meerjarenagenda 2022 - 2025 is door het bestuurlijk VTH-overleg op 3 maart 2022 vastgesteld.

Tijd

Geld

Een werkwijze voor de inzet van actieve publicatie; prestatie-indicatoren voor VTH-taken en eenduidige meetbare registratie van naleving VTH taken. Hiervoor is een onderzoek naar de verbetering BIG-8 beleidscyclus uitgevoerd.

Beleid

Voor wat betreft de actieve publicatie van beschikkingen, zijn we ingehaald door nieuwe wetgeving: alle bevoegde gezagen moeten aan de slag met (een vorm van) actieve publicatie met het oog op de Wet Open Overheid en de Wet elektronische publicaties. Er is daarom geen aanleiding tot het nader uitwerken van het actiepoint in het beleidsplan.

Tijd

Geld

Uitvoeren Actieplan Geluid 2018-2022: resultaten jaarschijf 2022.

Beleid

Tijd

Geld

Uitvoeren monitoring meetnet zoutwinning onder de Waddenzee, voor de periode 2019-2049, voor het vaststellen of er bodemdaling plaatsvindt door de zoutwinning.

Beleid

Tijd

Geld

Uitvoeren van de taken ten aanzien van vergunningverlening, toezicht en handhaving a.d.h.v. het VTH beleid 2019-2023 en het VTH Jaarwerkprogramma 2022, die behoren tot dit beleidsveld door de provincie, FUMO en ODG.

Beleid

Tijd

Geld

De structurele hogere bijdrage van 60.000 euro voor de Brzo omgevingsdienst ODG, op basis van de bedrijvenlijst, is betaald uit de begrote VTH budgetten. De hogere bijdrage van 138.600 euro voor de FUMO, voor inwerken nieuw personeel in 2022, is betaald uit de begrote VTH budgetten. Zie verder de toelichting bij de financiële tabel.

Uitvoeren van de Wet Natuurbescherming (Houtopstanden, Stikstof, Soorten en Gebied) door aanvragen t.a.v. afhandeling vergunningen, ontheffingen en adviezen te verwerken. Ook voeren we taken voor de Natuurschoonwet en de Wadloopverordening uit.

Beleid

Tijd

We geven uitvoering aan de Wet natuurbescherming en handelen voor de onderdelen Hout, Gebieden, Soorten en Stikstof binnenkomende vergunning- en ontheffingsaanvragen af. De dynamiek in dit werkveld, met name rondom het stikstofdossier, heeft veel tijd gekost. De vergunningverlening is hier intensief mee bezig geweest en heeft daarnaast een bijdrage geleverd aan beleidsmatige trajecten. In 2022 zijn in totaal 953 aanvragen Wet natuurbescherming en Wadlopen afgehandeld. Over 2022 is 80% van de vergunningen tijdig verleend (excl. de stikstof), dit als gevolg van toename van het aantal complexe aanvragen.

Ook heeft in 2022 de vergunningverlening stikstof meerdere weken stilgelegen in verband met landelijke en gerechtelijke ontwikkelingen. In 2022 zijn 87 stikstof aanvragen afgehandeld. Veel aanvragen hebben de afgelopen jaren langere tijd stil gelegen in afwachting op meer duidelijkheid en toekomstperspectief en hierdoor zijn procedures lang niet allemaal binnen de wettelijke termijn verleend.

Geld

Vaststellen startnotitie bodembeleid (voorjaar 2022) en verder invulling geven aan het transitieprogramma kennis- en innovatie bodem en ondergrond. De overdracht realiseren van de locaties bodemverontreiniging naar de gemeenten voor start Ow.
Beleid

Tijd

De studie naar verkenning van de bodemvitaliteit in Fryslân heeft aangetoond dat de beschikbare bodemdata diffuus en geaggregeerd is waardoor een nadere verkenning naar bodemdata zal plaatsvinden. De overdracht van locaties in relatie tot bodemverontreinigingen naar gemeenten is door het uitstel van de Omgevingswet opgeschoven.

Geld

Vorbereiden en vaststellen nazorgplannen voor Trijehus, Ald Dwinger en Garyperhoeke. Uitvoeren nazorgbeheer en actualiseren van nazorgplannen voor Skinkeskans en Leeuwarden. Actualiseren van nazorgplannen De Wierde en de stort nabij Ouwsterhaule.
Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren water

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Water			
Regionale keringen	Voortgang herstelopgave door Wetterskip Fryslân.	25 km	33 km

Prestatie-indicatoren voldoende water

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Voldoende water			
Vasthouden zoet (grond)water	Aantal uitgevoerde projecten	5	5
Wateroverlast	Aantal hectares dat Wetterskip jaarlijks inricht om wateroverlast te voorkomen	150 ha	50 ha
Verdrogingsbestrijding	Aantal hectares waarvoor maatregelen zijn uitgevoerd	250 ha	34 ha

Toelichting Voldoende water

Wateroverlast

Er wordt dit jaar ca. 50 hectare toegevoegd aan de boezem. De inrichting/aanwijzing van bergingsgebieden door Wetterskip Fryslân is afhankelijk van lopende processen, waarbij niet elk jaar tot definitieve realisatie (incl. inrichtingsmaatregelen) van nieuwe bergingsgebieden wordt gekomen. Aanwijzing van natuurgebieden als bergingsgebied heeft daarnaast draagvlak van natuurbeheerders. Deze vormt nu een knelpunt in de realisatie van nieuwe bergingsgebieden. Nader overleg met de natuurbeherende organisatie over welke gebieden, onder welke omstandigheden ingezet zouden kunnen worden voor waterberging is daarbij nodig. Dit overleg is in 2022 gestart.

Verdrogingsbestrijding

De aanpak van verdroging vindt nu alleen plaats binnen de gebiedsinrichtingsprojecten. Binnen de

gebiedsinrichtingsprojecten is in 2022 ca. 34 hectare ingericht. Voor natuurgebieden buiten de gebiedsinrichtingen is het van belang om de doelen voor verdrogingsbestrijding af te stemmen op de mogelijkheden voor haalbare en uitvoerbare maatregelen. De stikstofaanpak en het NPLG biedt daarbij ruimte voor een versnelling van de aanpak van de verdrogingsproblematiek. Daarom zal onze inzet op dit thema worden vergroot. We verwachten hiermee in de komende jaren de aanpak van de verdroogde natuur te kunnen versnellen.

Prestatie-indicatoren schoon water

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Schoon water			
KRW-maatregelen in watersystemen	Vorbereiding uitvoering prioritair KRW-maatregelenpakket gereed	1	1
Bescherming niet-KRW water	Aantal gemeenten waarvoor doelen overig water zijn vastgesteld volgens uitgangspunten provincie (geen slechte kwaliteit, geen achteruitgang, etc.)	4	0
	Overige acties zijn uitgevoerd: <ul style="list-style-type: none"> • Analyses NNN-water zijn opgestart • Promotiemateriaal natuurvriendelijk inrichten en onderhouden is ontwikkeld • Bkl-normen door laten werken in de omgevingsverordening 	3	0
Zwemwatervisie	Aantal zwemwaterlocaties dat in de klasse uitstekend, goed of aanvaardbaar valt	51	50
Grondwater – KRW	Aantal projectmatige acties uitgevoerd	2	2
Grondwater – uitvoering gebiedsdossiers drinkwater	Aantal projectmatige acties uitgevoerd	5	5
Grondwater Monitoring kwaliteit	Rapportage meetresultaten: aantal peilbuizen waar géén achteruitgang in kwaliteit wordt gemeten	100%	onbekend
Handelingskader/beleid achteruitgang lokale meetpunten	Beleid maken, afspraken met gemeenten over aanpak	1	0

Toelichting Schoon water

Bescherming niet KRW-water

Doelen overig water voor bebouwd gebied, landelijk gebied en natuurwateren: zoals hierboven benoemd worden deze acties opgestart in 2023 vanwege vertraging in de invulling van de vacatures en dus beschikbare inzet. Wel is er al in januari 2023 de eerste aanzet voor het starten van het traject doelen overige wateren in bebouwd gebied.

Zwemwater

Voor zwemwater scoorden eind 2022 maar liefst 50 zwemlocaties, uit totaal 53 zwemlocaties, voornamelijk goed en uitstekend. Drie zwemlocaties scoren nog niet in de klassen aanvaardbaar of hoger. Een van deze drie locaties zit dichtbij klasse "aanvaardbaar". Voor deze zwemwaterlocaties zijn we met de betrokkenen – de locatie houders, gemeenten en de waterbeheerders – bezig met het uitvoeren van maatregelen die naar verwachting tot een verbetering van de waterkwaliteit zal leiden.

Grondwater Monitoring kwaliteit

Het doel is om voor 100% van de peilbuizen geen achteruitgang te hebben. In de praktijk bepalen we per drie jaar de trend en daarbij behorende voor- of achteruitgang. We hebben los daarvan, in individuele meetlocaties al wel een achteruitgang vastgesteld.

Handelingskader/beleid achteruitgang lokale meetpunten

Dit onderwerp is niet in 2022 afgerond. Vanwege een aantal openstaande vacatures die nog niet zijn ingevuld. Dit komt door de krappe arbeidsmarkt, bovendien is er specialistische kennis nodig. Dit maakt dat er een (her)prioritering in het werk is aangebracht. Deze actie wordt alsnog opgepakt wanneer we de openstaande vacatures in hebben kunnen vullen.

Prestatie-indicatoren VTH - milieu en natuur

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Slim milieubeheer			
VTH Uitvoeringsprogramma	Voortgang taakafspraken aantal controles toezicht & handhaving door FUMO/ODG	Controle conform jaarplanning	Resultaten in VTH Jaarverslag 2022. Vaststelling door GS voor 1 juni 2023.
	Tijdigheid afgeven vergunningen, ontheffingen, beoordelen meldingen enz.	90%	Resultaten in VTH Jaarverslag 2022. Vaststelling door GS voor 1 juni 2023.
	BIG-8 samenhang verbeteren	Indicatoren vastgesteld	Concept indicatoren zijn bepaald.
	VTH jaarverslag (2021) is tijdig vastgesteld door GS voor 1 juni (2022)	100 %	100%
Wet natuurbescherming	Percentage tijdig verleende vergunningen en ontheffingen (exclusief stikstofaanvragen[2])	95%	80%

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Wet milieubeheer, externe veiligheid	Beheren Risicokaart	Eén actuele Risicokaart	Eén actuele kaart.
Transitie Bodembeleid	Startnotitie bodembeleid (voorjaar 2022) en de nieuwe bodemafspraken tussen Rijk, IPO en VNG.	Vastgestelde startnotitie	23 maart 2022 vastgesteld.
Nazorg stortplaatsen	Goedgekeurde/geactualiseerde nazorgplannen en/of sluitingsverklaringen	Vastgestelde nazorgplannen voor 6 stortplaatsen	Nazorgplannen zijn gereed. Goedkeuringsbesluiten door GS voor 1 juni 2023.
Aanvullend meetnet voor de zoutwinning onder de Waddenzee	Uitvoeren monitoring 2019-2049	Geen bodemdaling door zoutwinning. Hiervoor wordt monitoring toegepast.	Monitoring is uitgevoerd.

Toelichting VTH - Milieu en natuur

VTH Uitvoeringsprogramma, BIG-8 samenhang verbeteren: Indicatoren worden in 2023 vastgesteld door GS.

Wet milieubeheer, Externe veiligheid: Een landelijk project voor vernieuwing loopt.

Wet Natuurbescherming: We geven uitvoering aan de Wet natuurbescherming en handelen voor de onderdelen Hout, Gebieden, Soorten en Stikstof binnenkomende vergunning- en ontheffingsaanvragen af. De dynamiek in dit werkveld, met name rondom het stikstofdossier, heeft veel tijd gekost. Team Groene regelgeving is hier intensief mee bezig geweest en heeft daarnaast een bijdrage geleverd aan diverse beleidsmatige trajecten. In 2022 zijn in totaal 953 aanvragen Wet natuurbescherming en Wadlopen afgehandeld. Over 2022 is 80% van de vergunningen tijdig verleend (excl. de stikstof), dit als gevolg van toename van het aantal complexe aanvragen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	10.170	10.450	9.832	618
Tijdelijke budgetten	2.405	2.407	1.851	556
Reserves	300	570	-3.601	4.171
Voorzieningen	817	746	781	-35
Overlopende passiva	156	8.840	8.709	130
Totaal lasten	13.849	23.012	17.573	5.439
Baten				
Structurele budgetten	942	195	328	-133
Tijdelijke budgetten	482	8	70	-62
Voorzieningen	795	726	760	-35

Overlopende passiva	156	8.840	8.709	130
Totaal baten	2.374	9.768	9.868	-100
Saldo van lasten en baten	11.474	13.244	7.705	5.539
Mutatie reserves	-300	-570	3.601	-4.171
Mutatie tijdelijke budgetten	-180	-1.502	-1.085	-418
Resultaat van lasten en baten	10.995	11.172	10.221	951

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 951.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

De lagere lasten € 618.000,- en de hogere baten € 133.000,- leiden tot een positief saldo van € 751.000,-.

Dit betreft voor € 357.000,- een onderbesteding van de budgetten van het Regionaal Waterprogramma (RWP). Niet alle uitgezette opdrachten binnen het RWP hebben geleid tot een betaling in 2022 omdat de prestatie niet tijdig afgerond was. Dit betreft voor € 357.000,- een onderbesteding van de budgetten van het Regionaal Waterprogramma (RWP). Niet alle uitgezette opdrachten binnen het RWP hebben geleid tot een betaling in 2022 omdat de prestatie niet tijdig afgerond was. Er is een overbesteding van € 62.000,- op het budget voor de BRZO-taken (Besluit risico's zware ongevallen) die de Omgevingsdienst Groningen (ODG) heeft uitgevoerd. Dit komt vanwege hogere kosten door de toename van het aantal majeure risicobedrijven binnen de provincie. Eerder werd door de ODG aangegeven dat de extra kosten werd ingeschat op € 200.000,-. Daarom is er binnen dit beleidsveld rekening gehouden om deze extra kosten op te vangen binnen de VTH-budgetten. Op het budget VTH taken (waaronder BRZO) is een onderbesteding van € 158.000,-. Uiteindelijk zijn de extra ODG-kosten lager uitgevallen, waardoor er minder kosten zijn gemaakt op dit budget. Daarnaast werd er rekening gehouden met de opstartkosten van de Evaluatie Noordelijke Maat. Dit loopt enige vertraging waardoor deze kosten niet in 2022 zijn gemaakt. Op het budget Milieubeleidsplan wettelijke taken is er een onderbesteding van € 358.000,-. Er zijn minder kosten gemaakt door de uitstel van de Omgevingswet. Krapte op de arbeidsmarkt zorgde er voor dat de FUMO geen mensen kon aannemen of inhuren om projecten voor ons te doen en we konden minder projecten wegzetten in de markt bij bijv. onderzoeksbureaus.

Op het VTH budget Wet uitvoering Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) is er een overbesteding van € 252.000,-. Dit wordt met name veroorzaakt door kosten vanuit de FUMO voor het uitvoeren van BRIKS-taken (Bouwen, Reclame, Inrit, Kappen en Slopen), het toezicht op de brandveiligheid en publicatiekosten van aanvragen en vergunningen. Daartegenover staat dat de legesinkomsten € 170.000,- hoger zijn op dit onderdeel.

Tijdelijke budgetten

Per saldo is er een positief resultaat van € 618.000,-. Dit betreffen voor € 486.000,- verplichtingen voor de samenwerkingsovereenkomst (SOK) Kaderrichtlijn Water (KRW) en het versterken Friese IJsselmeerkunst, die in latere jaren tot besteding komen. Via de reserve tijdelijke budgetten blijven deze middelen beschikbaar. Voor een overbesteding van enkele budgetten (€ 68.000) wordt via de reserve tijdelijke budgetten de benodigde middelen uit volgende jaren naar voren gehaald. Voor de motie "een ton voor een regenton" is een bestedingsritme opgenomen voor de jaren 2022 en 2023, elk € 50.000,-. De bestedingen komen in 2023 tot uitbetaling, daarom wordt voorgesteld een om bedrag van €50.000,- via de resultaatbestemming terug te vragen voor uitvoer van de motie. De overige € 151.000,- betreft vrijval van verschillende budgetten.

Reserves

Aan de lastenkant is er een onderbesteding van € 4,2 mln. Dit betreft een onderbesteding van € 0,57 mln. op de reserve Breed cofinancieringsbudget (BCB) met betrekking tot POP3 maatregel Water. Wij zijn hierbij afhankelijk van RVO die, op basis van de door hun uitgekeerde subsidies, ons aandeel in de cofinanciering in rekening brengt. De middelen blijven onderdeel van de BCB reserve. Daarnaast is er in verband met regelgeving lastneming subsidies een onderbesteding van € 3,6 mln. Dit betreft de Rijksmiddelen voor de Tijdelijke Impulsmaatregelen Klimaatadaptatie 2021-2027. Wij treden op als

kassier van de werkregio Fryslân en verstrekken de toegekende specifieke uitkeringen (SPUK) één op één als subsidie door aan enkele gemeenten en het Wetterskip. De middelen zijn in 2022 overgemaakt aan de gemeenten en het Wetterskip, zij voeren de regeling uit en de bestedingen zullen in de komende jaren plaatsvinden.

Overlopende passiva (OP)

De lagere lasten bedragen € 130.000,-. Dit is voornamelijk de onderbesteding van de specifieke regeling (SPUK) provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden, de uitvoering van enkele werkzaamheden is in 2023. Dit is verrekend met de al ontvangen bijdrage.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Beheer onderhoud Bubble Barrier Harlingen	0	7	0	7
Bijdrage uitvoering taken BRZO bedrijven	1.007	1.031	1.093	-62
Bijdrage uitvoering taken FUMO	6.601	6.601	6.664	-63
COVM Vliegbasis Leeuwarden en CRO Vliegveld Drachten	0	4	0	4
Duurzaam Peilbeheer	23	68	17	51
Friese Milieu Federatie	396	403	404	-1
IPO BIJ12 bijdrage	59	112	77	36
IPO bijdrage	216	213	213	0
IPO kassiersfunctie	43	0	0	0
Meetnet zoutwinning	21	16	13	3
Milieubeleidsplan	410	460	102	358
Monitoringskader frysk miljeuplan	0	31	63	-32
Primaire waterkeringen	32	60	22	37
Regionaal Waterprogramma	500	475	284	191
Toezicht Wet Natuurbescherming	319	373	191	182
Uitvoering VTH taken waaronder Brzo+	352	384	227	158
Wet uitvoering WABO	191	212	465	-252
Structurele budgetten	10.170	10.450	9.832	618
Bestuursvereenkomst Blauwe Drager	0	0	75	-75
Bodemconvenant 2016-2025	816	1.015	972	43
Co-financiering koppelkansen IJsselmeerkust	529	278	224	54
De Saiter	68	32	56	-24
Deltaprogramma zoetwater	64	25	19	6
Een ton voor een regenton	0	50	0	50
Erfafspoeling	27	0	0	0
Geluidhinder provinciale wegen	0	100	94	6
Gewasbeschermingsmiddelen onderzoek	0	50	50	0
IJsselmeeragenda 2050	89	100	61	39
Kaderrichtlijn water	90	533	133	400
Legaliseren PAS-melders	0	68	43	25
Opkoop- en beëindigingsregeling	0	47	27	20
Opruiming drugsafval	10	10	10	0
Programma Stikstof	348	0	0	0
Programmateam Stikstof	0	73	72	0
Stikteam IPO stikstof	349	0	0	0
Versterking omgevingveiligheidsdiensten	15	26	14	12
Tijdelijke budgetten	2.405	2.407	1.851	556
Kaderrichtlijn water	300	570	0	570
Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027	0	0	-3.601	3.601
Reserves	300	570	-3.601	4.171
Grondwaterplan	817	746	781	-35
Voorzieningen	817	746	781	-35
Deltaprogramma Waddengebied	9	64	28	36

Freshem-NL	0	281	281	0
Fries Bestuursakkoord Waterketen 3 2021-2025	147	105	146	-41
Provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden	0	3.085	2.950	135
Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027	0	5.305	5.305	0
Overlopende Passiva	156	8.840	8.709	130
Totaal lasten	13.849	23.012	17.573	5.439
Baten				
COVM Vliegbasis Leeuwarden en CRO Vliegveld Drachten	3	5	3	1
Milieubeleidsplan	8	0	0	0
Ontgrondingenwet	23	86	42	43
Organisatie uitvoering nazorg	0	27	0	27
Regionaal Waterprogramma	12	0	35	-35
Wet uitvoering WABO	895	78	248	-170
Structurele budgetten	942	195	328	-133
Bestuursvereenkomst Blauwe Drager	0	0	31	-31
Co-financiering koppelkansen IJsselmeerkust	260	0	0	0
De Saiter	21	0	0	0
Erfafspoeling	8	0	0	0
Impuls Omgevingsveiligheid IOV	14	0	0	0
Kaderrichtlijn water	179	0	25	-25
Legaliseren PAS-melders	0	8	0	8
Versterking omgevingveiligheidsdiensten	0	0	14	-14
Tijdelijke budgetten	482	8	70	-62
Grondwaterplan	795	726	760	-35
Voorzieningen	795	726	760	-35
Deltaprogramma Waddengebied	9	64	28	36
Freshem-NL	0	281	281	0
Fries Bestuursakkoord Waterketen 3 2021-2025	147	105	146	-41
Provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden	0	3.085	2.950	135
Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027	0	5.305	5.305	0
Overlopende Passiva	156	8.840	8.709	130
Totaal baten	2.374	9.768	9.868	-100
Saldo van lasten en baten	11.474	13.244	7.705	5.539

Beleidsveld 3.5 Energietransitie

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 3.5

Wij conformeren ons aan de nationale vertaling van het klimaatakkoord van Parijs, waaronder de vermindering van CO₂-uitstoot met 49% in 2030. De vermindering van CO₂-uitstoot moet haalbaar en betaalbaar zijn en op voldoende maatschappelijk draagvlak rusten.

De provinciale ambitie voor 2030 is:

- 33% van de Friese energie wordt duurzaam opgewekt.
- 25% energie wordt bespaard ten opzichte van 2010.

De uitvoering van de plannen in het klimaatakkoord moet onder andere plaatsvinden via Regionale Energiestrategieën (RES). De rollen van de provincie in de energietransitie zijn reguleren, regisseren, stimuleren, faciliteren en loslaten. Daarnaast geven we zelf ook het goede voorbeeld door de provinciale organisatie te verduurzamen.

In het eerste kwartaal 2022 zal het nieuwe Energieprogramma 2022-2025 vastgesteld worden met daarin een nadere uitwerking van het bestuursakkoord/begroting. De RES 1.0 is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Het nieuwe Energieprogramma vormt ook de basis voor de opdracht aan het Fûns Skjinne Fryske Energzy (FSFE). Deze opdracht wordt tegelijkertijd met het nieuwe Energieprogramma vastgesteld. Ook vormt het Energieprogramma een belangrijk kader voor de besteding van de inkomsten van Windpark Fryslân, i.c. het verduurzamen van dorpen en wijken.

Stand van zaken gewenste resultaten

Energie besparen: We dragen bij aan de provinciale ambitie van 25% energiebesparing door aan te sluiten bij een aantal financiële regelingen

Beleid

Tijd

Het subsidieplafond van de Friese plusregeling is mede als gevolg van de stijgende gasprijzen nog voor het einde van de looptijd bereikt. Het subsidieplafond is twee keer verhoogd, waardoor circa 500 extra aanvragen konden worden gehonoreerd. De regeling is inmiddels beëindigd (brief PS 2006944). Woningeigenaren kunnen nog wel gebruik maken van de rijksregeling. De rentekortingsregeling is met een jaar verlengd omdat het subsidieplafond nog niet is bereikt. Door de hoge energieprijzen zien we wel dat het aantal aanvragen stijgt. Met het nieuwe Fries aanvalsplan Isolatie blijven we actief betrokken bij de verdere verduurzaming van de Friese woningvoorraad en zetten we ons in om energiearmoede in de provincie tegen te gaan. (brief PS 2000260)

Geld

De ophoging van het subsidieplafond (motie 2977) hebben we voorgefinancierd uit het budget Energieprogramma 2022-2025. In 2023 komen we met een voorstel (Berap) zodat de middelen conform de motie uit de bestemmingsreserve opbrengsten Windpark Friesland beschikbaar komen.

Energie infrastructuur: Ten behoeve van de capaciteitsproblemen op het Energienetwerk werken we in 2022 samen met gemeenten en netbeheerders (verder) aan de Systeemstudie Fryslân en de Uitvoeringsanalyse Netimpact

Beleid

Tijd

Geld

Energie opwekken: We voeren de gezondheidsmonitor ten behoeve van windpark Nij Hiddum-Houw uit. Verder gaan we aan de slag met een 'windmolenmakelaar'

Beleid

Tijd

Geld

Klimop is een door het rijk gefinancierd programma dat de eigenaren van (klein) maatschappelijk vastgoed scans aanbiedt die inzicht geven in energiebesparende maatregelen. Tevens helpt het programma bij het sluitend krijgen van businesscases

Beleid

Tijd

Geld

Warmtetransitie: We zetten stevig in op aquathermie en worden de 'wetterwaarmte'-provincie door koplopers te ondersteunen bij het binnenhalen van (landelijke en Europese) erkenning en financiering.

Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Energie opwekken	Windmolenmakelaar	Gereed	Gereed
	Gezondheidsmonitor Nij Hiddum-Houw	In uitvoering	In uitvoering
Energie besparen	Aantal aanvragen Friese Energiepremie	1000 p/j	1200
	Aantal aanvragen rentekortingsregeling	1000 p/j	650
Aanvalsplan Energiebesparing	Aantal energiecoaches	100	150
	Aantal deelnemers Klimop	50	200
Warmte transitie	Aantal wetterwaarmte projecten	5	5
Overig	Roadmap warmtetransitie	Gereed	Gereed
	Waterstofagenda	Gereed	Concept

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Lokale initiatieven	Aanvragen Ontwikkelfonds	10	20
	Aantal proeftuinen	2	3
Energienetwerk	Systeemstudie	Gereed	Gereed
	Uitvoeringsanalyse Netimpact	Gereed	Gereed

Toelichting

De Friese Energiepremie (Friese plus regeling) liep door de stijgende energieprijzen erg goed. Het subsidieplafond is tussentijds twee keer verhoogd. Inmiddels is de regeling beëindigd. Friese woningeigenaren kunnen nog wel gebruik maken van de rijksregeling (ISDE). In totaal zijn er 3.442 woningen m.b.v. de plusregeling SEEH/ISDE geïsoleerd. Onze Friese aanvulling bedroeg ongeveer 10% van de investering en dat staat gelijk aan circa € 30-35 miljoen aan investeringen. Ook het aantal aanvragen bij de rentekortingregeling nam gedurende het jaar flink toe. Omdat het totale beschikbare subsidiebedrag nog niet volledig is besteed, is de subsidietermijn verlengd tot augustus 2024. Er zijn tot nu toe circa 1.200 aanvragen gedaan, die een totale financiële omvang van circa 18 miljoen euro aan energiebesparingsleningen vertegenwoordigen.

Het aantal energiecoaches is sterk gegroeid. Steeds meer gemeenten, woningcorporaties en energiecoöperaties zetten energiecoaches in om woningeigenaren en huurders te helpen met energiebesparing. Eind 2022 hebben we een bijdrage beschikbaar gesteld aan de Friese Energiebank. De Energiebank zet onder andere fix-teams in om energiearmoede tegen te gaan.

De Waterstofagenda is in concept klaar en wordt in het eerste kwartaal van 2023 vastgesteld.

Het Ontwikkelfonds voor lokale energie-initiatieven (LEI-Fryslân) is begin 2022 van start gegaan. Inmiddels zijn er ruim 20 projecten aangemeld. De problemen op het netwerk (netcongestie) leiden helaas wel tot vertraging bij de uitvoering van de projecten.

De proeftuinen Heeg, Leeuwarden (Oranjewijk) en Anjum hebben een bijdrage gekregen van het Programma Aardgasvrije Wijken van het Rijk. Dit geeft een stevige impuls aan onze ambities met Wetterwaarmte.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	310	351	348	3
Tijdelijke budgetten	6.490	805	962	-157
Reserves	1.700	3.340	2.899	441
Overlopende passiva	241	648	644	4
Totaal lasten	8.741	5.143	4.852	291
Baten				
Reserves	976	881	881	0
Overlopende passiva	241	648	644	4
Totaal baten	1.218	1.529	1.525	4
Saldo van lasten en baten	7.523	3.614	3.327	287
Mutatie reserves	-804	-337	103	-441
Mutatie tijdelijke budgetten	-3.629	1.468	1.300	168

Resultaat van lasten en baten	3.091	4.744	4.731	14

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 14.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Tijdelijke budgetten

Eind 2022 is er € 300.000 subsidie verleend aan de Energiebank Fryslân. De beschikking is in december 2022 uitgegaan en conform de spelregels lastneming subsidies is de last volledig in 2022 genomen. Als gevolg hiervan is op het budget Taskforce Elkenien Grien een overbesteding van € 168.000. Via de reserve tijdelijke budgetten wordt de overbesteding verrekend met 2023.

Reserves

Er is op de reserve Windpark Fryslan onderdeel duurzaamheid (energieprogramma 2022-2025) per saldo sprake van een overbesteding in 2022 (167.000). De ophoging van het ISDE subsidieplafond n.a.v. motie 2977, is in 2022 voorgefinancierd uit het energieprogramma. Bij de 1e Berap 2023 zal daarom (in lijn met de motie) een voorstel ingediend worden om de meeropbrengsten van het WPF hiervoor te gebruiken (€ 250.000).

Op Interreg project Europe Nightlite is de onderbesteding € 176.000. Het project is gereed. De afrekening wordt in 2023 opgesteld. Overtollige middelen zullen worden toegevoegd aan het cofinancieringsbudget. De reserve DNA programmakosten heeft een onderschrijving van € 395.000, dit dient ter dekking van de programmakosten die in 2023 nog gemaakt gaan worden.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
IPO bijdrage	310	351	348	3
Structurele budgetten	310	351	348	3
Aanpak energiearmoede	0	300	300	0
Fryske deal	4.440	0	0	0
Gezondheidsmonitor windpark Nij Hiddum-Houw	111	0	0	0
Ontwikkelbudget voor energieinitiatieven	954	480	469	11
Programma Duurzame Energie	-10	0	0	0
Taskforce elkenien grien team	995	25	193	-168
Tijdelijke budgetten	6.490	805	962	-157
Burgerparticipatie Windpark Fryslan	0	100	109	-9
De Nieuwe Afsluitdijk	843	291	-101	392
Energieprogramma 2022-2025	0	915	1.283	-368
Fryslan Hurde Wyn	0	263	265	-1
Gezondheidsmonitor windpark Nij Hiddum-Houw	0	250	109	141
Interreg projecten	765	928	698	230
Investeringskader Waddengebied projecten	0	250	250	0
Juridische ondersteuning Windpark Fryslan	102	168	186	-18
Programma Duurzame Energie	-10	0	0	0
Radarinstallatie Windpark Fryslan	0	75	0	75
Voucherregeling energiecooperaties	0	100	100	0
Reserves	1.700	3.340	2.899	441
Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	241	648	644	4
Overlopende Passiva	241	648	644	4
Totaal lasten	8.741	5.143	4.852	291
Baten				
Burgerparticipatie Windpark Fryslan	0	0	0	0
De Nieuwe Afsluitdijk	217	110	104	6
Energieprogramma 2022-2025	0	0	56	-56
Interreg projecten	759	771	721	50

Reserves	976	881	881	0
Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	241	648	644	4
Overlopende Passiva	241	648	644	4
Totaal baten	1.218	1.529	1.525	4
Saldo van lasten en baten	7.523	3.614	3.327	287

Beleidsveld 3.6 Transitie omgevingswet/ - visie

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 3.6

De kamer heeft een principe besluit genomen dat de Omgevingswet per 1-1-2023 in werking zal treden.

Stand van zaken gewenste resultaten

De Omgevingsverordening wordt vastgesteld.

Beleid

Tijd

Geld

De provinciale organisatie kan de omgevingsdocumenten digitaal ontsluiten via het DSO

Beleid

Tijd

Geld

De provinciale organisatie kan digitale vergunningaanvragen en meldingen uit het Omgevingsloket van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ontvangen

Beleid

Tijd

Geld

De provinciale organisatie kan vergunningaanvragen en meldingen ontvangen uit het Omgevingsloket en is in staat om de beslistermijn van 26 weken te hanteren tenzij wettelijk anders bepaald

Beleid

Tijd

Geld

De provinciale organisatie kan werken met de instrumenten uit de Omgevingswet

Beleid

Tijd

Op 14 maart 2023 is besloten dat de OW per 1 januari 2024 in werking zal treden. Voor een aantal onderdelen zal met tijdelijke maatregelen (TAM) worden gewerkt. Welke dit zijn zal gedurende 2023 nader bekend worden. Om deze in te passen gedurende 2023 en naar gelang de verdere uitbouw van het digitale stelsel OW weer om te bouwen naar operationele reguliere processen, is in 2024 mogelijk budget en inzet vereist.

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Omgevingsverordening	De Omgevingsverordening is vastgesteld bij inwerkingtreding van de omgevingswet.	1 januari 2023	uitstel Omgevingswet naar 1-1-2024.
Omgevingsvergunning	Voldoen aan de uitgangspunten Omgevingswet	Behandeling vergunningaanvragen binnen 26 weken, tenzij wettelijk een andere termijn is vastgelegd.	Uitgesteld naar 1-1-2024

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	89.317	144.261	118.960	25.300
Totaal baten	14.212	42.520	36.558	5.961
Saldo van lasten en baten	75.105	101.741	82.402	19.339
Mutatie reserves	6.789	-17.860	459	-18.319
Resultaat van lasten en baten	81.894	83.881	82.861	1.020

Toelichting

De financiële toelichting op de vraag “wat heeft het programma gekost” is opgenomen bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Uitgebreide financiële tabel

Beleidsveld - bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
3.1 Natuur en landschap	55.689	93.424	76.870	16.554
3.2 Landbouw	3.833	4.713	4.131	582
3.3 Veenweide	7.206	17.970	15.535	2.435
3.4 Water en milieu	13.849	23.012	17.573	5.439
3.5 Energietransitie	8.741	5.143	4.852	291
Totaal lasten	89.317	144.261	118.960	25.300
Baten				
3.1 Natuur en landschap	7.298	16.673	13.177	3.496
3.2 Landbouw	1.085	167	911	-745
3.3 Veenweide	2.237	14.383	11.077	3.306
3.4 Water en milieu	2.374	9.768	9.868	-100
3.5 Energietransitie	1.218	1.529	1.525	4
Totaal baten	14.212	42.520	36.558	5.961
Saldo van lasten en baten	75.105	101.741	82.402	19.339

Investerings

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2022
Onderhanden werken	40.460	11.629	12.688	39.401

Opgeleverde werken	0	0	0	0
Afgerekende werken	0	0	0	0
Totaal	40.460	11.629	12.688	39.401

Toelichting

Onder de post onderhanden werk is de voorraad Investeringskrediet Grond (IKG) natuur (€ 37,6 mln.) en veenweide (€ 1,8 mln.) opgenomen. De aan- en verkopen zijn gronden internationale opgave, ruil- en restgronden en veenweide gronden.

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2022
R. Aankoop natuurterreinen (fase 1) prov opgave	3.570	412	0	3.982
R. Natuurpact 2014	49.998	1.900	6.817	45.081
R. DNA De Nieuwe Afsluitdijk	18.528	13.614	14.485	17.657
R. Reserve verstrekte subsidies	952	4.884	844	4.992
Totaal	73.048	20.810	22.146	71.712

Toelichting

Reserve Aankoop natuurterreinen (fase 1) prov. opgave

Deze reserve is gevormd om benodigde middelen voor aankopen natuurterreinen fase 1 ter beschikking te kunnen stellen. Het betreft de provinciale opgave en gaat dus niet om de wettelijke opgave.

Reserve Natuurpact 2014

Deze reserve is gevormd voor rijksmiddelen en bestedingen voor de uitvoering van het programma Natuurpact.

Reserve DNA De nieuwe afsluitdijk

In het kader van het samenwerkingsverband van de provincies Fryslân, Noord-Holland en de gemeenten Hollands Kroon, Harlingen en Súdwest-Fryslân is deze reserve voor het programma DNA gevormd. De provincie Fryslân is penvoerder van het programma.

Reserve verstrekte subsidies

Deze reserve is gevormd in verband met de subsidielastneming van subsidies boven het drempelbedrag van € 900.000,- en betreft de volgende projecten: Wij en Wadvogels, Zuivelhoeve Schiermonnikoog, Klimaatadaptatie Tytsjerksteradiel en Klimaatadaptatie Leeuwarden (deze laatste 2 zijn beschikkingen vanuit de Specifieke Uitkering E44 klimaatadaptatie).

Balanspost voorzieningen

Bedragen € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2022
A121 V. Risicovoorziening grondaankopen	1.536	-11	148	1.377
V. Grondwaterplan	1.429	781	657	1.552
Totaal	2.965	769	805	2.929

Toelichting

Voorziening Risicovoorziening grondaankopen

Deze voorziening dekt het risico van verlies-dragende grondtransacties natuur. Als de marktwaarde van de grond lager is dan de boekwaarde wordt de voorziening gevormd ten laste van de Natuurpactmiddelen.

Voorziening Grondwaterplan

Deze voorziening wordt gevormd middels de legesinkomsten en uitgaven in het kader van het grondwaterplan gaan ten laste hiervan.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2022
OP Wadlopen	72	120	116	76
OP Life Alde Feanen N2000 voorbereiding	150	640		790
OP Nog af te sluiten weidevogelcompensatie	2.691	5	1.241	1.455
OP SPUK E3 Sanering verkeerslawaaï	96			96
OP POP 3 ANLB Leefgebied water SP 2019	104	89	36	156
OP Deltaprogramma Waddengebied	127		28	99
OP Weidevogelcompensatie	1.350	1.392	129	2.613
OP NP 21 POP3 Fluessen en Morra				0
OP SPUK L10 Impulsgelden veenweiden	20.333		10.499	9.834
OP Life19/IP/DL00004 Grassbird Habitats	322		87	235
OP Life19/IP/NL000011 All 4 Biodiversity	177		38	139
OP SPUK C13 Ontzorgingsprogr maatschapp vastgoed	1.720		644	1.076
OP SPUK L7 IBP vitaal platteland	4.546		430	4.115
OP Fries Bestuursakkoord Waterketen 3 2021-2025	95	73	79	89
OP SPUK L8 prov aank veehouderijen nabij natuurgeb	8.181		2.950	5.232
OP SPUK L16 PN Programma Natuur	11.121	15.485	5.636	20.970
OP SPUK L12 Experiment storrijke stalmest	0			0
OP SPUK Freshem-NL	42	927	31	939
OP SPUK E44 FBW klimaatadaptatie 2021-2027	5.305		5.305	0
OP Regiodeal NIL Aldeboarn-De Deelen	127			127
OP SPUK L05B Regiodeal ZuidOost Friesland	87	350	14	423
OP GRO06c Regiodeal NIL Veenweide 2022-2024		760	81	679
OP SPUK L24 Voorbereiding NPLG		2.106	276	1.830
OP SPUK E83 bodemopgaven 2022		380		380
OP SPUK L25 Versnellingsvoorstellen		24.247		24.247
OP SPUK C86 Ontzorgingspr maatsch vastg 2e tranche		868		868
OP Programma NIL Friese Kleiweide		112		112
OP Bodemleernetwerk Noordelijke kleischil		25	25	0
Totaal	56.646	47.578	27.646	76.579

Toelichting

OP Wadlopen

De OP is ingericht voor de kasvoering van wadloopovereenkomsten tussen de drie waddenprovincies.

OP Life Alde Feanen

De OP is ingericht voor de kasstromen van het project LIFE Alde Feanen N2000.

OP Nog af te sluiten weidevogelcompensatie

De OP is ingericht voor middelen afkomstig van projecten, Vermillion en gemeenten voor compensatie m.b.t. aangaan langdurige beheercontracten, deze middelen worden ingezet voor weidevogelcompensatie.

OP SPUK E3 Sanering verkeerslawaaï

De OP is ingericht om maatregelen te nemen om geluidhinder langs provinciale wegen te beperken. De maatregelen zijn afgerond en het ministerie zal de rijksbijdrage in 2022 vaststellen.

OP POP 3 ANLB Leefgebied water SP 2019

De OP is ingericht voor de besloten subsidiebijdragen voor het subsidieplafond 2019 vanuit de regio.

OP Deltaprogramma Waddengebied

De OP is ingericht voor middelen afkomstig van provincie Groningen, Rijkswaterstaat, waddegemeenten en waterschappen, voor o.a. voorbereiden op klimaatadaptatie en waterveiligheid.

OP Weidevogelcompensatie

De OP is opgericht om meerjarige contracten te kunnen financieren.

OP NP21 POP3 Fluessen en Mora

De OP is ingericht voor de subsidiebijdrage vanuit POP (50% financiering) voor N2000 Merengebied.

OP SPUK L10 Impulsgelden veenweiden

De OP is ingericht voor de impulsgelden die betrekking hebben op de rijksmiddelen die we ontvangen voor de projecten Hege Warren en Aldeboarn/de Deelen.

OP Life19/IP/DL00004 Grassbird Habitats

De OP is ingericht voor de kasstromen van het project LIFE Grassbirds. Project is opgestart in 2021 en loopt tien jaar.

OP Life19/IP/NL000011 All4Biodiversity

De OP is ingericht voor de kasstromen van het project LIFE All4biodiversity. Project is opgestart in 2021 en loopt zes jaar.

OP SPUK C13 Ontzorgingsprogramma maatschapp vastgoed

De OP betreft een eenmalige specifieke uitkering van het Rijk aan de provincie Fryslân bestemd voor activiteiten die tot doel hebben om kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren te ontzorgen bij het verduurzamen van hun maatschappelijk vastgoed.

OP SPUK L7 IBP vitaal platteland

De OP is ingericht voor de ontvangen rijksmiddelen in het kader van het interbestuurlijk programma vitaal platteland ten behoeve van het uitvoeren van het gebiedsproces Aldeboarn-De Deelen.

OP Fries Bestuursakkoord Waterketen 3 2021-2025

De OP dient ter kasvoering van budgetten uit het Fries bestuursakkoord. Het FBWK is een samenwerkingsverband tussen alle Friese waterketen partijen.

OP SPUK L8 provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden

De OP is ingericht voor de regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden.

OP SPUK L16 PN Programma Natuur

De OP is ingericht voor het uitvoeren van de maatregelen vallend onder de regeling programma Natuur.

OP SPUK Freshem-NL

De OP is ingericht voor het project Freshem wat bedoelt is om de zoet- en zoutwater en kleilagen in de grond te meten.

OP SPUK E44 FBW klimaatadaptatie 2021-2027

De OP is ingericht om de impulsregeling klimaatadaptatie uit te voeren.

OP Regiodeal NIL Aldeboarn-De Deelen

De OP is ingericht voor onderzoek en advisering in het gebiedsproces Aldeboarn-DeDeelen vanuit de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

OP SPUK L05B Regiodeal ZuidOost Friesland

De OP is ingericht om het door het rijk gefinancierde deel, € 15 mln., van de door de provincie uitgevoerde onderdelen van de Regio Deal Zuidoost Friesland te verantwoorden.

OP GRO06c Regiodeal NIL Veenweide 2022-2024

De OP is ingericht voor de programmatische aanpak Regiodeal NIL Veenweide Fryslan 2022-2024

OP SPUK L24 Voorbereiding NPLG

De OP is ingericht voor de specifieke uitkering in verband met de regievoering ontwikkeling en ondersteuning van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

OP SPUK E83 bodemopgaven 2022

De OP is ingericht voor de specifieke uitkering om de nieuwe bodemkwaliteitsopgave te signaleren en daarop te reageren met een passende aanpak.

OP SPUK L25 Versnellingsvoorstellen

De OP is ingericht voor de specifieke uitkering versnellingsvoorstellen voor de gebiedsgerichte aanpak voor natuur, inclusief stikstof, water en klimaat, transitie landelijk gebied.

OP SPUK C86 Ontzorgingspr maatsch vastg 2e tranche

De OP betreft de 2e tranche van de specifieke uitkering van het Rijk aan de provincie Fryslân bestemd

voor activiteiten die tot doel hebben om kleine maatschappelijke vastgoedeigenaren te ontzorgen bij het verduurzamen van hun maatschappelijke vastgoed

OP Programma NIL Friese Kleiweide

De OP is ingericht vanuit de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw voor compensatie in relatie tot experiment storrijke stalmest.

OP Bodemleernetwerk Noordelijke kleischil

De OP is ingericht voor het project Leernetwerk Bodem, dit is de uitkomst van het gebiedsproces als onderdeel van de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw in de Noordelijke Kleischil. De subsidie is toegekend vanuit de Regiodeal Noordoost Fryslân.

Beleidsprogramma 4: Economie

Portefeuillehouders

Gedeputeerden Friso Douwstra en Avine Fokkens

Vastgestelde beleidsnotities

- Beleidsbrief Circulaire Economie (januari 2018)
- Beleidsbrief Europa (2020)
- Beleidsnota Gastvrij Fryslân 2028 (april 2020)
- Beleidsnota Economie (januari 2021)

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij(en) leveren een bijdrage aan de doelen en resultaten van het programma Economie. Een overzicht met aanvullende informatie staat in paragraaf 5 van deze begroting. Betreft de volgende partijen:

- Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij NV (NOM), Groningen
- Friese Ontwikkelingsmaatschappij BV (FOM, voorheen Doefonds), Leeuwarden
- Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Groningen
- Gemeenschappelijke Regeling Marrekrite, Leeuwarden
- Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds, Leeuwarden

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen programma 4

Economie vormt een belangrijk fundament voor brede welvaart. Een gezonde economie is ook in harmonie met zijn omgeving. Een economie die dat bereikt is een circulaire economie. We zien de overgang naar een circulaire economie als een kans voor het Friese MKB om nieuwe circulaire verdienmodellen te vinden. De ambitie is dat we de MKB-vriendelijkste provincie van Nederland en de meest circulaire regio van Europa worden. Als provinciale organisatie willen we ook zelf het goede voorbeeld geven door door te groeien naar maximaal circulair inkopen in 2025.

Wij willen ondernemerschap en een aantrekkelijk vestigingsklimaat blijven stimuleren. Om te komen tot een goed vestigingsklimaat binnen Fryslân blijven we de sterke punten van Fryslân en de Friese economie uitdragen. De krimp van de beroepsbevolking maakt een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt nog belangrijker. Hier willen we op inzetten via een kennisagenda arbeidsmarkt en onderwijs samen met onderwijs en bedrijfsleven, door het uitbouwen van Campus Fryslân en door ons in te zetten voor de uitwerking van het Friese onderwijsakkoord.

We willen de connectiviteit van belangrijke Friese spelers versterken. Fryslân heeft een economie waar met name de kleinschalige MKB de dienst uitmaakt. Clustervorming zorgt voor een sterkere en veelzijdige economie waarbij verschillende disciplines worden samengebracht op één plek. We blijven daarom belangrijke kennisinstellingen, -platforms en -clusters als Waternet met Wetsus en Watercampus, Agrofood met Dairy Campus en Dairy Valley, Circulair plastics met NTCP (Nationaal Testcentrum Circulaire Plastics) en HTSM (High Tech Systems & Materials) met Innovatiecluster Drachten ondersteunen mits ook het Rijk en de kennisinstellingen bijdragen.

In deze specifieke sectoren met toekomstperspectief, watertechnologie, agrofood, HTSM, Circulaire plastics en recreatie & toerisme, kan Fryslân internationaal het verschil maken en zijn er kansen te verzilveren. Met ons beleid op het gebied van gastvrijheidseconomie willen we slimme groei realiseren door spreiding van toerisme over de hele provincie en het verlengen van het toeristische seizoen.

Om effectief en efficiënt te opereren om onze (economische) ambities te realiseren, is het van strategisch belang dat wij op verschillende schaalniveaus (noordelijk, landelijk, Europees) samenwerken.

De overkoepelende missie die we als Fryslân hebben is Geluk op 1 – de circulaire ontwikkeling naar een rijke brede welvaartsregio. De coronacrisis heeft de ontwikkeling van de brede welvaart flink onder druk gezet. Het herstelmaatregelenpakket No en Moarn, moet op korte en middellange termijn daarin voor de Friese mienskip een stimulans zijn richting de nieuwe economie. Het is niet bedoeld om gaten te vullen,

maar om toekomstperspectief te geven. In 2022 zullen de ontwikkelingen nauwgezet gevolgd worden om zo flexibel met de stakeholders hierop in te kunnen spelen.

Om de economische kansen in Fryslân te creëren die passen bij onze visie en bijdragen aan de opgaven waar we voor staan, werken we conform de Beleidsnota Economie (2021) langs de volgende vijf lijnen:

1. **Ondernemend Fryslân:** We versterken onze economische basis door te investeren in een toekomstbestendig en krachtig MKB. Dit betekent het bevorderen van (nieuw) ondernemerschap, innovatie en export door o.a. te investeren in talent, startups en scale-ups, door bij te dragen aan de NOM, Ynbusiness, voucherregelingen, business boost, cofinanciering MIT (MKB Innovatiestimulering regio en Topsectoren), EFRO-fondsen, etc.
2. **Aantrekkelijk Fryslân:** Om meer ondernemers aan de provincie te binden investeren we in een aantrekkelijk en onderscheidend vestigingsklimaat. Vanuit het economisch beleid bestaat onze inbreng in het realiseren van een goed vestigingsklimaat bijvoorbeeld uit het investeren in een goed acquisitiebeleid in samenwerking met de F4 gemeenten en de NOM, in werklocaties, (circulaire) bedrijventerreinen, kantoorlocaties, en in een leefbare woonomgeving middels het stimuleren van detailhandel en gastvrijheidseconomie.
3. **Werkend Fryslân:** Via deze lijn investeren we in een toekomstbestendige arbeidsmarkt. Om een bijdrage te kunnen leveren aan de grote transitieopgaven en de productiviteit te verhogen moeten we investeren in de werknemers van nu, de werknemers van de toekomst en in de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Dat doen we onder andere door: het aantrekken van jong talent naar de regio (Wolkom Thús), versterken van het onderwijsaanbod, investeren in een wetenschappelijk instituut (Wetsus), en het faciliteren van arbeidsmarktprojecten.
4. **Verbonden Fryslân:** Om innovatie en groei van stuwende bedrijvigheid aan te jagen stimuleren we het vormen en versterken van kansrijke clusters van bedrijven of broedplaatsen waar ondernemers en kennisinstellingen elkaar kunnen vinden en samen kunnen werken aan actuele vraagstukken. Concreet betekent dit dat we inventariseren waar clusters staan en hoe we deze samen met stakeholders verder kunnen helpen, en proberen we onderlinge samenwerking tussen clusters te bevorderen.
5. **Coöperatief Fryslân:** Tot slot is het onze doelstelling om samen met onze IPF-partners (Innovatiepact Fryslân) een gezamenlijke Friese investeringsagenda op te stellen. We investeren in samenwerking op Noordelijke, Landelijke en Europese schaal. O.a. door te investeren in: de doorontwikkeling van innovatiepact Fryslân, de F4 samenwerkingsagenda, het Samenwerkingsverband Noord-Nederland en de Economic Board Noord-Nederland, en ons actief te verbinden aan de agenda's en missies van het Rijk en Europa.

Stand van zaken gewenste resultaten

4.1 Innovatie en circulaire economie

Beleid

In 2022 zijn we gestart met het project Brede Welvaart Lab, waar ook het project uitkijkers aan wordt gekoppeld. Op deze manier willen we de sociaal economische effecten voor het oplossen van de maatschappelijke vraagstukken invulling gaan geven.

Tijd

Geld

Er is minder geld uitgegeven binnen Circulair, omdat de regeling niet is ontwikkeld. Circulair is verwerkt in andere regelingen, zoals de vestigingsregeling en de MKB Voucher. Daarmee wordt Circulair onderdeel van de economie en staat beleid en tijd daarom op groen.

4.2 Versterking (internationaal) ondernemerschap en vestigingsklimaat

Beleid

Tijd

Geld

4.3 Economische structuurversterking

Beleid

Tijd

Geld

Geld staat op oranje, omdat we nu vervolgfianciering missen. We kunnen niet deelnemen in Europese projecten omdat het voortbestaan van deelnemende partijen niet geborgd is met structurele financiering.

4.4 Noordelijke/landelijke/Europese samenwerking en lobby

Beleid

Tijd

Geld

**4.5 Toerisme en recreatie
Beleid**

Tijd

In 2022 zijn alle opgaven in het uitvoeringsprogramma goed op stoom gekomen. Sommige onderdelen zijn echter enigszins vertraagd of kenden een trage start, o.a. door corona.

Geld

Beleidsveld 4.1 Innovatie en circulaire economie

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 4.1

Voor economie geven we invulling aan brede welvaart door te streven naar een circulaire economie.

Innovatie is daarbij essentieel en nodig om de Friese economie te blijven stimuleren, maar ook om de terugloop van de beroepsbevolking op te vangen. In 2022 is de krapte op de arbeidsmarkt nog duidelijker geworden. In het bestuursakkoord 'Geluk op 1' hebben wij de ambitie geformuleerd dat Fryslân de MKB-vriendelijkste provincie van Nederland en meest circulaire regio van Europa worden. We willen daarom het MKB niet alleen in brede zin ondersteunen, maar ook in de innovatie naar circulair ondernemen met – daar waar mogelijk – behulp van noordelijke, landelijke en/of Europese regelingen. Hiervoor zijn in 2022 het project Noord Nederland verdient Circulair en het project Schone Noorden verder uitgerold.

De beleidsnota Economie, die in januari 2021 is vastgesteld, bestaat uit 5 programmalijnen. In programmalijn 1: Ondernemend Fryslân ligt onze focus op enerzijds circulaire economie en anderzijds innovatie. In 2022 hebben we met de provinciale regelingen: Vestigingsregeling en MKB Voucher de versterking van de concurrentiekracht van ca. 325 kansrijke stuwende bedrijven aangejaagd. Daarmee dragen we eraan bij dat het gemiddelde inkomen in Fryslân groeit en diverse aspecten van de brede welvaart verbeteren. Door innovatie en nieuwe circulaire businessmodellen aan te jagen willen we onze kennispositie, innovatiekracht en exportgraad versterken. Het verdienvermogen en het opleidingsniveau van de beroepsbevolking moet daarin meestijgen en dragen we bij aan het realiseren van de transitie naar een circulaire economie. Belangrijke aanjagers als Innovatiepact Fryslân (IPF) en Vereniging Circulair Fryslân krijgen hiervoor een provinciale subsidie en bijdragen van kennisinstellingen en andere partners. Met de ondersteuning aan het IPF bevorderen we bijvoorbeeld samenwerkingsverbanden tussen overheden, onderwijs en ondernemers. Met de Vereniging Circulair Fryslân (VCF) worden circulaire verdienmodellen aangejaagd en zijn in 2022 bedrijven via het project Circo-tracks hierin qua kennis verder gebracht.

Als provinciale organisatie hebben we de ambitie door te groeien naar maximaal circulair inkopen in 2025. Hiervoor is in 2022 om als overheden het goede voorbeeld te geven het aanvalsplan Circulair inkopen opgesteld voor de periode 2022-2025. Hierin willen we als overheden integraal werken aan de uitvoering met PW, infrastructuur, inkoop en natuur om daarin bij te dragen aan een CO2 reductie van 49%. Vanuit deze gedachte willen we ook Fryslân voor events profileren als meest circulaire regio. In het project Startup in Residence willen we daarbij uitvragen doen, die moeten leiden tot circulaire oplossingen en is monitor ingericht.

Stand van zaken gewenste resultaten

Daarnaast gaan we in 2022 ook dergelijke innovatieve circulaire projecten opstarten met het Friese MKB, vanuit het Lectoraat Kunststof, FACT, WAC en/of het Testcentrum Circulaire plastics Beleid

Tijd

Geld

Op het gebied van circulaire economie gaan we in 2022 een monitoringssysteem introduceren t.b.v. de doelstelling om steeds meer circulair in te kopen. Tot slot werken we aan de regeling Circulaire Economie en de MKB-Voucherregeling

Beleid

Tijd

Circulair is onderdeel geworden van een aantal regelingen, zoals de vestigingsregeling en de MKB Voucher. Samen met VCF (=Vereniging Circulair Fryslân) is de focus binnen het speerpunt circulair gelegd op circulaire materials op gebied van plastics en bouwmaterialen.

Geld

Op het gebied van innovatie gaan we in 2022 aan de slag met het startersproject Founded in Fryslân. Vanuit dit project willen we nieuwe innovatieve start-ups in de circulaire economie begeleiden

Beleid

Tijd

Geld

Verder geven we een vervolg aan het project Start-up In Residence, waarin we als provincie de launching customers willen zijn voor duurzame en innovatieve experimenten

Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Circulaire Economie	Monitoringssysteem voor circulaire inkopen introduceren om doel elk jaar stijging te realiseren ook te kunnen monitoren	Meer dan in 2021	Niet van toepassing
	Vanuit project Start-up in Residence is de provincie launching customer voor duurzame/innovatieve experimenten (energie, circulariteit)	2	2
	Aantal innovatieve circulaire projecten met Friese MKB vanuit Lectoraat Kunststof, FACT, WAC en/of het Testcentrum Circulaire plastics geïnitieerd/opgestart	4	4
Innovatie	Ontwikkelen en openstellen regeling Circulaire economie	Gereed	Niet gereed
	Aantal aanvragen op het gebied van circulaire economie van de MKB-voucherregeling	40	64
	Aantal aanvragen ondernemers (voucher)regeling	300	430
	Aantal nieuwe innovatieve start-ups in de circulaire economie begeleid vanuit startersproject	5	5

Toelichting

Monitoringssysteem Circulaire inkopen

Er is in 2022 een circulair monitoringssysteem ontwikkeld. Deze monitoring geeft meer inzicht in de circulaire inkopen binnen de provincie. Daarmee is 2022 het startjaar en kan er nog geen vergelijking maken met 2021.

Regeling Circulaire economie

Er is geen specifieke regeling Circulaire economie opgesteld. Het thema Circulair is o.a. gekoppeld aan de Vestigingsregeling en de MKB Voucher. Binnen de MKB Voucherregeling zijn 64 aanvragen circulair gerelateerd. Daarnaast is samen met IPF en VCF gewerkt aan een investeringsagenda Circulair.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				

Structurele budgetten	731	660	578	82
Tijdelijke budgetten	2.623	3.617	2.293	1.324
Reserves	4.267	4.892	3.355	1.537
Overlopende passiva	150	0	0	0
Totaal lasten	7.771	9.169	6.226	2.943
Baten				
Structurele budgetten	8	40	49	-9
Reserves	474	1.413	1.486	-74
Overlopende passiva	150	0	0	0
Totaal baten	632	1.453	1.536	-83
Saldo van lasten en baten	7.138	7.716	4.690	3.026
Mutatie reserves	-1.718	-2.422	-812	-1.611
Mutatie tijdelijke budgetten	-222	512	643	-131
Resultaat van lasten en baten	5.198	5.806	4.521	1.284

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 1.284.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

Op het structurele budget Agenda Economie heeft ten opzichte van de begroting per saldo een onderbesteding plaatsgevonden van € 82.000,-. Van deze onderbesteding is circa € 65.000 aan opdrachten verstrekt waarvan de prestatie in 2022 nog niet geleverd is en in 2023 zullen worden afgerond.

Tijdelijke budgetten

Op het tijdelijk budget Jaarplan circulair is een onderbesteding van € 150.000,-, omdat een aantal projecten in 2022 nog niet zijn afgerond en daarmee zijn doorgeschoven naar 2023. Van de subsidieregeling Collegegeld universitair onderwijs is € 120.000 niet beschikt in 2022. Via de reserve tijdelijke budgetten schuift dit bedrag door naar 2023. Een zestal regelingen die in het kader van No & Moarn opengesteld zijn, hebben een onderbesteding van € 1.035.000. Deze middelen vallen vrij. Kanttekening hierbij is dat het GS voorwaardelijke No & Moarn budget in programma 7 in 2022 een overbesteding heeft van € 362.000. Per saldo valt er dus ongeveer € 670.000 vrij naar het resultaat 2022. Op implementatie circulariteit en SDG's, versnelling digitalisering huisartsen en nieuwe vaardigheden MKB/Ovevrheid waren de projectkosten in totaal € 175.000 lager dan begroot. De innovatiechallenge circulariteit valt voor € 300.000 vrij omdat de challenge niet geleid heeft tot een kansrijk project in 2022. De Simmerclasses was een challenge die in samenwerking met Dorp niet van de grond gekomen is, mede door ziekte bij initiatiefnemers, vrijval hierdoor € 150.000. Brede Welvaart Lab is laat in het jaar gestart en veel kleiner in omvang. Verder zijn er in 2022 geen geschikte aanvragen binnengekomen. Vrijval hierdoor € 410.000.

Reserves

De onderbesteding van € 1,5 miljoen bij de lasten betreft voor € 1,3 miljoen interreg projecten die wel begroot zijn maar die nog niet volledig tot besteding zijn gekomen. Het restant van de lagere last betreft een bekleemde reserve IVC Drachten (€ 194.000) die destijds gevormd is in verband met lastneming subsidie op de verstrekte beschikking. De prestatie is nog niet zover als in de begroting rekening mee gehouden is.

De hogere bate betreft ontvangsten op interreg-projecten die niet volledig waren begroot, echter wel ontvangen zijn.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Agenda economie	664	585	503	82

IPO bijdrage	67	75	75	0
Structurele budgetten	731	660	578	82
Brede welvaart	75	100	94	6
Breed corona budget	54	0	0	0
Breed corona budget 2e pakket	0	1.965	929	1.036
Circulaire economie	-10	0	0	0
Collegegeld universitair onderwijs	25	150	30	120
Fairtrade	36	15	14	1
Innovatiepact Fryslan	115	110	99	11
Jaarplan circulair	463	485	335	150
Kansen verzilveren vakmanschap	315	0	0	0
MKB voucher	1.071	592	592	0
MKB-deal Skillsbooster provinciale bijdrage	200	0	0	0
Nationaal Testcentrum Circulaire Plastics NTCP	80	0	0	0
VCF 2020-2023	200	200	200	0
Tijdelijke budgetten	2.623	3.617	2.293	1.324
Efro-Ez projecten	1.725	1.007	775	232
Erasmus+ project	75	255	255	0
Horizon projecten	1	78	4	74
Innovatiecluster Drachten	359	538	344	194
Interreg projecten	848	1.797	979	818
Investeringskader Waddengebied projecten	334	62	62	0
Inzet NUON Voedingsapplicatiecentrum FACT	108	542	505	38
Proceskosten Efro-Ez Europa	449	118	-65	182
Sterk Fries ondernemerschap	368	496	496	0
Reserves	4.267	4.892	3.355	1.537
MKB-deal Skillsbooster	150	0	0	0
Overlopende Passiva	150	0	0	0
Totaal lasten	7.771	9.169	6.226	2.943
Baten				
Agenda economie	8	40	49	-9
Structurele budgetten	8	40	49	-9
Horizon projecten	0	78	61	17
Interreg projecten	474	1.335	1.425	-91
Reserves	474	1.413	1.486	-74
MKB-deal Skillsbooster	150	0	0	0
Overlopende Passiva	150	0	0	0
Totaal baten	632	1.453	1.536	-83
Saldo van lasten en baten	7.138	7.716	4.690	3.026

Beleidsveld 4.2 Versterking (internationaal) ondernemerschap en vestigingsklimaat

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 4.2

(Innovatieve) producten moeten ook verkocht worden. In het verleden bleek dat als producten moeten concurreren op de wereldmarkt, dit ook sterk bijdraagt aan vernieuwing. Daarom gaan we het MKB ondersteunen bij internationale marktontwikkeling en -verkenning en door middel van een exportfinanciering (bij de FOM). We hebben de ambitie dat in 2022 weer meer Friese bedrijven internationaal actief zijn t.o.v. 2019. Belangrijke instrumenten om het bedrijfsleven te ondersteunen zijn Ynbusiness, de provinciale exportsubsidie, de Oranjewoud Academy, de NOM, IWCN, het WTC en de Friese kennisinstellingen (NHL Stenden).

Wij willen daarom ondernemerschap en een aantrekkelijk vestigingsklimaat blijven stimuleren. In programmaliijn 2, Aantrekkelijk Fryslân: Investeren in een onderscheidend generiek vestigingsklimaat, van de beleidsnota richten we ons op investeringen in een aantrekkelijk en onderscheidend vestigingsklimaat om meer ondernemers aan de provincie te binden.

Door te investeren in het aantrekken van nieuwe ondernemers investeren we in stuwende bedrijvigheid en daarmee in het verhogen van regionale inkomen en dus de brede welvaart. Daarnaast heeft het realiseren van meer stuwende werkgelegenheid een positief effect op het verdienvermogen en het opleidingsniveau van de beroepsbevolking.

Wij realiseren ons hierbij dat nieuwe (circulaire) bedrijvigheid en bedrijfslocaties ook negatieve effecten op de brede welvaart kunnen hebben. Bijvoorbeeld door het innemen van schaarse ruimte of veel energieverbruik. Bij beslissingen over ons vestigingsklimaat houden wij daarom te allen tijde alle indicatoren van brede welvaart als ons afwegingskader.

Om hiermee rekening houdend te komen tot een goed vestigingsklimaat binnen Fryslân blijven we de sterke punten van Fryslân en de Friese economie uitdragen. Dit doen we onder meer in nauwe samenwerking met de vier grote Friese gemeenten (F4-gemeenten) waarmee we een acquisitieconvenant hebben gesloten. Ook zorgen we ervoor dat de bedrijventerreinen toekomstbestendig zijn.

Stand van zaken gewenste resultaten

Daarnaast werken we in 2022 aan het ontwikkelen van een investeringsprogramma toekomstbestendige bedrijventerreinen, en een programmering naar aanleiding van het onderzoek ruimtelijke economische visie en grootschalige ruimtebehoefte
Beleid

Tijd

Het Ruimtelijk Economische Ontwikkel Strategie (REOS) onderzoek heeft vertraging opgelopen. Enerzijds doordat er draagvlak met gemeenten moet worden gezocht, anderzijds omdat er nu ook andere vraagstukken aan de orde komen waar in het onderzoek een link naar gelegd moet worden, zoals energie, water/bodem. Dit kost extra tijd.

Geld

Op het gebied van het Friese vestigingsklimaat willen we met behulp van de Friese acquisitiestrategie ervoor zorgen dat er een aantal (inter)nationale bedrijven naar Fryslân komen dan wel hier blijven

Beleid

Tijd

Geld

Ten behoeve van het (internationaal) ondernemerschap gaan we in 2022 de nieuwe exportregeling Internationalisering openstellen en gaan we, naar aanleiding van evaluaties, het ecosysteem internationalisering door ontwikkelen

Beleid

Tijd

Geld

Tot slot willen we via Ynbusiness het gesprek aan gaan met het Friese bedrijfsleven, om op die manier ondernemers te helpen met eerstelijns vraagstukken en eventueel door te verwijzen naar andere organisaties en instrumenten

Beleid

Tijd

Geld

Via de FOM gaan we een aantal leningen/participaties verstrekken. Dit alles met het doel dat er in 2022 meer exporterende Friese bedrijven zijn dan het afgelopen
 Beleid

Tijd

Geld

We gaan verder aan de slag met het TopDutch programma en het actie-/investeringsprogramma
 bedrijventerreinen
 Beleid

Tijd

De start van TopDutch 2.0 is verlaat, doordat de offerte van de NOM nog tot een aantal onduidelijkheden leidde. Daarnaast moest er nog een formeel proces gevolgd worden dat meer tijd in beslag nam dan verwacht. De NOM is in vierde kwartaal 2022 gestart met TopDutch 2.0.

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
(Internationaal) Ondernemerschap	Nieuwe exportregeling Internationalisering openstellen	Gereed	Gereed

	Ecosysteem internationalisering met partijen naar aanleiding van evaluaties door ontwikkelen	Gereed	Gereed
	Aantal verstrekte leningen / participaties FOM	5	5
	Aantal exporterende Friese bedrijven stijgt procentueel t.o.v. voorgaand jaar	Meer dan in 2015	van 7,4% naar 8,2%
Vestigingsklimaat	Aantal (inter)nationale bedrijven die naar Fryslân komen met behulp van de Friese acquisitiestrategie dan wel hier blijven met hun nieuwe activiteit	3	3
	Invullen TopDutch programma	Gereed	Gereed
	Actie-/investeringsprogramma bedrijventerreinen	Gereed	Nog niet afgerond
	Programmering maken n.a.v. onderzoek ruimtelijke economische visie en grootschalige ruimtebehoefte	Gereed	Nog niet afgerond
	Investeringsprogramma toekomstbestendige bedrijventerreinen	Gereed	Nog niet afgerond
	Aantal unieke gesprekken Ynbusiness met het Friese bedrijfsleven	700	700

Toelichting

Internationalisering

Uit cijfers van het CBS blijkt dat de exportlijn in Fryslân stijgend is, nu 8,2%, terwijl nationaal het gemiddelde in deze periode is gedaald van 10,2 % naar 9,6 %. Ook is de afgelopen jaren het exportvolume gestegen. Het gerealiseerde ecosysteem heeft daarmee een rol in het ontwikkelen van een krachtig internationaal sterk Fries MKB gekregen, maar het is een kwestie van "lange adem" en vergt langjarige investeringen in samenhangende programma's.

Programmering ruimtebehoefte / investeringsprogramma (toekomstige) bedrijventerreinen

De nog niet afgeronde onderdelen binnen vestigingsklimaat zijn veroorzaakt doordat de REOS nog gaande is. Deze REOS heeft betrekking op een zorgvuldige ruimtelijke inpassing van economische activiteiten. Hiertoe wordt nieuw beleid opgesteld (met name mbt grootschalige bedrijvigheid), cq bestaande praktijk/werkwijze beleidsmatig geborgd (met name mbt programmeringsafspraken voor kavels van 1-3 ha). De REOS bevat een procesbeschrijving en afwegingscriteria om te komen tot de juiste locatie om een (nieuwe) ruimtevraag te faciliteren.

In het kader van de REOS is onderzoek uitgevoerd naar potentiële ontwikkellocaties voor grootschalige bedrijvigheid. De uitkomsten zullen met gemeente worden besproken, zodat programmering en investering een gedragen plek in de REOS kan krijgen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
----------------------------------	-----------------	-----------------------------	---------------	-----------------------------

Lasten				
Structurele budgetten	0	14	10	4
Tijdelijke budgetten	441	7.612	1.739	5.872
Reserves	252	0	0	0
Totaal lasten	694	7.625	1.749	5.876
Baten				
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	694	7.625	1.749	5.876
Mutatie reserves	-252	0	0	0
Mutatie tijdelijke budgetten	1.731	-5.826	-4.931	-894
Resultaat van lasten en baten	2.172	1.800	-3.182	4.982

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 4.982.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Tijdelijke budgetten

Het onderzoekstraject regionale economie is in 2022 niet gestart, hetgeen tot een onderbesteding op dit budget heeft geleid van € 21.000. De subsidieregelingen Export medewerkers en Vestigingsregeling zijn in 2022 voor € 910.000 nog niet beschikbaar. Dit restant van de subsidieplafond schuift door naar 2023 via de reserve tijdelijke budgetten. Het budget Topdutch/Acquisitie heeft een overbesteding van € 30.000. Bij de 2e berap is een te lage inschatting van de bestedingen over 2022 gemaakt. De overbesteding zal worden verrekend met het budget in 2023.

Het tijdelijk budget Gebiedsontwikkeling WTC fase II is voor € 4.947.000 niet besteed in 2022. Eind december heeft GS positief besloten over de beschikking aan de gemeente Leeuwarden, echter is de beschikking begin 2023 pas verzonden. Bij de resultaatbestemming jaarrekening 2022 zal het vrijgevalen bedrag van € 4.947.000 voor de gebiedsontwikkeling WTC aan PS voorgelegd worden.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Bedrijvencontactdagen voor Friesland	0	14	10	4
Structurele budgetten	0	14	10	4
Bedrijventerreinen	0	3	0	3
De Kanselarij	0	440	433	7
Gebiedsontwikkeling WTC fase II	0	4.947	0	4.947
ITS/WTC	0	150	136	14
Landenbeleid	4	0	0	0
Ondernemersportaal YNBusiness	487	300	300	0
Onderzoekstraject regionale economie	0	21	0	21
Ontwikkeling ondernemers	0	0	0	0
Regeling Internationaal Ondernemen	0	205	135	70
Topdutch/Acquisitie	0	45	75	-30
Vestigingsregeling	-50	1.500	660	840
Tijdelijke budgetten	441	7.612	1.739	5.872
Inzet NUON Chinabeleid 2018-2020	0	0	0	0
Inzet NUON Internationale handelsmissies	-11	0	0	0
Inzet NUON Ondersteuning ontwikkeling ondernemers	26	0	0	0
Inzet NUON St International Trade Support	238	0	0	0
Reserves	252	0	0	0
Totaal lasten	694	7.625	1.749	5.876

Baten				
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	694	7.625	1.749	5.876

Beleidsveld 4.3 Economische structuurversterking

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 4.3

Fryslân heeft een economie waar met name het kleinschalige MKB de dienst uitmaakt. We willen de connectiviteit van belangrijke Friese spelers versterken. De krimp van de beroepsbevolking maakt een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt nog belangrijker. Vanuit programmalijn 3: Werkend Fryslân: Investeren in Human Capital en kennisinfrastructuur investeren we in een toekomstbestendige arbeidsmarkt. Een belangrijk netwerk hierbij zijn de vijftien partners die deelnemen aan het Hoger Onderwijsakkoord Fryslân (HOAF), de bijbehorende kennisagenda 2019-2025 en het Friese Onderwijsakkoord.

Een verschuiving van vmbo naar havo en vwo is gaande. Dit zal op termijn ook leiden tot een lagere instroom in het MBO. De uitdagingen op het gebied van human capital zijn dus groot en divers. Om een bijdrage te kunnen leveren aan de grote transitieopgaven en de productiviteit te verhogen moeten we investeren in de werknemers van nu (leven lang ontwikkelen), de werknemers van de toekomst en in de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. De inhoudelijke thema's binnen de RUG/Campus Fryslân en het versterken van het onderwijsakkoord MBO, HBO en WO dienen een impuls te geven aan de kennisontwikkeling binnen de provincie.

Hiervoor moeten ondernemers en kennisinstellingen elkaar kunnen vinden om samen aan actuele vraagstukken te kunnen werken. Vanuit programmalijn 4: Verbonden Fryslân, Investeren in ecosystemen voor kansrijke clusters wordt voor een sterkere en veelzijdige economie verschillende disciplines samengebracht op één plek. We blijven daarom belangrijke kennisinstellingen, -platforms en -clusters ondersteunen mits ook het Rijk en de kennisinstellingen bijdragen. Door te investeren in kansrijke clusters en de bijbehorende ecosystemen stimuleren we stuwende bedrijvigheid. Hiermee leveren we een positieve bijdrage aan het regionale inkomen, het verdienvermogen en het opleidingsniveau.

Door de clustering te koppelen aan de transities dragen we bovendien direct of indirect bij aan bijvoorbeeld een reductie van CO2 uitstoot of verbetering van het leefklimaat.

Een optimaal digitaal netwerk is randvoorwaarde voor het verwezenlijken van onze ambitie om de economische structuur in Fryslân te versterken. Digitalisering wordt een steeds belangrijker onderwerp richting de nieuwe economie. We onderzoeken in 2022 in hoeverre we de kennis, o.a. A.I. (Artificial Intelligence) en smart industry, hierom binnen de diverse clusters kunnen gaan delen. De ambitie voor agrofood is om zoveel mogelijk agri- en zuivelpartijen te binden aan Fryslân, als kloppend zuivelhart van Nederland en daarbuiten. Dairy Valley moet hierdoor uitgroeien tot een internationaal toonaangevend kennisknooppunt. We willen daarnaast dat ook de internationale positie van de Friese watertechnologiesector verder is versterkt. Door middel van lobby zetten we in op structurele financiering van Wetsus voor na 2023.

Stand van zaken gewenste resultaten

In 2022 leveren we onze bijdrage om de Friese Dairy sector verder door te ontwikkelen. Zo komen we met een plan om Dairy Valley internationaal onderscheidend te laten worden
Beleid

Er wordt samen met het IPF, gemeente Leeuwarden en Sudwest gewerkt aan een investeringsagenda voor agrofood, waarin Dairy Valley ook een plaats heeft. Alleen door te kiezen voor een niche kan een onderscheidende positie geclaimd worden. Dit plan, deze agenda is echter nog niet afgerond.

Tijd

Het proces om te komen tot een niche, waar ook het bedrijfsleven achter staat en Dairy Valley een positie in kan nemen heeft meer tijd in beslag genomen dan vooraf gedacht.

Geld

**In 2022 leveren we onze bijdrage om de RUG Campus Fryslân verder door te ontwikkelen. Dit doen we door mee te werken binnen het Friese Onderwijsakkoord
Beleid**

Tijd

Geld

**In 2022 leveren we onze bijdrage om de WaterCampus verder door te ontwikkelen. Dit doen we door het project Water Circulair in combinatie met ons lidmaatschap van Water4all te gaan ontwikkelen
Beleid**

Tijd

Geld

**In 2022 werken we verder aan het vormgeven van HTSM / Innovatiecluster Drachten 2.0
Beleid**

Tijd

Geld

In 2022 willen we een aantal Friese bedrijven koppelen aan te ontwikkelen Europese projecten op het gebied van circulaire plastics / NTCP

Beleid

Tijd

Geld

Op het gebied van digitaliseren werken we in 2022 aan een plan van aanpak voor de crossover koppeling tussen digitalisering en de clusters op het gebied van AI

Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
RUG Campus Fryslân	Het aantal studenten dat studies volgt in Friesland	200	272 (collegejaar '22/'23)
	Totaal aantal masteropleidingen/tracks	4	5
WaterCampus	Het aantal kenniswerkers (hoger opgeleiden) in de Friese watertechnologiesector	2.000	2.000
Dairy	Plan om Dairy Valley internationaal onderscheidend te laten worden	Gereed	Nog niet gereed
HTSM / Innovatiecluster Drachten	Innovatiecluster Drachten 2.0 vorm geven	Gereed	Gereed
Circulaire Plastics / NTCP	Aantal Friese bedrijven koppelen aan Circulaire Plastics in te ontwikkelen Europese projecten	5	5
Digitalisering	Een plan van aanpak voor crossover koppeling digitalisering aan de clusters op gebied van ai en Edih	Gereed	Gereed

Toelichting

Dairy

In 2022 hebben we samen met IPF gewerkt aan investeringsagenda voor de vijf Friese speerpunten / clusters (Watertechnologie met Wetsus, HTSM met ICD, Circulair met NTCP, Maritieme technologie met maritieme academy en Agrofood met Dairy Campus) om zo de kennisdeling tussen de instellingen structureel tot stand te brengen. Binnen Dairy Valley is het plan nog niet afgerond, omdat de RIS3 doelstelling van zorg naar positieve gezondheid nog verder uitgewerkt moet worden.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Tijdelijke budgetten	10.100	5.848	5.307	540
Reserves	354	3.065	2.145	921
Totaal lasten	10.454	8.913	7.452	1.461
Baten				
Tijdelijke budgetten	1.305	0	0	0
Totaal baten	1.305	0	0	0
Saldo van lasten en baten	9.149	8.913	7.452	1.461
Mutatie reserves	-354	-3.065	-2.145	-921
Mutatie tijdelijke budgetten	758	-1.975	-1.646	-328

Resultaat van lasten en baten	9.553	3.873	3.661	212
-------------------------------	-------	-------	-------	-----

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van €212.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Tijdelijke budgetten

Op het tijdelijk budget Facilitering arbeidsmarkt is een onderbesteding van € 31.000,-, omdat er geen concreet project vanuit de onderwijs arbeidsmarkt meer in 2022 opgestart en afgerond kon worden. Op het tijdelijk budget Wielerronde is een onderbesteding van € 109.000,-. In 2022 zijn kosten voor de lobby om een wielerronde naar Nederland te halen lager uitgevallen. Op het budget Programma Waddenkust is een onderbesteding van € 14.000,-. In 2022 heeft er geen event innovatie plaatsgevonden, waardoor het budget uitvoeringskosten event innovatie voor € 25.000 in 2022 vrij valt.

In 2021 zijn door corona minder events georganiseerd door het Innovatiecluster Drachten. In 2022 is gekeken of het geld (€ 149.000) via een inhaalslag kon worden ingezet. Omdat de cofinanciering vanuit de markt niet gerealiseerd kon worden door het Innovatiecluster Drachten, heeft de besteding in 2022 niet meer plaatsgevonden. Via de reserve tijdelijke budgetten schuiven de middelen door naar 2023.

Het budget voor de watertechnologiesector is in 2022 vrijwel niet tot besteding gekomen en willen we inzetten voor de clusterbijdrage dan wel impuls internationalisering omdat deze eind 2023 eindigt. Het restantbudget van € 188.000 schuift door naar 2023 via de reserve tijdelijke budgetten.

Reserves

Het kasritme in de begroting van de bekleemde reserve subsidieregeling Opbouw RUG/Campus, gevormd in verband met lastneming subsidie op deze beschikking, wijkt af van de voortgang van de te leveren prestatie. Hierdoor is er een onderbesteding van € 921.000. Via de mutatie reserves schuift dit bedrag door naar 2023.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Arbeidsmarkt/onderwijs en kennisinstellingen/bedrijfsleven	0	0	0	0
Breed corona budget	884	33	-15	48
Breed corona budget 2e pakket	780	1.243	1.216	26
Breedband	1.305	0	9	-9
Dairy Valley	20	50	50	0
Digitale werkplaats Fryslan	100	0	0	0
Innovatiecluster Drachten	0	149	0	149
Programma Waddenkust	147	101	72	29
RSP REP	6	194	6	188
Tallships Harlingen	540	0	0	0
Water circulair	0	360	360	0
Watercampus Actieplan	5.100	1.700	1.700	0
Wetsus	1.125	1.125	1.125	0
Wielerronde	93	200	91	109
Wurktalent	0	693	693	0
Tijdelijke budgetten	10.100	5.848	5.307	540
RSP REP	0	303	303	0
RUG Campus Fryslan	3.027	2.762	1.841	921
Watercampus Actieplan	-2.674	0	0	0
Reserves	354	3.065	2.145	921
Totaal lasten	10.454	8.913	7.452	1.461
Baten				
Breedband	1.305	0	0	0
Tijdelijke budgetten	1.305	0	0	0
Totaal baten	1.305	0	0	0

Saldo van lasten en baten	9.149	8.913	7.452	1.461
---------------------------	-------	-------	-------	-------

Beleidsveld 4.4 Noordelijke/landelijke/Europese samenwerking en lobby

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 4.4

Om effectief en efficiënt te opereren om onze (economische) ambities te realiseren, is het van strategisch belang dat wij op verschillende schaalniveaus (noordelijk, landelijk, Europees) samenwerken vanuit een gezamenlijke visie.

Europees schaalniveau

Het Europees economisch beleid is richtinggevend voor de koers die wij varen. Europa bevindt zich inmiddels in de nieuwe programmaperiode 2021 – 2027. Ook voor deze nieuwe Europese programmaperiode vormt de ‘Research and Innovation Smart Specialisation Strategy’ (RIS3) de basis van onze bijdrage aan Europa. We benoemen in de RIS3 een viertal transities (circulaire economie, energietransitie, gezondheid en digitalisering) die kansen bieden voor innovaties met maatschappelijke impact gelet op de kernkwaliteiten van Noord-Nederland. Ook wordt ingegaan op de noodzakelijke randvoorwaarden voor deze transities: een goed werkend innovatie ecosysteem, human capital, ondernemerschap en grensoverschrijdende samenwerking. Hiermee sluit de insteek van de RIS3 goed aan bij het Friese bestuursakkoord ‘Geluk op 1’, de beleidsbrief Circulaire Economie en de beleidsnota economie van de provincie Fryslân.

Fryslân is (evenals Drenthe en Flevoland) door de Europese Commissie aangemerkt als transitieregio. Dit houdt in dat we op een gegarandeerd aandeel aan EFRO middelen kunnen rekenen. In de programmering van het EFRO programma houden we rekening met deze status en is deze geborgd. In 2021 is de RIS3 vastgesteld en gebruikt als basis voor o.a. de EFRO programmering 2021-2027. In 2022 worden de eerste instrumenten onder het nieuwe EFRO programma geopend. Daarnaast gaan we in 2022 aan de slag met de verdere implementatie van de RIS3. Dit houdt o.a. in dat we de RIS3 monitoring door ontwikkelen en stakeholders meenemen in onze nieuwe koers. We willen gezamenlijk met onze stakeholders vraag gestuurd werken aan de RIS3 transities. Dit houdt bijvoorbeeld in dat we onze EFRO instrumenten nog meer dan voorheen ontwikkelen op basis van behoeften uit de markt. Belangrijk uitgangspunt hierbij is de verschuiving van ‘subsidie zoekt project’ naar ‘Noord-Nederland zoekt goede ideeën en projecten’.

Landelijk schaalniveau

Binnen de MKB Samenwerkingsagenda, ook wel het landsdelig arrangement genoemd, werken wij nauw samen met het ministerie van Economische Zaken & Klimaat, de Nederlandse provincies en MKB Nederland. Binnen dit platform informeren de partijen over de economische beleidsontwikkelingen en wordt ernaar gestreefd dat partijen instrumenten in samenhang aanbieden. Daarnaast is deze agenda het vehikel om afspraken te maken voor gezamenlijke beleidsinzet van Rijk en onze regio vast te leggen en uit te voeren.

Vanuit het topsectorenbeleid van het Rijk is in 2019 de Kennis- en Innovatie Agenda (KIA) voortgekomen. Ambtelijk zijn we hierbij aangesloten om er voor te zorgen dat er kennis- en innovatieprogramma’s opgezet worden in de provincie.

Noordelijk schaalniveau

Samen met de provincies Groningen en Drenthe sturen wij aan op een sterkere samenwerking tussen de spelers die een verbindende en uitvoerende rol hebben binnen de innovatieketen. Hiervoor is in 2018 een start gemaakt met de Economic Board Noord-Nederland (EBNN). Dit is de tafel waaraan onderwijs, ondernemers en overheden de economische ambities vorm willen geven.

De belangrijkste vraagstukken waar wij met Groningen en Drenthe gezamenlijk aan werken is de aansturing van de NOM met het ministerie van Economische Zaken & Klimaat, de ontwikkeling van een gezamenlijke internationale acquisitiestrategie (zie beleidsveld 4.2) en het verbeteren van onze aansturende rol binnen het noordelijke ecosysteem.

Lobby

Onze ambitie is dat Noord-Nederland ook in de periode 2021-2027 toegang houdt tot de strategische Europese fondsen. Wij willen als provincie altijd scherp zijn op externe ontwikkelingen die impact kunnen hebben op onze Friese ambities. Daarom houden wij zelfstandig en via het SNN een lobbyagenda bij. Op Europees niveau is het gelukt om voor Noord-Nederland voor de periode 2021-2027 een bedrag van € 108 mln. aan EFRO-middelen (+ € 19,5 mln. Rijkscofinanciering) binnen te halen. Op het terrein van circulaire economie manifesteren wij ons op landelijk en Europees niveau. Tevens is er een nieuw fonds

bijgekomen in reactie op COVID19: REACT EU. Hiervoor is voor Noord-Nederland €45 mln. (+ €6 mln. Rijkscofinanciering) beschikbaar.

Onze ambitie is om in de periode 2021-2027 minimaal €130 miljoen uit een breed palet aan Europese middelen voor de regio Fryslân binnen te halen. Dit doen we o.a. door het opzetten we een Friese Projectenmachine, die inmiddels operationeel is. Dit betreft een samenwerking tussen de provincie en Friese gemeenten, kennisinstellingen, ondernemers en maatschappelijke instellingen. De Friese Projectenmachine is gericht op het ontwikkelen van meer en betere projecten waarmee een beroep op Europese middelen kan worden gedaan.

Stand van zaken gewenste resultaten

In 2022 bevorderen we graag een aantal eligible projecten op het gebied van circulaire economie
Beleid

Tijd

Geld

In 2022 werken we verder aan het EFRO programma Noord-Nederland 2021-2027 en willen we ervoor zorgen dat dit programma goedgekeurd wordt door de Europese Commissie
Beleid

Tijd

Geld

Ten aanzien van de verwerving van Europese middelen streven we naar een hoog Fries aandeel in de goedgekeurde projecten
Beleid

Tijd

Geld

Tot slot willen we ervoor zorgen dat in 2022 de Friese Projectenmachine volledig operationeel is

Tijd

Europapact Fryslan (voorheen Friese Projectenmachine) is doordat het afronden van de processen en tekenen van overeenkomsten meer tijd in beslag nam dan gepland, later gestart in het bezetten van de functies.

Geld

Doordat de invulling van de formatie van Europapact Fryslan later in 2022 pas gereed was, is niet het gehele capaciteitsbudget voor 2022 besteed.

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
EFRO programma Noord-Nederland 2021-2027	Goedkeuring door de Europese Commissie	Goedgekeurd	Goedgekeurd
Verwerving Europese middelen	Omvang Friese aandeel in goedgekeurde projecten	Minimaal € 15 mln.	€ 27 mln.
Circulaire economie	Aantal eligible projecten	3	3
Friese Projectenmachine	Mate van operationaliteit	Volledig operationeel	Volledig operationeel

Toelichting

Friese Projectenmachine (nu EuropaPact Fryslan)

Ter stimulering voor het oplossen van maatschappelijke opgaven zoals de energietransitie, de stikstofproblematiek. Het aanjaagbudget Europa moet ideeën een stapje verder brengen om in aanmerking te komen voor de Friese Projectenmachine.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	199	202	202	0
Tijdelijke budgetten	848	1.289	1.271	18
Reserves	1.428	1.739	1.438	301
Overlopende passiva	43	808	235	573
Totaal lasten	2.517	4.038	3.146	892
Baten				
Tijdelijke budgetten	29	50	51	-1
Reserves	500	191	113	78
Overlopende passiva	43	808	235	573
Totaal baten	572	1.049	399	650
Saldo van lasten en baten	1.945	2.989	2.747	242
Mutatie reserves	-943	-1.548	-1.325	-222
Mutatie tijdelijke budgetten	499	361	349	12
Resultaat van lasten en baten	1.502	1.802	1.770	32

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 32.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Tijdelijke budgetten

Op het tijdelijke budget Procesgeld team Europa is een overbesteding van € 16.000,-. De overbesteding is het gevolg van de latere start van Europact Fryslan waardoor de organisatie zelf nog iets meer kosten gemaakt heeft. De overbesteding wordt via de reserve tijdelijke budgetten verrekend met 2023. Het budget Noordelijke clusterorganisaties heeft een onderbesteding van € 32.000. De bijdragen vielen iets lager uit dan begroot.

Reserves

Aan de lastenzijde zijn de bestedingen lager dan begroot. Op het project Inno- Quarters is € 113.000 minder uitgegeven dan begroot. Op het project Islands of Innovations is in 2022 € 78.000 meer uitgegeven dan begroot. De provincie is in beide projecten leadpartner. De cofinancieringsbijdrage MIT MKB innovatie is nog niet geheel opgevraagd in 2022 (€ 90.000), net als de cofinanciering op project SCREEN (€ 66.000) Interreg VA Waddenagenda (€ 67.000) en Inland Waterway (€ 44.000). Aan de batenzijde zijn de begrote inkomsten van de projectpartners op het leadproject Inno-Quarters (€ 78.000) in 2022 nog niet ontvangen. De hiervoor genoemde verschillen worden verrekend met 2023 via de mutatie reserves.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Deelnemersbijdrage NOM	199	202	202	0
Structurele budgetten	199	202	202	0
Bijdrage Friese projectenmachine	60	545	545	0
Economic Board Noord Nederland	100	100	97	3
Financiering NOM en noordelijke clusterorganisaties	489	435	435	0

Noordelijke clusterorganisaties	27	134	102	32
Procesgeld team Europa	172	75	91	-16
Tijdelijke budgetten	848	1.289	1.271	18
Efro-Ez projecten	-22	0	0	0
EU-project SCREEN	0	66	0	66
Interreg projecten	532	469	323	145
MKB innovatiestimulering topsectoren MIT	875	1.205	1.115	90
Waddenfonds projecten	43	0	0	0
Reserves	1.428	1.739	1.438	301
Economic Board Noord Nederland	43	0	0	0
OP Europa Pact Fryslan	0	808	235	573
Overlopende Passiva	43	808	235	573
Totaal lasten	2.517	4.038	3.146	892
Baten				
Economic Board Noord Nederland	25	25	25	0
Procesgeld team Europa	4	25	26	-1
Tijdelijke budgetten	29	50	51	-1
Interreg projecten	500	191	113	78
Reserves	500	191	113	78
Economic Board Noord Nederland	43	0	0	0
OP Europa Pact Fryslan	0	808	235	573
Overlopende Passiva	43	808	235	573
Totaal baten	572	1.049	399	650
Saldo van lasten en baten	1.945	2.989	2.747	242

Beleidsveld 4.5 Toerisme en recreatie

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 4.5

In 2028 hebben Friese inwoners profijt van een slimme groei van het toerisme in onze provincie. Dat is de missie uit onze beleidsnota Gastvrij Fryslân 2028. Dit betekent dat wij inzetten op een gebalanceerde groei van recreatie en toerisme met een goede spreiding over de hele provincie, een verlenging van het seizoen en het aantrekken van nieuwe doelgroepen, zoals een versterking van de zakelijke markt en het inzetten op meer cultuurtoerisme (naast natuurlijk ook het blijven inzetten op bestaande doelgroepen als jonge gezinnen). Recreatie en toerisme moeten zo, naast economische ontwikkeling, bijdragen aan een prettige en gezonde woon- en leefomgeving, bijdragen aan het behoud van natuur- en cultuurerfgoed en leiden tot toekomstbestendige banen (people, planet, profit). Zo dragen recreatie en toerisme bij aan brede welvaart.

De afgelopen twee jaren stond de sector in het teken van de coronacrisis. Voor een deel van de toeristische sector in Fryslân betekende dit dat zij juist meer gasten uit eigen land hebben ontvangen. Een ander deel van de sector heeft echter grote omzetverliezen geleden door de beperkende coronamaatregelen en het wegvallen van buitenlandse bezoekers. Dit heeft ertoe geleid de provincie voor op de korte termijn maatregelen heeft getroffen om de sector te ondersteunen. Een voorbeeld hiervan is de subsidieregeling 'Verblijf en excursies' uit het herstelpakket 'No & Moarn II.' Voor 2022 ligt de focus met name weer op acties voor op de langere termijn, uitvoering van de opgaven die zijn vastgelegd in de beleidsnota 'Gastvrij Fryslân 2028' van april 2020, én het vasthouden en blijven interesseren van bezoekers die Fryslân juist dankzij de coronacrisis wisten te vinden. Echter, met de stijgende energielasten stijgen ook de zorgen voor de sector. Hierdoor kan het aanbod onder druk komen. Het doorvoeren van de prijsstijgingen zal ook invloed hebben op de bezoekers. Dit heeft zeker onze aandacht.

Stand van zaken gewenste resultaten

De bezoekersmonitor is in uitvoering en er is een plan van aanpak voor de bewoners- en bedrijvenmonitor

Beleid

Tijd

De basismonitor voor bezoekers, bedrijven en bewoners is eind 2022 gepubliceerd.

Geld

Er is vrijval bij dit resultaat, omdat het kernteam voor deze opgave niet het volledige jaar op volle sterkte was en niet alle voor 2022 geplande werkzaamheden uitgevoerd zijn (ondanks dat de basismonitors wel gepubliceerd zijn). Uitvoering van de werkzaamheden is waar mogelijk naar 2023 geschoven en in de begroting van 2023 opgenomen.

Samen met Innovatiepact Fryslân (IPF) starten we met de uitvoering van de (meerjarige) innovatieagenda

Beleid

Tijd

Geld

Samen met partners uit het onderwijs, ondernemers en overheid werken we aan de uitvoering van het uitvoeringsprogramma 'Toekomstbestendige Banen'
Beleid

Tijd

Geld

We beginnen met de uitvoering van het actieplan 'Gastvrij Fryslân circulair'
Beleid

Tijd

Geld

We delen de kennis afkomstig van monitoring met gemeenten en ondernemers, zodat zij goed geïnformeerd keuzes maken voor een vitaal, competitief en veerkrachtig bedrijf, (sub)sector of regio
Beleid

Tijd

De eerste versie van de monitor is eind december 2022 opgeleverd. Pas na oplevering van en communicatie over de basismonitor kan gestart worden met kennisdeling. Dit wordt in het eerste kwartaal van 2023 opgestart.

Geld

Er is vrijval op dit onderwerp, doordat communicatie en kennisdelen rondom de basismonitor nog niet heeft plaatsgevonden.

We leveren een bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Marrekrite Beleid

Tijd

Geld

We leveren een bijdrage aan en zijn (samen met ondernemers, branches, gemeenten, Ynbusiness, TAF) partner in de uitvoering van het Actieplan 'Vitale Logies Fryslân. Beleid

Tijd

Geld

We leveren een bijdrage aan en zijn (samen met ondernemers, regio's, terrein beherende organisaties, gemeenten, TAF) partner in de uitvoering van het programma Dagrecreatieve Netwerken

Beleid

Tijd

Geld

We leveren een bijdragen aan het vergroten van de veiligheid en verduurzaming op het water en we stellen een integrale gebruiksvisie van de Friese wateren op

Beleid

Tijd

De integrale gebruiksvisie verhoudt zich tot onder meer de BOVI/Blauwe drager (nu: toekomstvisie 'Fryslân Klimaatbestendig 2050+') en wordt in het eerste kwartaal 2023 afgerond

Geld

We vergroten de zichtbaarheid en beleefbaarheid van Fryslân als waterrecreatieve bestemming door (doelgroepen)onderzoek en communicatie & marketing

Beleid

Tijd

Geld

We verlenen een bijdrage aan Friesland Convention Partners voor de uitvoering van de meerjarige aanpak stimulering zakelijk toerisme

Beleid

Tijd

Geld

We verlenen een bijdrage aan IPF voor de Toerisme Alliantie Fryslân (TAF) als kennisplatform voor ondernemers gericht op innovatie en het stimuleren van het organiserend vermogen

Beleid

Tijd

Geld

We verlenen een meerjarige subsidie aan Merk Fryslân voor het verzorgen van de toeristische marketing. Cultuurtoerisme (met specifieke aandacht voor Arcadia) en de merken 'Friesland' en 'De Wadden' worden in deze marketing in de etalage gezet

Beleid

Tijd

Geld

We werken samen met Marrekrite, Wandelnet, Landschapsbeheer Fryslân en grondeigenaren aan een nieuwe subsidieregeling voor boerenlandpaden en kerkenpaden

Beleid

Tijd

Een gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden voor boerenlandpaden en kerkenpaden is in 2022 afgerond. In 2023 wordt een voorstel met vervolgstappen en adviezen op basis van de resultaten van dit onderzoek voorgelegd aan GS.

Geld

We werken verder aan het uitbreiden van het aantal bruggen dat wordt aangesloten op de tijdelijke huisvesting van de bedieningscentrale. Daarnaast realiseren we een definitieve centrale (zie ook programma 2.3)

Beleid

Tijd

Geld

Wij stellen voor drie beoogde icoonprojecten procesmiddelen beschikbaar voor de nadere uitvoering

Beleid

We hebben procesmiddelen beschikbaar gesteld voor Tjeukemeer, Fries museum (via No & Moarnpakket) en Feanetië.

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Slimme groei	Aantal icoonprojecten	3	3
	Zakelijke congressen in Fryslân	2	15
Toeristische data op orde	Bezoekersmonitor standaardiseren en in uitvoering met meerdere partijen.	3	4

Toelichting

Zakelijke congressen in Fryslân:

Na corona hebben er weer meer congressen plaatsgevonden dan verwacht.

Toeristische data op orde:

Er zijn vier basismonitoren (volgens gestandaardiseerde aanpak) opgeleverd.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	2.391	2.571	2.551	20
Tijdelijke budgetten	5.213	4.346	4.147	199
Reserves	3.512	581	221	361
Overlopende passiva	0	14	3	11
Totaal lasten	11.115	7.512	6.922	591
Baten				
Structurele budgetten	378	228	291	-63
Tijdelijke budgetten	36	0	0	0
Reserves	242	1.109	101	1.008
Overlopende passiva	0	14	3	11
Totaal baten	655	1.351	395	957
Saldo van lasten en baten	10.460	6.161	6.527	-366
Mutatie reserves	-2.373	443	-205	648

Mutatie tijdelijke budgetten	-25	-426	-401	-25
Resultaat van lasten en baten	8.061	6.178	5.921	257

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 257.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

Op de structurele budgetten is er een lagere last (vrijval) van € 20.000,-. Dit bedrag bestaat voornamelijk uit vrijval bij 'Data op Orde' (€ 47.000,-), omdat het kernteam voor deze opgave niet het volledige jaar op volle sterkte was en niet alle voor 2022 geplande werkzaamheden uitgevoerd zijn, ondanks dat de basismonitors wel gepubliceerd zijn. Daarnaast was er een kleine overbesteding van € 9.000,- bij Slimme Groei. Aan doorgeschoven BTW voor de Gemeenschappelijke Regeling Marrekrite is er juist € 18.000,- meer uitgegeven dan waar in de begroting rekening mee was gehouden.

Daarnaast is er op de structurele budgetten een hogere bate van € 63.000,-. Dit komt doordat de € 18.000,- extra doorgeschoven BTW voor de Gemeenschappelijke Regeling Marrekrite ook extra gedeclareerd is bij het BTW-compensatiefonds. Daarnaast betaalt Marrekrite cf. de afspraken een deel van het hoge eigen vermogen jaarlijks t/m 2025 uit aan de deelnemers. Wij hadden deze betaling in 2023 verwacht en begroot, maar hij is nog net in 2022 binnengekomen, wat € 44.000,- vrijval oplevert.

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten van € 199.000,- op de tijdelijke budgetten bestaan voor € 24.000,- uit het budget Investeringsagenda Oudega dat via de mutatie tijdelijke budgetten beschikbaar blijft voor besteding in 2023 en voor € 174.000,- uit vrijval op het budget Recreatie & Toerisme (Gastvrij Fryslân). Deze laatste is ontstaan door vertraging in een aantal kleinere projecten, door de latere oplevering van de visie waterrecreatie en de bijbehorende communicatieactiviteiten, doordat communicatie en kennisdelen rondom de basismonitor voor 'Data op orde' nog niet heeft plaatsgevonden en omdat een budget van € 60.000,- dat beschikbaar was gesteld voor ontwikkelingen rondom het Tsjûkemar in 2022 niet meer besteed is.

Reserves/mutatie reserves

De lagere last van € 361.000,- wordt vooral veroorzaakt door de bekleemde reserve voor de subsidie Actieplan vitale logiesaccommodaties. € 330.000,- schuift vanwege de regels rondom lastneming subsidies door naar 2023. Daarnaast is er voor het Interreg project Prowad Link € 30.000,- minder uitgegeven, omdat een aantal zaken anders, bijvoorbeeld digitaal, is uitgevoerd met lagere kosten.

De lagere bate van € 1.008.000,- bestaat voornamelijk uit een lagere inkomst van € 1.036.000,- dan begroot voor het beleefcentrum, omdat het bij het Waddenfonds ingediende afrekeningsverzoek niet meer in 2022 heeft geleid tot een betaling, o.a. doordat er nog gesproken wordt over prijscompensatie. In de paragraaf grote projecten wordt het project DNA verder toegelicht. En voor het Interreg-project Prowad Link is € 27.000,- meer ontvangen dan begroot, omdat we de kosten achteraf declareren en er naast een inkomst voor werk in 2021 ook al inkomsten voor werk in 2022 binnen zijn gekomen.

Overlopende Passiva

Dit betreft de specifieke uitkering C99 Vitale logiesaccommodaties. Van de van het Rijk ontvangen middelen ad. € 14.000,- is € 3.000,- uitgegeven. De overige € 11.000,- schuift zowel aan de lasten- als aan de batenkant door naar 2023.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Deelnemersbijdrage in GR de Marrekrite	742	739	757	-18
Slimme groei	934	997	1.006	-9
St Merk Fryslan	691	701	701	0
Toeristische data op orde	21	123	76	47
Voorlichting watersport	2	11	11	0
Structurele budgetten	2.391	2.571	2.551	20
Breed corona budget 2e pakket	275	350	349	0

Dagrecreatieve netwerken	353	500	535	-35
Fietsplatform	18	18	18	0
Friese Meren Project afronding diverse FMP	580	0	0	0
Merk Fryslan - Destinationmarketing	1.279	1.250	1.252	-2
Oostelijke poort merengebied	0	305	280	25
SEFF Stifting Elektrysk en Fossylfrij Farren Fryslan	60	0	0	0
Slimme groei	260	-4	-17	13
Toekomstbestendige banen	57	243	207	36
Toeristische data op orde	38	882	848	33
Vitale logiesaccommodaties	1.733	50	45	5
Vitale waterrecreatie	516	708	585	123
Wandelnet	44	44	44	0
Tijdelijke budgetten	5.213	4.346	4.147	199
De Nieuwe Afsluitdijk	53	134	133	1
Dekkingsreserve afschrijvingen	50	50	50	0
Gastvrij Fryslan: Ontwikkeling recreatie en cultuurtoerisme	-33	0	0	0
Interreg projecten	5	68	38	30
Investeringskader Waddengebied projecten	753	0	0	0
Inzet NUON Versterking samenwerking toeristische sector	6	0	0	0
Oostelijke poort merengebied	3.965	0	0	0
Vitale logiesaccommodaties	-1.287	330	0	330
Reserves	3.512	581	221	361
Vitale logiesaccommodaties	0	14	3	11
Overlopende Passiva	0	14	3	11
Totaal lasten	11.115	7.512	6.922	591
Baten				
Deelnemersbijdrage in GR de Marrekrite	378	228	291	-63
Structurele budgetten	378	228	291	-63
Friese Meren Project afronding diverse FMP	36	0	0	0
Tijdelijke budgetten	36	0	0	0
De Nieuwe Afsluitdijk	222	1.081	45	1.036
Interreg projecten	19	28	55	-27
Reserves	242	1.109	101	1.008
Vitale logiesaccommodaties	0	14	3	11
Overlopende Passiva	0	14	3	11
Totaal baten	655	1.351	395	957
Saldo van lasten en baten	10.460	6.161	6.527	-366

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	32.550	37.257	25.494	11.763
Totaal baten	3.164	3.853	2.329	1.524
Saldo van lasten en baten	29.386	33.404	23.164	10.240
Mutatie reserves	-2.900	-13.946	-10.474	-3.472
Resultaat van lasten en baten	26.486	19.458	12.691	6.768

Toelichting

De financiële toelichting op de vraag “wat heeft het programma gekost” is opgenomen bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Uitgebreide financiële tabel

Beleidsveld - bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
4.1 Innovatie en circulaire economie	7.771	9.169	6.226	2.943
4.2 Versterking (internationaal) ondernemerschap en vestigingsklimaat	694	7.625	1.749	5.876
4.3 Economische structuurversterking	10.454	8.913	7.452	1.461
4.4 Noordelijke/landelijke/Europese samenwerking en lobby	2.517	4.038	3.146	892
4.5 Toerisme en recreatie	11.115	7.512	6.922	591
Totaal lasten	32.550	37.257	25.494	11.763
Baten				
4.1 Innovatie en circulaire economie	632	1.453	1.536	-83
4.2 Versterking (internationaal) ondernemerschap en vestigingsklimaat	0	0	0	0
4.3 Economische structuurversterking	1.305	0	0	0
4.4 Noordelijke/landelijke/Europese samenwerking en lobby	572	1.049	399	650
4.5 Toerisme en recreatie	655	1.351	395	957
Totaal baten	3.164	3.853	2.329	1.524
Saldo van lasten en baten	29.386	33.404	23.164	10.240

Investeringsen

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2022
Onderhanden werken	52.336	2.970	2.842	52.464
Opgeleverde werken	0	0	0	0
Afgerekende werken	100	0	100	0
Totaal	52.436	2.970	2.942	52.464

Toelichting

Het betreft hier investeringen in het kader van versnelling Breedband en de Friese Ontwikkel Maatschappij. Verder 2 investeringen recreatie en toerisme (Friese Meren Project) Leeuwarden en Dongeradeel, betreft hier bijdragen in activa van derden.

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2022
R. NUON inzet Werkje foar Fryslan subsidie deel	5.143	-5.143	0	0
R. Gebiedsbudget	606	-606	0	0
R. Reserve verstrekte subsidies	11.473	-3.400	3.489	4.584
Totaal	17.222	-9.149	3.489	4.584

Toelichting

Reserve NUON inzet Werkje foar Fryslan subsidie deel

De reserve NUON inzet Wff betreft de investeringsagenda Drachten-Heerenveen. Per 1 januari 2022 is deze reserve opgeheven en omgezet naar een tijdelijk budget.

Reserve Gebiedsbudget

De reserve Gebiedsbudget betrof de middelen die gereserveerd waren voor alle toegekende en in de jaarplannen opgenomen projecten. Per 1 januari 2022 is deze reserve opgeheven en omgezet naar een tijdelijk budget.

Reserve verstrekte subsidies

Deze reserve is gevormd in verband met de subsidielastneming van subsidies boven het drempelbedrag van € 900.000,- en betreft de volgende projecten: RUG Campus Fryslân, Implementatie Internationale Friese Wattertechnologie sector, IVC Drachten, FACT fase 2 en Actieplan Vitale logiesaccommodaties.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2022
OP Topattractie Subs Toerisme Natuurlijk STINAF	333			333
OP Economic Board Noord Nederland		14		14
OP SPUK F11 MKB-deal Skillsbooster	398			398
OP SPUK C99 Vitale logiesaccommodaties	14		3	11
OP Europa Pact Fryslan		813	235	578
Totaal	745	827	238	1.335

Toelichting

OP Topattractie Subs Toerisme Natuurlijk STINAF

Op de regeling is al gedeeltelijk afgerekend met partners. Na volledige afrekening met partners wordt beoordeeld of de middelen kunnen vrijvallen.

OP Economic Board Noord Nederland

De OP is in 2019 opgericht voor de incidentele subsidie aan VNO-NCW als penvoerder van EBNN. De totale subsidie bedroeg € 300.000. De bijdrage van de provincies Groningen en Drenthe en de gemeente Leeuwarden bedroegen € 225.000. In 2020 zijn alle bijdragen ontvangen. In 2022 heeft de afrekening plaatsgevonden op de verstrekte subsidie. De lagere vaststelling heeft geleid tot een ontvangst van € 14.000 voor de provincie, die verantwoord is op de OP.

OP SPUK F11 MKB-deal Skillbooster

De OP is ingericht voor het project MKB-Skillbooster. Naast de reeds in 2020 ontvangen middelen van het Min. EZK, heeft de provincie in 2021 besloten om € 200.000 bij te dragen aan het project. MKB Skills Booster heeft als ambitie een versnelling te realiseren in de transitie naar een skills-based arbeidsmarkt. Door de introductie van een innovatieve competentietool, de MKB-Skillsbooster, kunnen MKB-ondernemers primair hun ondernemende vaardigheden en kennis opwaarderen.

OP SPUK C99 Vitale logiesaccommodaties

Alle Provincies hebben van het Ministerie BzK een bedrag overgemaakt gekregen om uitvoering te geven aan een afspraak gekoppeld aan de Landelijke Actieagenda Vakantieparken. In de actie-agenda is een actiepunten opgenomen waarbij gemeenten en provincies, ondersteund door het Rijk, een volgende stap zetten in de registratie van standplaatsen en verblijfsobjecten ten behoeve van recreatie (recreatie- en vakantiewoningen) in de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG). Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de registratie. Provincies zijn verantwoordelijk voor opdrachtverlening aan een externe partij die gemeenten ondersteunt. Het Rijk levert een financiële bijdrage in de vorm van cofinanciering. Dit is in Fryslân in 2022 in gang gezet en loopt door in 2023.

OP Europa Pact Fryslan (voorheen Friese Projectenmachine)

De provincie Fryslân, de achttien Friese gemeenten en de kennisinstellingen NHL Stenden Hogeschool, ROC Friesland College en ROC Friese Poort hebben besloten tot oprichting van Europa Pact Fryslan. Dit samenwerkingsverband heeft als doel de ontwikkeling van meer en betere projecten te bevorderen waarmee een beroep kan worden gedaan op Europese middelen, ter versterking van de brede welvaart in de regio Fryslân. Voor de FPM is een Samenwerkingsovereenkomst afgesloten waarin de afspraken zijn vastgelegd. De provincie Fryslân treedt op als penvoerder.

Beleidsprogramma 5: Mienskip

Portefeuillehouders

Gedeputeerden Friso Douwstra, Klaas Fokkinga, Sietske Poepjes, Douwe Hoogland en Avine Fokkens

Vastgestelde beleidsnotities

- Beleidsbrief Leefberens (september 2018)
- Beleidsbrief Grote Maatschappelijke Initiatieven (september 2020)
- Uitvoeringsagenda Wonen (april 2021)
- Plan van aanpak sociale leefbaarheid 2020-2023 (brief 11 juni 2020)
- Plan van aanpak blue zone (brief 10 juni 2020)
- Beliedsbrief Sport 2021-2024 Altyd priis (23 juni 2021)
- Beleidsnota Nij Poadium - Integraal beleid Kunst & Cultuur, Taal & Onderwijs en Erfgoed 2021-2024 (januari 2020)
- Thematische structuurvisie Grutsk op 'e Romte (maart 2014)
- Omgevingsvisie De Romte Diele (september 2020)
- Verordening Ruimte en Partiële Herziening Romte foar Sinne (februari 2015)
- Notitie Romte foar Sinne (februari 2015)
- Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer 2019-2023 (BFTK) (december 2018)
- De Taalskipper Frysk (november 2018)
- Startnotitie Regionale Samenwerking (november 2020)
- Kader Fries Sociaal Planbureau (januari 2021)
- Fiergeande sichtberens Frysk (maart 2021)
- Sichtberenskonvenant mei Ryk (april 2022)
- Iepen Mienskipsfûns (november 2019)

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij(en) levert een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staat in paragraaf 5 van deze begroting.

- Gemeenschappelijke Regeling Tresoar, Leeuwarden
- Thialf Onroerend Goed BV, Heerenveen

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen programma 5

Ons bestuursakkoord 'Lok op ien' staat in het teken van brede welvaart; alles wat de kwaliteit van leven in het hier en nu beïnvloedt en de mate waarin dat ten koste gaat van latere generaties of van mensen elders in de wereld. In het onderstaande begrotingsprogramma Mienskip is bij uitstek onze inzet op brede welvaart vastgelegd. Wij willen de dorpen en steden van Fryslân leefbaar en vitaal houden en streven naar een blijvend en goed toekomstperspectief voor de bewoners van die Friese steden en dorpen. Friezen waarderen de leefbaarheid met minstens een 8. Wij willen een bijdrage leveren om deze 8 minimaal te handhaven. De provincie zet er op in om de sterke sociale structuren, de sociale gelijkheid en de leefbaarheid verder te stimuleren, als bijdrage aan de brede welvaart die Fryslân kenmerkt. Dit doen wij zoveel mogelijk 'mei de mienskip', door aan te sluiten bij de initiatieven en wensen vanuit de dorpen en steden. Via ons sportbeleid stimuleren we daarnaast de Friese sporten, talentontwikkeling en faciliteren wij een topsportinfrastructuur in Fryslân.

Onze ambitie is een bloeiend, cultureel leven met de energie en het vermogen om Fryslân in beweging te blijven brengen. Deze ambitie willen we mee helpen realiseren via onze inspanningen op het terrein van

het vitaal Fries eigene, samengebald in ons beleid op het gebied van de Friese taal en meertaligheid, onderwijs, erfgoed en cultuur in Fryslân. Om zo voor nu én in de toekomst mensen en gemeenschappen met elkaar te verbinden, kennis en competenties te verbreden (21st century skills) en de leefbaarheid in de provincie, in de stad en op het platteland te vergroten.

2022 wordt een bijzonder jaar met de eerste triënnale na LF2018: Arcadia. Arcadia gaat over brede welvaart: hoe we onze omgeving beter kunnen doorgeven. Hoe kunnen we goede voorouders zijn en een toekomstbestendige erfenis nalaten? Om daar een antwoord op te vinden vraagt Arcadia kunstenaars om samen met de mienskip (de Friese gemeenschap) nieuwe perspectieven te schetsen voor een gezonde samenleving in een duurzame wereld.

In Fryslân spreekt nog zo'n kleine 70% van de inwoners Fries. Dat Friezen zich in hun eigen taal in de toekomst ook vanzelfsprekend kunnen uiten, willen we graag zo houden. Juist omdat een taal niet alleen een middel is om mee te kunnen communiceren, maar omdat het ook iets is waarmee je je diepste gevoelens, je gedachten, je creatieve hersenspinsels, je zijn vorm kunt geven. We voeren daartoe een actief taalbeleid, o.a. door het uitvoeren van onze wettelijke taken.

De afgelopen jaren heeft ook Fryslân met de beperkingen van de coronamaatregelen te maken gehad. Voor het komende jaar houden we hier ook rekening mee. Concreet brengen de coronamaatregelen beperkingen met zich mee in de uitvoering van ons beleid en projecten.

Pilot herijking Planning&Control-cyclus

In opdracht van de auditcommissie onderzoeken we hoe de Planning&Control-cyclus (P&C-cyclus) zo kan worden aangepast dat de koppeling tussen de beleidsnota's en de begrotingsteksten beter wordt gelegd en duidelijker wordt wat de maatschappelijke effecten zijn van het provinciale beleid. Het beleidsveld Cultuur (paragraaf 5.2a) is als pilot voor de nieuwe opzet aangewezen. Dit betekent dat de opzet voor beleidsveld 5.2 is gesplitst in 5.2a Cultuur (pilot) en 5.2b Erfgoed in de reguliere opzet. Het beleidsveld Cultuur (5.2a) heeft als pilot een andere opzet met de vragen:

Ambities

1. Wat zien we?
2. Wat willen we bereiken?
3. Wat gaan we daarvoor doen?
4. Wat mag het kosten?

Het begrotingsjaar 2022 gebruiken we als pilot. Op basis van de begrotingsbehandeling evalueren we deze opzet en volgt mogelijk het voorstel deze opzet uit te breiden naar de rest van de begrotingsprogramma's.

Stand van zaken gewenste resultaten

5.1 Leefomgeving

Beleid

Tijd

Geld

De financiële toelichting is opgenomen bij de afzonderlijke beleidsvelden.

**Pilot 5.2a Cultuur
Beleid**

Tijd

Geld

De financiële toelichting is opgenomen bij de afzonderlijke beleidsvelden.

**5.2b Erfgoed
Beleid**

Tijd

Geld

**5.3 Taal, media, onderwijs en letteren
Beleid**

Tijd

Geld

Beleidsveld 5.1 Leefomjouwing

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 5.1 Leefbaarheidsbeleid

Op dit moment waarderen Friezen de leefbaarheid in hun omgeving als hoog en wordt een brede welvaart ervaren. Onze ambitie is dit zo te houden. We willen dat initiatiefnemers in wijken en dorpen gesteund worden om nieuwe ontwikkelingen met vertrouwen in de eigen kracht tegemoet te treden en zich in te zetten voor toekomstbestendige wijken en dorpen. We willen initiatiefnemers de ruimte geven om zelf invulling te geven aan leefbaarheid. Daar waar nodig treden we op als kennismakelaar en facilitator of, als het algemeen belang daar om vraagt, als regisseur. Dat is wat we willen bereiken met ons beleid zoals vastgelegd in de beleidsbrief Leefberens met daarin de verschillende actielijnen.

De provincie Fryslân heeft te maken met demografische veranderingen. Er komen meer ouderen, minder jongeren en daarnaast krimpt de bevolking. Deze ontwikkelingen hebben gevolgen voor de leefbaarheid. Wij zien een rol voor onszelf om de effecten van deze ontwikkeling op de leefbaarheid in goede banen te leiden. We stemmen zowel met de regio's binnen de provincie, als met de andere krimpprovincies af om de demografische transitie te begeleiden.

We blijven aandacht houden voor de hoge waardering voor de ervaren leefbaarheid van onze inwoners. Daarnaast ambiëren wij een toekomstbestendig en bereikbaar voorzieningenniveau. Ook streven we naar een woningvoorraad van hoge kwaliteit die ook op toekomstige behoeften aansluit. Wij zien dit als een gedeelde opgave van maatschappelijke instanties, verenigingen, inwoners en overheden die in samenhang en in samenwerking moet worden opgepakt. Daarom zet de provincie in op samenwerken in een netwerk met medeoverheden, maatschappelijke partijen en het bedrijfsleven. Regionaal worden/ zijn er samen met gemeenten en Wetterskip uitvoerings-/gebiedsprogramma's ontwikkeld. De paragraaf Samenwerkingsverbanden bevat nadere informatie over de inhoud van de regionale samenwerking per regio en de regiodeals.

Stand van zaken gewenste resultaten

Aanvullend aan het Iepen Mienskipfûns kunnen in de regio's Noordoost en Noordwest initiatieven worden ondersteund vanuit het Budget Lokale Innovaties (BLI) en de LEADER-aanpak als onderdeel van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3)

Beleid

Tijd

Geld

In 2022 is in alle vijf regio's de bestuurlijke samenwerking operationeel en zoeken we daarbij de verbinding met de parallelle processen De Friese Aanpak en Bestuurlijk overleg Friese samenwerking van overheden

Beleid

Tijd

Geld

In 2022 stellen we het Transitiefonds fysieke leefomgeving open voor het onderdeel particuliere woningvoorraad

Beleid

Voor het onderdeel Wonen uit het Transitiefonds zijn er het afgelopen jaar voor drie dorpen ontwikkelingsperspectieven geschreven. Het gaat om de dorpen Blija, Engwierum en Gerkesklooster-Stroobos.

Tijd

Doordat er veel tijd besteed is aan planontwikkeling kunnen de projecten op basis van de gemaakte perspectieven pas vanaf 2023 uitgevoerd worden.

Geld

Vanuit de regeling het Iepen Mienskipfûns stimuleren wij initiatieven uit de Mienskip die inspelen op de leefbaarheid en 'iedereen doet mee'-gedachte. Daarbij worden meerdere doelen en opgaven bediend zoals bv. ontmoetingsplekken, landschap

Beleid

Tijd

Geld

**We delen en leveren kennis over (de gevolgen van) demografische veranderingen en leefbaarheid
Beleid**

Tijd

Geld

**We faciliteren gemeenten provincie breed om de DorpsOntwikkelMaatschapijen (DOMs) verder te
ontwikkelen. Op basis van deze kennis stimuleren we gemeenten in de hele provincie om via het
DOM-principe (clusters van) dorpen**

Beleid

Tijd

Er is bij de initiatiefnemers meer tijd nodig voor de planontwikkeling en het rondkrijgen van de
cofinanciering dan vooraf ingeschat.

Geld

Binnen de budgetten Nota Plattelandsbeleid en ANNO I was er rekening mee gehouden dat er nog een
subsidieverzoek voor € 270.000,- binnen zou komen rondom de DOM's uit het voormalige ANNO I
programma. Dit is uiteindelijk niet ingediend, waardoor hier vrijval ontstaat.

Wij faciliteren het Netwerk ondersteuning Mienskipsinitiatieven

Beleid

Tijd

In 2022 is het netwerk nog niet van start gegaan. Wel heeft GS het besluit genomen om voor het netwerk de regio-indeling van Streekwurk aan te houden. We hebben een kwartiermaker de opdracht gegeven om ons advies te geven over de uitwerking van de ondersteuningsstructuur voor mienskipinitiatieven door zowel met gemeenten als met maatschappelijke partners in gesprek te gaan. De uitrol start begin 2023 met een pilot in de regio's Zuidwest en de Wadden. Als deze succesvol is volgen de andere regio's.

Geld

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 5.1 Wonen

Een goede woning en een plezierige leefomgeving dragen bij aan de brede welvaart. Met de Uitvoeringsagenda Wonen 2021-2023 willen we werken aan een toekomstbestendige woningvoorraad en aantrekkelijke leefomgeving voor alle Friezen – nu en in de toekomst.

We willen goed voorbereid zijn op demografische ontwikkelingen. Eerst zal het aantal huishoudens in Fryslân nog groeien. Maar als er krimp van het aantal huishoudens komt, willen we voorkomen dat dorpen en wijken verloederen.

Vanuit onze wettelijke rol maken we meerjarige woningbouwafspraken met gemeenten in regioverband en zien we toe op een goede ruimtelijke inpassing van nieuwbouw. Daarnaast willen we ook anderen, waaronder gemeenten, stimuleren en faciliteren om nieuwbouw te versnellen en om te werken aan een toekomstbestendige woningvoorraad. Een woningvoorraad die energiezuinig is, passend is voor de vergrijzende bevolking en ruimte biedt aan starters.

We willen bijdragen aan zorgvuldig ruimtegebruik. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat er een goede herbestemming komt van leegstaande gebouwen en flexibele huisvesting voor tijdelijke vraag.

Stand van zaken gewenste resultaten

Op grond van de Huisvestingswet 2014 houden wij toezicht op 14 Friese gemeenten met een wettelijke taakstelling op de huisvesting van statushouders/verblijfsgerechtigden

Beleid

Tijd

Geld

Ruimtelijke woningbouwplannen worden versneld door de “Regeling flexibele inzet woningbouw”

Naar aanleiding van de enquête onder de gemeenten naar een Impulsteam om de woningbouw te versnellen is onderzoek gedaan naar de inzet van de resterende Rijksmiddelen (SPUK) voor een Fries versnellingssteam. Provinciale Staten zijn hierover geïnformeerd.

Tijd

Geld

Samen met de woonpartners zetten we een Friese woningbouwmonitor op Beleid

In het kader van de bestuurlijke afspraken met het Rijk zijn de projecten en locaties geïnventariseerd. De door gemeenten verstrekte informatie is verwerkt in de planmonitor. De informatie is nog onvoldoende compleet om een goed beeld voor heel Fryslân te genereren.

Tijd

In het kader van de bestuurlijke afspraken met het Rijk zijn de projecten en locaties geïnventariseerd. De door gemeenten verstrekte informatie is verwerkt in de planmonitor. De informatie is nog onvoldoende compleet om een goed beeld voor heel Fryslân te genereren. We streven er naar om 1 juli 2023 de planmonitor volledig te hebben, maar zijn hiervoor afhankelijk van de gemeenten die de informatie moeten aanvullen en controleren. Als provincie hebben we ondersteuning aangeboden maar niet iedere gemeente heeft hiervan gebruik gemaakt.

Geld

De monitoring wonen is goedkoper uitgevallen en vanuit de proceskosten WRO-zaken hoefden er minder adviesaanvragen en rechtszaken bekostigd te worden.

We stimuleren zorgvuldig ruimtegebruik door optimale benutting van woningbouw mogelijkheden in bestaand bebouwd gebied, door herbestemming, tijdelijke woonvormen, herstructurering, sloop (eventueel met vervangende nieuwbouw) en transformatie Beleid

In 2022 is de *Subsidieregeling herbestemmen bestaande gebouwen naar zelfstandige woonruimte Fryslân* opgesteld. We hebben ook de mogelijkheid geboden om een bijdrage van de provincie te vragen

voor de herbestemming van karakteristieke boerderijen en voor herbestemming tot tijdelijke woonvormen. Hier is geen gebruik van gemaakt.

Tijd

Geld

We voeren onderzoek uit de naar de investeringsopgave die er ligt om te komen tot een toekomstbestendige woningvoorraad

Beleid

Tijd

We hebben een inventariserend onderzoek laten uitvoeren naar een mogelijke opzet en aanpak van een verdiepend onderzoek. Dit onderzoek wordt in het tweede kwartaal van 2023 aan Provinciale Staten toegestuurd. In 2023 wordt door DataFryslân samen met de provincie, gemeenten en andere betrokken een verdiepend onderzoek uitgevoerd.

Geld

We volgen de demografische ontwikkelingen en onderzoeken de effecten van de coronapandemie en de druk op de woningmarkt in de Randstad

Beleid

De nieuwe prognoses woningbehoefte worden begin 2023 afgerond.

Tijd

De nieuwe prognoses worden begin 2023 afgerond. Deze worden met Provinciale Staten gedeeld.

Geld

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 5.1 Sociaal beleid

De provincie zet er op in om de sterke sociale structuren, de sociale gelijkheid en de leefbaarheid verder te stimuleren, als bijdrage aan de brede welvaart die Fryslân nastreeft. De rol van de provincie in het sociale domein is met de decentralisatie naar gemeenten (WMO, Jeugdzorg) aanmerkelijk veranderd. De provincie speelt een faciliterende rol. We brengen partijen bij elkaar en faciliteren overleg, zoals bijvoorbeeld in de bestuurstafel Seker en Sûn. Daar brengen we in beeld welke actuele en toekomstige vraagstukken er zijn op het gebied van zorg en welzijn en welke provinciale programma's hier een antwoord op bieden. Op basis van gesignaleerde witte vlekken brengen we partijen bij elkaar om nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Daarnaast spelen we een stimulerende rol op het gebied van preventie, inclusie en het bestrijden van discriminatie en eenzaamheid. Door middel van projectsubsidies en het fonds 'Lok op ien' zorgen wij dat er projecten uitgevoerd worden op dit terrein.

Samen met inwoners en ondernemers verkennen we de mogelijkheden of elementen uit de zogenaamde 'Blue zones' (gebieden waarvan de bevolking een specifieke levensstijl en leefomgeving deelt en waar de mensen meetbaar langer leven) toe te passen zijn in Fryslân. Daarbij onderzoeken we welke elementen uit de in de provincie ontstane bloeizones behulpzaam zijn bij het oplossen van gesignaleerde knelpunten als ongezonde leefstijl, onvrede over sociale relaties, een toename aan chronische aandoeningen en een toename in het aantal huisartsenbezoeken. Het door de provincie gefinancierde project Bloeizone Fryslân is onlosmakelijk verbonden met de Friese Preventie Aanpak, waarin GGD, gemeenten, zorgaanbieders, zorgverzekeraar, welzijnsorganisaties en kennisinstituten samenwerken om de stijging van leefstijl gerelateerde ziektes onder de Friese bevolking tegen te gaan en te zorgen dat Friese burgers gezond oud kunnen worden. In het kader van deze aanpak wordt er provinciebreed ingezet op preventie, wordt er geleerd van successen en wordt er gezamenlijk gezocht naar oplossingen voor knelpunten zoals het ontwikkelen van integraal preventiebeleid en het oplossen van knelpunten in de financiering van preventie. De provincie trekt samen met bovengenoemde partijen in deze Friese Preventie Aanpak op, om te investeren in de leefbaarheid en brede welvaart van de inwoners van Fryslân.

Tot slot spelen we in op maatschappelijke urgenties en de actualiteit, zoals de gevolgen van de Coronacrisis. Vanuit sociaal beleid geven we invulling aan een aantal onderwerpen uit het tweede herstellepakket No en Moarn. We zetten in op het versterken van sociale cohesie, het tegen gaan van eenzaamheid en bouwen aan ons bestuurlijke netwerk en aan stevige vrijwilligersstructuren.

Stand van zaken gewenste resultaten

In de Stellingwerven gaan we samen met de beide gemeenten door met het project 'Aandachtsgebieden Stellingwerven' (2014-2023). We subsidiëren nieuwe deelprojecten die gericht zijn op een daling van de werkloosheid, een stijging van het gemiddelde
Beleid

Tijd

Geld

Via het aanjaagplan 'Bloeizone Fryslân' willen we zoveel mogelijk bloeizones in Fryslân (laten) ontstaan en deze steeds breder laten floreren

Beleid

Tijd

Geld

We bieden maatschappelijke organisaties de mogelijkheid om op projectbasis een bijdrage te leveren aan het verminderen van eenzaamheid

Beleid

Tijd

Geld

We maken de uitvoering van het project 'Sûnens en Mienskip/ Fryslân gaat voor de 10' mogelijk. Dit project richt zich op maatschappelijke thema's als gezondheid, participatie, inclusie en het tegengaan van discriminatie

Beleid

Tijd

Geld

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 5.1 Sportbeleid

Ons sportbeleid is vastgelegd in de Beleidsbrief Sport 2021-2024: Altyd Priis, en omvat Friese sporten, breedtesport, talentontwikkeling en topsport. We willen bereiken dat ieder die dat wil de mogelijkheid heeft om te gaan bewegen en te sporten. We streven een veilig sportklimaat na: ongeacht opvattingen en afkomst moet iedereen zich welkom voelen om mee te doen met sporten/bewegen, al of niet in verenigingsvorm.

We willen Fryske Sporten op de kaart blijven zetten, en laten de Friese jeugd via het project 'Fryske Sport yn dyn Klasse' kennismaken met de vier officiële Fryske Sporten (keatsen, fierljeppen, Frysk damjen en skûtsjesile) en veel andere sporten die in Fryslân mogelijk zijn. Het (school)schaatsen wordt extra ondersteund via het project 'IIs foar Fryslân' van Sport Fryslân.

De breedtesport stimuleren we door middel van het kennis- en expertisecentrum Sport Fryslân en het subsidiëren van (grootschalige) sportevenementen. We willen Fryslân promoten als (inter)nationale sportprovincie, met over enige jaren als mogelijk resultaat de start van een internationaal sportevenement in Fryslân, zoals de Giro d'Italia.

Via een samenwerking met Sport Fryslân wordt stevig ingezet op een veilig sportklimaat (inclusie): iedereen in Fryslân moet zich welkom en veilig voelen om te gaan sporten en bewegen, van de recreant tot de talentvolle sporter op topsportniveau. Hiervoor wordt een provinciaal fonds inclusie sport in het leven geroepen, waarbij ingezet wordt op het stimuleren van een brede toegankelijkheid van sporten. Ook betaalbaarheid van sporten krijgt, via Sport Fryslân, onze aandacht.

Daarnaast leveren we vanuit de investeringsagenda Drachten-Heerenveen een bijdrage aan de nieuwbouw van zwembad De Welle in Drachten. Dat zwembad heeft een belangrijke functie als regionale voorziening voor zwemlessen, leerling zwemmen, zwemverenigingen en recreatie in de noordelijke regio, in de breedtevoorziening, maar ook voor topsportbeoefening als regionaal trainingscentrum met 50 meter bad.

Onze inspanningen op het gebied van talentontwikkeling en topsport staan met name in relatie tot Thialf, Topsport Noord en het Team NL Center Noord (voorheen CTO). Voor onze inzet rond Thialf verwijzen we naar de paragraaf Grote Projecten.

Stand van zaken gewenste resultaten

Via het project IIs for Fryslân' van Sport Fryslân ondersteunen we het schoolschaatsen Beleid

Tijd

Geld

**We bevorderen het bestaan en de beoefening van Fryske cultuursporten door Friese sportbonden te subsidiëren en de Friese sporten in het onderwijs te verankeren via het project Fryske sport yn dyn Klasse
Beleid**

Tijd

Geld

**We leveren een bijdrage aan de nieuwbouw van zwembad De Welle in Drachten
Beleid**

Tijd

De bijdrage is als subsidie verleend. Inhoudelijk is door toegenomen bouwkosten en vertraging met de aanbesteding in februari 2023 door de gemeenteraad van Smallingerland een besluit genomen aangaande de hoogte van de investering en het nieuwe tijdsplan voor de bouw van het nieuwe Zwembad De Welle.

Geld

**We reiken de oeverprijs voor Sport uit
Beleid**

Tijd

Prijs wordt om logistieke redenen op een later tijdstip uitgereikt.

Geld

We stellen twee fondsen in om innovatie en inclusiviteit in de sport in Fryslân te bevorderen: het Fonds Inclusiviteit Sport en het Innovatiefonds Sport. Beide fondsen worden opengesteld voor allerlei initiatieven vanuit de Mienskip

Beleid

Het Innovatiefonds is dit jaar anders vormgegeven, namelijk via het project 'Fryslân yn Beweging'. Met dit project worden vraag en aanbod van breedtesport in Fryslân door middel van een digitale omgeving bij elkaar gebracht. Het betreft een vernieuwende en innoverende app waarbij het sportaanbod voor de inwoners in Fryslân inzichtelijk wordt gemaakt en de stap om te gaan sporten wordt verkleind. Het opgerichte inclusiviteitsfonds is positief ontvangen en inmiddels zijn er 10 aanvragen ingediend.

Tijd

Geld

We zetten in op het binnenhalen van internationale sportevenementen

Beleid

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren leefbaarheidsbeleid

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Delen van kennis	Masterclasses	4	9
Delen van kennis/inspireren	Dreamsessies	2	4

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Ondersteunen initiatieven vanuit de Mienskip	Aantal gehonoreerde projecten via IMF (doelwaarde cumulatief vanaf 2019)	640	770
Methodiekontwikkeling Transitiefonds particuliere woningvoorraad	Methodiek lokale woningmarkt 'Groei Kwaliteit en Krimp (GKK)' is ontwikkeld in een aantal pilotdorpen	3	3
Ondersteunen initiatieven vanuit de Mienskip	Aantal nieuwe DOM's	10	9
Regionale samenwerking	Aantal regio's bestuurlijke regionale samenwerking	5	5

Toelichting leefbaarheidsbeleid

Masterclasses en Dreamsessies

In 2022 hebben wij gekozen voor een nieuwe formule om kennis te delen over demografische ontwikkelingen, namelijk via het concept Takomstbyld en Takomstmuzyk. De term 'masterclasses' passen we niet meer toe. We hebben in totaal 5 regionale en 4 brede kennissessies georganiseerd. Daarnaast hebben we in 4 regio's dreamsessies met jongeren, onderwijs en bedrijfsleven georganiseerd en 1 provinciebrede bijeenkomst over samenwerking in onderwijs en kinderopvang.

Aantal nieuwe Dorpsontwikkelingsmaatschappijen (DOM's)

We hadden het aantal te realiseren nieuwe DOM's iets te ambitieus geraamd. Wel hebben we vorig jaar met twaalf dorpen gesprekken gevoerd die de intentie hebben om een DOM in het leven te roepen. Derhalve verwachten we dat het aantal DOM's in de komende jaren zal toenemen.

Prestatie-indicatoren wonen

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Procedures gemeentelijke plannen	Adviezen, zienswijzen, reactieve zienswijzen	Binnen de wettelijke termijnen	100%
Woningbouwafspraken	Informatievoorziening bevolking en huishoudensprognoses Actualisering regionale woningbouwafspraken	Actueel overzicht in digitaal dashboard. Indien nodig herijkte woningbouwafspraken	90% 2 herijkte afspraken
Meerjarige woonagenda's waarin	Aantal woonagenda's gemaakt met gemeenten in regionaal verband over	1 woonagenda	0

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
we integrale afspraken maken	wonen, energie, zorg en leefbaarheid		
Regeling herbestemming en sloop	Aantal projecten/woningen	23 projecten of 150 woningen	Beschikt in 2022: 24 projecten (in totaal 118 woningen).
Versnellen gemeentelijke woonplannen	Inzet flexpoolregeling	10 aanvragen honoreren	14 (regeling is niet opnieuw opengesteld)
Onderzoek naar toekomstbestendige woningvoorraad	Onderzoek uitgevoerd	Inzichtelijk gemaakt wat de investeringsopgave is	50% uitgevoerd.

Toelichting wonen

Woningbouwafspraken:

De afspraken met de regio Zuidoost en de gemeente Leeuwarden zijn geactualiseerd. Het dashboard wordt begin 2023 geactualiseerd, dit is op dit moment een 90% versie.

Woonagenda's:

Deze worden vervangen door de regionale woondeals. Deze worden met alle regio's en de gemeenten Leeuwarden en de Waddengemeenten gemaakt.

Regeling herbestemming:

In 2023 moet nog een besluit worden genomen over 19 projecten met in totaal 64 woningen.

Versnellen gemeentelijke woningbouwplannen, inzet Flexpool:

Deze regeling is in 2021 open geweest. In 2022 zijn er 14 subsidies uit beschikt. De regeling is niet opnieuw open gegaan. Naar aanleiding van de enquête onder de gemeenten naar een Impulsteam om de woningbouw te versnellen is onderzoek gedaan naar de inzet van de resterende Rijksmiddelen (SPUK) voor een Fries versnellingssteam (Flexpool). Provinciale Staten zijn hierover geïnformeerd.

Onderzoek Toekomstbestendigheid woningvoorraad

In 2022 is samen met gemeenten een eerste inventarisatie gemaakt van de wijze waarop de herstructureringsopgave in Fryslân in beeld kan worden gebracht. Een tweede onderzoek is opgestart. In 2023 wordt inzichtelijk gemaakt hoe groot de investeringsopgave is.

Prestatie-indicatoren sociaal beleid

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Sociale leefbaarheid	Aantal gehonoreerde projecten Fonds Lok op ien in 2022	9	5

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
	Aantal Friese burgers dat bereikt wordt met het project 'Sûnens en Mienskip/ Fryslân gaat voor de 10' in 2022	1.500	1.648
Blue zone – Bloeizone Fryslân	Aantal gemeenten met lokaal initiatief voor een Bloeizone	13	12
Aandachtsgebieden Stellingwerven	Aantal projecten daling werkloosheid, stijging inkomens- en participatiegraad	9	9

Toelichting sociaal beleid

Sociale leefbaarheid:

Fûns Lok op Ien: vijf projecten gehonoreerd vanuit Fûns Lok op Ien. Daarnaast zes andere Friese projecten financieel gesteund vanuit Kansfonds zonder bijdrage vanuit de provincie.

Bloeizone Fryslân:

In totaal zijn er in het bloeizone project 21 bloeizone initiatieven tot ontwikkeling gekomen (van gevorderd tot beginnend). De overall doelstelling van het project is 15 bloeizoneinitiatieven en is dus ruimschoots behaald. Deze 21 initiatieven zijn verdeeld over 12 gemeenten. In 3 van de 6 overige gemeenten staat het thema bloeizones op de agenda binnen de gemeente en is de verwachting dat door deze gemeenten ook in de bloeizone beweging geïnvesteerd gaat worden.

Aandachtsgebieden Stellingwerven:

In Ooststellingwerf worden vijf projecten uitgevoerd, waarvan één in Haulerwijk. In Weststellingwerf worden vier projecten uitgevoerd. De gemeenten hebben daarvoor voor vier jaar subsidie ontvangen. De projecten die zich richten op verbetering van de fysieke leefomgeving en op sociale cohesie, verlopen naar wens/behoren.

Prestatie-indicatoren sportbeleid

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Fryske Sporten	Aantal scholen dat gebruik maakt van het aanbod van 'Fryske Sport in dyn Klasse'	Minimaal 100	124
Breedtesport/ inclusiviteit	Aantal projecten via Sport Fryslân en Tûmba bij sportverenigingen etc. gericht op inclusie	10	10
Breedtesport/ schoolschaatsen	Aantal scholen dat gebruik maakt van mogelijkheid schoolschaatsen	Minimaal 50	177
Topsportevenement	Aantal (lobby)gesprekken tbv internationaal (wieler) topsportevenement	4	12

Toelichting sportbeleid

Fryske Sporten:

Van het aantal scholen dat gebruik maakt van het aanbod Fryske Sport yn dyn klasse (124) hebben 26 scholen een bezoek gehad van een Fryske sporttopper. In totaal zijn 121 clinics gegeven waar 2.995 leerlingen aan hebben deelgenomen.

Breedtesport/ inclusiviteit:

Sport Fryslân heeft in samenwerking met Tûmba 10 sportverenigingen geholpen op het gebied van inclusie en geparticipeerd in verschillende bijeenkomsten op het gebied van inclusie.

Breedtesport/ schoolschaatsen:

Aan het schoolschaatsen hebben 8.750 leerlingen van 177 scholen deelgenomen.

Topsportevenement:

Het lobby traject voor het binnenhalen van een groot internationaal (wieler) topsportevenement verloopt positief.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	3.600	3.827	3.709	117
Tijdelijke budgetten	17.608	11.906	9.659	2.247
Reserves	-5.698	4.694	1.253	3.441
Overlopende passiva	92	670	550	120
Totaal lasten	15.602	21.097	15.171	5.926
Baten				
Structurele budgetten	0	0	-7	7
Tijdelijke budgetten	1.368	1.032	1.076	-44
Reserves	150	201	217	-16
Overlopende passiva	92	670	550	120
Totaal baten	1.610	1.903	1.835	68
Saldo van lasten en baten	13.991	19.194	13.336	5.858
Mutatie reserves	5.848	-3.880	-423	-3.457
Mutatie tijdelijke budgetten	-7.688	-2.469	-516	-1.953
Mutatie structurele budgetten	-73	-25	-53	29
Resultaat van lasten en baten	12.078	12.821	12.344	477

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 477.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De lagere last van € 117.000,- wordt voor -/ - € 29.000,- veroorzaakt door de subsidielastneming voor Us Keatstakomst. Cf. de regelgeving is de bekleemde reserve in 2022 gevormd (projectsubsidie), terwijl er in de begroting rekening was gehouden met verspreiding van de last over 2022 t/m 2024 (boekjaarsubsidie). Via de mutatie structurele budgetten zijn de benodigde middelen uit volgende jaren naar voren gehaald.

De overige € 146.000,- betreft € 92.000,- vrijval proceskosten WRO-zaken en € 54.000,- vrijval proceskosten Wonen. Dat zijn zogenoemde vraaggestuurde budgetten: er is vrijval omdat minder adviesaanvragen zijn gedaan en rechtszaken zijn gevoerd dan begroot. Daarnaast is een deel geormerkt voor de monitoring wonen, dat goedkoper uitgevallen is.

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten van € 2.247.000,- en de hogere baten van € 44.000,- op de tijdelijke budgetten bestaan voor € 1.923.000,- uit de subsidieplafonds van het IMF, Dorpsontwikkelingsmaatschappijen (DOM's),

Retailregeling en de Herbestemmingsregeling die via de mutatie tijdelijke budgetten naar 2023 overgebracht worden, omdat de aanvragen onder deze regelingen nog afgehandeld moeten worden in 2023.

Daarnaast schuiven we via de reserve tijdelijke budgetten voor ANNO III € 39.000,- aan de batenkant en € 58.000,- aan de lastenkant door naar 2023. De hogere baten zijn ontstaan door niet geraamde bijdragen van gemeenten aan het ANNO-congres. De lagere lasten zijn ontstaan doordat er minder organisatiekosten nodig bleken dan vooraf ingeschat. Aan ANNO III ligt een samenwerkingsovereenkomst met derden ten grondslag. Voor het Gebiedsbudget zijn in 2022 € 65.000,- meer kosten gemaakt, omdat projecten die voor 2023 beoogd waren in 2022 al een start hebben gemaakt. En voor monitoring aandachtsgebieden is er € 6.000,- meer uitgegeven, vanwege werkzaamheden die voor 2023 gepland stonden en al in 2022 uitgevoerd zijn. Deze bedragen worden via de reserve tijdelijke budgetten met het beschikbare budget in 2023 verrekend.

De resterende € 336.000,- betreft € 216.000 vrijval Nota Plattelandsbeleid en € 65.000,- ANNO I, omdat er bij beide budgetten rekening gehouden was met een subsidieverzoek dat uiteindelijk niet ingediend is. Daarnaast betreft het € 20.000,- vrijval op het voormalige Kansenfonds en € 15.000,- bij Demografische veranderingen, vanwege subsidieafrekeningen die lager uitgevallen zijn. En € 6.000,- overschrijding bij Monitoring aandachtsgebieden En € 20.000,- vrijval op de Proceskosten Streekwurk, omdat de kosten voor externe vergader- en verblijffaciliteiten, kantoorartikelen en -inrichting etc. wat lager zijn uitgevallen dan begroot.

Reserves

Dit betreft de bekleemde reserves voor de subsidies Sud Ie en De Welle. € 3,2 mln. schuift vanwege de regels rondom lastneming subsidies van 2023 door naar 2022. Daarnaast betreft dit de reserve POP3-cofinanciering (maatregel Leader). Hiervan schuift € 200.000,- naar 2023, omdat dit beschikbaar moet blijven als cofinanciering voor de afrekeningen door RVO.

Overlopende Passiva

Dit betreft de middelen die wij van RVO ontvangen voor de uitvoering van Leader. Wij krijgen deze kosten achteraf vergoed. Daarnaast zijn dit de specifieke uitkeringen C10 Open Poen en C41 Flexibele inzet woningbouw.

Uitgebreide financiële tabel

GS budgetautorisatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Bevrijdingsfestival	0	45	45	0
Centrum topsport en onderwijs Heerenveen	305	309	309	0
Fries Sociaal Planbureau	1.587	1.611	1.611	0
Fries sportgala & sportprijzen	17	17	17	0
Friese sporten	139	135	135	0
Friese sporten Koninklijke Nederlandse Kaatsbond	48	49	48	0
Friese sporten Watersportvereniging Sneek Sneek-week	0	5	5	0
Friesland College CIOS	26	27	27	0
Grootschalige sportevenementen	97	131	160	-29
Monitoring wonen en woningbouwontwikkeling	38	57	3	54
St Doarpswurk	646	656	656	0
Steunfunctie instelling St Sport Friesland	634	643	643	0
Topsport Noord	27	28	28	0
WRO zaken inclusief windenergie	35	113	22	92
Structurele budgetten	3.600	3.827	3.709	117
Agenda Netwerk Noordoost Fryslan	178	152	29	123
Bluezone	50	34	34	0
Breed corona budget 2e pakket	484	401	398	3
Breedtesport	0	130	130	0
Cofinanciering rijksregeling volkshuisvestingsfonds	0	750	750	0
Demografische veranderingen in Fryslan KRIMP	256	309	299	10
Fase 2 gebiedsontwikkeling Centrale As	290	0	0	0
Friese Meren Project projecten	0	0	0	0

Friese retailaanpak	270	367	44	322
Gebiedsbudget	0	60	126	-66
Herbestemming gebouwen	0	1.111	363	748
Holwerd aan Zee	260	700	700	0
Huisartsenregeling	330	0	0	0
Iepen Mienskipfunts 2016-2019	-247	-139	1	-140
Iepen Mienskipfunts Fryslan Grote maatschappelijke initiatieven	505	1.318	992	326
Iepen Mienskipfunts Fryslan Kleine maatschappelijke initiatieven	843	861	905	-44
Iepen Mienskipfunts Fryslan Middel maatschappelijke initiatieven	1.430	1.928	1.912	16
Iepen Mienskipfunts Fryslan Prijzengeld	43	28	26	2
Iepen Mienskipfunts Fryslan proceskosten	71	175	156	19
Kansenfonds	-18	122	102	20
Kennisnetwerk Krimp Noord Nederland KKNN	70	0	0	0
Monitoring aandachtsgebieden	410	4	10	-6
Netwerk duurzame dorpen	0	100	100	0
Nota Plattelandsbeleid	102	273	58	216
Procesgelden DOM's	71	680	233	447
Proceskosten Streekwurk	130	208	188	20
Regiodeal	1.646	969	969	1
Schoolschaatsen	0	500	500	0
Sociaal Beleid	80	0	0	0
Sociale leefbaarheid	200	100	100	0
Sport algemeen	-8	0	0	0
Stimuleren flexwonen	0	225	0	225
Transitiefonds leefbare fysieke omgeving	45	0	0	0
Vorbereiding rondje Lauwersmeer	117	540	533	7
Zwembad De Welle	10.000	0	0	0
Tijdelijke budgetten	17.608	11.906	9.659	2.247
Agenda Netwerk Noordoost Fryslan	797	1.228	0	1.228
European sport for all games	0	8	0	8
Kansen in Kernen	1.216	0	0	0
Leader/POP 3	290	1.458	1.253	205
Zwembad De Welle	-8.000	2.000	0	2.000
Reserves	-5.698	4.694	1.253	3.441
Flexibele inzet woningbouw	0	250	250	0
Leader/POP 3	83	176	55	120
Pilot innovatiebudget Open Poen	9	245	245	0
Overlopende Passiva	92	670	550	120
Totaal lasten	15.602	21.097	15.171	5.926
Baten				
Friesland College CIOS	0	0	-7	7
Structurele budgetten	0	0	-7	7
Agenda Netwerk Noordoost Fryslan	188	168	207	-39
Demografische veranderingen in Fryslan KRIMP	8	0	5	-5
Gebiedsbudget	0	60	60	0
Iepen Mienskipfunts 2016-2019	13	20	20	0
Iepen Mienskipfunts Fryslan proceskosten	0	25	25	0
Proceskosten Streekwurk	0	108	108	0
Vorbereiding rondje Lauwersmeer	160	150	150	0
Zwembad De Welle	1.000	500	500	0
Tijdelijke budgetten	1.368	1.032	1.076	-44
Leader/POP 3	150	201	217	-16
Reserves	150	201	217	-16
Flexibele inzet woningbouw	0	250	250	0

Leader/POP 3	83	176	55	120
Pilot innovatiebudget Open Poen	9	245	245	0
Overlopende Passiva	92	670	550	120
Totaal baten	1.610	1.903	1.835	68
Saldo van lasten en baten	13.991	19.194	13.336	5.858

Beleidsveld 5.2a Cultuur

Pilot

Vanwege de pilot voor een andere opzet van de P&C-cyclus heeft onderstaand beleidsveld Cultuur een afwijkende opzet ten opzichte van de rest van de begroting en dus ook in dit jaarverslag. In dit beleidsveld wordt verwezen naar de ambities 1, 2, 3 en 6 uit de integrale beleidsnota Nij Poadium voor het cultuur-, taal- en erfgoedbeleid.

De ambitie 4 (Taal&identiteit) is verwerkt in beleidsveld 5.3. De ambitie 5 (Ferhaal fan Fryslân) komt aan de orde in beleidsveld 5.2b Erfgoed.

Wat zien we / wat willen we bereiken

Het onderdeel 'Wat zien we' is nieuw in het beleidsveld. In de begroting is hier de context van het beleidsveld verder uitgewerkt, gaan we in op de rol van provincie, etc. In het beleidsveld staan ook doelindicatoren, die we nu ook in de jaarstukken opnemen.

De financiële tabel verderop in dit beleidsveld is opgebouwd aan de hand van de ambities en verschilt daarmee van de financiële tabellen in de andere beleidsvelden.

Doel-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
Ambitie 1	Aantal culturele producties in het kader van Arcadia 2022	2 grote producties en 5 middelgrote producties	3 grote producties en 10 middelgrote producties
	Aantal cultuurtoeristen voor Arcadia	300.000 bezoeken	800.000 bezoeken
Ambitie 2	De professionele kwaliteit van makers en instellingen.	Vergroot t.o.v. 2020	gerealiseerd
	Het aantal aanvragen naar discipline.	Een pluriform aanbod waarbij verschillende disciplines aanvragen doen	gerealiseerd
Ambitie 3	Ontwikkeling percentage basisscholen verbonden aan KEK3	98% in 2024	Op koers, nu 72%
	Ontwikkeling percentage leerkrachten dat heeft deelgenomen aan deskundigheidsbevordering via KEK3	Minimaal 90%	gerealiseerd
	Ontwikkeling percentage deelnemende scholen dat zich inzet voor verbinding tussen cultuur en taalonderwijs	Minimaal 50%	gerealiseerd
Ambitie 6	Ontwikkeling aanbod kunstinfrastructuur naar disciplines	Minimaal 5 disciplines	gerealiseerd

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
	Aantal kunstinstellingen die een educatief programma aan bieden	Minimaal 10 instellingen	gerealiseerd

Wat wilden we bereiken?

Ambitie 1 - Grut en Grutsk LF2028 – Arcadia

Arcadia is in bezoeken en aantal producties succesvoller geweest dan vooraf gedacht. Producties als Bosk en Het Verdriet van de Zuiderzee maken aansprekende connecties tussen kunst, mienskip en de maatschappelijke opgaven.

Stand van zaken gewenste resultaten

LF 2028 brengt in 2022 de eerste editie van de triënnale Arcadia

Beleid

Tijd

Geld

We continueren de ticketrisicoregeling

Beleid

Tijd

Geld

We zetten in onze opdracht aan Merk Fryslân ook specifiek in op de cultuurtoerist

Beleid

Tijd

Geld

Wat wilden we bereiken?

Ambitie 2 - Ynnovaasje & eksperimint

Stand van zaken gewenste resultaten

We nemen deel aan We the North

Beleid

Tijd

Geld

We voeren de nieuwe Stimuleringsregeling Ontwikkeling en Innovatie uit

Beleid

Tijd

Geld

We werken aan versterking van de programmalijnen met Rijk en Rijksfondsen
Beleid

Tijd

Geld

Wat wilden we bereiken?
Ambitie 3 - Kultuer yn 'e Mienskip

Stand van zaken gewenste resultaten

Halverwege de beleidsperiode 21-24 evalueren wij samenwerking Fers en doen wij onderzoek naar cultuurparticipatie

Beleid

Tijd

Geld

Via het Iepen Mienshipsûns en een regeling Iepenloftspullen leveren wij een bijdrage aan het stimuleren van actieve cultuurparticipatie en faciliteren wij het amateurkunstklimaat in Fryslân
Beleid

Tijd

Geld

We matchen de OCW-bijdrage aan KEK3, ondersteunen iepenloftspullen en stimuleren verbindingen tussen cultuurparticipatie en zorg
Beleid

Tijd

Geld

We subsidiëren onze steuninstellingen voor amateurkunst (Keunstwurk) en bibliotheken (Fers)
Beleid

Tijd

Geld

Wat wilden we bereiken?

Ambitie 6 - Sterke kunstinfrastructuur als basis voor een bloeiend artistiek klimaat

Stand van zaken gewenste resultaten

We evalueren de voor het eerst gevoerde procedure met inzet van een adviescommissie
Beleid

Tijd

Geld

Wij dragen actief bij aan het plan van de vijf Friese theaters in het Frysk Field Lab Beleid

De eerste editie van het Festival van Overmorgen heeft in 2022 succesvol plaatsgevonden. In 2023 zullen de resultaten gedeeld worden met PS.

Tijd

Geld

Wij ontwikkelen accounthouderschap naar partnerschap met onze instellingen die meerjarige financiële steun van ons krijgen Beleid

De jaargesprekken met meerjarig gesubsidieerde instellingen worden door de instellingen gewaardeerd en het levert de provincie de noodzakelijke voortgangsinformatie op. In deze gesprekken ging het veel over de langetermijngevolgen van de coronapandemie voor de sector, zorgen over de prijsstijgingen en de programmering van 2022 tot en met 2024.

Tijd

Geld

Resultaat-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Ambitie 1	Programmering LF2028/Triennale naar thema	Alle thema's komen terug	Gerealiseerd
Ambitie 2	Subsidiering van interdisciplinaire, innovatieve en experimentele producties/projecten	Minimaal 10	19
Ambitie 3	Subsidie verstrekking	Subsidie verstrekt aan Keunstwurk en Fers, Iepenloftspullen	Subsidie verstrekt
	Evaluatie samenwerking Fers	Evaluatie voltooid	Evaluatie voltooid
	Onderzoek cultuurparticipatie	Werving voltooid. Analyse gestart.	Analyse voltooid. Rapport in Q1 2023 openbaar
Ambitie 6	Evaluatie werkwijze subsidietoekenning	Evaluatie voltooid	Evaluatie voltooid
	Pro-actieve rol qua netwerkontwikkeling	Nieuwsbrieven, netwerkbijeenkomsten, etc.	Nieuwsbrieven verstuurd en netwerkbijeenkomsten georganiseerd

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	6.241	5.138	5.090	48
Tijdelijke budgetten	6.361	9.430	8.927	503
Reserves	-1.752	390	445	-55
Voorzieningen	6	6	209	-203
Overlopende passiva	1.630	726	695	30
Totaal lasten	12.486	15.689	15.366	323
Baten				
Structurele budgetten	0	0	-47	47
Tijdelijke budgetten	0	137	0	137
Voorzieningen	3	3	206	-203
Overlopende passiva	1.630	726	695	30
Totaal baten	1.633	865	854	11
Saldo van lasten en baten	10.853	14.824	14.512	312

Mutatie reserves	1.877	-1.355	-1.410	55
Mutatie tijdelijke budgetten	329	-1.260	-930	-330
Resultaat van lasten en baten	13.058	12.210	12.173	37

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 37.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De lagere last en bate van € 47.000,- zijn ontstaan vanwege een lagere subsidieafrekening waarvan een deel is terugbetaald aan medefinancier gemeente Leeuwarden. Per saldo is dit budgetneutraal.

Tijdelijke budgetten

Op de tijdelijke budgetten is er een lagere last van per saldo € 503.000,-. De subsidielastneming van € 360.000,- voor de projectsubsidies Beeldende Kunst en We the North betrof een hogere last. Cf. de regelgeving is de last volledig in 2022 genomen (projectsubsidie), terwijl er in de begroting rekening was gehouden met verspreiding van de last over 2022 t/m 2024 (jaarlijkse beschikking). Via de mutatie tijdelijke budgetten zijn de benodigde middelen uit volgende jaren naar voren gehaald.

Daarnaast is er voor in totaal € 503.000,- aan subsidies met opschortende voorwaarden via de mutatie tijdelijke budgetten meegenomen naar 2023 en € 187.000,- aan budget voor het subsidieplafond van de Innovatieregeling Cultuur, omdat deze middelen beschikbaar moeten blijven voor besteding in 2023.

Op de overeenkomst Sense of Place wordt zowel aan de lasten- als de batenkant € 136.000,- via de mutatie tijdelijke budgetten meegenomen naar 2023, zodat deze inkomst en besteding in 2023 plaats kan vinden.

De resterende € 35.000,- betreft € 21.000,- vrijval coronabudget No en Moarn II (onderdelen verkenning aanpak laaggeletterdheid en creatieve industrie), omdat de kosten lager zijn uitgevallen dan begroot. En € 16.000,- vrijval Nij Poadium algemeen, omdat bij een aantal opdrachten de afronding in 2023 plaatsvindt en daarom een deel van de kosten in 2023 valt.

Voorzieningen

Dit betreft het Buma-legaat. Deze middelen hadden wij sinds de ontvangst van het legaat begin 20e eeuw uitgezet bij de Nederlandse Staat in grootboekleningen. Vanwege nieuwe regelgeving zag de Nederlandse Staat zich genoodzaakt deze grootboekleningen af te lossen. Daarom is er in 2022 onverwacht een koerswinst van € 203.000,- ontvangen, welke toegevoegd wordt aan de voorziening. Het stamkapitaal incl. deze koerswinst wordt op de huidige gebruikelijke wijze opnieuw extern belegd.

Overlopende Passiva

Dit betreffen de specifieke uitkeringen C26 Culturele voorzieningen provincies 2020 en D13 Matching Rijk – Verbreding en vernieuwing. Op de eerste specifieke uitkering resteert een bedrag van € 33.000,-, wat via de Sisa-methodiek in deze jaarstukken verantwoord wordt aan het Rijk. Terugbetaling aan het Rijk zal na vaststelling en inzending van deze Jaarstukken plaatsvinden. Daarnaast betreft dit de Europese middelen Culture Up. In 2022 is € 3.000,- meer uitgegeven, wat verrekend wordt met de middelen die op de balans beschikbaar zijn.

Uitgebreide financiële tabel

Ambitieniveau - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Cultuur en erfgoed algemeen	170	28	-19	47
Ynnovaasje & Eksperimint	70	21	21	0
Kultuer yn 'e Mienskip	5.584	4.666	4.664	1
Cultuur en erfgoed overig	416	424	424	0
Structurele budgetten	6.241	5.138	5.090	48
Cultuur en erfgoed algemeen	71	196	181	15
Grut & Grutsk LF2028	2.066	3.017	2.938	79
Ynnovaasje & Eksperimint	927	893	903	-10

Kultuer yn 'e Mienskip	2.354	776	776	0
Sterke kunstinfrastructuur	150	150	150	0
Cultuur en erfgoed overig	794	4.399	3.980	419
Tijdelijke budgetten	6.361	9.430	8.927	503
Grut & Grutsk LF2028	11	267	267	0
Kultuer yn 'e Mienskip	-2.698	123	178	-55
Cultuur en erfgoed overig	935	0	0	0
Reserves	-1.752	390	445	-55
Cultuur en erfgoed overig	6	6	209	-203
Voorzeningen	6	6	209	-203
Cultuur en erfgoed overig	1.630	726	695	30
Overlopende Passiva	1.630	726	695	30
Totaal lasten	12.486	15.689	15.366	323
Baten				
Cultuur en erfgoed algemeen	0	0	-47	47
Structurele budgetten	0	0	-47	47
Ynnovaasje & Eksperimint	0	3	0	3
Cultuur en erfgoed overig	0	134	0	134
Tijdelijke budgetten	0	137	0	137
Cultuur en erfgoed overig	3	3	206	-203
Voorzeningen	3	3	206	-203
Cultuur en erfgoed overig	1.630	726	695	30
Overlopende Passiva	1.630	726	695	30
Totaal baten	1.633	865	854	11
Saldo van lasten en baten	10.853	14.824	14.512	312

Beleidsveld 5.2b Erfgoed

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 5.2b

Wij zien ons erfgoed als gestolde, waardevolle cultuur met een geschiedenis. Ons erfgoed bepaalt in hoge mate onze identiteit, de kwaliteit van onze leefomgeving en is een rijke inspiratiebron voor kunst en cultuur. Erfgoed draagt zo bij aan brede welvaart. Ons Erfgoedbeleid voor de periode 2020-2024 is vastgelegd in de programmalijnen uit de beleidsnota Nij Poadium.

De komende jaren investeren we in een stevige infrastructuur voor behoud, maar ook de ontwikkeling van ons (cultureel) erfgoed en het vergroten van de zichtbaarheid. We willen het Ferhaal fan Fryslân borgen en vertellen.

Daarnaast koppelen we de waarde van ons rijke erfgoed aan nieuwe ontwikkelingen, zoals de energietransitie, de groei van het cultuurtoerisme en krimp. We zoeken o.a. naar andere vernieuwende vormen van gebruik van leegstaande kerken en boerderijen.

Naast onze wettelijke adviestaken, vastgelegd in Erfgoedwet, de Wet op de Ruimtelijke Ordening en vanaf 1 juli 2022 in de Omgevingswet, zetten we in op een goede samenwerking met gemeenten, erfgoedinstellingen en vrijwilligersorganisaties in het Friese erfgoedveld en werken we samen met het Rijk binnen de Erfgoeddeal.

Stand van zaken gewenste resultaten

Via de Friese musea en Friese erfgoedinstellingen vertellen wij nieuwe aspecten van het Ferhaal fan Fryslân

Beleid

Tijd

Geld

Via de subsidieregeling monumenten en het Cultuurfonds voor Monumenten Fryslân ondersteunen we de restauratie en herbestemmingsplannen van monumenten en karakteristieke bouwwerken

Beleid

Tijd

Geld

Via onze subsidies aan een aantal instellingen en netwerken op het gebied van erfgoed en monumenten (onder andere kerken) en archeologie zorgen wij voor het beheer en behoud van ons erfgoed

Beleid

Tijd

Geld

Wij adviseren gemeenten en andere partijen over het behoud en de ontwikkeling van cultuurhistorisch erfgoed in hun plannen, op basis van de doorwerking van de thematische structuurvisie Grutsk op'e Romte, FAMKE en de Cultuurhistorische Kaart

Beleid

Tijd

Geld

Wij stimuleren publieksvoorlichting over archeologisch erfgoed via de archeologische steunpunten en onderzoeken en behouden het o.a. via het Noordelijk Archeologisch Depot Nuis

Beleid

Tijd

Geld

Wij zetten ons in voor behoud van cultuurhistorie via projecten uit de Erfgoeddeal: de Campagne 'Kusten van het IJsselmeer' en K(l)eigoed, het project voor de herbestemming van leegstaande of verwaarloosde karakteristieke panden

Beleid

Eind 2022 is de Provincie gestart met een extra erfgoeddeal rondom 'greppelland'. Het betreft een ander model rondom landbouw, met het behoud en herstel van cultuurhistorische waarden in samenhang met ecologische waarden en omgevings- en belevingswaarden. Uitvoering draagt bij aan CO2 reductie en dient als voorbeeld voor andere delen van Nederland.

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Ferhaal fan Fryslân	Aantal exposities die hebben bijgedragen aan het Ferhaal fan Fryslân	7	>10
Cultuurhistorie	Aantal projecten uit de erfgoeddeal en De Fryske Pleats	2	4
Archeologie – publiekvoorlichting	Aantal archeologische steunpunten	11	11
Monumenten	Subsidieregeling Monumenten (SUMO): aantal restauraties en herbestemmingen van (Rijks) monumenten	40	35

Toelichting

Subsidieregeling Monumenten (SUMO): aantal restauraties en herbestemmingen van (Rijks) monumenten:

Dit aantal is lager vanwege de gestegen bouwrijzen, zowel op arbeid als materiaal. Daardoor kunnen er met hetzelfde bedrag minder aanvragen gehonoreerd worden. Daartegenover staat dat er in 2022 naast de bestaande cultuurlening en subsidie (SUMO) een extra deelregeling voor boerderijdaken opengesteld is (deelrestauraties). Hierdoor kunnen 31 extra daken gerestaureerd worden als deelrestauratie boven op bestaande restauraties en herbestedingen. Tezamen zijn er dan 66 monumenten en karakteristieke gebouwen voorzien van subsidie voor restauratie/herbesteding.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	11.954	16.172	13.753	2.418
Tijdelijke budgetten	1.568	3.620	3.102	519
Totaal lasten	13.522	19.792	16.855	2.937
Baten				
Structurele budgetten	14	14	7	7
Tijdelijke budgetten	50	160	10	150
Totaal baten	64	174	18	156
Saldo van lasten en baten	13.458	19.618	16.837	2.781
Mutatie tijdelijke budgetten	618	-234	135	-369
Mutatie structurele budgetten	2.340	-2.401	-3	-2.398
Resultaat van lasten en baten	16.417	16.983	16.969	14

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 14.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De lagere last van € 2.418.000,- wordt voor € 2.398.000,- veroorzaakt door het subsidieplafond van de Monumentenregeling wat via de mutatie structurele budgetten naar 2023 overgebracht wordt, omdat de aanvragen onder deze regeling nog afgehandeld moeten worden in 2023.

Het Archeologisch Depot Nuis heeft nog niet de BTW over 2022 doorgeschoven, waardoor er € 7.000,- minder is uitgegeven dan waar in de begroting rekening mee was gehouden en tegelijk € 7.000,- minder bate binnengekomen is, doordat de BTW nog niet gedeclareerd kon worden bij het BTW-compensatiefonds. Dit is per saldo budgetneutraal.

De overige € 14.000,- vrijval is ontstaan op verschillende structurele budgetten, met name door afrondingsverschillen.

Tijdelijke budgetten

Op de lastenkant van de tijdelijke budgetten is er een lagere last van per saldo € 519.000,- aan subsidies Erfgoeddeal K(l)eigoed met opschortende voorwaarden. Aan de batenkant wordt voor het project Nije fitaliteit foar âlde pleatsen verwacht dat de in 2022 begrote inkomst van € 150.000,- in 2023 binnen zal komen. Beide bedragen worden via de mutatie tijdelijke budgetten meegenomen naar 2023.

Uitgebreide financiële tabel

Ambitieniveau - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
Archeologie en Archeologisch Depot	155	166	156	10
Centrum voor film in Friesland	169	171	171	0
Cultuurhistorie	41	51	53	-2
Cultuurtoerisme/archeologische steunpunten	2	2	0	2
Dansdivisie	0	300	300	0
Explore the North	102	104	104	0

Fries Productiehuis popcultuur/Popfabryk	102	104	104	0
Fries Straatfestival	51	52	52	0
Frysk Jeugd Orkest	31	31	31	0
Frysk Skipfeartmuseum	256	260	259	0
Het Achterland	102	104	104	0
Illustere Figuren	82	83	83	0
Internat Kamermuziekfestival Schiermonnikoog	36	36	36	0
Into the Great Wide Open	51	52	52	0
Ivgi & Greben	307	311	312	0
Jeugd dansopleiding	126	128	128	0
Media Art Friesland	102	104	104	0
Museum Belvedere	205	208	208	0
Museum Drachten	102	104	104	0
Museum Martena/Planetarium	153	156	156	0
Museumfederatie Fryslan	198	202	201	1
Natuurmuseum Fryslan	512	519	519	0
New Nordic Wave	205	208	208	0
Noord Nederlands Orkest	72	73	73	0
Noorderlicht	97	99	99	0
Nootstroom	41	42	42	0
Oerol festival	80	81	81	0
Oranjewoud Festival	102	104	104	0
Pier21	256	260	259	0
Samenwerking archeologie FAMKE	124	167	164	3
Simmerdeis	51	52	52	0
Spanga Verona van Weststellingwerf	123	125	125	0
St Alde Fryske Tsjerken	282	287	287	0
St De Fryske Mole	103	104	104	0
St Erfgoed en Publiek	25	25	24	1
St Friesland Pop	104	162	160	2
St Het Fries Museum	3.000	3.116	3.116	0
St Monumentenwacht	280	284	284	0
St Steunpunt Monumentenzorg Friesland	194	197	197	0
Subsidieregeling Monumenten	225	3.752	1.354	2.398
Terpen	0	1	0	1
Tresoar	3.562	3.642	3.642	0
Tsjerkepaad	15	16	16	0
Voor Heen De Gemeente	51	52	52	0
Welcome to the Village	77	78	78	0
Structurele budgetten	11.954	16.172	13.753	2.418
Aankopen Fries Museum	180	0	0	0
Erfgoeddeal K(l)eigoed	88	800	412	388
Fries Filmarchief	50	54	54	0
Fries Landbouwmuseum	0	203	203	0
Fries Scheepvaartmuseum	50	50	50	0
Kunsthuis SYB	31	31	31	0
Meeuw - Jonge Theatermakers	281	285	285	0
Monumenten en cultuurhistorie	36	128	74	54
Museumfederatie Pake & Beppe	15	15	15	0
Natuurmuseum Fryslan	150	150	150	0
Oerol festival	279	283	283	0
Open Stal	26	26	26	0
St Het Fries Museum	0	66	66	0
Subsidieregeling Monumenten	0	1.139	1.063	77
Tryater	384	389	389	0

Tijdelijke budgetten	1.568	3.620	3.102	519
Totaal lasten	13.522	19.792	16.855	2.937
Baten				
Archeologie en Archeologisch Depot	7	7	0	7
St Het Fries Museum	0	0	0	0
Terpen	1	1	1	0
Tresoar	6	6	6	0
Structurele budgetten	14	14	7	7
Erfgoeddeal K(l)eigoed	50	0	0	0
Monumenten en cultuurhistorie	0	10	10	0
Subsidieregeling Monumenten	0	150	0	150
Tijdelijke budgetten	50	160	10	150
Totaal baten	64	174	18	156
Saldo van lasten en baten	13.458	19.618	16.837	2.781

Beliedsfjild 5.3 Taal, media, ûnderwiis en letteren

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beliedsfjild 5.3

It doel fan it Fryske taalbelied is dat it brûken fan de Fryske taal, ynklusyf de streektalen, natuerlik en fanselssprekkend is en bliuwt, sawol yn ús ûnderwiis, it iepenbiere libben as yn ús frije tiid. In sterk taalbelied draacht by oan Brede Wolfeart; in noflik libbensfermidden dêr't de eigen taal brûkt en oan de kommende generaasjes trochjûn wurde kin. 2022 is it twadde jier fan ús taalbelied foar de perioade 2021-2024, lykas fêstlein yn de trije programminalinen út de beliedsnota Nij Poadium. Foar it ûnderwiis wurkje wy nei in ryk taaloanbod op skoalle ta, dêr't alle learlingen (fan pjut oant promovendus) optimaal Frysk yn leare kinne en wêrtroch't de ûnderwiiskwaliteit fan it fak Frysk tanimt. Wy wolle dat it Frysk oeral te sjen en te hearren is, yn it strjitbyld en it iepenbiere libben, ek yn formele sin.

Op grûn fan de Bestjoersôfspraak Fryske taal en kultuer (BFTK 2019-2023) hat de provinsje Fryslân de rol fan Taalskipper. As Taalskipper soarget de provinsje yn oerlis mei it Ryk foar heldere oanstjoering, ambysje en gearwurking yn it Fryske taaldossier yn de provinsje Fryslân. Dêrnjonken finansierje wy ferskate taal(ûnderwiis)ynstellingen om ús belied út te fieren. Wy fergje dy ynstellings om mear en better gear te wurkjen om sa te kommen ta in better op inoar en de beliedsdoelen oanslutende taal(ûnderwiis)ynfrastruktuer.

As provinsje jouwe wy as Frysktalich bestjoersorgaan it goede foarbyld troch altyd yn it earste kontakt mei Friezen yn ús provinsje it Frysk te brûken.

Stand van zaken gewenste resultaten

As útfiering fan de rol fan Taalskipper bringe wy bestjoerders fan gemeenten, Wetterskip Fryslân en de Veiligheidsregio Fryslân byinoar en stimulearje wy dat se aktyf mei it útfieren fan it Fryske taalbelied

Beleid

Tijd

Geld

Ofhinklik fan de fuortgong fan it lanlike projekt Curriculum.nu sette wy útein mei de realisasjefaze fan de fernijing fan keardoelen foar it fak Frysk fia it projekt Kurrikulum.frl

Tijd

Geld

De útkomsten fan it provinsjaal ûndersyk 'Frysk yn 'e ekonomy' sette wy om nei belied. Mei ynsichtlike do's en don'ts kinne bedriuwen wêr't dat it bêste past, ienfâldiger mei it Frysk oan 'e slach gean.

Beleid

Tijd

De provinsje hat de Afûk as taalbefoarderingsynstitút de opdracht jûn om dat yn gearwurking mei organisaasjes út 'e sektor út te wurkjen. Dat bart wol, mar troch koroana en de ekonomyske ûntwikkelingen hat ymplemintaasje mear tiid nedich. De sektor hat dêr folle mear de fokus op hân.

Geld

Troch it meidwaan oan it European Charter Classroom Activities (ECCA-projekt) stimulearje wy útwikseling fan Fryske skoallen mei skoallen yn Europeeske regio's mei in minderheidstaal

Beleid

De taalregio's Baskelân en Wales binne der no ek by behelle.

Tijd

Geld

Troch it subsidiearjen fan Omrop Fryslân soargje wy derfoar dat it Frysk op 'e radio, telefyzje en online in fanselssprekkende stevige posysje hâldt.

Beleid

Tijd

Geld

Yn it skoaljier 2021-2022 slute wy de 1-mjitting fan it Taalplan Frysk 2030 ôf. Dêrby hifkje wy it taalprofyl fan skoallen yn it primêr en fuortset ûnderwiis en befreegje harren op harren ambysje en de trochgeande learline Frysk.

Beleid

Tijd

Alle skoalbesiten binne yn it skoaljier 2021-2022 dien makke. It einrapport fan de 1-mjitting wurdt yn it earste fearnsjier fan 2023 oplevere. Koroana hat in fertraagjende faktor west, omdat skoallen earder net besocht wurde koene en der dêrom in grutte efterstân weiwurke wurde moast.

Geld

Yn gearwurking mei de ûnderwiisynspeksje fersterkje wy it tafersjoch op it fak Frysk yn it primêr en fuortset ûnderwiis

Beleid

Tijd

Geld

Om it aktyf gebrûk fan it Frysk yn de nije media / it digitale domein te stimulearjen en de kwaliteit fan it (skreaune) Frysk te ferheegjen, soargje wy, mei ús partners, foar it fierder ûntwikkeljen fan de 'Digitale Helpmiddels'

Beleid

Tijd

Geld

Ek skoallen yn de ûnderwiissektoaren dêr't it oanbieden fan it fak Frysk net wetlik ferplichte is (foarskoalske opfang, middelber beropsûnderwiis, heger beropsûnderwiis, wittenskiplik ûnderwiis en spesjaal ûnderwiis) wurde oanmoedige

Beleid

Tijd

Geld

Foar it útfieren fan it Taalplan Frysk 2030 subsidiearje wy fia de regeling 'Frysk foar no en letter' skoallen yn alle ûnderwiissektoaren om de kwaliteit fan it fak Frysk te ferbetterjen en it profesjonalisearjen fan learkrêften

Beleid

Yn 2022 is de regeling oanpast op basis fan it ferlet en de winsken út it ûnderwiisfjild. Dat hat ta folle mear oanfragen laat. Dêrom is ein 2022 it subsydzjeplafond ferhege om mear oanfragen mooglik te meitsjen.

Tijd

Geld

Fia it programma 'Jong Frysk sjoernalistyk talint foar de takomst' stimulearje wy it ferbetterjen fan it brûken fan de Fryske taal en de kennis oer Fryske kultuer by de Fryske media
Beleid

Tijd

Geld

Fia ús subsydzjeregelingen en ús prizebelied stimulearje wy de sichtberens en it brûken fan it Frysk
Beleid

Tijd

Geld

Wy befoarderje en fasilitearje fia ús bydrage oan it programma foar Leeuwarden City of Literature en ús besteande subsydzjeregelingen de Fryske literatuer
Beleid

Tijd

Geld

Wy bringe it Frysk as Europeeske regionale taal yn posysje troch aktyf lid te wêzen fan it Network to promote linguistic diversity (NPLD) en fia Mercator
Beleid

Tijd

Geld

Wy fiere de fisy op de sichtberens fan it Frysk út yn ôfstimming mei it Ryk en de Fryske bestjoersorganen as ûnderdiel fan de langetermynaginda Frysk
Beleid

Tijd

Geld

Prestaasje-yndikatoaren

Underwerp	Yndikator	Doelwearde 2022	Realisaasje 2022
Frysk yn ús ûnderwiis	Persintaazje fan de skoallen foar primêr en fuortset ûnderwiis dy't in fernijd taalprofyl hawwe	100%	100%

Frysk yn ús iepenbiere libben	Tal gemeenten mei in feroardering Frysk taalgebrûk en fêststelde nota taalbelied	100%	85%
Frysk yn ús frije tiid	Tal skriuwersbeurzen	7	11
	Tal prizen	4	6

Taljochting

Tal gemeenten mei in feroardering Frysk taalgebrûk en fêststelde nota taalbelied:

Gemeente Eaststellingwerf ûntbrekt noch. Dêr binne wy mei de gemeente oer yn petear.

Wat hat it koste?

Eksploitaasje - Bedraggen x € 1.000	Realisaasje 2021	Begrutting 2022 nei wiziging	Rekken 2022	Saldo begrutting en rekken
Lêsten				
Strukturele budzjetten	10.307	10.026	10.558	-532
Tydlike budzjetten	1.463	3.087	3.240	-153
Reserves	160	0	-811	811
Totaal lêsten	11.930	13.113	12.987	126
Baten				
Strukturele budzjetten	3	0	0	0
Totaal baten	3	0	0	0
Saldo fan lêsten en baten	11.927	13.113	12.987	126
Mutaasje reserves	-160	0	811	-811
Mutaasje tydlike budzjetten	954	-421	-580	159
Mutaasje strukturele budzjetten	-35	0	-553	553
Resultaat fan lêsten en baten	12.687	12.692	12.665	27

Taljochting

Mei-inoar is der in resultaat van € 27.000,- op dit beliedsjild. Dat is sa te ferklearjen:

Strukturele budzjetten

De hegere lêst fan € 532.000,- wurdt foar € 553.000,- feroarsake troch de subsydzjelêstnimming foar de materiële ynstânhâlding Frysk. Neffens de regeljouwing is de beklamme reserve yn 2022 foarme (projektsubsydzje), wylst der yn de begrutting rekken hâlden wie mei fersprieding fan de lêst oer 2022 o/m 2024 (boekjiersubsydzje). Fia de mutaasje strukturele budzjetten binne de middels dy't nedich wiene, út de jierren dêrnei nei foaren helle.

Dêrnjonken is der legere lêst (frijfal) fan € 21.000,-. Dat bedrach bestiet benammen út frijfal by Fryske Taal Ryk, omdat bliken die dat de werklike kosten fan opdrachten by de fakturrearring yn desimber leger wiene en der ien opdracht opûnthâld yn de útfiering hie en dus letter ôfreckene wurdt.

Tydlike budzjetten

De hegere lêsten fan € 153.000,- op de tydlike budzjetten besteane foar € 400.000,- út subsydzjelêstnimming foar de projektsubsydzje transysje Fryske Akademy. Neffens de regeljouwing is de lêst folslein yn 2022 nommen (projektsubsydzje), wylst der yn de begrutting rekken hâlden wie mei fersprieding fan de lêst oer 2022 o/m 2024 (jierlikse beskikking). Fia de mutaasje tydlike budzjetten binne de middels dy't nedich wiene, út de jierren dêrnei nei foaren helle.

Dêrnjonken is der foar mei-inoar € 290.000,- oan budzjet foar de subsydzjeplafonds Frysk foar no en letter, Lesoeren Frysk en Sichtberens fan it Frysk en foar it ryksdiel fan DINGtiid fia de mutaasje tydlike budzjetten nei 2023 oerbrocht, omdat dy middels beskikber bliuwe moatte foar besteding yn 2023. Op Taalbelied algemien is € 50.000,- mear útjûn en fia de mutaasje tydlike budzjetten fan 2023 nei 2022 helle, omdat yn it twadde healjier der mear projektoanfragen wiene as ferwachte foar it rûsde budzjet. De oare € 6.000,- is frijfal op it budzjet Prizebelied, omdat de Vredeman de Vriespriis foar Arsjitektuer troch omstannichheden net útrikt wurde koe.

Reserves/mutaasje reserves

Dat is de beklamme reserve foar it subsydzje Materiële ynsthâlding Frysk. € 811.000,- skoot fanwegen de regels oangeande lêstnimming subsydzje nei 2023 troch.

Uitbreide finansiële tabel

GS budgetautorisaasje - Bedragen x € 1.000	Realisaasje 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
AFUK	588	597	597	0
AU Friese taal voortgezet onderwijs	69	70	210	-140
Basisvoorzieningen Frysk plus	6	0	0	0
Boeken fan Fryslan	236	201	201	0
Cedin Frysk bernetydskrift Tsjek	17	18	18	0
Cedin Frysk jongereintydskrift LinKk	17	18	18	0
Cedin Frysk yn it onderwijs	765	817	817	0
Cedin Fryske skoalleradio en TV	106	108	108	0
CSG Liudger MFU/MVO	332	0	0	0
Dichter fan Fryslan	3	3	2	0
Digitale hulpmiddelen Fries	57	0	0	0
Dingtiid Orgaan voor de Friese taal	106	115	116	-1
Europees buro foar lytse talen (EBLT)	11	11	11	0
FERS PLF LesNo lesbefoardering	24	24	24	0
FERS PLF Tomke lesbefoardering	29	30	30	0
Friese taal materiele instandhouding in onderwijs	410	415	828	-413
Friese taal Rijk	18	51	39	12
Frysk yn de skreaune media	83	84	84	0
Fryske Akademy	2.831	2.817	2.817	0
Fryske literer tydskrift De Moanne	77	78	78	0
Fryske Rie	10	5	5	0
Fryske taal yn it onderwijs	1	3	1	2
Implementaasje taalwetgeving	211	0	0	0
It Frysk Amateur Toaniel (IFAT)	9	11	11	0
Mercator Europeesk Kennisintrum foar Meartaligens	213	216	216	0
Network to Promote Linguistic Diversity NPLD	12	12	12	0
NHL Kennis en Bedrijfsnetwurk taalcoördinatoren	39	39	39	0
NHL Learare-opliedings Frysk	185	188	188	0
Omrop Fryslan	764	766	766	0
Prizebelied	107	31	28	4
Ried fan Fryske beweging	20	21	21	0
RuG Leerstoel Friese taal- en letterkunde	2	-2	-2	0
Sintrum Frysktalige Berne-opfang SFBO	587	596	596	0
St Gysbert Japicx-hus	9	0	0	0
St Hyspel Frysk literer tydskrift Hjir	36	37	37	0
St It Skriuwerboun	4	4	4	0
St Ons Bildt	3	3	3	0
St Stellingwarver Schrieversronte	25	26	26	0
St Utjouwerij Frysk Toaniel (STUFT)	0	18	18	0
Stellingwerfs	38	24	24	0
Stenden learare-oplieding Frysk	67	68	68	0
Taalbelied	449	412	413	-1

Taalkado	141	147	145	2
Taalplan Frysk 2030	1.404	1.712	1.712	0
Uitvoeringsregeling Taal en Kultuer	185	235	235	0
Structurele budgetten	10.307	10.026	10.558	-532
Breed corona budget 2e pakket	0	66	66	0
Deltaplan Frysk basisvoorzieningen	290	262	256	6
Deltaplan Frysk en implementatie taalwet	96	0	0	0
Dingtiid Orgaan voor de Friese taal	0	60	33	27
Fries in het MBO	0	200	200	0
Fryske Akademy transitie	200	200	600	-400
Leeuwarden Fryslan City of Literature	315	338	338	0
Prizebelied	0	60	53	6
Ryksbydrage feroaring Kurrikulum	48	0	0	0
Taalbelied	204	1.764	1.556	207
Taalplan Frysk 2030	311	138	138	0
Tijdelijke budgetten	1.463	3.087	3.240	-153
Deltaplan Frysk basisvoorzieningen	160	0	0	0
Friese taal materiele instandhouding in onderwijs	0	0	-811	811
Reserves	160	0	-811	811
Totaal lasten	11.930	13.113	12.987	126
Baten				
Taalbelied	3	0	0	0
Structurele budgetten	3	0	0	0
Totaal baten	3	0	0	0
Saldo van lasten en baten	11.927	13.113	12.987	126

Beleidsveld 5.3 Taal, media, onderwijs en letteren

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 5.3

Het doel van het Friese taalbeleid is dat het gebruik van de Friese taal, inclusief de steektalen, natuurlijk en vanzelfsprekend is en blijft, zowel in ons onderwijs, het openbare leven als in onze vrije tijd. Een sterk taalbeleid draagt bij aan Brede Welvaart; een fijne leefomgeving waar de eigen taal kan worden gebruikt en doorgegeven aan volgende generaties. 2022 is het tweede jaar van ons taalbeleid voor de periode 2021-2024, zoals vastgelegd in de drie programmalijnen uit de beleidsnota Nij Poadium. Voor het onderwijs werken wij toe naar een rijk taalaanbod op school waarin alle leerlingen (van peuter tot promovendus) optimaal Fries kunnen leren en waardoor de onderwijskwaliteit van het vak Fries toeneemt. We willen dat het Fries overal te zien en te horen is in het straatbeeld en het openbare leven, ook in formele zin.

Op grond van de Bestjoersôfspraak Fryske taal en kultuer (BFTK 2019-2023) heeft de provincie Fryslân de rol van Taalskipper. Als Taalskipper zorgt de provincie in overleg met het Rijk voor heldere aansturing, ambitie en samenwerking in het Friese taaldossier in de provincie Fryslân. Daarnaast financieren wij diverse taal(onderwijs)instellingen om ons beleid uit te voeren. We vergen deze instellingen om meer en beter samen te werken om zo te komen tot een beter op elkaar en de beleidsdoelen aansluitende taal(onderwijs)infrastructuur.

Als provincie geven wij als Friestalig bestuursorgaan het goede voorbeeld door altijd in het eerste contact met Friezen in onze provincie het Fries te gebruiken.

Stand van zaken gewenste resultaten

Afhankelijk van de voortgang van het landelijke project Curriculum.nu starten we met de realisatiefase van de vernieuwing van kerndoelen voor het vak Frysk via het project

Kurrikulum.frl

Beleid

Tijd

Geld

Als uitvoering van de rol van Taalskipper brengen wij bestuurders van gemeenten, Wetterskip Fryslân en de Veiligheidsregio Fryslân bij elkaar en stimuleren we dat ze actief met het uitvoeren van het Friese taalbeleid

Beleid

Tijd

Geld

De uitkomsten van het provinciaal onderzoek 'Frysk yn de ekonomy' zetten we om naar beleid. Met inzichtelijke do's en don'ts kunnen bedrijven waar dat het beste past, eenvoudiger met het Frysk aan de slag gaan

Beleid

Tijd

De provincie heeft de Afûk als taalbevorderingsinstituut de opdracht gegeven om dit in samenwerking met organisaties uit de sector uit te werken. Dat vindt wel plaats, maar door corona en de economische ontwikkelingen heeft implementatie meer tijd nodig. De sector is daar veel meer op gefocust.

Geld

Door het subsidiëren van Omrop Fryslân zorgen we dat het Frysk op de radio, televisie en online een vanzelfsprekende stevige positie houdt

Beleid

Tijd

Geld

In het schooljaar 2021-2022 ronden we de 1-meting van het Taalplan Frysk 2030 af waarbij we het taalprofiel van scholen in het primair en voortgezet onderwijs toetsen en waarbij we hun bevragen op hun ambitie en de doorgaande leerlijn Frysk

Beleid

Tijd

Alle schoolbezoeken zijn in het schooljaar 2021-2022 afgerond. Het eindrapport met de 1-meting wordt in het eerste kwartaal van 2023 opgeleverd. Corona is een vertragende factor geweest, omdat scholen eerder niet bezocht konden worden en er daarom een grote inhaalslag moest worden gemaakt.

Geld

In samenwerking met de onderwijsinspectie versterken we het toezicht op het vak Frysk in het primair en voortgezet onderwijs
Beleid

Tijd

Geld

Om het actief gebruik van het Fries in de nieuwe media/ het digitale domein te stimuleren en de kwaliteit van het (geschreven) Fries te verhogen, zorgen wij, met onze partners, voor de doorontwikkeling van de 'Digitale Helpmiddels'
Beleid

Tijd

Geld

Ook scholen in de onderwijssectoren waar het aanbieden van het vak Frysk niet wettelijk verplicht is (voorschoolse opvang, middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs, wetenschappelijk onderwijs en speciaal onderwijs) worden aangemoedigd

Beleid

Tijd

Geld

Ter uitvoering van het Taalplan Frysk 2030 subsidiëren we via de regeling 'Frysk foar no en letter' scholen in alle onderwijssectoren om de kwaliteit van het vak Frysk te verbeteren en het professionaliseren van leerkrachten

Beleid

In 2022 is de regeling aangepast op basis van de behoefte en wensen vanuit het onderwijsveld. Dit heeft geleid tot veel meer aanvragen. Daarom is eind 2022 het subsidieplafond verhoogd om meer aanvragen mogelijk te maken.

Tijd

Geld

Via deelname aan het European Charter Classroom Activities (ECCA-project) stimuleren wij uitwisseling van Friese scholen met scholen in Europese regio's met een minderheidstaal

Beleid

De taalregio's Baskenland en Wales zijn er nu ook bij betrokken.

Tijd

Geld

Via het programma 'Jong Frysk sjoernalistyske talint foar de takomst' stimuleren we het verbeteren van het gebruik van de Friese taal en de kennis over Friese cultuur bij de Friese media

Tijd

Geld

Via onze subsidieregelingen en ons prijzenbeleid stimuleren wij de zichtbaarheid en het gebruik van het Frysk

Tijd

Geld

We promoten en faciliteren via onze bijdrage aan het programma voor Leeuwarden City of Literature en onze bestaande subsidieregelingen de Friese literatuur

Tijd

Geld

**Wij positioneren het Frysk als Europese regionale taal door actief lid te zijn van het Network to promote linguistic diversity (NPLD) en via Mercator
Beleid**

Tijd

Geld

**Wij voeren de visie op de zichtbaarheid van het Fries uit in afstemming met het Rijk en de Friese bestuursorganen als onderdeel van de langetermijnagenda Frysk
Beleid**

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Frysk yn ús ûnderwiis	Percentage van de scholen voor primair en voortgezet onderwijs die een vernieuwd taalprofiel hebben.	100%	100%

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Frysk yn ús iepenbiere libben	Aantal gemeenten met een verordening Fries taalgebruik en vastgesteld nota taalbeleid	100%	85%
Frysk yn ús frije tiid	Aantal schrijversbeurzen	7	11
	Aantal prijzen	4	6

Toelichting

Aantal gemeenten met een verordening Fries taalgebruik en vastgesteld nota taalbeleid: Gemeente Ooststellingwerf ontbreekt nog. Daar zijn we met de gemeente over in gesprek.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	10.307	10.026	10.558	-532
Tijdelijke budgetten	1.463	3.087	3.240	-153
Reserves	160	0	-811	811
Totaal lasten	11.930	13.113	12.987	126
Baten				
Structurele budgetten	3	0	0	0
Totaal baten	3	0	0	0
Saldo van lasten en baten	11.927	13.113	12.987	126
Mutatie reserves	-160	0	811	-811
Mutatie tijdelijke budgetten	954	-421	-580	159
Mutatie structurele budgetten	-35	0	-553	553
Resultaat van lasten en baten	12.687	12.692	12.665	27

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 27.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De hogere last van € 532.000,- wordt voor € 553.000,- veroorzaakt door de subsidielastneming voor de materiële instandhouding Frysk. Cf. de regelgeving is de bekleemde reserve in 2022 gevormd (projectsubsidie), terwijl er in de begroting rekening was gehouden met verspreiding van de last over 2022 t/m 2024 (boekjaarsubsidie). Via de mutatie structurele budgetten zijn de benodigde middelen uit volgende jaren naar voren gehaald.

Daarnaast is er een lagere last (vrijval) van € 21.000,-. Dit bedrag bestaat voornamelijk uit vrijval bij Fryske Taal Rijk, omdat de werkelijke kosten van opdrachten lager bleken bij de facturering in december en één opdracht met vertraging in de uitvoering en dus afrekening.

Tijdelijke budgetten

De hogere lasten van € 153.000,- op de tijdelijke budgetten bestaan voor € 400.000,- uit subsidielastneming voor de projectsubsidie transitie Fryske Akademy. Conform de regelgeving is de last volledig in 2022 genomen (projectsubsidie), terwijl er in de begroting rekening was gehouden met

verspreiding van de last over 2022 t/m 2024 (jaarlijkse beschikking). Via de mutatie tijdelijke budgetten zijn de benodigde middelen uit volgende jaren naar voren gehaald.

Daarnaast is er voor in totaal € 290.000,- aan budget voor de subsidieplafonds Frysk foar no en letter, Lesoeren Frysk en Sichtberens fan it Frysk en voor het rijksdeel van DINGtiid via de mutatie tijdelijke budgetten naar 2023 overgebracht, omdat deze middelen beschikbaar moeten blijven voor besteding in 2023. Op Taalbelied algemeen is € 50.000,- meer uitgegeven en via de mutatie tijdelijke budgetten van 2023 naar 2022 gehaald, omdat in de tweede halfjaar de projectaanvragen meer waren dan verwacht voor het ingeschatte budget. De resterende € 6.000,- betreft vrijval op het budget Prizebelied, omdat de Vredeman de Vriespriis foar Arsjiitektuer door omstandigheden niet in 2022 uitgereikt kon worden.

Reserves/mutatie reserves

Dit betreft de bekleemde reserve voor de subsidie Materiële instandhouding Frysk. € 811.000,- schuift vanwege de regels rondom lastneming subsidies door naar 2023.

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	53.539	69.691	60.379	9.312
Totaal baten	3.310	2.943	2.707	236
Saldo van lasten en baten	50.229	66.749	57.672	9.077
Mutatie reserves	4.010	-12.043	-3.522	-8.521
Resultaat van lasten en baten	54.240	54.706	54.151	555

Toelichting

De financiële toelichting op de vraag “wat heeft het programma gekost” is opgenomen bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Uitgebreide financiële tabel

Beleidsveld - bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Besteding 2022	Saldo 2022
Lasten				
5.1 Leefomgeving	15.602	21.097	15.171	5.926
5.2 Cultuur en erfgoed	26.008	35.481	32.221	3.260
5.3 Taal, media, onderwijs en letteren	11.930	13.113	12.987	126
Totaal lasten	53.539	69.691	60.379	9.312
Baten				
5.1 Leefomgeving	1.610	1.903	1.835	68
5.2 Cultuur en erfgoed	1.697	1.040	872	168
5.3 Taal, media, onderwijs en letteren	3	0	0	0
Totaal baten	3.310	2.943	2.707	236
Saldo van lasten en baten	50.229	66.749	57.672	9.077

Investeringen

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2022
Onderhanden werken	0	0	0	0
Opgeleverde werken	0	0	0	0
Afgerekende werken	0	88	88	0
Totaal	0	88	88	0

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2022
R. Ticketrisico's culturele producties	1.012	0	0	1.012
R. Reserve verstrekte subsidies	14.657	-768	1.534	12.355

Totaal	15.668	-768	1.534	13.366
---------------	---------------	-------------	--------------	---------------

Toelichting

Reserve Ticketrisico's culturele producties

De reserve Ticketrisico's culturele producties is door Provinciale Staten blijvend beschikbaar gesteld voor ticketrisico's bij podiumproducties die zijn opgenomen in de programmering LF2028. Deze subsidieregeling heeft als doel het gedeeltelijk afdekken van het risico dat de werkelijke inkomsten uit ticketverkoop, voor podiumproducties die zijn opgenomen in de programmering podiumproducties LF2028, achterblijven bij de geraamde inkomsten. In geval een hogere inkomst dan geraamd (dus een meevaller) deelt de provincie in de extra inkomsten. Deze vloeien naar de reserve Ticketrisico's en kunnen weer worden ingezet voor de subsidieregeling. De ticketrisico-regeling heeft opengestaan van 17 april 2020 t/m 30 september 2022, dus voor de 1e triënnale. Per ultimo 2022 zijn alle subsidies afgerekend en bedragen zijn bij de 2e berap 2022 teruggevloeid naar de reserve. Er is een evaluatie geweest en wij besluiten begin 2023 over het vervolg van deze regeling voor de 2e triënnale.

Reserve verstrekte subsidies

Deze reserve is gevormd in verband met de subsidielastneming van subsidies boven het drempelbedrag van € 900.000,- en betreft de volgende projecten: Sud Ie, De Welle en Afûk lisisjes/begelijding Spoor 8 & Searje 36.

Balanspost voorzieningen

Bedragen € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2022
V. Buma-legaten	160	209	6	363
V. Jorritsma-Boschmafonds	131	0	0	131
V. Legaat van Harinxma thoe Sloten	23	0	0	23
Totaal	314	209	6	517

Toelichting

Deze drie voorzieningen betreffen in het verleden ontvangen legaten of schenkingen. Per legaat/schenking zijn er destijds afspraken gemaakt over de rol van en activiteiten door de provincie met deze middelen.

De gelden uit het in 1910 verkregen Buma-legaat worden gebruikt voor aankopen voor de Buma-bibliotheek die onderdeel vormt van Tresoar. Rente en dividendinkomsten worden doorbetaald aan Tresoar.

Uit het Jorritsma-Boschmafonds, een legaat dat door de provincie Fryslân wordt beheerd sinds de jaren zestig, wordt vanaf 2011, eens in de vier jaar uit de renteopbrengsten van het stamkapitaal, aan jonge mensen met een laag of geen inkomen een bijdrage toegekend. De bijdrage is bedoeld als tegemoetkoming in de studiekosten in het volgen van een opleiding in het voortgezet onderwijs- of het middelbaar- of hoger beroepsonderwijs.

De gelden uit het in 1957 verkregen Van Harinxma Thoe Sloten-legaat is bedoeld voor het in goede staat houden van de A.C.E.W. Els Collot d'Escurykamer in het Fries Museum en voor het onderhouden van enkele graven.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2022
OP Leader/POP 3 Lopende kosten	83		83	0
OP SPUK C41 Flexibele inzet woningbouw	442		250	192
OP SPUK C10-1 Verbet digitale dienstverl Open Poen	194	51	245	0
OP SPUK C26 Culturele voorzieningen prov 2020	415		399	16
OP SPUK D13 Matching Rijk - Verbreding en vernieuw	74	333	283	124
OP Culture Up	4	5	9	0
OP SPUK C81 Opstellen en uitvoeren woondeals		281		281
OP SPUK C210 Flexibele inzet woningbouw 2e fase		702		702

Totaal	1.212	1.371	1.268	1.315
---------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Toelichting

OP Leader/POP 3

Voor Leader/POP3-projecten Noordoost hebben we een declaratie van gemaakte en toekomstige kosten bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) ingediend en na toekenning verrekend met de reeds aangewende middelen.

OP SPUK C41 Flexibele inzet woningbouw

De SPUK Flexibele inzet woningbouw is ingezet voor de gelijknamige subsidieregeling. Daarnaast wordt er gewerkt aan de opbouw van een Fries versnellingsteam.

OP SPUK C10-1 Open Poen

De SPUK Open Poen is voor een pilot om de digitale dienstverlening te verbeteren.

OP SPUK C26 Culturele voorzieningen

De SPUK Culturele voorzieningen is de compensatie aan culturele instellingen voor door corona geleden schade in 2020. Door de late uitbetaling van het rijk van de tranche 2e halfjaar 2020 zijn deze middelen pas begin 2022 aan de instellingen overgemaakt worden. De resterende € 16.000,- wordt via de Sisa-methodiek halverwege 2023 afgerekend met het rijk.

OP SPUK D13 Verbreding en Vernieuwing

De SPUK Verbreding en vernieuwing is bedoeld voor een impuls binnen de cultuursector en middels een subsidieregeling in uitvoering.

OP Culture Up

OP Culture Up bestaat uit EU-middelen die deels in 2022 uitgegeven zijn en deels in 2023 uitgegeven zullen worden.

OP SPUK C26 Opstellen en uitvoeren woondeals

De SPUK C26 Opstellen en uitvoeren woondeals is voor de inhuur van capaciteit of expertise om intern ondersteuning te bieden, of om gemeenten te ondersteunen in het opstellen en uitvoeren van de woondeals.

OP SPUK C210 Flexibele inzet woningbouw 2e fase

Dit is het vervolg op de SPUK C41 Flexibele inzet woningbouw en de middelen worden ingezet voor het Fries versnellingsteam.

Beleidsprogramma 6: Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder

Gedeputeerde Avine Fokkens

Vastgestelde beleidsnotities

- Strategisch personeelsbeleid (PS september 2018 en juni 2020, inclusief aanvulling juni 2022)
- Geactualiseerde notitie SPP (behandeld in PS juni 2022)

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij levert een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staan in paragraaf 5 van dit jaarverslag.

- Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO), Den Haag

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen programma 6

Onze ambitie is om als provinciale organisatie optimaal bij te dragen aan de realisatie van maatschappelijke opgaven en de realisatie van de ambities van het provinciaal bestuur. Om dat te bereiken willen we dat de organisatie wendbaar is. Wendbaar om steeds opnieuw te voldoen aan de wensen en ambities van ons bestuur en wendbaar in het contact en de samenwerking met al onze partners in Fryslân en daarbuiten. We willen daarin een 'voorbeeld organisatie' zijn die opgavengestuurd werkt. Voor de inwoners van Fryslân streven we 'Geluk op 1' na. Voor onze eigen medewerkers geldt dat ook, werkgeluk is daarmee een belangrijk speerpunt voor onze organisatie.

We willen bereiken dat als je bij de provincie Fryslân werkt:

- je samenwerkt aan een mooi en sterk Fryslân;
- je werkt bij de beste werkgever van het Noorden.

Om dit te bereiken werken we aan de volgende thema's:

- goed werkgeverschap;
- investeren in kwaliteit;
- borgen van structurele inzet van strategische personeelsplanning (SPP).

De coronacrisis heeft ons op nieuwe ideeën en een nieuwe visie 'Us nije provinsje' gebracht die goed passen binnen de kaders van het strategisch personeelsbeleid en huisvesting (op het gebied van samenwerken, flexibel werken, ontmoeten en vergaderen).

Stand van zaken gewenste resultaten

6.1 Mensen

Beleid

Onze omgeving, de opgaven die op ons afkomen en de eisen die aan ons werk worden gesteld veranderen in snel tempo. De uitkomsten van diverse onderzoeken (voorjaar en zomer 2022) bevestigen dit beeld en laten zien dat het noodzakelijk is om onze organisatie verder te ontwikkelen. Voorbeelden zijn dat de organisatie nog onvoldoende daadkracht laat zien, er teveel onduidelijkheden zijn als het gaat om aansturing/leiderschap en dat het aanspreken van elkaar en de bestuurlijke sensitiviteit moet worden versterkt. Hiervoor is in 2022 een programma O&O (organisatieontwikkeling) gestart. Doel van dit programma is de inrichting en werkwijze in de organisatie zo te vormen, dat een wendbare organisatie ontstaat met het vermogen om zich aan te passen aan de toekomstige opgaven en vragen vanuit de mienskip. Een organisatie waarin opgaven en veranderingen gerealiseerd worden, met een heldere structuur en processen, en ook met duidelijke rollen, taken en verantwoordelijkheden.

Tijd

Geld

**6.2 Middelen
Beleid**

Tijd

Geld

Beleidsveld 6.1 Mensen

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 6.1

Ons doel is om een meerjarige balans te creëren tussen het provinciale takkenpakket, inclusief de ambities van het bestuur, en de beschikbare ruimte voor personeel. Structurele taken worden zo veel mogelijk uitgevoerd door vaste medewerkers. We zijn flexibel door de inzet van tijdelijke medewerkers en door in te kunnen huren bij specialistische werkzaamheden, tijdelijke/peikwerkzaamheden en bij vervanging door ziekte. Daarnaast kunnen we gebruik maken van de inzet van diensten, zoals bijvoorbeeld catering.

Stand van zaken gewenste resultaten

Balans tussen de benodigde ruimte voor personeel en de inzet van vaste/tijdelijke medewerkers en inhuur (kwantitatief en kwalitatief)

Beleid

Tijd

Geld

Er is een start gemaakt met twee projecten van gedeeld werkgeverschap / shared services in de zin van resultaat 60 Bestuursakkoord

Beleid

Tijd

Geld

Het ziekteverzuimpercentage is maximaal 4%

Beleid

Tijd

In 2022 zijn we geconfronteerd met oplopende pieken in het maandelijks ziekteverzuim. Deze komen overeen met het landelijke beeld van griep- en coronabesmettingen. In de jaarverslagen over 2021 van zowel de bedrijfsarts als bedrijfsmaatschappelijk werkster en ons vertrouwenspersoon-duo is nadere aandacht gegeven aan de effecten van de corona-maatregelen op de bij hen neergelegde hulpvragen. De nadruk ligt op tips en maatregelen gericht op het geven van aandacht voor medewerkers en verzuimbeleid gericht op het voorkomen van verzuim om hier een blijvende bijdrage aan te geven. Extra maatregelen lijken vooralsnog niet nodig, maar het is belangrijk de ontwikkeling te volgen.

Geld

In 2022 kent onze organisatie 28 participatiebanen **Beleid**

Tijd

Over 2022 hebben we 23,6 fta aan participatiebanen vervuld (1 fta = 25.5 uur). Het gaat dan om medewerkers met een doelgroepenverklaring volgens de Banenafpraak. Conform de banenafpraak was het doel voor 2022 om 28 fta te realiseren.

In de 2e bestuursrapportage hebben we toegelicht wat de inzet is om het gewenste aantal van 28 fta te realiseren. Landelijk zien we bij provincies een vergelijkbaar beeld, waarbij de noodzakelijke inzet wel wordt gepleegd, maar er verschillende oorzaken zijn waardoor het niet lukt de doelstelling te realiseren.

Eén van de redenen waardoor wij de doelstelling niet realiseren is dat medewerkers met een doelgroepenverklaring participatiewet die via een dienstverleningscontract werkzaam zijn, nog niet meegeteld mogen worden. Er is hiervoor wetgeving in voorbereiding om dit wel te mogen. Voor Fryslân gaat het in 2022 om 3.9 fta. Zouden we deze medewerkers al wel meetellen, dan komt het totaal voor 2022 op 27,5 fte, wat betekent dat de doelstelling nagenoeg zou zijn gerealiseerd.

Daarnaast zien we een groep die eveneens een afstand tot de arbeidsmarkt heeft, die echter geen doelgroepenverklaring heeft. Deze groep willen we ook graag kansen bieden. In 2022 ging dit om 6 medewerkers (5,2 fte) die we bijvoorbeeld op een ervaringswerkplek konden plaatsen. Het effect hiervan is dat een deel van deze groep vervolgens instroomt op een reguliere werkplek, of bij de provincie of bij andere organisaties.

Geld

We investeren in jong talent door het aannemen van 10 trainees **Beleid**

Tijd

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Balans inzet vaste/tijdelijke medewerkers en inhuur	We lichten dit verder kwalitatief toe in de paragraaf bedrijfsvoering		
Participatiewet (als onderdeel van thema inclusiviteit)	Aantal wettelijk verplichte participatiebanen (in fta)	28	24
SPP investeren opvolging en kwaliteit	Traineeprogramma – aannemen trainees	10	18
Resultaat 60 Bestuursakkoord	Aantal projecten opgestart in het kader van gedeeld werkgeverschap / shared services	2	2
Ziekteverzuim	Sturing op beheersing percentage lager dan IPO gemiddelde (in percentage, maximaal)	4	5,5%

Toelichting

Ziekteverzuim:

Het 12 maandsvoortschrijdend ziekteverzuim over 2022 komt op 5,5%. Dat ligt boven onze doelstelling van 4 % voor 2022. Deze doelstelling leiden we af van het laatst bekende gemiddelde bij de provincies. Het cijfer over 2022 is sterk beïnvloed door de diverse besmettingsgolven van corona en griep. Deze pieken in het ziekteverzuim komen overeen met stijgingen die zich bij de provincies hebben laten zien in 2022.

Participatiebanen:

We hebben dit toegelicht bij het resultaat over participatiebanen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	40.921	42.798	43.170	-372

Overhead	29.056	30.151	30.021	130
Totaal lasten	69.977	72.949	73.190	-242
Baten				
Structurele budgetten	307	263	443	-180
Overhead	1.400	841	1.177	-336
Totaal baten	1.707	1.103	1.620	-517
Saldo van lasten en baten	68.269	71.845	71.570	275
Mutatie reserves	479	-322	-307	-15
Resultaat van lasten en baten	68.749	71.523	71.263	260

Beleidsveld 6.2 Middelen

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen beleidsveld 6.2

Wij dragen zorg voor een optimale inzet van de (ondersteunende) middelen binnen de organisatie ter realisatie van de wettelijke taken en bestuurlijke doelen. Onze elektronische dienstverlening wordt verder uitgebreid, zodat producten en diensten van de provincie voor de buitenwereld beter digitaal toegankelijk worden. Ook onze interne processen worden verder gedigitaliseerd. Plan- en beleidsvorming worden ondersteund door datagedreven informatieprocessen. Dat geldt ook voor effectmonitoring op beleidsterreinen. Innovatieve inspanningen op deze gebieden krijgen meer prioriteit. Samen met de opgaven worden de ambities op het gebied van digitalisering vormgegeven. Er is daarnaast verscherpte aandacht voor veiligheid van informatieverwerking, dossiervorming en archivering en de daarvoor vereiste interne discipline.

Op het gebied van samenwerken en archivering worden in 2022 grote verbeterlagen gemaakt. Het oude Document Management Systeem wordt vervangen door een nieuw systeem dat voldoet aan de eisen van deze tijd. Zo ook de documentgenerator. Verdere uitbouw van de Office365-omgeving van Microsoft is de basis voor de interne ITC-dienstverlening

Voor wat betreft de huisvesting richten wij ons niet alleen op de interne gebruikers, maar juist op de directe verbinding met de Mienskip. De coronacrisis heeft ons op nieuwe ideeën gebracht op het gebied van flexibel werken, ontmoeten en vergaderen. Dat heeft tot gevolg dat in 2021 een nieuw huisvestingsconcept is ingevoerd, waarbij het provinciehuis een ontmoetingsplek wordt waar diverse samenwerkingsvormen met in- en vooral externe partijen gefaciliteerd worden. De implementatie zal ook geheel 2022 voortduren, want dit wordt gefaseerd aangepakt. Daarbij is aandacht voor de mix van fysieke bijeenkomsten en digitale participatie.

Verder wordt in paragraaf 7 bedrijfsvoering ingegaan op de doelen met betrekking tot een energieneutrale organisatie.

Stand van zaken gewenste resultaten

Het bewustwordingsniveau van alle medewerkers op het gebied van security, cybercriminaliteit en gerelateerde risico's is sterk verhoogd

Beleid

Tijd

In 2022 heeft KPMG onderzoek gedaan naar de risico's op deze gebieden. De bewustwording is aanwezig, maar zeker naar de toekomst toe is het belangrijk dit bewustzijn te verhogen. Het onderzoek maakt inzichtelijk waar dit moet gebeuren. Provinciale Staten hebben hiervoor bij de behandeling van de kadernota 2023 middelen beschikbaar gesteld als onderdeel van de digitaliseringstrategie. Vanaf 2023 komen deze middelen beschikbaar. De middelen worden ingezet in samenhang met het programma Wetgeving en als onderdeel van de organisatie ontwikkeling.

Geld

Het programma “Implementatie Wetgeving” zorgt ervoor dat de provincie voldoet aan de eisen vanuit het rijk op het gebied van tijdige en kwalitatief voldoende implementatie van diverse wetten

Beleid

Tijd

Geld

Het provinciehuis is ingericht volgens het principe “activiteitgericht werken”. Eind 2022 is de inrichting gereed. Met ruimte voor meer samenwerking met externe partijen en creatieve en innovatieve processen.

Beleid

Tijd

De twee experimenten die we in de bestuursrapportage hebben aangekondigd, zijn in het 4e kwartaal van 2022 gestart. Op basis van de ervaringen in die pilots kunnen we de vervolgstappen bepalen.

Geld

In 2022 wordt een nieuwe documentgenerator ingevoerd. De archivering wordt gemoderniseerd en DocBase komt op read-only

Beleid

Tijd

De situatie is ongewijzigd ten opzichte van de tweede bestuursrapportage: De invoering van de nieuwe documentgenerator wordt voorafgegaan door een pilot. De pilot, gericht op de invoering van de nieuwe

documentgenerator, is inmiddels gestart. Het doel is te komen tot een toekomstvast product. Na de pilotfase zal de nieuwe generator technisch worden ingevoerd. Vanaf 2023 is dit resultaat als randvoorwaarde opgenomen in het programma Wetgeving.

Geld

Prestatie-indicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2022	Realisatie 2022
Het provinciehuis als plek voor ontmoeting	Aantal verbouwde verdiepingen	Alle verdiepingen van het provinciehuis zijn ingericht volgens het nieuwe huisvestingsconcept	De twee geplande pilots zijn gestart.
Oude systemen uitfaseren	Gebruik Docbase en Documentaal	Docbase staat op read-only, Documentaal is vervangen door een nieuwe documentgenerator	De pilot is gestart.
Security	Bewustwordingsniveau medewerkers	Alle medewerkers zijn zich bewust van risico's op het gebied van security en cybercriminaliteit	Onderzoek is gedaan en bewustzijn is aanwezig.
Wetgeving	Aantal wetten in implementatiefase	We voldoen aan de criteria voor implementatie wetgeving vanuit het rijk	We voldoen aan de criteria en het programma loopt volgens planning.

Toelichting

De realisatie van de indicatoren hebben we meegenomen in de toelichting op de resultaten.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	210	262	227	35
Tijdelijke budgetten	472	469	328	141
Overlopende passiva	179	0	25	-25
Overhead	10.428	13.742	12.757	985
Totaal lasten	11.288	14.473	13.338	1.135
Baten				

Structurele budgetten	0	5	0	5
Tijdelijke budgetten	0	0	17	-17
Overlopende passiva	179	0	25	-25
Overhead	320	160	311	-151
Totaal baten	499	166	354	-188
Saldo van lasten en baten	10.789	14.308	12.984	1.324
Mutatie reserves	40	-727	132	-859
Mutatie tijdelijke budgetten	797	1.167	1.167	0
Resultaat van lasten en baten	11.626	14.748	14.283	465

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	81.265	87.422	86.528	894
Totaal baten	2.206	1.269	1.974	-705
Saldo van lasten en baten	79.059	86.153	84.554	1.599
Mutatie reserves	1.316	118	992	-874
Resultaat van lasten en baten	80.375	86.271	85.546	725

Toelichting

In paragraaf 7 – bedrijfsvoering wordt een toelichting gegeven op de lasten en baten binnen dit programma. Bovenstaand overzicht, exclusief de mutaties van de reserves, is dan uitgesplitst waarmee we een gedetailleerder inzicht kunnen geven in:

- het capaciteitsbudget
- het totale bedrijfsvoeringsbudget
- de bijdrage aan bedrijfsvoering vanuit projecten
- de bijdrage van derden

Ook geven we in de paragraaf bedrijfsvoering een nadere toelichting op de verschillende posten. Bij de betreffende beleidsvelden is daarom geen financieel overzicht meer opgenomen.

Bij het vaststellen van de jaarstukken zal een voorstel voor het vormen van een reserve spaarverlof worden voorgelegd. Medewerkers kunnen vanuit hun Individueel Keuze Budget verlof kopen waar geen einddatum aan zit. Dit verlof kunnen zij bijvoorbeeld opnemen voorafgaand aan hun pensioendatum. De besparing op het salaris hierdoor bedraagt in 2022 € 292.500. Daarnaast hadden medewerkers van 60 jaar en ouder in 2022 de mogelijkheid om het restant van hun Persoonlijk Ontwikkel Budget ter hoogte van maximaal € 2.500 om te zetten naar oneindig verlof. Het gespaarde verlof hieruit bedraagt € 126.200.

Investerings

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2022
Onderhanden werken	0	185	0	185
Opgeleverde werken	0	0	0	0
Afgerekende werken	1.389	209	0	1.598
Totaal	1.389	394	0	1.783

Toelichting

De investeringen betreffen verschillende bedrijfsmiddelen zoals smartphones, kantoormeubilair en ICT.

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2022
R. Generatiepact 2017 - 2019	990	134	441	683
R. Groot onderhoud Gebouwen	1.916	228	96	2.048
Totaal	2.906	362	537	2.731

Toelichting

Reserve generatiepact

De reserve generatiepact is bestemd om de lasten te dekken van personeel dat deelneemt aan het generatiepact

Reserve groot onderhoud gebouwen

De reserve groot onderhoud gebouwen is in 2020 gevormd door het omzetten van de voorziening groot onderhoud gebouwen. De reserve is bestemd voor groot onderhoud gebouwen, boven het jaarlijks beschikbare budget in de exploitatie

Balanspost voorzieningen

Bedragen € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2022
V. Vrijwillige mobiliteit personeel	17	0	17	0
Totaal	17	0	17	0

Toelichting

Deze voorziening betreft de voorloper van het generatiepact (60+ regeling). De voorziening vrijwillige mobiliteit is gevormd om de eventuele belasting voor personeelsleden die gebruik maken van vrijwillige mobiliteit af te dekken. Jaarlijks valt hier een deel van vrij omdat de claim van de Belasting dienst dan vervalt.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2022
OP SPUK C10-2 Verb dig dienstv Zicht op stikstofk	129		25	104
Totaal	129	0	25	104

Toelichting

Deze OP is ingericht voor de Specifieke Uitkering (SPUK) in het kader van de digitale overheid. Verantwoording naar derden vindt plaats via de SISA-verantwoording.

Beleidsprogramma 7: Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Portefeuillehouder

Gedeputeerde Friso Douwstra

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij(en) leveren een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staat in paragraaf 5 van dit jaarverslag.

- Alliander NV
- Vitens NV
- Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG)
- Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Lasten, baten en onvoorzien

Dit 'programma' is niet beleidsinhoudelijk van aard. Hier worden de zogenoemde algemene dekkingsmiddelen geraamd, zoals de algemene uitkering uit het provinciefonds, de opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting en het rendement op het vermogen. Deze dekkingsmiddelen hebben geen specifieke bestemming gekregen. Ze dienen als dekking van de lasten in de beleidsinhoudelijke programma's die niet worden gedekt door (specifieke) uitkeringen van andere overheden. Daarnaast zijn de zogenaamde voorwaardelijke budgetten in dit programma opgenomen. Dit zijn budgetten die pas na besluitvorming over de aanwending daarvan door respectievelijk Provinciale of Gedeputeerde Staten vrijgegeven worden voor uitvoering.

Vastgestelde beleidsnotities

- Nota reserves, voorzieningen en overlopende passiva
- Nota actualisatie legesverordening
- Nota waarden, activeren en afschrijven
- Nota begrotingsregels 'als geld telt'
- Nota uitvoering begroting
- Nota weerstandsvermogen
- Nota financieringsinstrumenten
- Normenkader
- Financiële verordening

Beleidsveld 7.1 Provinciefonds

De raming van het provinciefonds voor onze provincie is gebaseerd op de decembercirculaire 2022 van het rijk. Deze raming bestaat deels uit de algemene uitkering en deels uit zogenoemde decentralisatie-uitkeringen. Deze laatste uitkeringen worden voor een bepaald doel aan de provincie toegekend. In onderstaande tabel is aangegeven hoe de raming is opgebouwd.

Wat heeft het opgeleverd?

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene uitkeringen					
Algemene uitkering - structureel	211.377	217.998	225.961	228.462	222.319
Algemene uitkering - incidenteel	180	195	128	128	128
<i>Subtotaal algemene uitkering</i>	<i>211.557</i>	<i>218.193</i>	<i>226.090</i>	<i>228.591</i>	<i>222.447</i>
Decentralisatie-uitkeringen					
Programma 1: Bestuur					
Waddenfonds	9.626	9.626	9.626	9.626	9.626
Weerbaar bestuur kleine gemeenten	400	-	-	-	-
Programma 3: Omgeving					
Natuur inclusief na-isoleren	506				
Drugsdumpingen	10	10	10	-	-
Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	26	26	26	-	-
Programma 5: Mienskip					
Monumentenzorg	1.349	1.349	1.349	1.349	1.349
DINGtiid	29	29	-	-	-
Fries in het MBO	150	150	-	-	-
Wet gebruik Friese taal	200	100	-	-	-
Fryske Akademie	1.559	1.559	1.559	1.559	1.559
Erfgoed Deal	353				
Programma 6 Bedrijfsvoering					
Uitvoeringskosten klimaatakkoord	306				
<i>Subtotaal decentralisatie uitkeringen</i>	<i>14.514</i>	<i>12.849</i>	<i>12.570</i>	<i>12.534</i>	<i>12.534</i>
Totaal	226.071	231.042	238.660	241.125	234.981

Toelichting

Via het provinciefonds heeft een afrekening plaatsgevonden over 2021 van totaal € 1,4 mln. Dit bedrag bestaat enerzijds uit een afrekening over 2021 (- € 0,1 mln.) en een bedrag voor 2021 van € 1,5 mln. voor het in stand houden van de regionale cultuursector. Deze opbrengsten maken wel onderdeel uit van de totale opbrengsten van het provinciefonds (€ 227,5 mln.), maar zijn niet meegenomen in bovenstaande specificatie omdat deze bedragen betrekking hebben op 2021.

Beleidsveld 7.2 Opcenten motorrijtuigenbelasting

De raming van de opcenten is gebaseerd op de realisatie van de ontvangsten in 2021. Daarnaast wordt jaarlijks gekeken naar de ontwikkeling van de omvang van het wagenpark waarover belasting wordt geheven.

Het rijk stelt jaarlijks het maximale niveau van de opcentenheffing vast. Het verschil tussen dit maximale tarief en het feitelijk door de provincie gehanteerde tarief voor de opcenten bepaalt de zogenoemde onbenutte belastingcapaciteit. Voor onze provincie bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit in 2022 circa € 26,3 mln.

De samenstelling van de opcenten inclusief een nadere toelichting is opgenomen in paragraaf 1 Provinciale heffingen.

Wat heeft het opgeleverd?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil begroting en rekening
Baten				
Opbrengst opcenten MRB	71.855	72.974	72.777	197
Totaal baten	71.855	72.974	72.777	197

Opcenten

	Realisatie 2021	Begroting 2022	Realisatie 2022
Aantal opcenten (aantal punten)	87	87	87
Gemiddelde opbrengst per punt	825.900	838.700	836.500

Toelichting

In tegenstelling tot de verwachting is enerzijds sprake van een toename van het wagenpark (volume). Anderzijds blijft de verwachte 'vergroening' in de samenstelling van het wagenpark achter bij de verwachtingen. Hierdoor is per saldo een stijging zichtbaar in de totale opbrengsten MRB als in de gemiddelde opbrengsten per punt. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Provinciale Heffingen.

Beleidsveld 7.3 Dividenden

De provincie Fryslân neemt deel in het aandelenkapitaal van een aantal bedrijven. In onderstaand overzicht is het geraamde dividend weergegeven.

Wat heeft het opgeleverd?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil begroting en rekening
Baten				
Alliander	11.862	12.785	12.785	0
Fryslân Hurde Wyn	0	13.500	13.500	0
Nederlandse Waterschapsbank (NWB)	38	42	42	0
Vitens	0	0	0	0
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	136	172	172	0
Totaal baten	12.036	26.499	26.499	0

Toelichting

De dividenden zijn conform planning ontvangen. Ook in 2022 is de dividenduitkering van Alliander hoger dan de € 7,5 mln. die in de meerjarenbegroting is opgenomen.

Beleidsveld 7.4 Financieringsrente

In de onderstaande tabel staan de rentebaten en – lasten van de financiering van de provinciale uitgaven voor 2022. In paragraaf 4 Financiering en beleggingen wordt een toelichting gegeven op deze baten en lasten.

Wat heeft het gekost en opgeleverd?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil begroting en rekening
Lasten				
Rente kort	17	0	40	-40
Rente lang	1	0	0	0
Inflatievergoeding RSP-gelden	1.078	1.470	1.284	186
Rente nazorgfonds	709	685	742	-58
Kosten vermogensbeheer	18	103	36	67
Advieskosten vermogensbeheer	41	11	2	8
Totaal lasten	1.866	2.268	2.104	164
Baten				
Rente vermogensbeheer	295	235	237	-2
Rente kort	0	900	1.069	-169
Rente lang	3.165	2.107	2.120	-12
Rente verstrekte geldleningen	2.601	6.246	6.245	1
Mutatie obligatieportefeuille	619	0	0	0
Totaal baten	6.680	9.488	9.671	-183
Saldo van lasten en baten	-4.814	-7.220	-7.567	347

Toelichting

Toelichting lasten

Provincie Fryslân heeft geen bancaire rentelasten. Er wordt wel rente vergoed aan het Nazorgfonds over de bij de provincie ondergebrachte gelden. Daarnaast worden de vanuit het rijk vooruit ontvangen RSP-gelden ieder jaar geïndexeerd, totdat de gelden zijn uitgegeven/geïnvesteerd.

Toelichting baten

Er is in 2022 een hoger rendement behaald dan oorspronkelijk begroot. Dit komt door de gestegen rente op de geld- en kapitaalmarkt waardoor er weer rente wordt ontvangen over het rekening courant-tegoed bij de schatkist. Ook zijn er door de gestegen rente weer deposito's afgesloten bij de schatkist en deze dragen ook bij aan het hogere renteresultaat. De rentebaten van het Hybride kapitaal en Leningen aan decentrale overheden conform planning gerealiseerd. Alle rendementen vanuit het belegde vermogen komen ten gunste van de algemene dekkingsmiddelen.

Beleidsveld 7.5 Interne financiering

De provincie werkt met zogenoemde totaalfinanciering. Dit betekent dat er geen directe relatie bestaat tussen specifieke investeringsprojecten en de daarvoor aan te trekken financieringsmiddelen. De provincie voorziet met eigen middelen in de totale behoefte aan financiering van de provinciale activiteiten.

Rentetoerekening aan voorzieningen en overlopende passiva vindt slechts plaats als dat door derden verplicht is gesteld. Voor het verstrekken van middelen voor de aankoop van gronden binnen het IKG (investeringskrediet grond) en het Investeringskrediet Strategische Grondvoorraad wordt een interne financieringsrente in rekening gebracht. Deze rente is gebaseerd op de verwachte 10 jaars kapitaalmarktrente voor het betreffende begrotingsjaar en wordt ieder begrotingsjaar bijgesteld.

Wat heeft het opgeleverd?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil begroting en rekening
Baten				
Rentetoerekening vaste activa	62	113	102	11
Totaal baten	62	113	102	11

Toelichting

Dit betreft de rentetoerekening aan Tresoar en aan de IKG gronden.

Beleidsveld 7.6 Overige algemene dekkingsmiddelen

De voorwaardelijke budgetten Provinciale of Gedeputeerde Staten zullen op basis van een inhoudelijk bestedingsvoorstel worden vrijgegeven voor uitvoering. De budgetten worden dan ook overgeheveld naar het inhoudelijke beleidsprogramma.

De aanwending van het breed cofinancieringsbudget wordt nader toegelicht in de paragraaf grote projecten.

Hieronder wordt een specificatie van de overige algemene dekkingsmiddelen weergegeven.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil begroting en rekening
Lasten				
Bijdrage aan provincie Zeeland	501	501	501	0
Bijdrage Rijk vervangingen Thialf	0	1.000	289	711
Exploitatiebijdrage Thialf	0	942	893	49
Lening herstelplan Thialf	967	478	79	399
Risicobuffer	504	0	3.103	-3.103
Risicobuffer Breedband	0	7.290	260	7.030
Voorwaardelijk budget GS: Breed cofinancieringsbudget	0	4.304	-7	4.311
Voorwaardelijk budget GS: Weerbaar bestuur	0	400	0	400
Voorwaardelijk budget GS: Windpark Fryslân Ambitieagenda IJsselmeerkust	0	650	0	650
Totaal lasten	1.972	15.565	5.118	10.447
Baten				
Bijdrage Rijk vervangingen Thialf	0	1.000	289	711
BTW compensatiefonds	12	49	26	23
Deelname in Windpark	4.554	0	0	0
Lening herstelplan Thialf	0	0	283	-283
Rente kapitaalversterking Alliander	74	1.587	1.609	-22
Rente revolverende middelen	612	75	753	-679
Rendementsderving inzet vermogen	13	13	12	2
Risicobuffer	1.806	17	16	0
Risicobuffer Breedband	0	1.348	1.348	0
Totaal baten	7.071	4.087	4.334	-247
Saldo van lasten en baten	-5.099	11.478	784	10.694
Mutatie reserves	-38.695	-49.914	-39.286	-10.628
Mutatie tijdelijke budgetten	-10.952	541	467	74
Mutatie structurele budgetten	0	0	0	0
Resultaat van lasten en baten	-54.746	-37.895	-38.035	140

Toelichting

Lasten

In 2022 hebben wij een Specifieke uitkering ontvangen van het Rijk voor de vervangingsinvesteringen bij Thialf. Van de totale € 1 miljoen is € 289.000 uitgegeven in 2022, de rest zal in 2023 worden uitgevoerd. De onderbesteding vindt zowel plaats bij de lasten als bij de baten. De middelen blijven beschikbaar via de overlopende passiva post.

Thialf heeft in 2022 € 79.000 van de resterende beschikbare lening van € 967.000 opgevraagd. Het restbedrag blijft beschikbaar voor Thialf.

De risicobuffer breedband betreft het budget wat beschikbaar is voor de restant onrendabele adressen breedband. In 2022 is hier voor € 260.000 gebruik van gemaakt. Het restant blijft via de reserve tijdelijke budgetten beschikbaar voor dit doel.

Het voorwaardelijk budget weerbaar bestuur betreft een rijksbijdrage die via het provinciefonds is ontvangen. Dit bedrag is in 2022 niet meer tot besteding gekomen en daarmee vrijgevallen. Bij het vaststellen van de jaarstukken zal dit budget teruggevraagd worden zodat het alsnog in 2023 ingezet kan worden.

Het voorwaardelijk budget ambitieagenda IJsselmeerkust is in 2022 niet tot besteding gekomen en zal via de reserve windpark doorgeschoven worden naar 2023.

Baten

Vanuit de voorziening lening Thialf is een bedrag van € 283.000 vrijgevallen aangezien deze niet meer noodzakelijk is. Thialf heeft in 2021 tijdelijk een stukje lening opgevraagd door het laat uitbetalen van de coronasteun aan Thialf. In 2022 heeft Thialf dit terug betaald en kan dit vrijvallen uit de voorziening.

De rente op revolverende middelen betreft de rente van FSFE

Beleidsveld 7.7 Werken voor derden

De provincie voert een aantal werkzaamheden voor derden uit waarvoor een vergoeding wordt ontvangen. De component bedrijfsvoering (inzet capaciteit) hierin is opgenomen in programma 6 Bedrijfsvoering. De overige lasten zijn in principe geraamd in de inhoudelijke beleidsprogramma's, tenzij er geen directe relatie is met de doelen en resultaten van de provincie. In dat geval worden de lasten in dit beleidsveld geraamd. De lasten worden gedekt door de bijdrage van derden die wij hiervoor ontvangen.

Hieronder is een overzicht opgenomen van de betreffende werken voor derden.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil begroting en rekening
Lasten				
FUMO	622	614	917	-304
Brugbediening Leeuwarden	71	119	100	19
Brugbediening Noardeast-Fryslân	0	98	90	8
Doorontwikkeling spraakherkenner	136	0	0	0
Marrekrite	21	50	30	21
Rijkswaterstaat Prinses Margrietkanaal	154	0	5	-5
Rijkswaterstaat realisatie KRW en N2000 IJsselmeerkust	311	311	311	0
Holwerd aan Zee	1.355	700	934	-234
IPO BIJ12: Onderzoek ganzen	92	628	326	302
Overige	1.244	1.266	1.268	-2
Totaal lasten	4.006	3.785	3.980	-195
Baten				
FUMO	622	614	917	-304
Brugbediening Leeuwarden	71	119	100	19
Brugbediening Noardeast-Fryslân	0	98	90	8
Doorontwikkeling spraakherkenner	136	0	0	0
Marrekrite	21	50	30	21
Rijkswaterstaat Prinses Margrietkanaal	154	0	5	-5
Rijkswaterstaat realisatie KRW en N2000 IJsselmeerkust	311	311	311	0
Holwerd aan Zee	1.355	700	934	-234
IPO BIJ12: Onderzoek ganzen	92	628	326	302
Overige	1.244	1.266	1.268	-2
Totaal baten	4.006	3.785	3.980	-195
Saldo van lasten en baten	0	0	0	0

Beleidsveld 7.8 Onvoorzien

Er waren voor de begroting geen onvoorziene baten en lasten begroot.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Vershil begroting en rekening
Lasten				
Dubieuze debiteuren	383	0	36	-36
Afwikkeling aandelen	0	4	4	0
Afwikkeling debiteuren	0	250	250	-1
Afwikkeling subsidies voorgaande jaren	-342	-1.107	-1.221	114
Afwikkeling prestatie voorgaand jaar	0	0	0	0
Afwikkeling lening	4	0	0	0
Nog te verwachten facturen 2021	401	0	0	0
Totaal lasten	445	-854	-931	78
Baten				
Afwikkeling Europees Visserijfonds	17	0	0	0
Afwikkeling debiteuren	-17	5	5	0
Afwikkeling subsidies voorgaande jaren	0	54	53	0
Afwikkeling baggerdepot Trijehûs	1.100	0	0	0
Opheffing voorziening LVP project Baarderadeel GLR	11	0	0	0
Vrijval vrijwillige mobiliteit personeel	166	0	17	-17
Deelneming Thialf	7	0	0	0
Nog te verwachten facturen 2021	0	401	401	0
Totaal baten	1.284	460	476	-17
Saldo van lasten en baten	-838	-1.313	-1.408	94

Toelichting

Dubieuze debiteuren

Het betreft hier de toevoeging aan de voorziening dubieuze debiteuren van bijdragen waarvan het onzeker is of die daadwerkelijk geïnd kunnen worden.

Afwikkeling subsidies voorgaande jaren

Dit betreft de afwikkeling van subsidies waar de definitieve beschikking lager is vastgesteld en waar het budget reeds is beëindigd. Daardoor kunnen deze middelen niet meer op het budget vrijvallen maar komen dan ten gunste van onvoorzien.

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	8.289	20.765	10.272	10.493
Totaal baten	309.215	344.930	345.364	-434
Saldo van lasten en baten	-300.926	-324.165	-335.092	10.927
Mutatie reserves	-49.646	-38.912	-28.300	-10.612
Resultaat van lasten en baten	-350.573	-363.077	-363.392	315

Uitgebreide tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Saldo begroting en rekening
Lasten				

7.4 Financieringsrente	1.866	2.268	2.104	164
7.6 Overige algemene dekkingsmiddelen	1.972	15.565	5.118	10.447
7.7 Werken voor derden	4.006	3.785	3.980	-195
7.8 Onvoorzien	445	-854	-931	78
Totaal lasten	8.289	20.765	10.272	10.493
Baten				
7.1 Provinciefonds	206.220	227.523	227.523	0
7.2 Opcen ten motorrijtuigenbelasting	71.855	72.974	72.777	197
7.3 Dividenden	12.037	26.499	26.499	0
7.4 Financieringsrente	6.680	9.488	9.671	-183
7.5 Interne financiering	62	113	102	11
7.6 Overige algemene dekkingsmiddelen	7.071	4.087	4.334	-247
7.7 Werken voor derden	4.006	3.785	3.980	-195
7.8 Onvoorzien	1.284	460	476	-17
Totaal baten	309.215	344.930	345.364	-434
Saldo van lasten en baten	-300.926	-324.165	-335.092	10.927
Mutatie reserves	-38.695	-39.453	-28.767	-10.686
Mutatie tijdelijke budgetten	-10.952	541	467	74
Resultaat van lasten en baten	-350.573	-363.077	-363.392	315

Toelichting

De toelichting op de verschillen is bij de afzonderlijke beleidsvelden opgenomen.

Investeringen

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2022
Onderhanden werken	405.992	8.280	52.909	361.363
Opgeleverde werken	53.001	0	0	53.001
Afgerekende werken	109	0	109	0
Totaal	459.102	8.280	53.018	414.364

Toelichting

Dit betreft de financiële vaste activa. Dit zijn onder meer de kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en leningen aan deelnemingen.

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2022
R. Basisreserve	10.000	0	0	10.000
R. Vrij aanwendbare reserve (VAR)	251.410	0	55.380	196.030
R. Jaarovergang structurele budgetten	2.426	2.398	3.007	1.816
R. Risicobuffer	106.111	2.660	3.103	105.668
R. Weerstandsbuffer	100.000	0	0	100.000
R. WPF Windpark Fryslân opbrengsten	9.858	13.224	361	22.720
R. WPF Afwaardering aandelenkapitaal Windpark Fryslân	0	1.000	0	1.000
R. Breed cofinancieringsbudget	19.509	17.949	5.212	32.246
R. Lening herstelplan Thialf	260	682	0	942
R. Rente kapitaalverstrekking Alliander	74	1.609	0	1.682

Totaal	499.648	39.520	67.064	472.104
---------------	----------------	---------------	---------------	----------------

Toelichting

In bovenstaande tabel is het verloop en de stand van de reserves per 31 december 2022 opgenomen. Hierbij is geen rekening gehouden met toekomstige vorming of onttrekking aan de reserves.

Basisreserve

De basisreserve wordt als de primaire buffer beschouwd voor het opvangen van risico's welke kunnen leiden tot een negatief jaarresultaat.

Vrij aanwendbare reserve (VAR)

De VAR is bedoeld voor tijdelijke uitgaven in komende jaren en fungeert als reserve voor het geval het begrotingssaldo bij het opmaken van de begroting negatief is. Een toelichting op de VAR kunt u vinden in bijlage 1 van het financieel kader.

Reserve jaarovergang structurele budgetten

Deze reserve betreft de openstaande subsidieplafonds bij de structurele budgetten die in latere jaren tot besteding komen. De verplichtingen van die structurele budgetten zijn in de beleidsprogramma's opgenomen.

Reserve risicobuffer

Deze reserve is bedoeld voor het opvangen van het risico van de uitgezette en de nog uit te zetten revolverende middelen (zie paragraaf 4 Financiering en beleggingen).

Reserve weerstandsbuffer

De weerstandsbuffer is bedoeld voor het opvangen van het risico zoals berekend in de jaarlijkse stresstest.

Reserve Windpark opbrengsten

De opbrengsten van het Windpark Fryslân worden aan deze reserve toegevoegd minus € 1 miljoen voor toekomstige afwaardering van de deelneming Windpark Fryslân (aparte reserve zie programma 3) en € 1,67 miljoen welke jaarlijks toegevoegd wordt aan het begrotingssaldo als vergoeding voor de uitgezette middelen. De reserve wordt ingezet voor stimulering duurzaamheid en ambitieagenda IJsselmeerkust.

Reserve Afwaardering aandelenkapitaal Windpark Fryslân

De reserve wordt jaarlijks met € 1 mln gevoed zodat na 20 jaar de aandelen afgewaardeerd kunnen worden.

Reserve breed cofinancieringsbudget

Voor de cofinanciering van Europese en Rijksprojecten is een reserve gevormd. De projecten worden verantwoord op de diverse beleidsprogramma's, de middelen die nog niet in projecten zijn belegd staan als voorwaardelijk budget opgenomen in programma 7.

Reserve lening herstelplan Thialf

Op 17 juni 2021 hebben Provinciale Staten besloten tot vorming van deze reserve. Deze reserve is bedoeld ter dekking van de eventueel te vormen risicovoorziening voor de verstekte lening herstelplan Thialf.

Reserve Rente kapitaalverstrekking Alliander

De Staten hebben middels een motie besloten tot het reserveren van de rente op de kapitaalverstrekking Alliander ter dekking van mogelijk lager dividend in de toekomst.

Balanspost voorzieningen

Bedragen € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2022
A1311 V. Deelnemingen	8.530	3.103	0	11.633
A1322 V. Lening herstelplan Thialf	1.398	79	283	1.195
Totaal	9.928	3.183	283	12.828

Toelichting

Het betreft hier een voorziening voor de afwaardering van deelnemingen in o.a. FOM en Thialf. Daarnaast een voorziening voor de verstrekte lening herstelplan Thialf.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen € 1.000	Stand per 1-1-2022	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2022
OP SPUK H23 Bijdrage Rijk vervangingen Thialf		1.000	289	711
Totaal	0	1.000	289	711

Toelichting

Het betreft hier een specifieke uitkering van het Rijk voor de vervangingsinvesteringen die Thialf moet doen. Wij geven deze 1 op 1 door aan Thialf.

Paragrafen

Paragraaf 1 Provinciale heffingen

Inleiding

De provincie heeft verschillende inkomstenbronnen. Eén van die bronnen is de provinciale heffingen. In afnemende volgorde van omvang bestaan die heffingen uit:

1. Opcenten op de motorrijtuigenbelasting
2. Grondwaterbelasting
3. Leges

1 - Opcenten motorrijtuigenbelasting

Jaarlijks stelt het rijk het maximaal toegestane niveau van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting vast. Dit wettelijke maximum gaat in op 1 januari van het volgende belastingjaar.

Het verschil tussen dit maximaal mogelijke tarief en het feitelijk door de provincie gehanteerde tarief voor de opcenten, bepaalt de zogenoemde vrije ruimte. Dit is de onbenutte (belasting)capaciteit die de provincie heeft tot verhoging van haar inkomsten. Deze capaciteit wordt betrokken bij de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit. Zie paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Ontwikkeling heffing opcenten motorrijtuigenbelasting in punten

	2022	2023	2024	2025	2026
Heffing	87	87	87	88,4	89,8
Jaarlijkse inflatiecorrectie (in punten)			1,4	1,4	1,4
Totaal heffing	87	87	88,4	89,8	91,2
Wettelijk maximum	118,3	125,8			

Opbrengsten 2022

Toelichting:

In het bestuursakkoord 2019-2023 is opgenomen dat de opcenten in de jaren 2020 t/m 2023 niet worden geïndexeerd (resultaat 61: de automatische inflatiecorrectie op de opcenten wordt 4 jaar buiten werking gesteld).

Opbrengsten 2022

(bedragen x € 1 miljoen)	Begroot	Realisatie	Verschil
Opbrengst	73,0	72,8	0,2

Opbrengst per punt

Toelichting:

Naar aanleiding van de ontwikkeling van het wagenpark is de raming van de opbrengsten in 2022 in de loop van het jaar met € 0,4 mln. opgehoogd. In tegenstelling tot de verwachtingen is sprake van een lichte stijging van het wagenpark (1%). Bovendien neemt het aandeel van elektrische auto's, die t/m 2024 volledig zijn vrijgesteld voor de motorrijtuigenbelasting, minder snel toe dan verondersteld. De genoemde factoren hebben ervoor gezorgd dat de gerealiseerde opbrengsten hoger zijn dan initieel begroot.

	Begroting 2022	Realisatie 2022
Gemiddelde opbrengst per punt	838.700	836.500

2 - Grondwaterbelasting

Op het onttrekken van grondwater wordt door de provincie een heffing geheven. Dit is een wettelijke bevoegdheid. De wet en de daarop gebaseerde Algemene Maatregel van Bestuur geven nauwkeurig aan waar de provincie de opbrengst van de heffing aan mag besteden. Het betreft met name het monitoren van de kwaliteit en kwantiteit van het Friese grondwater en het faciliteren van onderzoek naar de schadelijke gevolgen van grondwateronttrekking.

De provinciale waterverordening bepaalt de omvang van de heffing. Deze heffing bedraagt sinds 1 januari 2017 1,32 eurocent per m³ gewonnen grondwater voor heffingsplichtige 'onttrekkers'. De gerealiseerde baten uit de grondwaterbelasting zijn voor 2022 € 752.855,-.

Onderwerp - Bedragen x € 1.000,-	Begroting 2022	Realisatie 2022
----------------------------------	----------------	-----------------

3 - Leges

3.1 Ontwikkelingen

In het Bestuursakkoord 2019-2023 zijn geen specifieke uitgangspunten opgenomen omtrent leges.

Provinciale Staten hebben vastgesteld dat bepaalde beleidsnota's iedere vier jaar (opnieuw) ter vaststelling worden aangeboden. Dit heeft zijn beslag gekregen in de nota "Actualisatie Legesverordening" die voor het laatst in 2018 is voorgelegd aan Provinciale Staten.

Naar aanleiding van de geplande inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2023 zijn de Legesverordening en de Tarieventabel geactualiseerd en de legestarieven opnieuw berekend. Dit heeft geresulteerd in een nota Actualisatie Legesverordening 2023 (inclusief nieuwe verordening en tarieventabel), welke in het najaar van 2022 is voorgelegd aan Provinciale Staten.

Echter, in het najaar van 2022 is de invoering van de Omgevingswet opnieuw uitgesteld; de inwerkingtreding is nu voorzien op 1 januari 2024. Provinciale Staten heeft op basis van dit uitstel besloten de nota Actualisatie Legesverordening niet in 2022 vast te stellen.

De nota Actualisatie Legesverordening zal in 2023 opnieuw geactualiseerd worden en in de loop van het jaar aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

3.2 Beleidskader

De juridische grondslag voor het kunnen heffen van leges is voor provincies geregeld in de Provinciewet. De provincie heft leges voor diverse diensten en producten op basis van de Legesverordening Fryslân 2019 met de bijbehorende Tarieventabel. In beginsel worden leges geheven voor alle beschikkingen op aanvraag.

Bij het vaststellen van de tarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Tarieven zijn gebaseerd op het gemiddeld aantal uren van ambtelijke inzet voor de behandeling van de aanvraag, vermenigvuldigd met het vastgestelde externe uurtarief behorende bij de salarisschaal van de hiermee belaste medewerker.
- Bij het vaststellen van de tarieven wordt maximaal 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat het beginsel van de opbrengstlimiet wordt gevolgd: de geraamde baten mogen de ter zake geraamde lasten niet overschrijden.
- De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd (aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen).
- Bij de jaarlijkse indexering van de tarieven wordt er aanvullend getoetst op kostendekkendheid.

De provincie heft en int de leges grotendeels zelf en heeft hiervoor deels mandaat gegeven aan het Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW).

Naast de bovengenoemde uitgangspunten wordt de nadruk gelegd op het principe van redelijkheid en billijkheid. De legestarieven mogen niet zo hoog worden vastgesteld, dat sprake is van een heffing die in de Mienskip als onacceptabel wordt beschouwd.

Samengevat levert dit de volgende beleidskeuzes op:

- de tarieven zijn maatschappelijk acceptabel;
- de tarieven zijn redelijk en billijk;
- de tarieven zijn zo mogelijk kostendekkend;

Nadrukkelijk wordt erop gewezen dat hiermee het principe van streven naar volledige kostendekkendheid ondergeschikt is gemaakt aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

3.3 Baten en toelichting

Legesbaten 2022

Legesplichtige activiteiten 2022 - gerealiseerde aantallen vergunningen/ontheffingen				
Programma	Onderdeel	Begroet	Realisatie	Verschil
	2 Wegen algemeen	217	168	49
	2 Provinciale vaarwegen	181	285	-104
	3 Grondwaterwet	1	0	1

	3	Wet WABO	23	26	-3
	3	Ontgrondingenwet	44	14	30
	3	Wet natuurbescherming	141	127	14
	3	Wadlopen	106	142	-36
		Totaal	713	762	-49

Legesbaten 2022					
Programma - bedragen x € 1.000,-	Onderdeel	Begroot	Realisatie	Verschil	
	2	Wegen algemeen	59	53	6
	2	Provinciale vaarwegen	29	49	-20
	3	Grondwaterwet	1	0	1
	3	Wet WABO	78	142	-64
	3	Ontgrondingenwet	86	42	44
	3	Wet natuurbescherming *	213	222	-9
	3	Wadlopen	20	9	11
		Totaal	485	518	-33

* Begroot bedrag is inclusief € 8.000,- voor het legaliseren van PAS-meldingen

Toelichting

Voor het onderdeel Ontgrondingen (Tarieventabel 2022 – Rubriek B: 2. Ontgrondingen) zijn de gerealiseerde baten (€ 42.205) lager dan begroot (€ 85.500). In totaal zijn 29 aanvragen begroot, plus 15 bijbehorende publicaties. Er zijn 14 aanvragen ontvangen, met 6 bijhorende publicaties.

Voor ontgrondingen o.b.v. artikel 5 zijn 12 aanvragen begroot; er zijn 8 aanvragen gerealiseerd. Voor ontgrondingen o.b.v. artikel 4 zijn 14 aanvragen begroot; er zijn 5 aanvragen gerealiseerd. Voor alle andere diensten binnen de rubriek Ontgrondingen zijn 3 aanvragen begroot en 15 publicaties. Binnen deze categorie is 1 aanvraag tot wijziging van een vergunning gerealiseerd en 1 publicatie.

Bij het onderdeel Vaarwegen (Tarieventabel 2022, rubriek B: 3. Vaarwegen) zijn de baten (€ 49.495) hoger dan begroot (€ 29.000). Er zijn 285 aanvragen gerealiseerd versus 181 aanvragen begroot.

Dit verschil is voornamelijk te verklaren door er meer aanvragen zijn gerealiseerd voor een ontheffing o.b.v. de Vaarwegenverordening Fryslân 2014 (gerealiseerd: 90, begroot: 53).

Bij het onderdeel Wegen (Tarieventabel 2022 – Rubriek B: 4. Wegen) zijn de gerealiseerde baten (€ 53.234) lager dan begroot (€ 59.000). Het aantal gerealiseerde aanvragen (168) is lager dan begroot is (217). Dit verschil is voornamelijk te verklaren door het feit dat er minder aanvragen dan verwacht zijn ingediend voor de aanvraag van een ontheffing op basis van de Wegenverordening provincie Fryslân.

Bij het onderdeel WnB (Tarieventabel 2022 – Rubriek B: 6. Wet Natuurbescherming) zijn de begrote baten opgebouwd uit een structurele begroting (€ 205.000) en een eenmalige begroting voor het legaliseren van PAS-melders (€ 8.000).

In 2019 heeft een uitspraak van de Raad van State in 2019 tot gevolg gehad dat het gebruik van de PAS bij vergunningverlening niet meer toegestaan is. Een definitief legalisatieprogramma voor PAS melders is nog niet voorhanden. Hierdoor is nog geen stikstofruimte beschikbaar, om de aanvragen in behandeling te kunnen nemen. Er zijn geen baten gerealiseerd op de eenmalige begroting van € 8.000.

Met betrekking tot de meerjarige begroting, zijn de gerealiseerde baten (€ 221.543) hoger dan begroot (€ 205.000). Er zijn minder aanvragen zijn gerealiseerd (127) dan begroot (141).

Nagenoeg alle aanvragen die zijn gedaan, hebben betrekking op een vergunning/VVGB art. 2.7/2.8 WnB (art. 6.1 van de tarieventabel 2022) of een ontheffing/VVGB gericht op ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden (art. 6.3 van de tarieventabel 2022).

Bij het onderdeel Wet Wabo (Tarieventabel 2022 – Rubriek C: Omgevingsvergunningen) zijn meer aanvragen (26) ingediend dan begroot (23,2). Hierdoor zijn de gerealiseerde baten (€ 142.040) hoger dan begroot (€ 77.800).

Het verschil wordt voornamelijk verklaard door meer aanvragen voor een omgevingsvergunning activiteit bouw met een bouwsom < € 20.000 (gerealiseerd: 7, begroot: 4). Daarnaast is er één aanvraag gedaan voor een omgevingsvergunning activiteit bouw met een bouwsom 5 mln. -25 mln. Deze aanvraag is eens in de 10 jaar begroot en wordt ieder jaar voor 1/10e deel meegenomen in de begroting.

3.4 Kostendekkendheid tarieven

De Legesverordening Fryslân 2019 met bijbehorende tarieventabel bestaat uit drie rubrieken die de tarieven van diensten regelen. De rubrieken zijn onderverdeeld. Onderstaande tabel geeft de geraamde lasten en geraamde baten weer, alsmede het begrote kostendekkendheidspercentage weer.

Kostendekkendheid leges 2022 (begroot)					
Programma	Onderdeel	Lasten begroot (euro)	Baten begroot (euro)	Kostendekkendheid begroot (%)	Baten werkelijk (euro)
2	Wegen algemeen	142	59	41%	53
2	Provinciale vaarwegen	58	29	50%	49
3	Grondwaterwet	1	1	100%	0
3	Wet WABO	70	78	111%	142
3	Ontgrondingenwet	154	86	56%	42
3	Wet natuurbescherming	389	213	55%	222
3	Wadlopen	51	20	39%	9
	Totaal	865	485	56%	518

Volgens art. 10 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) mogen de geraamde baten de ter zake geraamde lasten (incl. overheadkosten) niet overschrijden, de kostendekkendheid mag maximaal 100% zijn.

De geraamde baten zijn als volgt berekend:

(A) Aantal verwachte aanvragen maal (B) in de Tarieventabel opgenomen tarief behorende bij het in behandeling nemen van de aanvraag.

De ter zake geraamde lasten zijn als volgt berekend:

(C) Verwachte aantal uren dat door de medewerker wordt besteed aan het afhandelen van de aanvraag maal (D) het jaarlijks door PS vastgestelde uurtarief maal (A) het aantal verwachte aanvragen.

3.5 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de invordering van leges bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. Wel is er in de legesverordening een artikel opgenomen voor teruggaaf en kent de verordening een zogenaamde hardheidsclausule. Dit geeft het college van Gedeputeerde Staten de mogelijkheid af te wijken van de verordening, gelet op het belang van een doelmatige en evenwichtige heffing van leges.

3.6 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale heffingen zich verhouden in vergelijking met de tarieven in de andere provincies.

De activiteiten waarvoor leges worden geheven verschillen per provincie, waardoor een interprovinciale vergelijking van de legestarieven niet goed mogelijk is.

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen

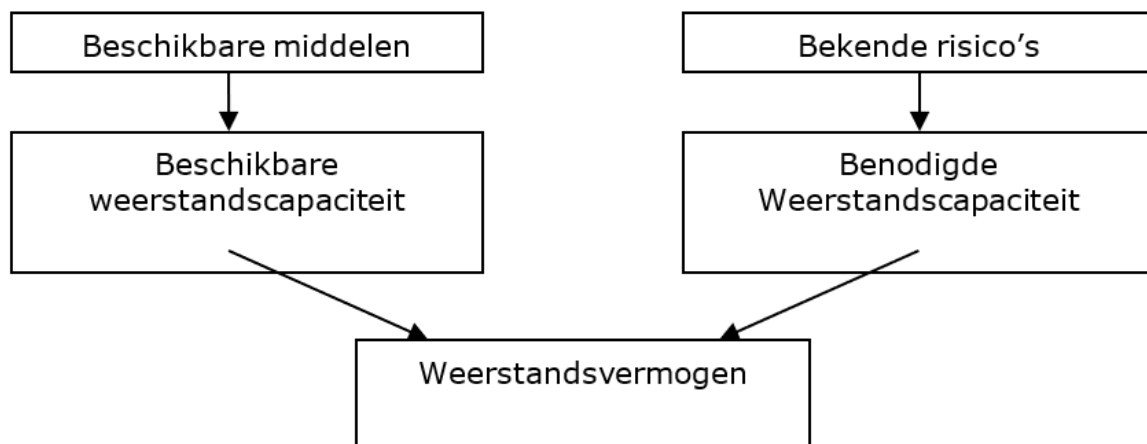
Inleiding

Het weerstandsvermogen is een maatstaf om te beoordelen of de provincie in staat is om nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Dit zonder dat daarbij de continuïteit van de uitvoering van taken in gevaar komt of de provincie het beleid moet wijzigen.

In de nota Nota Weerstandsvermogen is het beleid rond weerstandsvermogen geformuleerd. De nota geeft de methodiek en berekeningswijze van de afzonderlijke delen van het weerstandsvermogen aan, evenals de norm voor het gewenste niveau van het weerstandsvermogen.

In deze paragraaf komen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit aan de orde. Hieruit volgt het weerstandsvermogen van onze provincie. Daarna worden de risico's behandeld. Tot slot is de verplichte set van vijf financiële kengetallen opgenomen.

Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit. In onderstaand schema is dit schematisch weergegeven.

In het vervolg van deze paragraaf is de nadere toelichting en onderbouwing van de bedragen opgenomen.

2.1 Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit is de optelsom van alle elementen uit de provinciale financiële huishouding die we daadwerkelijk kunnen inzetten om onvoorziene, niet begrote kosten te dekken. Deze elementen behoren alleen tot de weerstandscapaciteit als hierdoor de continuïteit van het bestaande beleid niet wordt aangetast. Bovendien mag er niet al een bestemming aan gegeven zijn.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit:

- reserves waar geen claim op rust. Dit zijn de reserves ná verwerking van vastgestelde beleidsverplichtingen, uitgesplitst in algemene en bestemmingsreserves;
- stille reserves. Vanwege de aard van deze reserves worden ze bij voorbaat niet gekwantificeerd, maar als p.m.-post opgenomen;
- onbenutte belastingcapaciteit. Deze kent een structureel karakter in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

Hieronder is de beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van weerstandscapaciteit zoals berekend in de jaarstukken 2021 weergegeven.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Type beschikbare weerstandscapaciteit Bedragen x € 1.000,-	31-12-2021 (jaarrekening 2021)	1-1-2023 (begroting 2023)	31-12-2022 (jaarrekening 2022)
Reserves:			
Algemene reserve	10.000	10.000	10.000
Algemene reserve, vrij aanwendbaar (VAR)	126.100	167.200	167.400
Bestemmingsreserves	230.600	227.400	233.600
Stille reserves	-	-	-
Onbenutte belastingcapaciteit	24.600	32.400	26.300
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	391.300	437.000	437.300
Waarvan:			
Structureel	24.600	32.400	26.300
Incidenteel	366.700	404.600	411.000

Reserves

De reserves van de provincie Fryslân bedragen op kasbasis eind 2022 € 921,6 mln. Er rusten op deze reserves echter vastgestelde beleidsverplichtingen: verplichtingen die zijn vastgesteld door Provinciale Staten via begrotingen en begrotingswijzigingen. Voor de bepaling of de reserves in aanmerking komen voor de beschikbare weerstandscapaciteit moeten deze verplichtingen in mindering worden gebracht op de stand van de reserve. Hieronder wordt de stand van de reserves eind 2022 aangegeven zowel op kasbasis als op transactiebasis.

Reserves: Bedragen x € 1.000,-	Saldo op kasbasis Eind 2022	Saldo op transactiebasis
Algemene reserve		
Basisreserve	10.000	10.000
Vrij aanwendbare reserve	196.030	167.449
<i>Subtotaal algemene reserve</i>	<i>206.030</i>	<i>177.449</i>
Bestemmingsreserves		
Fractieondersteuning	345	-
Reserve De Nieuwe Afsluitdijk	17.657	-
Investering eigendom derden	23.910	-
Groot onderhoud Wegen	16.634	-

Groot onderhoud Water	17.963	-
Groot onderhoud Gebouwen	2.048	-
Natuurpact 2014	45.081	-
Aankoop natuurterreinen (fase 1)	3.982	1.743
Ticketrisico's culturele producties	1.012	1.012
Generatiepact	683	-
Jaarovergang structurele budgetten	1.816	-0
Reserve weerstandrisico	100.000	100.000
Reserve risicobuffer	105.668	111.854
Breed cofinancieringsbudget	32.246	-
Afwaardering aandelenkapitaal windpark Fryslân	1.000	-
Reserver Windpark Fryslân	22.720	8.439
Risicoreserve lening herstelplan Thialf	942	942
Rente kapitaalverstrekking Alliander	1.682	9.615
Risicoreserve strategische grondvoorraad	1.200	-
Dekkingsreserve kapitaallasten	185.688	-
Beklemd reserves verstrekte subsidies	32.361	-
Tijdelijke budgetten categorie A	45.235	-
Tijdelijke budgetten categorie B	55.693	-
<i>Subtotaal bestemmingsreserves</i>	<i>715.566</i>	<i>233.604</i>
Totaal	921.596	411.053

Toelichting

Algemene reserve

De algemene reserve is opgebouwd van uit een basisreserve van € 10 mln. en de vrij aanwendbare reserve. De stand van de vrij aanwendbare reserve is conform het financieel kader opgenomen, stand einde begrotingsperiode (2026). Hierbij is rekening gehouden met € 5 mln. per jaar conform het Bestuursakkoord, een minimale stand van de VAR van € 10 mln. Zie bijlage 1 Financieel kader.

Bestemmingsreserves

- De reserve fractieondersteuning is gevormd om nog beschikbare middelen aan het einde van het jaar in de toekomst in te kunnen zetten voor de fracties.
- De reserve De Nieuwe Afsluitdijk is bestemd voor projecten Afsluitdijk.
- De reserve investeringen in eigendom van derden is bedoeld voor onze bijdrage in projecten die niet in eigendom zijn van de provincie.
- Met de reserves groot onderhoud wegen, water en gebouwen worden de eventuele meer- of minderkosten van het groot onderhoud aan wegen, water en gebouwen verrekend. Dit zijn drie reserves die onderling niet uitwisselbaar zijn.
- De reserve natuurpact zal de komende jaren worden ingezet voor de uitvoering van dit natuurpact.
- De reserve aankoop natuurterreinen (fase 1) zal worden ingezet voor de aankoop van natuurterreinen.
- Binnen de reserve gebiedsbudget zijn de nog beschikbare middelen opgenomen die bestemd zijn voor projecten binnen de verschillende gebieden.
- De reserve ticketrisico's culturele producties wordt ingezet voor de financiering van de Agenda 2028.
- De reserve generatiepact is bedoeld voor de dekking van de toekomstige lasten van personeel dat deelneemt aan het generatiepact.

- De reserve structurele budgetten jaarovergang betreft subsidieverplichtingen van structurele budgetten die in het volgende jaar worden afgewikkeld.
- De weerstandsbuffer is bedoeld voor het opvangen van het risico zoals berekend in de stresstest.
- De risicobuffer is bedoeld voor het opvangen van de risico's van de uitgezette en nog uit te zetten revolverende middelen.
- De reserve breed co-financieringsbudget creëert voor de cofinancieringsbudgetten meer flexibiliteit in de begroting en is volledig belegd.
- Het saldo op kasbasis is de reserve die is gevormd uit de opbrengst van het deelnemen in en financieren van Windpark Fryslân Holding BV (WPF) via Fryslân Hurde Wyn BV. De reserve WPF) bestaat uit meerdere onderdelen.
Eén onderdeel wordt gevormd om richting einde van de exploitatiefase ons aandelenkapitaal (€ 20 mln.) af te kunnen waarderen. Op basis van de voorzichtige businesscase scenario wordt ingeschat dat er vanaf 2022 gemiddeld jaarlijks € 6 mln. aan rente en dividend binnenkomt. Daarvan gaan we jaarlijks € 1 mln. (20 jaar) toevoegen aan deze reserve.
In onderdeel 'Algemeen' zijn de rendementen over de afgelopen jaren opgenomen in afwachting van nadere besluitvorming. Voor de bepaling van het saldo op transactiebasis is rekening gehouden met een tweetal amendement van PS zoals die zijn aangenomen op 26 januari 2023. Het betreft het beschikbaar stellen voor middelen voor 'isoleren van koopwoningen minima' (€ 5 mln.) en 'verduurzaming gemeenschapsvoorzieningen' (€ 5 mln.). Door deze beschikking is het saldo op transactiebasis lager dan op kasbasis. Over de bestemming van het resterende saldo heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden.
Conform besluitvorming van PS wordt € 1,67 mln. bestemd voor duurzaamheid en € 1,67 mln. bestemd voor ambitieagenda IJsselmeer. Omdat hier een expliciete bestemming aan gekoppeld is, zijn deze reserves op transactiebasis nul.
De overige € 1,67 mln. aan rendement komt ten gunste van de algemene middelen. Dit is volgens PS besluit op 26 februari 2020.
- Op 30 juni 2021 hebben Provinciale Staten besloten tot vorming van de reserve lening herstelplan Thialf. Deze reserve is bedoeld ter dekking van de eventueel te vormen risicovoorziening voor de verstrekte lening herstelplan Thialf.
- De staten hebben middels een motie besloten tot het reserveren van de rente op de kapitaalverstrekking Alliander ter dekking van mogelijk lager dividend in de toekomst.
- De reserve inzet wurkje foar Fryslân subsidiedeel wordt ingezet voor de afwikkeling van het programma wurkje foar Fryslân.
- Vanuit de risicoreserve strategische grondvoorraad zal bij een negatieve marktprijsontwikkeling van de aankopen strategische gronden een risicovoorziening strategische grondvoorraad worden gevormd.
- De dekkingsreserve kapitaallasten wordt de komende jaren ingezet om de afschrijvingslasten van infrastructurele projecten af te dekken.
- De bekleemde reserve verstrekte subsidies is in 2020 gevormd naar aanleiding van de stelselwijziging lastneming subsidie en is volledig belegd.
- De reserves van de tijdelijke budgetten categorie A en B zijn volledig belegd.

De bestemmingsreserves tellen mee voor de beschikbare weerstandscapaciteit voor zover daar nog geen concrete verplichtingen voor zijn aangegaan (saldo op transactiebasis). Overigens heeft het eventueel moeten inzetten van deze bestemmingsreserves voor het opvangen van risico's wel tot gevolg dat de beoogde resultaten bijgesteld moeten worden.

Stille reserves

Stille reserves zijn de meeropbrengsten van direct verkoopbare activa, waarvan de verkoopwaarde hoger is dan de boekwaarde. Bij de provincie Fryslân gaat het om stille reserves op de dienstwoningen, gronden en deelnemingen. Naast enkele kleine deelnemingen zijn het aandeelhouderschap van Alliander en Vitens onze grootste deelnemingen.

Stille reserves maken slechts deel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit als het betreffende activum op korte termijn (binnen één jaar) verkoopbaar is én verkoop de taakuitoefening van de provincie niet aantast.

De stille reserves worden bij voorbaat niet gekwantificeerd. Mocht de beschikbare weerstandscapaciteit niet toereikend zijn om de risico's op te vangen, dan worden de stille reserves wél betrokken om de afweging te maken of de beschikbare weerstandscapaciteit moet worden aangevuld.

Onbenutte belastingcapaciteit

Jaarlijks stelt het rijk het maximaal toegestane niveau van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting vast. Dit wettelijke maximum gaat in op 1 januari van het volgende belastingjaar. Het verschil tussen het maximaal mogelijke tarief en het feitelijk door de provincie gehanteerde tarief voor de opcenten, bepaalt de vrije of onbenutte belastingcapaciteit. Zie paragraaf 1 Provinciale heffingen.

De onbenutte belastingcapaciteit is structureel omdat deze potentiële opbrengst zich in beginsel elk jaar voordoet. Dit in tegenstelling tot een reserve die na aanwending is verdwenen.

2.2 Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is de optelsom van alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen. Het gaat hierbij om risico's die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie. Een risico heeft voor de provincie een materiële betekenis als die meer bedraagt dan € 45.000,-. Dit lijkt een laag bedrag, maar moet gezien worden als een grens om een risico te identificeren.

Nettorisico

De risico's die relevant zijn voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit kunnen niet op een andere manier worden ondervangen. De reguliere risico's die zich regelmatig voordoen en die meestal vrij goed meetbaar zijn, behoren hier niet toe. Voor deze risico's kan de provincie verzekeringen afsluiten of voorzieningen vormen. Ook kunnen risico's worden beperkt met beheersmaatregelen, zoals budgetafspraken en versobering van investeringsprojecten bij stijgende prijzen. Voor de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit is dan ook het nettorisico van toepassing. Dit zijn de risico's na aftrek van voorzieningen, beheersmaatregelen, enz.

Deze risico's worden zo goed mogelijk benaderd op basis van schattingen. Zie hiervoor onderdeel 5 van deze paragraaf. Omdat risico's per definitie niet zijn te kwantificeren, gaat het om grove schattingen.

Bij het 'kwantificeren' wordt onderscheid gemaakt tussen risico's met eenmalige gevolgen en risico's met structurele gevolgen. Voor de bepaling van de verwachte impact van een risico met een structureel gevolg, wordt een tijdsperspectief aangehouden van twee jaar. Dit risico wordt vermenigvuldigd met de factor twee. Binnen een reactietijd van twee jaar moet het risico geminimaliseerd kunnen worden door het bijsturen of aanpassen van het beleid. Of het risico wordt opgevangen binnen de (reguliere) exploitatie.

De verwachte impact van de incidentele en structurele risico's wordt berekend door het netto risico te vermenigvuldigen met de kans dat het risico zich voordoet. Deze kans is een grove schatting.

Stresstest

Jaarlijks voeren we een 'stresstest' uit. Deze stresstest geeft een inzicht in de verwachte gevolgen van exogene risico's op de financiële positie van de provincie. Exogene risico's zijn variabelen die van grote invloed kunnen zijn op de financiële positie van de provincie, maar niet in eerste instantie door de provincie zelf te beïnvloeden zijn.

Voor de exogene risico's worden drie scenario's in beeld gebracht. Ten opzicht van het gekozen (reële) scenario bij het opstellen van de begroting wordt daarnaast een somber en een midden scenario uitgewerkt. Het resultaat van het sombere scenario, waarin de exogene variabelen zich negatief ontwikkelen, wordt meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Benodigde weerstandscapaciteit

Pogramma	Omschrijving risico's	Nettorisico (afgerond) Bedragen x € 1.000,-	Kans - %	Incidenteel (afgerond) Bedragen x € 1.000,-
3	Negatieve waarde afvalbedrijven	12.900	11%	1.400
3	Respressieve handhaving	5.000	2%	100
3	Onvoldoende overheidstoezicht	35.000	4%	1.400
3	Vergunningverlening en toezicht	35.000	1%	400
7	Verstrekke leningen, borgstellingen en deelnemingen*)	4.500	1%	-
7	Revolverende middelen uitgezet	284.900	33%	93.700
Div.	Verbonden partijen	158.400	0%	-
Div.	Juridische procedures	5.500	18%	1.000
Div.	Informatiebeveiliging en privacy	27.000	3%	800
Div.	OV concessies en Corona	PM	PM	-
	<i>Subtotaal risico's (afgerond)</i>			<i>98.800</i>
	Stresstest kadernota 2023			164.900
	Benodigde weerstandscapaciteit (afgerond)			263.700

---

*) niet opgenomen bij verbonden
partijen

Toelichting

In onderdeel 5 wordt per risico een toelichting gegeven.

2.3 Weerstandsvermogen

Hieronder volgt een samenvatting en de conclusie/uitkomst van het weerstandsvermogen van de provincie Fryslân.

Samenvatting

Weerstandsvermogen Bedragen x € 1.000,-	31-12-2021 (jaarrekening 2021)	1-1-2023 (begroting 2023)	31-12-2022 (jaarrekening 2022)
Benodigde weerstandscapaciteit (A)	185.700	250.500	263.700
Beschikbare weerstandscapaciteit (B)	391.300	437.000	437.400
Weerstandsvermogen B/A (ratio)	2,11	1,74	1,66
Weerstandsvermogen B - A	205.600	186.500	173.700
Weerstandsvermogen exclusief onbenutte belastingcapaciteit (C)	366.700	404.600	411.100
Weerstandsvermogen C/A (ratio)	1,97	1,62	1,56
Weerstandsvermogen C - A	181.000	154.100	147.400

Toelichting

De daling van het weerstandsvermogen is het vooral het gevolg van een toename van de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit stijgt met name doordat de risico's die samenhangen met de uitgezette nog uit te zetten revolverende middelen zijn toegenomen.

Voor een verklaring van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt verwezen naar onderdeel 1 van deze paragraaf. En voor een verklaring voor de benodigde weerstandscapaciteit wordt verwezen naar onderdeel 2 van deze paragraaf.

Conclusie

In de nota weerstandsvermogen is de norm voor het weerstandsvermogen gesteld op een bandbreedte tussen de 1,4 en 2,0. In deze nota is eveneens opgenomen dat wanneer het weerstandsvermogen kleiner is dan 1 er een heroverweging van reeds gelabelde nieuwe beleidsgelden plaats kan vinden.

De berekende beschikbare weerstandscapaciteit is ligt binnen de bandbreedte en daarmee is het weerstandsvermogen van de provincie toereikend.

2.4 Mutatie risico's

Hieronder staan de mutaties ten opzichte van de risico's zoals gepresenteerd in de begroting 2023

Gewijzigde risico's:

De geïdentificeerde risico's zijn gelijk aan die bij begroting 2023. Wel is de inschatting van de omvang en kans van optreden voor een aantal risico's aangepast, nl.:

- Juridische procedures; er heeft een update van de risico's plaatsgevonden, mede op basis van de advocatenbrief van onze huisadvocaat.
- Revolverende middelen uitgezet; in 2022 is de methodiek voor de onderbouwing van de risicobuffer herijkt. Dit heeft er toe geleid dat de risico's die samenhangen met de revolverende ten opzichte van vorig jaar hoger zijn ingeschat.
- De risico's inzake Verbonden Partijen zijn daarentegen juist weer lager ingeschat.

Door aanpassing van genoemde risico is de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit per saldo gestegen van € 250,3 mln. naar € 263,7 mln.

2.5 De risico's

In de onderstaande tabel staat een toelichting op de risico's.

Actuele risico's

Negatieve waarden afvalbedrijven

De provincie verleent omgevingsvergunningen, voor bedrijven waarvoor GS het bevoegd gezag is, aan onder andere bedrijven die afval bewerken, verwerken en/of opslaan.

Voor het bepalen van het actuele risico is over 2021 per afvalverwerker de kans waarop het netto risico zich voordoet bepaald. Het risicobedrag op basis van dit onderzoek bedraagt € 1,41 mln. (voor 42 bedrijven, max. € 12,9 mln., kans 11%).

Het risicopercentage is gebaseerd op een combinatie van een inschatting van de financiële impact van de negatieve waarde van het afval en een inschatting van de financiële positie waarin een bedrijf verkeert a.h.v. financiële jaarverslagen.

Het netto risico omvat de kosten voor het verwerken van het resterende afval door de provincie als de afvalverwerker wegens faillissement en/of calamiteiten niet meer kan voldoen aan de in de vergunning gestelde voorwaarden. In deze berekening staat het netto risico gelijk aan de gemiddelde marktwaarde van de negatieve afvalwaarde.

Onder de Omgevingswet kan de provincie voor majeure risico bedrijven en mogelijk de afvalbedrijven in een omgevingsvergunning voorschriften opnemen die de vergunninghouder verplichten tot financiële zekerheidstelling.

Het wijzigingsbesluit financiële zekerheidstelling (FiZe) heeft voor consultatie voorgelegen en ligt nu voor advies bij de Raad van State. Het wijzigingsbesluit houdt in dat ten opzichte van het Omgevingsbesluit er voor de risicobedrijven een algehele verplichting komt (MOET-bepaling) en voor afvalbedrijven een bevoegdheid om FiZe te eisen (KAN-bepaling). De verwachting is dat in 2023 meer duidelijkheid is over de definitieve besluitvorming en over de inhoudelijke, bestuurlijke en financiële keuzes De omgevingswet wordt naar

Omgeving

Max. € 12,9 mln.

Kans: 11%

---

verwachting 1-1-2024 van kracht. Het aanpassen van de bestaande vergunningen zal dan nog ruim 4 à 5 jaar in beslag nemen

---

Repressieve handhaving

Op grond van een aantal milieuwetten is de provincie verantwoordelijk voor handhaving bij bepaalde categorieën van inrichtingen. Bij deze handhaving is incidenteel bestuursdwang nodig zonder dat financiële verrekening is verzekerd.

Omgeving

Min. € 10.000,-
Max. € 10 mln.
Kans: 2%

Onvoldoende overheidstoezicht

Hoewel bedrijven en saneerders zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor het voldoen aan de betreffende milieuregeling, kan de provincie te maken krijgen met claims uitgesteld onvoldoende toezicht. Uit jurisprudentie blijkt dat de overheid onder omstandigheden aansprakelijk kan zijn indien er onvoldoende toezicht is gehouden op naleving van regelgeving.

Omgeving

Min. € 10.000,-
Max. € 70 mln.
Kans: 4%

Vergunningverlening & toezicht

Bij vergunningverlening bestaan er risico's dat er onterecht (dan wel onvolledig, niet doelmatig of niet tijdig) vergunningen en dergelijke worden verleend, gewijzigd of geweigerd. Daarnaast kunnen er financiële gevolgen voor bedrijven of derden ontstaan als gevolg van termijnoverschrijdingen bij het aanvragen van vergunningen waar de provincie aansprakelijk voor kan worden gesteld. Ook kan gedacht worden aan financiële gevolgen van het niet correct tot stand komen van een handhavingsbesluit of rechtsongelijkheid bij toezicht.

Omgeving

Min. € 10.000,-
Max. € 70 mln.
Kans: 1%

Europese programma's

Overcommitting EFRO/EZ, Interreg en POP3. Het is een bekend verschijnsel dat de bedragen uit een subsidieaanvraag van een project hoger zijn dan de bedragen uit het afrekeningsverzoek. Dit leidt dan tot vrijval van cofinancieringsmiddelen. Om te voorkomen dat Europese middelen terugvloeien, wordt zowel door het SNN als door de provincie tot overcommitting van de beschikbare middelen overgegaan. In de loop der jaren zijn ervaringscijfers beschikbaar

Verschillende programma's

p.m.

---

gekomen (10 tot 15% vrijval). De provincie blijft met de gepleegde overcommittering van 10% beneden dat percentage. De vrijval die ontstaat bij de eindafrekening van de projecten, wordt aangewend ter dekking van de overcommitteringsruimte.

Verstreckte leningen, borgstellingen en deelnemingen

Wanneer de begunstigde van een borgstelling of de ontvanger van een verstreckte geldlening niet aan zijn verplichtingen voldoet, komen de eventuele lasten voor de provincie. De deelnemingen en verstreckte geldleningen zijn van dien aard dat het risico gering is. Voor die enkele keer dat de provincie naar eigen inschatting wel enig risico loopt, is een voorziening getroffen. Voor de borgstellingen wordt een marginaal risico aangehouden van het restantbedrag dat per balansdatum resteert. Per eind 2022 stond de provincie borg voor € 9,0 mln. aan door aan andere publieke financiers verstreckte leningen; een daling van € 0,3 mln. ten opzichte van 2021.

Algemene
dekkingsmiddelen

Max. € 9,0 mln.
Kans: 1%

Revolverende middelen uitgezet

In paragraaf 4 Financieringen is opgenomen welke revolverende middelen zijn uitgezet door de provincie. Per eind 2022 bedraagt het bedrag waarover de provincie risico loopt € 284,9 mln.

Algemene
dekkingsmiddelen

€ 284,9 mln.
Kans 32,9%

Verbonden partijen

In paragraaf 5 Verbonden partijen is aangegeven welk risico de provincie loopt. Per eind 2022 bedraagt het bedrag waarover de provincie risico loopt € 158,4 mln.; een daling van € 42,7 mln. ten opzichte van 2021.

Verschillende
programma's

€ 158,4 mln.
Kans: 0%

Juridische procedures

Hieronder vallen de nog lopende juridische procedures van derden tegen de provincie. Gelet op de onderliggende risico's komt het

Verschillende
programma's

€ 5,5 mln.
Kans: 18%

---

risicopercentage uit op gemiddeld 18%.
Onderstaand is een overzicht
(geanonimiseerd en getotaliseerd)
opgenomen.

Informatieveiligheid en privacy

De nieuwe Europese privacy verordening, de algemene verordening gegevensbescherming (AVG) is per 25 mei 2018 van kracht geworden. In deze verordening staat dat de autoriteit persoonsgegevens boetes aan overheidsinstanties mag geven tot een maximum van € 20 miljoen.

Het risico bestaat dat door het onzorgvuldig omgaan met persoonsgegevens en het niet tijdig melden van datalekken de provincie (een) boete(s) kan krijgen van de autoriteit persoonsgegevens.

Wij trachten dit risico te beheersen door gebruik te maken van een continue proces van verbetering rondom informatieveiligheid en privacy waardoor nieuwe risico's tijdig kunnen worden gesignaleerd en aanvullende beheersmaatregelen kunnen worden getroffen.

Verschijningsvormen

informatiebeveiligingsincidenten:

- Provincie wordt slachtoffer een phishingmail. Schade van €0 tot het betalen van losgeld €200.000 in Bitcoins tot het betalen van herstelschade na het niet betalen van losgeld > €5 miljoen (Bron hack Hof van Twente)
- Een hack waarbij criminelen binnendringen in de infrastructuur van de provincie. Fysieke schade en imago schade €100.000 tot (enkele) miljoenen euro's.

Max. (boete) € 20 mln.
Kans: 1%

Verschillende programma's

Max. (schade) € 5 mln.
Kans: 10%

Max. (schade) € 2 mln.
Kans: 5%

OV concessies en Corona

Corona heeft een grote financiële impact op het OV. Voor 2020, 2021 en 2022 had het Rijk een beschikbaarheidsvergoeding in het leven geroepen. Vervoerders kregen met deze regeling van het Rijk tot maximaal 95% van hun kosten gedekt. De financiële vooruitzichten voor het OV zijn onverminderd zorgwekkend wegens het achterblijven van het aantal reizigers en het personeelstekort als gevolg van corona gerelateerd ziekteverzuim. Om het OV ook in 2023 te ondersteunen heeft het

Infrastructuur

p.m.

Rijk een transitievergoeding in het leven geroepen. Decentrale overheden waaronder de provincie Fryslan zijn in gesprek met het Rijk en vervoerders over (financiële) maatregelen om verdere teruggang van het OV tegen te gaan. Dit kan mogelijk ook financiële consequenties hebben voor de provincie.

Jaarverslag 2023				
Overzicht juridische procedures t.b.v. paragraaf weerstandsvermogen				
Toelichting:				
Per procedure is in afstemmen met materiedeskundigen (waaronder advocaat van de provincie) een schatting gemaakt van de minimale en maximale financiële impact. Daarbij is tevens een schatting gemaakt van de kans dat de procedure daadwerkelijk leidt tot een uitstroom van middelen. Door de vermenigvuldiging van bedrag x kans is het risico gekapitaliseerd.				
Vanwege de AVG is de lijst met juridische procedures 'geanonimiseerd' (geen namen, alleen het onderwerp). Ook is alleen het totaal bedrag inzichtelijk gemaakt, en dus niet op regeniveau. Bij de dienst is een onderbouwing aanwezig van zowel de berekening als inhoudelijke toelichting per procedure.				
Juridische procedure	Minimum	Maximum	Kans	Bedrag
Programma 6: Bedrijfsvoering				
Dispuut faillissementsaanvraag				
Programma 2: Infrastructuur				
Nadeelcompensatie en compensatie kabels en leidingen				
Vergunningverlening bovenmaatse schepen				
Programma 3: Omgeving				
Aansprakelijkheidstelling i.v.m. verkoop woning				
Ontgrondingsvergunning - aansprakelijkheidsstelling				
Te laat verlenen vergunning				
Mogelijke schadeclaim als uitvloeisel van opkoopregeling				
Schadeclaim vanwege ten onrechte opleggen preventieve last door GS				
Totaal financieel risico	-	5.542.000	18%	1.006.200

2.6 Financiële kengetallen

In de BBV voorgeschreven dat in deze paragraaf een set van vijf verplichte financiële kengetallen opgenomen moet worden voorzien van een toelichting, zodat Statenleden inzicht krijgen in de financiële positie van hun provincie. Een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie is daarvoor essentieel.

1A. Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

<i>bedragen x € 1.000</i>	jaarrekening 2021	begroting 2022	jaarrekening 2022
A. Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	76.088	67.644	67.644
B. Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	82.294	92.417	94.168
C. Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	114.117	91.350	135.070
D. Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	0	0	0
E. Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	334.558	9.332	334.450
F. Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	374	0	1.322
G. Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	17.158	17.158	38.398
H. Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mut. reserves)	350.458	390.413	406.267
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	-23%	58%	-19%

Toelichting

Bij een negatieve schuldquote is er geen sprake van een schuldenlast, maar een overschot aan middelen. Bij een positieve schuldquote is er wel sprake van een schuldenlast.

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van het verstrekken van leningen uit hoofde van de publieke taak wordt de netto schuldquote ook inclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen (vanuit de publieke taak) is en wat dit betekent voor de schuldquote.

<i>bedragen x € 1.000</i>	jaarrekening 2021	begroting 2022	jaarrekening 2022
---------------------------	------------------------------	---------------------------	------------------------------

A. Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	76.088	67.644	67.644
B. Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	82.294	92.417	94.168
C. Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	114.117	91.350	135.070
D. Financiële activa (cf. art. 36 lid b, c, d, e en f)	535.333	555.818	490.173
E. Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	334.558	9.332	334.450
F. Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	374	0	1.322
G. Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	17.158	17.158	38.398
H. Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mut. reserves)	350.458	390.413	406.267
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	-175%	-85%	-140%

Toelichting

Bij een negatieve schuldquote is er geen sprake van een schuldenlast, maar een overschot aan middelen. Bij een positieve schuldquote is er wel sprake van een schuldenlast.

2. De solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een provincie bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat van baten en lasten.

<i>bedragen x € 1.000</i>	jaarrekening 2021	begroting 2022	jaarrekening 2022
A. Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	1.052.441	867.881	937.111
B. Balanstotaal	1.334.663	1.129.078	1.242.031
Solvabiliteit (A/B) x 100%	79%	77%	75%

Toelichting

Door de grote reserves van de provincie is de solvabiliteit hoog. Door de inzet van een deel van de reserves daalt het eigen vermogen van de provincie de komende jaren.

3. Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van decentrale overheden. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

<i>bedragen x € 1.000</i>	jaarrekening 2021	begroting 2022	jaarrekening 2022
A. Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf. art. 38 lid a punt 1 BBV)	0	0	0
B. Bouwgronden in exploitatie (cf. art.38 lid b BBV)	1.972	5.802	3.886
C. Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves))	350.458	390.413	406.267
Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	1%	1%	1%

Toelichting

De gronden van de provincie betreffen met name de natuurgronden en de gronden voor infrastructuur. Hierbij is geen sprake van een grondexploitatie zoals bij gemeenten. De natuurgronden worden ingericht als natuur of worden verkocht wanneer ze niet passen in het NatuurNetwerk Nederland (NNN). Met de opbrengst daarvan moet andere gronden die wel binnen het NNN passen aangekocht worden (de zogenaamde grond voor grond constructie). Bij de infraprojecten worden de gronden die niet noodzakelijk zijn voor de aanleg van de weg weer verkocht.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

<i>bedragen x € 1.000</i>	jaarrekening 2021	begroting 2022	jaarrekening 2022
A. Totale structurele lasten	259.113	276.326	291.566
B. Totale structurele baten	299.877	289.413	319.650
C. Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	0	0
D. Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	0	0	0

E. Totale baten	350.458	377.103	406.267
Structurele exploitatieruimte $((B-A)+(D-C))/E \times 100\%$	12%	3%	7%

Toelichting

De structurele baten zijn van voldoende omvang om de structurele lasten te dragen.

5. Belastingcapaciteit: Opcenten

Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot de maximaal te heffen opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen van de provincies maakt gebruik van dit maximale tarief. De ruimte die provincies hebben, wordt vaak gerelateerd aan de tarieven, die andere provincies hanteren.

Ultimo jaar	Rekening 2021	Begroting 2022 (Bron: Begroting 2023)	Rekening 2022
A Aantal opcenten motorrijtuigenbelasting	87	87	87
B Landelijk gemiddelde aantal opcenten in jaar ervoor	83,5	83,7	84,7
Aantal opcenten t.o.v. landelijke gemiddelde in jaar ervoor $(A/B) \times 100\%$	104%	104%	103%

Toelichting

De opcenten zijn voor provincies de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval landelijk gemiddelde tarieven.

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Deze paragraaf bevat de beleidslijnen voor het onderhoud en beheer van onze 'kapitaalgoederen'. Het gaat om de infrastructuur incl. groenvoorzieningen (wegen, vaarwegen en kunstwerken). Daarnaast gaat het om de gebouwen waaronder het provinciehuis, de steunpunten, centraal bedienpunt en het Afsluitdijk Wadden Center.

Uitgangspunt voor het onderhoud en beheer van de infrastructuur zijn de door Provinciale Staten in 2020 vastgestelde Actualisatie Onderhoudsbeleidskaders.

3.1 Onderhoud infrastructuur

Onderhoud en planning infrastructuur

We zijn verantwoordelijk voor het in stand houden van de provinciale infrastructuur. Het betreft wegen, fietspaden, vaarwegen met de oevers en kunstwerken.

Voor de onderdelen van de infrastructuur wordt een optimale planning gemaakt (assetmanagement) voor het jaarlijks terugkerend onderhoud (JTO) en het groot onderhoud (G.O.) op basis van inspecties en meerjarenplannen.

Voor het jaarlijks terugkerend onderhoud en het groot onderhoud worden jaarlijks middelen beschikbaar gesteld, aansluitend bij het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau. Daarnaast is er nog het dagelijks onderhoud wat vooral bedoeld is om de beschikbaarheid van de infrastructuur te borgen (calamiteiten en storingen).

Wij werken volgens de methodiek van Asset Management. Het assetmanagement betreft het continue proces van beleid en strategie, beheren en programmeren, plannen en voorbereiding, bouwen onderhouden en exploiteren, inspecteren en analyseren en evalueren en bijsturen waarbij er optimaal gestuurd wordt op risico's, prestaties en kosten.

Van alle assets wordt de conditie bepaald op basis van het schouw- en inspectieplan. Op basis van de gegevens uit de beheersystemen wordt jaarlijks een onderhoudsmeerjarenplanning (MJP) opgesteld. Het opstellen van het MJP is een onderdeel van beheren en programmeren.

In het jaarlijkse Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer is de uitvoeringsplanning van het groot onderhoud opgenomen.

De gewenste kwaliteit voor ons areaal was een '7', zoals deze als rapportcijfer voor het onderhoudsniveau is geïntroduceerd in het Coalitieakkoord 2015 – 2019. In het huidige Bestuursakkoord is dit uitgangspunt impliciet bestendigd. In de PS vergadering van 29-6-2022 is besloten om de kwaliteit van ons onderhoud met ingang van 2023 terug te brengen naar een '6'. Hiermee wordt nog een voldoende onderhoudsniveau gegarandeerd. In het verlengde hiervan kijken we ook naar mogelijkheden om met het onderhoud aan andere provinciale doelen bij te kunnen dragen. Met als uiteindelijk streven het zo doeltreffend mogelijk uitvoeren van onderhoud.

3.2 Onderhoud gebouwen

Gebouwen

De gebouwen en de bedrijfsgebouwen betreffen het Provinciehuis, kantoor Uitwellingerga, de steunpunten, het centrale bedienpunt (Swettehûs), het Afsluitdijk Wadden Center en de busstations in Dokkum, Heerenveen, Oosterwolde, Leeuwarden en Sneek en het CNG tankstation voor de bussen in Leeuwarden. Het streven is om deze gebouwen technisch gezien in een goede staat van onderhoud te houden.

Provinciehuis

Voor het Provinciehuis is een meerjaren onderhoudsplan (MJOP) voor een periode van 50 jaar opgesteld. Met dit plan wordt gewaarborgd dat het gebouw en de daarin aanwezige installaties, apparatuur, losse en vaste inrichting op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. Het meerjaren onderhoudsplan is opgesteld op basis van de NEN-2767 (conditiemeting). In het meerjaren onderhoudsplan zijn het jaarlijks onderhoud, het groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen opgenomen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Dit onderhoud wordt uitgevoerd om te voldoen aan regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het niet jaarlijks onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, installaties, apparatuur en inrichting. Dit omvat onder meer onderhoud aan dakbedekking, gevels, zonwering, vloeren, wanden, verwarming, koeling, verlichting, liften, brandbeveiliging en binnen- en buitenschilderwerk. De uitvoering vindt gemiddeld om de 5 tot 10 jaar plaats.

Omdat de provincie het beheer en onderhoud van het provinciehuis verder wenst te professionaliseren is zij, na een aanbestedingsprocedure in 2014, een overeenkomst voor 5 jaar (maximaal 9 jaar) aangegaan met drie partijen voor het onderhoud (bouwkundig, elektrotechnisch en werktuigbouwkundig). In 2019 zijn de overeenkomsten voor 4 jaar verlengd. De voorbereiding van de aanbesteding voor de nieuwe onderhoudscontracten met ingang van 2023 is in 2022 opgestart. De huidige contracten lopen tot 1 September 2023. De Europese aanbesteding is nog niet afgerond. De planning is dat de contracten eind mei 2023 worden ondertekend. De looptijd van de nieuwe contracten bedraagt 9 jaar.

De vervangingsinvesteringen zijn begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn). Op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt onderzocht of het betreffende onderdeel nog langer mee kan.

De lasten van het dagelijks en jaarlijks terugkerend onderhoud zijn opgenomen in de structurele lasten en het groot onderhoud staat jaarlijks voor een vast bedrag opgenomen in de begroting. Op basis van de programmering wordt het meerder of mindere beschikt of gevormd vanuit de Reserve groot onderhoud gebouwen

Overige bedrijfsgebouwen

De overige bedrijfsgebouwen betreffen 13 voormalige dienstwoningen, het kantoor Uitwellingerga, de steunpunten, 3 schiphuizen, het centrale bedienpunt (Swettehûs) in Leeuwarden, het Afsluitdijk Wadden Center en de busstations in Dokkum, Heerenveen, Oosterwolde, Leeuwarden en Sneek en het CNG tankstation voor de bussen in Leeuwarden.

Het onderzoek naar herstructurering van de steunpunten wordt momenteel verder uitgewerkt. Bij het onderhouden van steunpunten wordt hierop geanticipeerd en is er de laatste jaren zo minimaal mogelijk onderhoud uitgevoerd.

Verder worden er nog een aantal "tijdelijke opstallen", voornamelijk boerderijen, onderhouden. Deze zijn aangekocht in het kader van een natuur-, infra- of ander project of doel. Hoewel het tijdelijke aankopen zijn en sommige binnen het jaar weer worden doorverkocht of gesloopt, zijn enkele panden al tussen de 5 en 10 jaar (of langer) in provinciaal bezit. Hoewel er geen "hard besluit" aan ten grondslag ligt, is afgesproken dat alleen het woongedeelte en hoofdgebouw minimaal worden onderhouden. Dit omdat vaak de toekomstige bestemming niet vast ligt. Hierdoor kan er aan de overige opstallen enige verpaupering en mogelijk waardevermindering optreden. De onderhoudskosten worden uit de betreffende projectmiddelen betaald.

We streven er wel naar de gebouwen technisch gezien in een goede staat van onderhoud te houden. Afgelopen jaren is er slechts minimaal onderhoud uitgevoerd.

Momenteel loopt een project om de steunpunten energieneutraal en zoveel als mogelijk zelfvoorzienend te maken. Per steunpunt wordt bekeken welke maatregelen hiervoor nodig en mogelijk zijn. Aanpassingen aan de steunpunten kunnen het gevolg zijn. Met het reguliere onderhoud zal hier rekening mee worden gehouden.

Alle gebouwen zullen worden geïmplementeerd in het Asset Managementsysteem. Hiermee wordt gewaarborgd dat de gebouwen en de daarin aanwezige installaties op een goede wijze worden beheerd en onderhouden. Het meerjaren onderhoudsplan zal waarschijnlijk worden opgesteld op basis van de NEN-2767 (conditiemeting). In het meerjaren onderhoudsplan zijn het jaarlijks onderhoud, het niet jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen opgenomen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van de gebouwen in stand te houden. Dit onderhoud wordt uitgevoerd om te voldoen aan regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het niet jaarlijks onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, installaties, apparatuur en inrichting. Dit omvat onder meer onderhoud aan dakbedekking, gevels, zonwering, vloeren, wanden, verwarming, koeling, verlichting, inbraak- en brandbeveiliging en binnen- en buitenschilderwerk. De uitvoering vindt gemiddeld tussen de 5 en 10 jaar plaats.

3.3 Middelen kapitaalgoederen

Overzicht bestede middelen 2022 van het jaarlijks onderhoud (incl. beheerskosten en afschrijving).
Peildatum 7 februari 2023

Dienstjaar	2021	2022	2022	2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>	<i>jaarrekening</i>	<i>Begroot na wijziging</i>	<i>jaarrekening</i>	<i>saldo</i>
Jaarlijks en dagelijks onderhoud provinciale wegen	8.707	9.880	9.977	-98
Groot onderhoud provinciale wegen	2.712	6.653	6.371	282
Jaarlijks en dagelijks onderhoud vaarwegen	2.506	3.026	2.749	277
Groot onderhoud vaarwegen	921	2.116	1.296	820
Jaarlijks en dagelijks onderhoud kunstwerken	2.291	3.312	3.021	291
Groot onderhoud kunstwerken	584	973	888	85
Onderhoud steunpunten en opstallen	714	676	909	-232
Onderhoud provinciehuis	1.732	1.978	1.826	152
Groot onderhoud provinciehuis	270	955	96	859
Totaal	20.437	29.569	27.133	2.436

Paragraaf 4 Financiering en beleggingen

Inleiding

Deze paragraaf gaat over het beheer van de financiële middelen (treasury) en de risicobuffer die wij aanhouden ter dekking van de uitgezette revolverende middelen.

De kaders voor het op een verantwoorde manier beheren van de financiële middelen worden gevormd door het Treasury Statuut en de Wet Financiering decentrale overheden (Fido). Het Treasury Statuut omvat kaders en richtlijnen voor risicobeheer, financiering, werkkapitaalbeheer, rapportage en verantwoording, bevoegdheden en controles.

4.1 Ontwikkeling financieringssaldo

Het saldo van de liquide middelen is in 2022 gedaald met € 25 mln. en bedraagt per einde van het jaar € 275 mln. positief. Er was een sterkere daling van de liquide middelen verwacht, maar per saldo is er in 2022 minder uitgegeven dan gepland. De liquide middelen van de provincie worden nagenoeg geheel aangehouden bij de schatkist. Vanwege de opgelopen rente is er van de € 275 mln. een bedrag van € 120 mln. belegd in kortlopende deposito's binnen de schatkist.

Het financieringssaldo (EMU-saldo) voor 2022 is € 130,5 mln. negatief, wat betekent dat er in het jaar meer is uitgegeven dan is ontvangen. Het EMU-saldo wijkt af van de mutatie van de liquide middelen omdat het EMU-saldo op een andere manier wordt berekend, zie ook bijlage 3 EMU-saldo.

4.2 Financiering en beleggingen

Beleggingen Nuon-vermogen

In de afgelopen jaren zijn de middelen die zijn verkregen uit de verkoop van Nuon Energy voor een groot deel belegd. De provincie heeft beleggingen in de vorm van leningen aan decentrale overheden, deposito's bij de schatkist en Hybride kapitaal (achtergesteld vermogen voor een sectorbank waarvan de provincie aandeelhouder is). De niet belegde gelden zijn ondergebracht op de rekening courant van de provincie bij de schatkist.

Lenen aan decentrale overheden

In 2016 hebben Provinciale Staten besloten om leningen te gaan verstrekken aan decentrale overheden. Het verstrekken van leningen aan decentrale overheden dient als alternatief voor het verplichte schatkistbankieren. Er zijn in de het verleden acht leningen verstrekt, maar door de lage rente en de toekomstige liquiditeitsbehoefte worden al geruime tijd geen nieuwe leningen afgesloten. Het saldo van het verstrekte leningen aan decentrale overheden bedraagt per einde 2022: € 38 mln.

Het gerealiseerde rendement op de leningen aan decentrale overheden in 2022 bedraagt € 0,2 mln.

Hybride kapitaal

In 2015 hebben Provinciale Staten besloten om Hybride kapitaal te verstrekken aan de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de Nederlandsche Waterschapsbank (NWB); elk € 50 mln. Hybride kapitaal is een achtergestelde lening die vanwege de achterstelling gedeeltelijk kan worden meegerekend tot het eigen vermogen van de bank. Provincie Fryslân is aandeelhouder van de BNG en de NWB en het Hybride kapitaal is vanuit de publieke taak verstrekt. In mei 2022 heeft BNG de lening afgelost. Het saldo van het verstrekte Hybride kapitaal bedraagt per einde 2022: € 50 mln.

Het gerealiseerde rendement op het verstrekte Hybride kapitaal in 2022 bedraagt € 2,1 mln.

Schatkistbankieren

Het vermogen dat niet is belegd, wordt ondergebracht bij de schatkist. Medio september 2021 is de rekening courant-rente bij de schatkist -als gevolg van de gestegen marktrente- boven de 0% uitgekomen en wordt er weer rente ontvangen over het rekening courant-tegoed.

Binnen het schatkistbankieren kunnen ook deposito's worden afgesloten voor zowel korte als langere looptijden. Eind november 2022 zijn er, vanwege de gestegen rente, vier deposito's afgesloten van elk € 30 mln. in de looptijden 6, 8, 10 en 12 maanden. Het saldo van in rekening courant en kortlopende deposito's bij de schatkist bedraagt per einde 2022: € 273,5 mln. Daarvan is € 120 mln. in kortlopende deposito's belegd.

Het gerealiseerde rendement op de deposito's en rekening courant in 2022 bedraagt € 1,1 mln.

Totaal gerealiseerde rendement 2022

Het gerealiseerde rendement op de deposito's bij de schatkist, het Hybride kapitaal, de leningen aan decentrale overheden en rekening courant bij de schatkist in 2022 bedraagt € 3,4 mln.

Financieringen

Provincie Fryslân heeft in 2021 voor de kapitaalversterking (€ 76,5 mln.) van haar deelneming in Alliander NV een lening afgesloten ter grootte van € 76 mln. Dit is gedaan omdat de huidige middelen zijn bedoeld voor de geplande uitgaven in de komende jaren, zoals opgenomen in de meerjaren begroting van de provincie.

Rentelasten 2022

De lening van € 76 mln. die is eind 2021 afgesloten en heeft een rentepercentage van -0,01%. Hierdoor zijn er geen renteasten verbonden aan deze lening.

Het Fonds Nazorg Stortplaatsen heeft al haar (liquide) middelen ondergebracht bij de provincie en ontvangt hierover een rentevergoeding van 4,24%. Dit percentage is overeengekomen met het Nazorgfonds (GS-besluit 10/3/2015). Daarnaast wordt over de vooruit ontvangen RSP-gelden een indexvergoeding betaald.

4.3 Revolverende middelen

In het kader van de publieke taak zetten we diverse middelen uit als revolverende middelen.

Hieronder staat een overzicht van de stand van zaken van de revolverende middelen bij de provincie. Hierbij is aangegeven wat in totaliteit uitgezet mag worden en wat er daadwerkelijk is uitgezet.

Tabel 1: overzicht revolverende middelen

(bedragen x € 1 miljoen)	PS besluit	Totaal bedrag	Uitgezet t/m 2022	opgelopen rente	Vermeerdering	Verminder- ing	Boekwaar- de eind 2022	Begroot 2022 e.v.
Wurkje foar Fryslân revolverend deel	3-7-2013	18,3	0,9				0,9	0,0
FSFE	16-10-2013	90,0	48,3		0,0		48,3	0,0
Breedband *	25-1-2017 26-6-2019	54,2 -12,0	35,3				35,3	5,0
Kredietfaciliteit Muizen	15-4-2015	0,7	0,4				0,4	0,0
NOM	22-6-2016 26-2-2020	21,5 3,0	27,5				27,5	0,0
Windpark Fryslân	19-4-2017	127,0	109,9				109,9	0,0
FOM	18-10-2017	29,4	8,3		2,3		10,6	14,9
FOM (OIF 2.0)	GS 6-8-2020	2,0	0,7		0,8		1,5	0,5
Totaal		334,1	231,3	0,0	3,1	0,0	234,37	20,4

Risicobuffer

In 2022 is de methodiek voor de bepaling van risico's ter onderbouwing van de risicobuffer herijkt. De risico's die samenhangen met de revolverende zijn ingeschat op basis van de uitgezette en deels nog uit te zetten middelen. Per onderdeel van is daarbij een procentuele schatting van het mogelijke financiële risico gemaakt. Het risicodragende deel is daarbij berekend op € 285 mln. Tegen een gemiddeld risicopercentage van 33%, resulteert dit in een minimaal benodigde risicobuffer van € 94 mln.

De risicobuffer wordt aangevuld met een hogere rentevergoeding dan de rendementsderving die wij daadwerkelijk ontvangen van derden. Mochten de uitgezette middelen uiteindelijk niet terugkomen dan brengen we deze middelen ten laste van de risicobuffer. De stand van de risicobuffer is als volgt. De risicobuffer is derhalve toereikend om de ingeschatte risico's af te dekken.

Tabel 2: opbouw risicobuffer

(bedragen x € 1 miljoen)	Risicobuffer 2022
Beginstand risicobuffer (1-1-2015)	100,0
Mutaties t/m 2021 (verminderingen, vermeerderingen)	-1,7
Rente inkomsten t/m 2021	7,8
Stand 31/12/2021	106,1
Mutaties 2022 (verminderingen, vermeerderingen)	0,5
Rente inkomsten 2022	2,2
Stand 31/12/2022	108,8

4.4 Toerekening van rente

Dit onderdeel komt vanuit de BBV en is bedoeld om inzicht te geven in rentelasten die direct verband houden met een opgave of investering. De opzet is zodanig dat de negatieve waarden in het overzicht rentebaten zijn.

Provincie Fryslân heeft geen rentelasten vanuit financieringen en betaalt alleen een rentevergoeding aan het Nazorgfonds en een indexvergoeding over de RSP-gelden. De rentebaten komen vanuit de beleggingen van de Treasury middelen en vanuit de leningen aan Alliander, FSFE, Breedband, FOM, etc.

Renteschema jaarrekening 2022

Renteschema jaarrekening 2022	bedragen x € 1.000
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering	0
b1. De externe rentebaten over de korte en lange financiering Treasury	3.426 -/-
b2. De externe rentebaten over de korte en lange financiering overig	9.969 -/-
Saldo rentelasten en rentebaten	- 13.39 4
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0 - /-
c2. De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0 - /-
c3. De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0 - -/-
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	0
d1 Rente over eigen vermogen	0 +/-
.	
d2 Rente over voorzieningen	0 +/-
.	
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	- 13.39 4
e. De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	0 -/-
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury	- 13.39 4

Een negatieve uitkomst betekent dat er sprake is van een positief renteresultaat.

De provincie heeft geen langlopende financieringen en rekent derhalve geen rentelasten aan taakvelden toe.

De rentebaten komen toe aan de algemene middelen van de provincie.

4.5 Risicobeheer Treasury

De voornaamste risico's op gebied van treasury management voor de provincie Fryslân zijn: renterisico, koersrisico, kredietrisico en debiteurenrisico. Hieronder volgen de genomen maatregelen om deze risico's te beheersen.

Renterisicobeheer

Vanuit de Wet Fido worden richtlijnen gegeven voor het renterisico op korte en lange financiering. Zo wordt het risico op kortlopende financieringen beperkt met een zogenoemde kasgeldlimiet (7% van de begrotingsomvang) en geldt voor de langlopende financieringen een renterisiconorm.

In verband met de verkoop van de aandelen Nuon en de hiermee samenhangende toestroom van geldmiddelen, verwachten we de komende jaren geen lang- of kortlopende geldleningen aan te hoeven trekken. Daarom zijn zowel de kasgeldlimiet als de renterisiconorm van de Wet Fido voor de provincie Fryslân de komende jaren niet relevant.

In de begroting wordt rekening gehouden met rentebaten uit het belegde vermogen. Fluctuaties van de rente op de kapitaalmarkt kunnen van invloed zijn op het verwachte rendement voor nieuwe beleggingen en bestaande beleggingen in geval van renteherziening. Bij de huidige beleggingen vindt geen tussentijdse renteherziening plaats en daarnaast worden er vooralsnog geen nieuwe langlopende beleggingen gedaan. Daardoor is het renterisico voor de provincie nihil.

Koersrisicobeheer

De provincie belegt haar overtollige middelen alleen in vastrentende waarden zoals deposito's en leningen aan decentrale overheden. Het beleggen in aandelen, uitsluitend voor het behalen van een rendement, is niet toegestaan. Tevens wordt er uitsluitend belegd in financiële waarden in Euro's. Hierdoor is het valutakoersrisico nihil.

Kredietrisicobeheer

Sinds 15 december 2013 is het verplichte schatkistbankieren van kracht en dienen alle middelen te worden ondergebracht / belegd bij het agentschap van het ministerie van Financiën, uitgezonderd het verstrekken van leningen aan decentrale overheden en uitzettingen uit hoofde van de publieke taak. Een groot deel van het vermogen van de provincie wordt aangehouden bij de schatkist op de rekening courant of in de vorm van deposito's, waardoor het kredietrisico voor de provincie zeer laag is. Het kredietrisico over de leningen verstrekt aan decentrale overheden en de hybride kapitaal verstrekkingen aan de sectorbanken (met AAA-rating) zijn ook zeer laag.

Debiteurenbeheer

Voor het debiteurenbeheer betreffende de levering van goederen en/of diensten hanteert de provincie een strikt beleid van herinnering en aanmaning. Indien de debiteur nalatig blijft, wordt de vordering overgedragen aan een incassobureau. Er is in 2022 een totaalbedrag van € 1.279.823 als definitief oninbaar afgeboekt betreffende 10 vorderingen en 6 debiteuren.

4.6 Ontwikkeling financiële markten

De afgelopen crisisjaren en de huidige matige economische groei in Europa heeft geleid tot langjarig lage en veelal negatieve rentetarieven op de geld- en kapitaalmarkt. Sinds het voorjaar 2022 loopt de rente weer wat op en is de lange rente weer positief. In de tweede helft van 2022 zijn ook de kortlopende rentetarieven weer boven de 0% uitgekomen. Vanaf medio september wordt er daardoor ook weer rente vergoed over het rekening courant tegoed bij de schatkist.

Geldmarktrente

De hoogte van de kortlopende rente wordt bepaald door de ontwikkelingen op de geldmarkt en deze wordt in belangrijke mate beïnvloed door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB heeft vanaf juli 2022 de rente in vier stappen verhoogd van 0% naar 2,5%. De marktrentes zijn hierdoor ook gestegen. Vanaf medio september wordt er daardoor ook weer rente vergoed over het rekening courant-tegoed bij de schatkist. Per einde van 2022 bedraagt de rekening courant rente bij de schatkist 1,9%.

Kapitaalmarktrente

De langlopende rente is afhankelijk van de ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. De hoogte van de langlopende rente wordt onder meer gebaseerd op de economische verwachtingen, de inflatie en de politieke ontwikkelingen. De Nederlandse kapitaalmarktrente (10 jaar) was begin 2022 -/- 0,03% en is gedurende het jaar gestegen door positievere economische verwachtingen. Per eind 2022 is de Nederlandse kapitaalmarktrente voor 10 jaar 2,8%.

Paragraaf 5 Verbonden partijen

5.1 Inleiding

Inleiding

In deze paragraaf staat een overzicht van de verbonden partijen conform artikel 15 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (het BBV). Het provinciale beleid voor samenwerking, zoals het vormen van verbonden partijen, staat in de Nota Grip op Samenwerking.

Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn organisaties waarin de provincie zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft en waarbij sprake is van een publiek- of privaatrechtelijk rechtspersoon. Er is een bestuurlijk belang als de provincie zitting heeft in het bestuur of stemrecht heeft. Er is sprake van een financieel belang indien de provincie middelen ter beschikking stelt (of garanties afgeeft) waarover de provincie financieel risico loopt in geval van financiële problemen bij de verbonden partij.

De provincie neemt deel aan verbonden partijen voor de uitvoering van provinciaal beleid. De provincie gaat samenwerkingsrelaties aan wanneer de zelfstandige realisering duurder is, meer risico's met zich meebrengt of niet mogelijk is. Dit laatste is ook het geval bij een wettelijk verplichte samenwerking, zoals deelname aan een Gemeenschappelijke Regeling.

De provincie is en blijft zelf verantwoordelijk voor het bereiken van de provinciale doelstellingen door de samenwerking met verbonden partijen. Periodiek gaan we na of de verbonden partijen nog voldoende bijdragen aan de realisatie van de provinciale doelstellingen. Deze beoordeling is onderdeel van ons beleid voor het risicomanagement en maakt deel uit van de planning- en control cyclus, zie paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Financiële risico's

De financiële risico's voor de provincie bij verbonden partijen zijn in veel gevallen (vrijwel) gelijk aan de omvang van het directe financiële belang. Bijvoorbeeld: als een gemeenschappelijke regeling een tekort laat zien in haar boekjaar, moet de provincie naar rato van haar bijdrage een deel van het tekort bijleggen. In een aantal gevallen is het potentiële financieel risico groter dan het directe financiële belang in de verbonden partij. De inschatting van deze financiële risico's staat in paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Lijst verbonden partijen

De verbonden partijen van provincie Fryslân zijn als volgt gecategoriseerd:

1. gemeenschappelijke regelingen;
2. vennootschappen en coöperaties;
3. stichtingen en verenigingen; en
4. overige verbonden partijen.

Categorie 1: Gemeenschappelijke regelingen	1.1 Noordelijke Rekenkamer (NRK) 1.2 Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) 1.3 Marrekrite 1.4 Waddenfonds 1.5 Letterhoeke (Tresoar) 1.6 Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) 1.7 Mobiliteitsbureau Noordoost-Friesland
Categorie 2: vennootschappen en coöperaties	2.1 Alliander NV 2.2 Vitens NV 2.3 BNG Bank NV 2.4 Nederlandse WaterschapsBank NV (NWB NV) 2.5 Noordelijke OntwikkelingsMaatschappij (NOM NV) 2.6 Thialf OG BV 2.7 Friese Ontwikkelings Maatschappij BV (FOM BV) 2.8 Fûns Skjinne Fryske Energzy BV (FSFE BV) 2.9 Fryslân Hurde Wyn BV (FHW BV) 2.10 Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân

<p>Categorie 3: stichtingen en verenigingen</p>	<p>3.1 Interprovinciaal overleg, vereniging (IPO) 3.2 Huis van de Nederlandse Provinciën, vereniging naar Belgisch recht (HNP) 3.3 Stichting Nazorg Ouwsterhaule</p>
<p>Categorie 4: overige verbonden partijen</p>	<p>4.1 Fonds Nazorg Stortplaatsen 4.2 Waddenglas (samenwerkingsovereenkomst) 4.3 Omgevingsberaad Waddengebied (convenant) 4.4 Regioboard Noordoost Fryslân</p>

5.2 Overzicht verbonden partijen

Inleiding

Conform het tweede lid van artikel 15 van het BBV nemen we per verbonden partij in ieder geval de onderstaande informatie op:

- de wijze waarop de provincie Fryslân een belang heeft in de verbonden partij en het openbaar belang dat ermee gediend wordt;
- het belang dat de provincie Fryslân in de verbonden partij heeft aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar;
- de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
- de verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar;
- de eventuele risico's, als bedoeld in artikel 11, eerste lid, onderdeel b, van de verbonden partij voor de financiële positie van de provincie Fryslân.

Gemeenschappelijke regelingen

Categorie 1: Gemeenschappelijke regelingen

1.1 Gemeenschappelijke Regeling Noordelijke Rekenkamer (NRK), Assen

De NRK is op grond van de WGR een gemeenschappelijk orgaan van de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe en heeft als taak onafhankelijk onderzoek te doen naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door de provincies gevoerde bestuur.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	De Statenleden A.D. Aalbers (CDA) en W. de Vries (CU) zijn lid van de Raad van Advies van de NRK
Resultaat	Rekening-resultaat 2020: € 114.000 Rekening-resultaat 2021: € 248.000
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2022: € 309.000 Bijdrage 2023: € 318.000 (begroot)
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen per 31-12-2020: € 43.251 Eigen vermogen per 31-12-2021: € 46.250
Financiële risico's provincie	Geen

1.2 Gemeenschappelijke Regeling Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Groningen

Stimulering van de ruimtelijke economische ontwikkeling van Noord-Nederland, onder meer door bestuurlijke afstemming en behartiging van de economische belangen van het Noorden in Den Haag en Brussel. Het publieke belang dat hiermee nagestreefd wordt, is 'werkgelegenheid en welvaart'.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling (gedeputeerden A. Fokkens en F. Douwstra)

Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Het SNN-voorzitterschap rouleert tweejaarlijks tussen de drie deelnemende provincies. Per 1 juli 2021 is de Commissaris van de Koning in de provincie Groningen voorzitter.
Resultaat	Resultaat 2020: € 0 Resultaat 2021: € 0
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2022: € 1.700.000 Bijdrage 2023: € 1.760.000 (raming) Jaarlijkse bijdrage contributie/lidmaatschap
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2020: € 4,0 mln. Eigen vermogen 31-12-2021: € 4,0 mln.
Financiële risico's provincie	EFRO programma 2021-2027. De EC betaalt 50% van de werkelijke uitvoeringskosten met een maximum van 3,5% van het totale EFRO-programma. De andere 50% is regionale cofinanciering. In het verleden is hiervoor gebruik gemaakt van de reserves van het SNN. Voor dit EFRO programma moet SNN ook weer 50% van de uitvoeringskosten zelf dekken.

1.3 Gemeenschappelijke Regeling Marrekrite, Leeuwarden

De Marrekrite behartigt binnen de opgedragen taken de gemeenschappelijke belangen van de colleges van aangesloten gemeenten en provincie, met als doel een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de recreatie in de provincie Fryslân, rekening houdende met de belangen van natuur en landschap. Het betreft zowel een toeristisch als economisch publiek belang: goede watersportvoorzieningen/ routenetwerken en werkgelegenheid. Het maken van aanlegvoorzieningen in het buitengebied en het beheer en onderhoud ervan was eerder de hoofdactiviteit en betreft het deel waar de Provincie aan mee betaalt. Sinds 2011 komt daar de coördinatie van het door gemeenten gefinancierde beheer en onderhoud van het fietsknooppunten routenetwerk bij en ook steeds meer netwerken van wandelroutes. De Marrekrite doet dit werk namens de provincie Fryslân en 13 Friese gemeenten met het doel om een uniforme, toeristische recreatieve infrastructuur op het water en land te bewerkstelligen.

Samen met de deelnemers en nauw betrokken partijen zoals Merk Fryslân, Landschapsbeheer Fryslân, Wetterskip Fryslân, It Fryske Gea, Staatsbosbeheer en vele anderen, werkt de Marrekrite aan het opschalen en professionaliseren van de recreatie en het toerisme in en naar Fryslân.

Programma	Economie
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling (gedeputeerde A. Fokkens)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	
Resultaat	2020: € 0,4 mln. 2021: € 0,1 mln.

Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Jaarlijkse bijdrage provincie: 2022: € 563.124 2023: € 593.569 (begroot)
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2020: € 5,2 mln. Eigen vermogen 31-12-2021: € 4,8 mln. Vreemd vermogen 31-12-2020: € 0,9 mln. Vreemd vermogen 31-12-2021: € 2,0 mln.
Financiële risico's provincie	Geen

1.4 Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds, Leeuwarden

Doel van het Waddenfonds is het subsidiëren van niet-reguliere investeringen gericht op :

- versterking natuur- en landschapswaarden,
- wegneming externe bedreigingen natuurlijke rijkdom,
- duurzame economische ontwikkeling of duurzame energiehuishouding,
- ontwikkeling duurzame kennishuishouding.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling (gedeputeerde S. Poepjes)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	
Resultaat	2020: € 4,9 mln. 2021: € 6,5 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Gedecentraliseerde rijksmiddelen, geen bijdrage van de provincies aan de GR.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	EV per 31-12-2020: € 122,2 mln. EV per 31-12-2021: € 107,5 mln. Solvabiliteitsratio 31-12-2020: 65% 31-12-2021: 58%
Financiële risico's provincie	Geen

1.5 Gemeenschappelijke Regeling Letterhoeke (Tresoar), Leeuwarden

Het Rijk, de provincie Fryslân en de Stichting Frysk Letterkundich Museum en Dokumintaasjesintrum (FLMD) hebben de Gemeenschappelijke regeling Letterhoeke getroffen. Daarbij is het openbaar lichaam Tresoar ingesteld. Het doel van Tresoar is driedelig;

- Het behartigen van de belangen van de minister, het provinciaal bestuur en het bestuur van FLMD bij alle aangelegenheden betreffende de collecties en archiefbescheiden.
- Het toegankelijk maken en houden en onder de aandacht brengen van een breed publiek van het in de collecties en archieven ondergebrachte cultureel erfgoed.
- Het bevorderen van de Friese literatuur en het verbreden van het literaire klimaat in Fryslân.

Programma	Mienskip
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling (gedeputeerden S. Poepjes (DB&AB), K. Fokkinga (AB) en D. Hoogland (AB))
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	
Resultaat	Resultaat 2020: € 341.000 Resultaat 2021: -/- € 21.000
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage in 2022: € 3,5 mln. Bijdrage in 2023: € 3,5 mln. (begroot)
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2020: € 0,9 mln. Eigen vermogen 31-12-2021: € 0,9 mln.
Financiële risico's provincie	Geen

1.6 Gemeenschappelijke Regeling Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO), Grou

De FUMO is een wettelijk verplichte gemeenschappelijke regeling van de Provincie Fryslân, het Wetterskip Fryslân en de Friese gemeenten. De FUMO voert namens de provincie de taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht, handhaving (VTH) en advies betreffende de omgevingswetgeving uit. De uitvoering van VTH taken bij de majeure risico bedrijven wordt door de Omgevingsdienst Groningen-Brzo Noord uitgevoerd (Besluit risico's zware ongevallen, onder de Omgevingswet Seveso). Dit is geen deelneming van de provincie, maar gaat met een samenwerkingsovereenkomst, mandaatregeling en uitvoeringsprogramma.

Programma	Omgeving
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke regeling (gedeputeerden A. Fokkinga: DB en AB lid, D. Hoogland: AB lid)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Leden DB FUMO: A. Postma (voorzitter), Gemeente Opsterland I. Groeneveld, gemeente De Fryske Marren
Resultaat	2020: € 325.000 2021: € 121.000
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2022: € 6,6 mln. Bijdrage 2023: € 6,7 mln. (begroot) (exclusief majeure risico bedrijven, zie hiervoor Overige verbonden partijen Omgevingsdienst Groningen)

Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	EV 2020: € 1.626.000 EV 2021: € 1.422.000 VV 2020: € 5.573.000 VV 2021: € 5.280.000
Financiële risico's provincie	Tegenvallers bij de gemeenschappelijk regeling worden opgevangen door de deelnemers. De bijdrage per deelnemer is afhankelijk van haar belang in de GR en dit verschilt per jaar. Op basis van 2022 is dit voor de provincie 39%. In de afgelopen jaren is het weerstandsvermogen opgebouwd met als doel dat de Fumo risico's die onverwacht en substantieel zijn zelfstandig kan opvangen zonder dit direct in rekening te brengen bij de deelnemers. De landelijk in te voeren nieuwe Omgevingsstelsel start 1 januari 2024 . De verwachting is dat het nieuwe stelsel de provinciale bijdrage aan de Fumo op termijn zal verlagen en daarmee ook de impact van tegenvallers.

1.7 Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost-Friesland

De bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân is een gemeenschappelijke regeling van de gemeenten Achtkarspelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân, Tytsjerksteradiel en de provincie Fryslân. De regeling heeft tot doel het behoud en/of verbeteren van de leefbaarheid in de regio Noordoost Fryslân. Dit doel dient te worden bereikt door het verhogen van de bereikbaarheid en het efficiënt organiseren van doelgroepenvervoer en openbaar vervoer door het realiseren van een samenhangend vervoersysteem.

Programma	Infrastructuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke regeling (bestuurslid gedeputeerde A. Fokkens, plaatsvervangend bestuurslid K. Fokkinga)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	N.v.t.
Resultaat	2020: € 0 2021: € 0
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2022: € 81.000 Bijdrage 2023: € 81.000
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	EV 2020: € 0 EV 2021: € 0 VV 2020: € 0,8 mln. VV 2021: € 0,8 mln.

Financiële risico's provincie	Tegenvallers bij de gemeenschappelijk regeling worden opgevangen door de deelnemers. De bijdrage per deelnemer is afhankelijk van haar belang in de GR en dit verschilt per jaar.
--------------------------------------	---

Vennootschappen en coöperaties

Categorie 2: Vennootschappen en coöperaties

2.1 Alliander NV, Arnhem

De participatie in Alliander NV is in 2009 ontstaan na de splitsing van Nuon NV in een productie- en leveringsbedrijf (Nuon Energy dat is overgenomen door Vattenfall) en een netwerkbedrijf (Alliander NV). Alliander zorgt voor de distributie van gas en elektriciteit in grote delen van Nederland, waaronder Fryslân. Het openbaar belang van het aandeelhouderschap van de netbeheerders is verankerd in de wet. De aandelen dienen wettelijk in publieke handen te blijven.

Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Nettowinst 2021: € 300 mln. Nettowinst 2022: € 236 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	<p>Provincie Fryslân bezit 12,65% van de aandelen. Dividend 2021: € 12,8 mln. Dividend 2022: € 11,3 mln.</p> <p>Provincie Fryslân heeft in 1992 een niet aflosbare achtergestelde lening verstrekt aan een rechtsvoorganger van Alliander (de PEB/ PEGM). De lening heeft een omvang van € 31,8 mln. en Alliander betaalt hierover jaarlijks 8% rente. Alliander heeft aangegeven van de lening af te willen en heeft eind 2021 de hoofdsom aan de provincie overgemaakt. Over de voorwaarden waaronder Alliander de lening mag aflossen is geen overeenstemming bereikt. De provincie erkent het overgemaakte bedrag niet als aflossing en heeft Alliander gedagvaard.</p> <p>De grootschalige investeringen in de netten van Liander (100% dochter van Alliander) zijn in de afgelopen jaren sterk gestegen. In 2022 is er € 1,2 miljard geïnvesteerd (2021 € 1,0</p>

	<p>miljard) en de komende jaren zal het jaarlijkse investeringsbedrag nog verder gaan oplopen.</p> <p>Door de combinatie van sterk toenemende investeringen en lange terugverdiertijden (van circa 40 jaar) neemt de financieringsbehoefte van Alliander sterk toe. De investeringen worden voornamelijk gefinancierd met vreemd vermogen (bankfinancieringen), maar er moet een zekere solvabiliteit worden gehandhaafd door voldoende eigen vermogen aan te houden.</p> <p>Alliander heeft in 2021 een kapitaalversterking aan haar aandeelhouders gevraagd van € 600 mln. [in de vorm van een reverse converteerbare hybride obligatielening]. De provincie heeft eind 2021 besloten een bedrag van € 76,5 mln. aan Alliander te verstrekken.</p> <p>Er zijn door de netwerkbedrijven Aliander, Enexis en Stedin, samen met een afvaardiging van aandeelhouders, gesprekken gevoerd met het Rijk over een toekomstige kapitaalversterking vanuit het Rijk. In november 2022 is er een onderhandelingsakkoord bereikt over het afsprakenkader (project Nachtwacht).</p> <p>In het afsprakenkader staan de uitgangspunten voor een eventuele kapitalisatie vanuit het Rijk. Na de ondertekening door Alliander wordt een toekomstige participatie van het Rijk mogelijk. Alliander zal, in geval van een voorziene kapitaalbehoefte, eerst haar aandeelhouders om extra kapitaal vragen en pas daarna het Rijk benaderen.</p> <p>De aandeelhouders zijn door Alliander gevraagd om toestemming te verlenen het</p>
--	---

	afsprakenkader te mogen ondertekenen. Provinciale Staten hebben inmiddels hun wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt en daarna hebben Gedeputeerde Staten een definitief besluit genomen.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2021: € 4,5 miljard Eigen vermogen 31-12-2022: € 4,6 miljard Solvabiliteit 31-12-2021: 53,8% Solvabiliteit 31-12-2022: 49,0%
Financiële risico's provincie	Er is nog geen rechterlijke uitspraak inzake het dispuut over de achtergestelde lening van € 31,8 mln. Het mogelijk wegvallen van de jaarlijkse rentebaten vanuit de lening (€ 2,5 mln.) kan leiden tot toekomstige begrotingstekorten. Een toekomstige versterking van het eigen vermogen van de netbeheerders vanuit het Rijk, kan gevolgen hebben voor de zeggenschaps- verhoudingen en de hoogte van het dividend.

2.2 Vitens NV, Zwolle

Vitens NV is het grootste drinkwaterbedrijf van Nederland en levert topkwaliteit drinkwater aan 5,4 miljoen mensen en bedrijven in de provincies Fryslân, Flevoland, Gelderland, Utrecht en Overijssel. Het openbaar belang van het aandeelhouderschap is verankerd in de wet. Op grond van de wet dienen de aandelen in overheidshanden te blijven.

Doelstelling: Als Fryslân willen we in het kader van het publieke belang een sterke rol als aandeelhouder in Vitens met als doel 'Fries water in Friese handen'. Daarnaast wil de provincie de positie die het inneemt op het gebied van water (technologie) met een maximale inzet behouden en zo mogelijk uitbreiden, inclusief het behoud van werkgelegenheid.

Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Bedrijfsresultaat 2020: € 52,1 mln. Bedrijfsresultaat 2021: € 44,6 mln.

	Netto resultaat 2020: € 23,9 mln. Netto resultaat 2021: € 19,4 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De provincie bezit ongeveer 13% van de aandelen. Dividenduitkering 2020: € 0 Dividenduitkering 2021: € 0
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2020 € 559 mln. Eigen vermogen 31-12-2021 € 600 mln. Vreemd vermogen 31-12-2020 € 1.340 mln. Vreemd vermogen 31-12-2021 € 1.388 mln. Solvabiliteit per 31-12-2021: 30,2%
Financiële risico's provincie	Geen

2.3 BNG Bank NV, Den Haag

Relevante wetswijzigingen en de Nederlandse Corporate Governance Code zijn voor BNG Bank aanleiding geweest om de statuten te actualiseren en moderniseren. Bij die gelegenheid is met ingang van 27 augustus 2018 de naam 'BNG Bank N.V.' nu ook in de statuten vastgelegd als vervanging van de statutaire naam 'N.V. Bank Nederlandse Gemeenten'.

De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. De bank beoogt met gespecialiseerde financiële dienstverlening tegen zo laag mogelijke kosten bij te dragen aan maatschappelijke voorzieningen voor burgers. De doelstelling voor de provincie is te behalen resultaat op beleggingen.

Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Nettowinst 2021: € 236 mln. Nettowinst 2022: € 300 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De provincie bezit 75.250 aandelen, dit is minder dan 1%. Dividend 2021: € 171.570 Dividend 2022: € 187.780 Op 16 mei 2022 is de hybride lening van € 50 mln., die de provincie in 2015 aan BNG heeft

	verstrekt, afgelost. Het betreft een regulier aflossingsmoment. BNG heeft de lening niet langer nodig.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2021: € 5,1 miljard Eigen vermogen 31-12-2022: € 4,6 miljard Vreemd vermogen 31-12-2021: € 149,1 miljard Vreemd vermogen 31-12-2022: € 112,1 miljard
Financiële risico's provincie	-

2.4 Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB), Den Haag

De Nederlandse Waterschapsbank NV richt zich met haar diensten exclusief op de publieke sector. Zij financiert van oudsher waterschappen, maar ook gemeenten, provincies en aan overheid gelieerde instellingen. Doelstelling voor de provincie is te behalen resultaat op beleggingen.

Programma	Algemene Dekkingsmiddelen
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Nettowinst 2021: € 121 mln. Nettowinst 2022: € 143 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Aandelen A (nominale waarde € 115): 24 stuks Aandelen B (nominale waarde € 460): 25 stuks Provincie Fryslân bezit minder dan 1% van de aandelen. Dividenduitkering 2021: € 42.138 Dividenduitkering 2022: € 50.000 (verwacht) Op 1 september 2015 heeft provincie Fryslân een hybride lening verstrekt aan de NWB ter waarde van € 50 mln. NWB kan in 2025 de lening geheel of gedeeltelijk aflossen.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2021: € 1,9 miljard Eigen vermogen 31-12-2022: € 1,9 miljard

	Vreemd vermogen 31-12-2021: € 94,1 miljard Vreemd vermogen 31-12-2022: € 71,0 miljard
Financiële risico's provincie	€ 50 miljoen hybride lening; kans < 1%

2.5 Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij NV (NOM), Groningen

Deze participatie, sinds de jaren negentig, vloeit voort uit afspraken tussen het rijk en de drie Noordelijke provincies over de economische ontwikkeling van Noord-Nederland. De vennootschap heeft als doel een bijdrage te leveren aan de verbetering van de sociaal-economische structuur en de werkgelegenheid in de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe.

Programma	Economie
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Benoeming lid van de raad van commissarissen mevrouw E. Vonk. Benoeming lid van de Investeringscommissie mevrouw K.M. Albello
Resultaat	2021: € 40,2 mln. 2022: € 10,8 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De provincie Fryslân heeft 16,7 % van de aandelen in de NOM.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2021: € 140,5 mln. Eigen vermogen 31-12-2022: € 151,2 mln. Vreemd vermogen 31-12-2021: € 8,3 mln. Vreemd vermogen 31-12-2022: € 17,8 mln.
Financiële risico's provincie	Het risico voor de provincie blijft beperkt tot haar kapitaal inbreng.

2.6 Thialf Onroerend Goed BV, Heerenveen

Openbaar belang is het behoud van het ijsstadion Thialf als voorziening die voor de provincie een bijdrage levert op het gebied van economie, sport en cultuur. Thialf OG BV bezit 100 % van de aandelen van Thialf B.V. *NB: Het boekjaar loopt van 1 oktober tot 30 september van enig jaar.*

Programma	Mienskip
------------------	----------

Rechtsvorm (bestuurder GS)	BV (gedeputeerden F. Douwstra en D. Hoogland)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	-
Resultaat	2019/2020: -/- € 1.195.000 2020/2021: € 10.960 2021/2022: -/- € 235.000
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Sinds overname aandelen op 4-9-2013: € 4 mln.; 66,6% van het aandelenkapitaal. Aandeelhouders lening van € 2 mln. waarvan per 30-9-2021 € 1,4 mln. is opgenomen.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 30-9-2021: € 0,1 mln. Eigen vermogen 30-9-2022: -/- € 0,2 mln. Vreemd vermogen 30-9-2021: € 5,1 mln. Vreemd vermogen 30-9-2022: € 4,9 mln.
Financiële risico's provincie	De provincie is voor 2/3 aandeelhouder en gemeente Heerenveen voor 1/3. In 2013 is € 50 miljoen geïnvesteerd in ver-/nieuwbouw en is € 1,5 mln. betaald voor de overname van de aandelen. Er is € 2,5 mln. gestoken in verbetering van de balanspositie. In 2020 is €2 mln. door de provincie beschikbaar gesteld als hulpverleningskrediet. Hiervan is in 2020 en 2021 € 1,4 mln. opgenomen. Van dit bedrag is in 2022 bijna € 0,3 mln. terugbetaald. Dit bedrag was toegekend om de periode tot de toekenning van coronasteun te overbruggen. Dat is inmiddels gebeurd. Thialf ontvangt vanaf 2022 jaarlijks € 542.000 compensatie van de provincie om een Dienst van Algemeen Economisch Belang in Thialf uit te voeren.

	<p>In de vergadering van 16 februari 2022 hebben Provinciale Staten besloten eenmalig € 400.000 uit te trekken voor verbeteringen op het dak van Thialf. Daarna kunnen de zonnepanelen met instemming van de verzekeraars weer aan. Hierdoor verlaagt jaarlijks het exploitatietekort van Thialf en daarmee de compensatie die de provincie als aandeelhouder aan Thialf verstrekt. De werkzaamheden zijn in juni 2022 gestart en de afronding is begin 2023.</p>
--	---

2.7 Friese Ontwikkelings Maatschappij BV (voorheen Doefonds), Leeuwarden

De provincie is enig aandeelhouder in de besloten vennootschap Doefonds BV. Deze BV is op 2 april 2014 opgericht. Doel is via dit fonds de regionale economie te versterken door innovatie door financiering mogelijk te maken. Eind 2017 is Doefonds BV omgezet tot FOM BV met als doel dat de FOM in 2018 ook het adres is voor het Friese bedrijfsleven als het gaat om financiering van starters, export en groei.

Programma	Economie
Rechtsvorm (bestuurder GS)	BV (gedeputeerde F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Benoeming lid van het Investeringscomité de heer R. Boeijenga.
Resultaat	Resultaat 2021: -/- € 502.338 Resultaat 2022: -/- € 2.646.286
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Budget per thema: Innovatie maximaal € 12 mln. Groei maximaal € 12 mln. Export maximaal € 3 mln. Starters maximaal € 3,9 mln.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2021: € 9,0 mln. Eigen vermogen 31-12-2022: € 8,0 mln. Vreemd vermogen 31-12-2021: € 0,2 mln. Vreemd vermogen 31-12-2022: € 0,2 mln.
Financiële risico's provincie	Er wordt maximaal € 30,9 mln. uitgezet. Uitgangspunt is dat investeringen vanuit het fonds de

	<p>kans hebben om de financiering terug te betalen aan het fonds. Gezien de doelgroep waarin het fonds investeert is de provinciale inbreng uit voorzorg deels voorzien.</p> <p>De reservering op de reserve is per budget vastgelegd. Voor Innovatie is dit op voorhand 100%. Voor de overige budgetten dient ter dekking van de risico's de Reserve risicobuffer:</p> <p>Groei 33% Export 20% Starters 33%</p>
--	--

2.8 Fûns Skjinne Fryske Energzy BV (FSFE), Leeuwarden

De provincie is enig aandeelhouder in de besloten vennootschap Fûns Skjinne Fryske Energzy BV. Deze BV is 2 september 2014 opgericht. Doel van het fonds is het financieren van projecten op het gebied van duurzame energie.

Programma	Omgeving
Rechtsvorm (bestuurder GS)	BV (gedeputeerde S. Poepjes)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Resultaat 2020: - € 282.000 Resultaat 2021: € 33.000
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Maximaal € 90 mln.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2020: € 13,2 mln. Eigen vermogen 31-12-2021: € 16,4 mln. Vreemd vermogen 31-12-2020: € 24,9 mln. Vreemd vermogen 31-12-2021: € 33,9 mln.
Financiële risico's provincie	FSFE is in het jaar 2013/2014 ontwikkeld en aanbesteed. In januari 2022 is het nieuwe Energieprogramma Fryslân 2022-2025 vastgesteld en heeft Provinciale Staten ingestemd met een aantal uitgangspunten voor FSFE. Bij de start van het fonds is uitgegaan van 100%

	<p>revolverendheid en die verwachting is niet veranderd.</p> <p>Voor de zekerheid is bij de start van het fonds wel een reservering op de provinciale risicobuffer van €30 mln. gemaakt, deze is nog voldoende.</p>
--	---

2.9 Fryslân Hurde Wyn BV (FHW), Leeuwarden

De provincie is enig aandeelhouder in de besloten vennootschap Fryslân Hurde Wyn (FHW). Deze BV is 13 maart 2019 opgericht. Het doel van deze BV is het namens de provincie, vanuit haar publieke verantwoordelijkheid, verwerven, houden en vervreemden van een deelneming in Windpark Fryslân Holding B.V. (WPFH). Deze holding heeft tot doel de realisatie en exploitatie van het windpark om zodoende namens de provincie mede een concrete bijdrage te leveren aan de realisatie van een fossielvrije en uiteindelijk volledig duurzame provincie. FHW heeft als tweede doel de burgerparticipatie in het windpark mogelijk te maken.

Programma	Economie
Rechtsvorm (bestuurder GS)	BV (gedeputeerde F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	
Resultaat	<p>2021: -/- € 45.801 2022: € 2.125 (conceptcijfers 2022)</p> <p>(positieve resultaten worden verwacht na voltooiing van het Windpark)</p>
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De provincie Fryslân heeft 100% van de aandelen in FHW BV.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	<p>Onderstaand is voor 2022 op basis van conceptcijfers 2022</p> <p>Eigen vermogen 31-12-2021: € 19,9 mln. Eigen vermogen 31-12-2022: € 20,0 mln.</p> <p>Vreemd vermogen 31-12-2021: € 90,2 mln. Vreemd vermogen 31-12-2022: € 89,5 mln.</p>
Financiële risico's provincie	Op 1 oktober 2019 heeft de provincie € 20 mln. eigen vermogen (Agio) en een achtergestelde lening van € 80 mln. aan FHW BV verstrekt.

	<p>FHW BV heeft vervolgens op 1 oktober 2019 een bedrag van € 20 mln. aandelenkapitaal en een achtergestelde lening van € 80 mln. verstrekt aan Windpark Fryslân Holding BV.</p> <p>In 2022 is er vanuit de achtergestelde lening voor het eerst rente en aflossing ontvangen. Door het ontvangen van aflossing op de achtergestelde lening, daalt het geïnvesteerde vermogen in FHW en Windpark Fryslân. Het financiële risico van FHW BV bedraagt per einde 2022 € 97,7 mln.</p> <p>Ook is er in 2022 voor het eerst dividend ontvangen vanuit het Windpark. Het in 2022 ontvangen dividend bedraagt: € 13,5 mln.</p> <p>Omdat de bouw van Windpark Fryslân is voltooid en in de operationele fase is beland, zijn er geen risico's meer op gebied van bouwvertraging en kostenoverschrijdingen.</p>
--	--

**2.10 OVEF (Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.) te IJlst
Voorheen SOVF (Stichting Openbare Verlichting Fryslân)**

Samenwerkingsverband op het gebied van beheer en onderhoud van openbare verlichting en op het gebied van gezamenlijke inkoop duurzame energie.

Programma	Infrastructuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gedeputeerde A. Fokkens
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	
Resultaat	Verwacht resultaat: € 0
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Jaarlijkse bijdrage circa € 16.500,-
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Geen
Financiële risico's provincie	Geen

Stichtingen en verenigingen

Categorie 3: Stichtingen en verenigingen

3.1 Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO), Den Haag

Gezamenlijke belangenbehartiging van provincies in algemene overheidsaangelegenheden en

kennisuitwisseling. In het bestuursakkoord zijn uitspraken gedaan over zichtbaarheid en aanwezigheid van de provincie. Op landelijk niveau heeft het IPO daarbij een nadrukkelijke rol, o.a. tot uitdrukking komend in het zgn. Kompas 2020. Onderdeel van IPO is ook het kantoor BIJ12, die onder andere de PAS-maatregelen en het Faunafonds voor de provincies regelt.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Vereniging (gedeputeerde S. Poepjes)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	
Resultaat	Conform doelstelling Verwacht resultaat: € 0
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2022: € 2,4 mln. Bijdrage 2023: € 2,2 mln. Jaarlijkse bijdrage aan diverse kerntaken.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen. Het IPO beschikt niet over eigen vermogen. Een eventueel batig jaarsaldo wordt gerestitueerd aan de provincies of doorgeschoven naar het volgende jaar. Er worden daarnaast geormerkte middelen aangehouden voor beleidsdoelen die al in uitvoering zijn maar nog niet zijn afgerond.
Financiële risico's provincie	Geen

3.2 Vereniging naar Belgisch recht Huis van de Nederlandse Provinciën (HNP), Brussel (België)

Gezamenlijke huisvesting van de provincies en het IPO in Brussel ter verdediging van de Europese belangen van de Nederlandse provincies.

Het HNP vervult daarmee een groot praktisch nut: de gezamenlijke Nederlandse provincies en hun lobbyisten delen met elkaar huisvesting in Brussel, op een steenworp afstand van de belangrijkste Europese instanties als de Europese Commissie, het Europees Parlement en het Europees Comité van de Regio's. Deze gezamenlijke huisvesting maakt de provincies meer zichtbaar in Brussel dan afzonderlijke kantoortjes. De provincies hebben hiermee een eigen onderkomen waar vergaderd kan worden (HNP-bestuur, maar ook inhoudelijke bijeenkomsten) en dat kan dienen als ontvangstplek en uitvalsbasis voor bezoeken van bestuurlijke delegaties uit Nederland, die met grote regelmaat plaatsvinden. Bovendien is deze huisvesting voor de provincies aanzienlijk goedkoper dan afzonderlijke onderkomens. De gezamenlijke huisvesting bevordert daarnaast de samenwerking en uitwisseling tussen de provinciale lobbyisten: men stemt af en deelt de informatie die voor alle provincies van belang is en er is sprake van een zekere portefeuilleverdeling om te voorkomen dat alle provincies/landsdelen zich met dezelfde onderwerpen moeten bezighouden. Dit is zo georganiseerd dat de belangenbehartiging voor de eigen provincies/het eigen landsdeel niet in het gedrang komt: die is prioritair. Vanuit Noord-Nederland hebben drie lobbyisten hun kantoor in het HNP: de twee vertegenwoordigers van de gezamenlijk provincies (via SNN) en de lobbyist namens de vier grote gemeenten.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Vereniging/ INPA (volgens Belgisch recht) (gedeputeerde S. Poepjes)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	
Resultaat	De resultaten variëren over de jaren. Positieve resultaten worden toegevoegd aan de reserve, negatieve resultaten worden uit de reserve gedekt.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage in 2022: € 66.000 Bijdrage in 2023: € 66.000 (begroot)
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Geen
Financiële risico's provincie	Geen

3.3 Stichting Nazorg Ouwsterhaule, Joure

De provincie Fryslân heeft als partij afval gestort op de voormalige stortplaats Ouwsterhaule. Alle partijen die afval hebben geleverd of de stortplaats hebben beheerd, participeren in de stichting nazorg Ouwsterhaule. Het publieke belang betreft het voorkomen van ongewenste milieueffecten van de voormalige stortplaats. Het financiële risico dat de provincie loopt is de schade in geval van lekkage in de afdichtingsbodem.

Programma	Omgeving
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Stichting (ambtelijke vertegenwoordiging)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Beheer stort conform doelstelling. Onderhoud wordt bekostigd uit het jaarlijkse rendement. Resultaat 2020: -/- € 101.000 Resultaat 2021: -/- € 195.000 De tekorten wordt gedekt uit het eigen vermogen
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Initiële storting circa € 780.000,- (26% van nazorgkapitaal).

Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Nazorgkapitaal in fonds (eigen vermogen) 31-12-2020: € 3,2 mln. 31-12-2021: € 3,0 mln.
Financiële risico's provincie	Min: € 20.000,- Max: € 500.000,- Participatie 26%, Kans: 1% Berekend risico: € 1.300,-

Overige verbonden partijen

Categorie 4: Overige verbonden partijen

4.1 Fonds Nazorg Stortplaatsen, Leeuwarden

De betrokkenheid van de provincie vloeit voort uit de Wet milieubeheer. Het Nazorgfonds Stortplaatsen is een 'spaarpot' waaruit de kosten van nazorg van relatief jonge stortplaatsen worden gedekt. Deze nazorg beoogt te voorkomen dat het publieke belang wordt geschaad door milieuvervuiling als gevolg van gebrek aan onderhoud aan en tijdig vervangen van voorzieningen van overgedragen (gesloten) stortplaatsen.

Het belangrijkste financiële risico dat de provincie loopt zijn hoge opruimkosten wegens bodemverontreiniging als gevolg van falende beschermende voorzieningen. Lang onopgemerkte bodemverontreiniging kan leiden tot schade bij derden. In verband met dit soort risico's is een risicovoorziening in het fonds opgenomen.

Er vallen zeven stortplaatsen onder de nazorgregeling, waarvan 3 droge stortplaatsen, 3 kleinschalige baggerspeciestortplaatsen en 1 grote baggerspecie stortplaats. Aan vijf van de zeven stortplaatsen is een voorlopige heffing opgelegd en geïnd, bij één stortplaats is de heffing definitief vastgesteld en geïnd.

Programma	Omgeving
Rechtsvorm (bestuurder GS)Rechtsvorm (bestuurder GS)	Fonds Wet Milieubeheer (gedeputeerden F. Douwstra en D. Hoogland)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Per 1 oktober 2021 bestuurswisseling i.v.m. het vertrek van gedeputeerde de Rouwe
Resultaat	2021: € 192.132,- 2022: € 218.350,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Een jaarlijkse provinciale bijdrage t/m 2024 ter compensatie van de rekenrente verlaging in 2015. De begrote bijdrage voor 2023 bedraagt € 56.400. De gelden van Fonds Nazorg Stortplaatsen Fryslân zijn sinds 2008, na enkele jaren van tegenvallende beleggingsrendementen, uitgeleend aan provincie Fryslân. Hierover betaalt de provincie

	jaarlijks een vaste rentevergoeding van 4,24% aan het Nazorgfonds (rentevergoeding over 2022: € 682.229). Deze afspraak loopt tot 2025 (GS besluit 10/3/2015).
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen: 2021: € 2,3 mln. 2022: € 2,5 mln. Voorzieningen: 2021: € 13,8 mln. 2022: € 14,3 mln.
Financiële risico's provincie	Het eigen vermogen van het Nazorgfonds bedraagt per 31-12-2021 € 2,3 mln. De reserves van het Nazorgfonds zijn op het benodigde niveau. De Provincie loopt derhalve geen financieel risico.

4.2 Samenwerkingsovereenkomst Waddenglas, Leeuwarden

Met het project Waddenglas beoogden de provincie Fryslân, de gemeente Waadhoeke en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) ten zuiden van Sexbierum een hoogwaardig glastuinbouwgebied te ontwikkelen. Het project dat in 2007 van start ging, zou uiterlijk in 2015 afgerond worden. Vanwege de aanhoudende financiële crisis in de glastuinbouw en het uitblijven van gronduitgifte is het project in 2015 afgeschaald naar de uitvoering van alleen fase 1. Wegens het uitblijven van geïnteresseerde ondernemers is het samenwerkingsverband per 31/12/2022 beëindigd.

Programma	Economie
Rechtsvorm (bestuurder GS) Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gedeputeerde F. Douwstra is voorzitter van de stuurgroep
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Per 1 oktober 2021 bestuurswisseling i.v.m. het vertrek van gedeputeerde de Rouwe
Resultaat	Eindwaarde van de grondexploitatie rekening per 31-12-2022: € 10,3 mln. negatief, te delen door de drie partijen. Het aandeel voor de Provincie bedraagt € 3,4 mln. negatief. Er was per 31/12/2022 een voorziening gevormd van € 2,7 mln. Het restantverlies van € 0,7

	mln. is ten laste van het rekeningresultaat 2022 gebracht.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	<ul style="list-style-type: none"> • Een derde van de eindwaarde: € 3,4 mln. negatief • € 2,4 mln. voorgefinancierd voor de aankoop gronden; is later omgezet in een lening aan de gemeente Waadhoeke. Hierover is jaarlijks rente bijgeschreven. Totaal stond per 31-12-2022 een vordering open van € 4,3 mln. bij de gemeente Waadhoeke.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	De eindwaarde van de grondexploitatie was per 31-12-2022 € 10,3 mln., waarin elke partij een gelijk aandeel heeft.
Financiële risico's provincie	De Provincie loopt geen financieel risico meer.

4.3 Omgevingsberaad Waddengebied, Leeuwarden

In 2020 is het voormalige Regiecollege Waddengebied overgegaan in het Omgevingsberaad Waddengebied (OBW). Het OBW is een van de drie onderdelen van een nieuwe governance voor het Waddengebied, zoals medio 2019 aangekondigd door de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De andere twee onderdelen zijn: het Bestuurlijk Overleg Waddengebied en de Beheerautoriteit Waddenzee.

Het Omgevingsberaad Waddengebied is een platform waar gestructureerd discussies over het Waddengebied worden geïnitieerd en gevoerd, alsook informatie uitgewisseld. Gebruikers van het Waddengebied (zoals havens, visserij, landbouw, recreatie en toerisme), natuur- en milieuorganisaties en de Waddenacademie nemen deel aan dit beraad. Rijk en regionale overheden gebruiken het OBW voor het bespreken en toetsen van beleidsvoorstellen. De heer Brok, Commissaris van de Koning van Fryslân is in zijn functie als rijksheer, voorzitter van het OBW én vicevoorzitter van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied, zodat de connectie tussen beide overleggen goed geborgd is.

Financiering ervan vindt plaats door Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen. Afspraken zijn vastgelegd in een werkplan.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)Rechtsvorm (bestuurder GS)	Convenant (A. Fokkens, Commissaris van de Koning in zijn rol als rijksheer)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Niet van toepassing.
Resultaat	2020: € 50.324 (wordt toegevoegd aan overlopende passiva). 2021: -/- € 141.530 (het negatieve resultaat komt

	grotendeels door bijdragen die al in het vorig boekjaar zijn ontvangen)
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De bijdrage zijn als volgt verdeeld: Rijk 30% Provincies 40% Gemeenten 20% Waterschappen 10% Bijdrage provincie Fryslân 2022: € 47.300 2023: € 47.300 (begroot)
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Niet van toepassing
Financiële risico's provincie	Geen

4.4 Regioboard Noordoost Fryslân, Leeuwarden

De Regioboard bestaat uit negen leden, drie vanuit overheid, drie vanuit het onderwijs en drie ondernemers. Samen met de onafhankelijk voorzitter en de programmaorganisatie werkt de Regioboard aan de economische groei van de regio, de stabilisatie van de werkgelegenheid en aan een grote innovatieslag. Daarnaast beoordeelt de Regioboard of projecten gesubsidieerd worden uit de Regiodealgelden.

Vanaf 1 januari 2020 worden projecten van de Regiodeal Noordoost Fryslân aangejaagd door een nieuwe programmaorganisatie, voorlopig genoemd Versnellingsagenda. Om de samenwerking in de regio slagvaardig aan te jagen wordt er nauw samengewerkt met het bedrijfsleven, onderwijs en de overheid. Op 11 maart 2020 zijn vertegenwoordigers van deze partijen officieel geïnstalleerd in de Regioboard Noordoost Fryslân.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)Rechtsvorm (bestuurder GS)	Convenant, gedeputeerde K. Fokkinga
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	
Resultaat	per project worden de resultaten weergegeven
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De bijdragen voor de diverse projecten worden opgebracht door de EU, gemeenten, bedrijfsleven, onderwijs en provincie Fryslân.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Niet van toepassing

Financiële risico's provincie	Geen
--------------------------------------	------

Financiële risico's provincie

De financiële risico's van de verbonden partijen worden voor het grootste deel afgedekt door de Reserve risicobuffer, zie paragraaf 4.3 Risicobuffer revolverende middelen. Hierin staan de risico's van de verbonden partijen FOM, FSFE, NOM, Windpark Fryslân (FHW BV) en de revolverende uitzettingen opgenomen.

Het totaal van financiële risico's voor de provincie bij de andere verbonden partijen (die niet apart in de risicobuffer zijn vermeld) bedraagt € 158,4 mln. (2021 € 201,1 mln.)

Het grootste deel hiervan is de hybride lening uitgegeven aan de NWB; € 50 mln. , de converteerbare obligatielening van € 76,5 mln. die in 2021 is verstrekt aan Alliander en de achtergestelde lening van € 31,8 mln. waar nu een rechtszaak over loopt met Alliander.

De kans dat het financieel risico tot verlies van de hybride, converteerbare of achtergestelde leningen zich voordoen is nihil. Dit vanwege de hoge kredietwaardigheid van zowel NWB als Alliander en de gereguleerde markt waarin Alliander opereert. Het restantbedrag (€ 130.000) heeft betrekking op het risico bij Stortplaats Ouwsterhaule.

Gegeven het gecombineerde risico van 'nihil' is er geen weerstandscapaciteit nodig voor de risico's met betrekking tot verbonden partijen.

In paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing worden de bovengenoemde risico's meegenomen bij het berekenen van de benodigde weerstandscapaciteit.

Paragraaf 6 Grondbeleid

6.1 Samenvatting grondbezit

Duidelijk is dat de inzet van grond een belangrijk instrument is in de realisatie van de provinciale doelen in het landelijk gebied. Grondverwerving is niet het hoofdoel, want bij voorkeur realiseren wij de opgaven met de bestaande eigenaren in de gebiedsprocessen. Wel is de algemene opvatting dat het verstandig is dat de provincie grondposities inneemt om de benodigde grondmobiliteit in een gebied te kunnen stimuleren.

De Fryske Grûnbank

De Fryske Grûnbank is in 2022 operationeel gegaan. In 2022 en begin 2023 heeft ze met haar maatschappelijke partners een breed overleg gevoerd welke rol en welke toegevoegde waarde de Fryske Grûnbank in het Fries Programma Landelijk Gebied kan hebben. Begin 2023 zal dit aan Gedeputeerde Staten worden aangeboden.

De Provinciale grondbank

In de provinciale grondbank staan alle gronden van de provincie geregistreerd. Vanuit de opgaven wordt er een gemeenschappelijk afweging gemaakt hoe deze gronden ingezet kunnen worden.

Strategische Grondvoorraad

De strategische grondvoorraad wordt ingezet om daar aankopen te doen om gebiedsprocessen te versnellen. Dit kan betekenen dat wij complete bedrijven kopen of delen van bedrijven om o.a. later in provinciale opgaven in te zetten en/of bestaande opgaven te faciliteren.

Er doen zich soms kansen voor die een bijdrage kunnen leveren aan bestaande of in voorbereiding zijnde plannen. In 2022 is ca. 27 ha strategische grond aangekocht die later in een nog te starten gebiedsproces ingezet kunnen worden, maar daarnaast tevens een bedrijfsverplaatsing binnen het Veenweide gebied heeft kunnen faciliteren.

Als resultante van de gerealiseerde aankopen (in totaal € 2,565 mln.) en de reserveringen (ca. € 10 mln.) is er van het oorspronkelijke budget nog circa € 11 mln. vrij beschikbaar. Er is nog geen zekerheid dat de nu nog onderhanden zijnde potentiële strategische aankopen ook daadwerkelijk kunnen plaatsvinden. De risicoreserve van € 1,5 mln. hebben wij nog niet hoeven aan te spreken.

Afstemming met het Rijk

Om uitvoering te kunnen geven aan het Fries Programma Landelijk gebied vindt er op diverse niveaus afstemming met het Rijk plaats. Vanuit de vastgoed verantwoordelijk wordt meegedacht over de inzet van de Nationale Grondbank en de inzet van het Transitiefonds van waaruit afwaardering bekostigd moeten gaan worden.

Totale opgave grondverwerving

Te verwerven gronden

ha te verwerven	totaal te verwerven	verworven per 01-06-2022	nog te verwerven
programma 2	2.313	2.283	30
programma 3	4.457	2.423	2.034
programma 5	23	6	17
totaal	6.793	4.712	2.081

x € 1.000.000	totaal te verwerven	verworven per 01-06-2022	nog te verwerven
programma 2	139	138	1
programma 3	173	97	77
programma 5	1	0	1
totaal	313	235	79

Te verkopen gronden

ha te verkopen	totaal te verkopen	verkocht per 01-06-2022	nog te verkopen
programma 2	1.352	1.076	276
programma 3	4.097	435	3.662

programma 5	0	0	0
Totaal	5.449	1.511	3.938

x € 1.000.000	totaal te verkopen	verkocht per 01-06-2022	nog te verkopen
programma 2	55	43	12
programma 3	78	32	46
programma 5	0	0	0
Totaal	133	75	58

Incidentele aankopen programma's		
Programma 3	ha verworven in 2022	x € 1.000.000
Stikstofopgave	30	3
Veenweide	153	10

Programma 2	ha verworven in 2022	x € 1.000.000
Strategische grondvoorraad	27	1

* toelichting over de programma's is in de paragraaf 6.2 opgenomen

6.2 Grondaankopen per beleidsprogramma

Programma 2 - Infrastructuur

De opgave binnen de bestaande infraprojecten is vanuit vastgoed perspectief grotendeels gerealiseerd. Wat rest is de splitsing van vele percelen en de definitieve overdracht aan o.a. diverse overheden wat administratief in samenwerking met het kadaster nog wel een behoorlijke inspanning vergt.

De verkoop van de restpercelen vordert, waarbij wel wordt afgewogen of deze gronden ook voor onze ambities in het Fries Programma Landelijk gebied kunnen worden ingezet. De te verkopen gronden worden altijd eerste aan andere overheden aangeboden. Mochten deze niet geïnteresseerd zijn dan worden deze openbaar te koop aangeboden.

De vastgoed activiteiten rondom de benodigde aanpassingen rondom De Skieding en de Uterwei komen in de laatste fase. Er lopen voor deze projecten nog 3 onteigeningsdossiers die tevens in de laatste fase komen, waarbij wij nog steeds tot een minnelijke schikking met de eigenaren proberen te komen.

Programma 3 - Omgeving

In het kader van programma 3 is een portefeuillestrategie Landelijk gebied opgesteld welke uitgaat van een realisatie van Natuur Netwerk Nederland (NNN) met prioriteit 1, 2, 3 en 4 zijnde: de Europese verplichtingen (KRW, N2000 en prioritaire provinciale ambitie); prioritaire provinciale opgave (De Mieden, Beekdal-Linde, Koningsdiep). Provinciale Staten hebben op 30 november 2022 besloten om naast prioriteit 1 en 2 ook ruimte te geven om prioriteit 3 en 4 te realiseren. Er is een start gemaakt in het pilotgebied Burgumermar-De Leijen. Daarnaast is gestart met de keukentafel gesprekken en onderhandelingen in het kader van het plan "Mieden op zijn mooist", in het gebied ten zuiden van Buitenpost. Hierbij wordt ook gekeken naar de inzet van kwalitatieve verplichtingen zodat aankoop van gronden niet nodig is.

De verkoop van ingerichte natuurgronden vordert gestaag. Het is telkens maatwerk, waarbij de combinatie van primair kwaliteit (beheer) en secundair de prijs in balans dienen zijn. Een aantal gronden zullen naar verwachting begin 2023 aan Staatsbosbeheer geleverd kunnen worden, anderen zullen via een openbare inschrijving op de markt worden gezet.

Binnen de Veenweidegebieden, Hegewarren en Aldeboard De Deelen wordt met de partners overlegd welke grondaankopen in het gebied gewenst zijn. Tevens wordt binnen Hegewarren vanuit het co-creatie proces gekeken hoe de reeds aangekochte gronden tijdelijk ingezet kunnen zodat deze bijdragen aan de doelen die uit het co-creatie proces zijn voortgekomen.

Vanuit de stikstofopkoopregeling (MGA 1- Maatregel Gerichte aankoop en beëindiging veehouderijen) zijn in 2022 2 bedrijven aangekocht.

Programma 5 – Mienskip

Er hebben geen veranderingen plaatsgevonden.

Overig vastgoedbezit en andere ontwikkelingen

De provincie werkt vanuit een vastgesteld verkoopkader waarin in principe gronden en opstallen openbaar bij inschrijving worden verkocht. Onderhandse verkoop komt beperkt voor en vraagt een besluit van Gedeputeerde Staten. Het is duidelijk dat in navolging van het Didam-arrest de verkoop van gronden een extra inspanning vraagt. De provincie is zich bewust van haar verantwoordelijk en biedt de gronden en opstallen die niet direct een bijdrage aan haar provinciale doelen leveren via openbare inschrijving aan. Andere gronden en opstallen die een directe bijdrage aan de provinciale doelen leveren en gericht worden verkocht en/of geruild, zullen tevens via de website van de provincie openbaar kenbaar worden gemaakt.

6.3 Risico's

In 2022 hebben alle grondaankopen binnen de kaders van het grondbeleid 2020 plaatsgevonden, waardoor het risicoprofiel van de aangekochte en reeds aangekochte gronden laag is. De grondprijzen in Friesland kennen een lichte groei in sommige delen van Friesland, in andere delen zijn ze stabiel gebleven.

Aangekochte gronden ten behoeve van de Strategische Grondvoorraad zijn courante gronden en behouden voorsnog hun waarde.

Paragraaf 7 Bedrijfsvoering

Inleiding

De samenleving is in ontwikkeling en vraagt om een andere houding van de overheid; minder sturend en meer faciliterend. Zowel voor het bestuur als voor de organisatie is het voor de komende jaren de uitdaging mee te bewegen met deze ontwikkelingen en de kansen die er voor de provincie liggen (externe initiatieven zoals Natuur mei de mienskip, Holwerd aan Zee, de IJsselmeerkust, het Interbestuurlijk Programma, de Regiodeals etc).

De opbouw van deze paragraaf is aangepast naar aanleiding van de behandeling van de jaarstukken 2020 in Provinciale Staten. De basis voor deze paragraaf is het programma bedrijfsvoering en op verzoek van Provinciale Staten maken we in deze paragraaf op een eenduidige en navolgbare manier het capaciteitsbudget en de ontwikkeling daarvan inzichtelijk. In de tabel hieronder staat de omvang van het capaciteitsbudget, inclusief inzicht in het onderdeel dekking dat wij ontvangen voor capaciteit. Verder maken we inzichtelijk hoe het capaciteitsbudget zich heeft ontwikkeld na de behandeling van de 1e bestuursrapportage 2021 en zo zullen we in elk PenC document de mutaties ten opzichte van het vorige document opnemen. Vervolgens visualiseren we meerjarig de ontwikkeling van het capaciteitsbudget vanuit de structurele en tijdelijke onderdelen.

1. Ontwikkeling en organisatie

Organisatieontwikkeling is een doorlopend proces om steeds mee te bewegen op de ontwikkelingen in Fryslân en daar als provincie van toegevoegde waarde te zijn. Hiervoor is een kwalitatief en kwantitatief goede personele bezetting nodig. Een bezetting waarmee we in staat zijn om nu en in de toekomst de provinciale opgave te realiseren, binnen de daarvoor beschikbare budgetten. We kijken naar deze bezetting vanuit het bestuursakkoord 'Lok op 1', de bestuurlijke ambities en onze wettelijke taken.

Wat wilden we bereiken?

De organisatie werkt opgavengestuurd

Stand van zaken gewenste resultaten

De organisatie werkt opgavengestuurd

Beleid

Onze omgeving, de opgaven die op ons afkomen en de eisen die aan ons werk worden gesteld veranderen in snel tempo. De uitkomsten van diverse onderzoeken (voorjaar en zomer 2022) bevestigen dit beeld en laten zien dat het noodzakelijk is om onze organisatie verder te ontwikkelen. Voorbeelden zijn dat de organisatie nog onvoldoende daadkracht laat zien, er teveel onduidelijkheden zijn als het gaat om aansturing/leiderschap en dat het aanspreken van elkaar en de bestuurlijke sensitiviteit moeten worden verstevigd. Hiervoor is in 2022 een programma O&O (organisatie ontwikkeling) gestart. Doel van dit programma is de inrichting en werkwijze in de organisatie zo te vormen, dat een wendbare organisatie ontstaat met het vermogen om zich aan te passen aan de toekomstige opgaven en vragen vanuit de mienskip. Een organisatie waarin opgaven en veranderingen gerealiseerd worden, met een heldere structuur en processen, en ook met duidelijke rollen, taken en verantwoordelijkheden.

Tijd

Geld

2. Mensen

Wat wilden we bereiken?

Verhouding vast en flexibel personeel

We lichten dit onderdeel nader toe bij het onderdeel Financiën, capaciteitsbudget

Stand van zaken gewenste resultaten

Balans tussen de benodigde ruimte voor personeel en de inzet van vaste/tijdelijke medewerkers en inhuur (kwantitatief en kwalitatief).

Beleid

Tijd

Geld

Wat wilden we bereiken?

Samenwerking

Stand van zaken gewenste resultaten

Er is een start gemaakt met twee projecten van gedeeld werkgeverschap / shared services in de zin van resultaat 60 Bestuursakkoord

Beleid

Tijd

Geld

Wat wilden we bereiken?

Inclusief en kansen bieden

Stand van zaken gewenste resultaten

In 2022 kent onze organisatie 28 participatiebanen

Beleid

Tijd

Over 2022 hebben we 23,6 fta aan participatiebanen vervuld (1 fta = 25.5 uur). Het gaat dan om medewerkers met een doelgroepenverklaring volgens de Banenafpraak. Conform de banenafpraak was het doel voor 2022 om 28 fta te realiseren.

In de 2e bestuursrapportage hebben we toegelicht wat de inzet is om het gewenste aantal van 28 fta te realiseren. Landelijk zien we bij provincies een vergelijkbaar beeld, waarbij de noodzakelijke inzet wel wordt gepleegd, maar er verschillende oorzaken zijn waardoor het niet lukt de doelstelling te realiseren.

Eén van de redenen waardoor wij de doelstelling niet realiseren is dat medewerkers met een doelgroepenverklaring participatiewet die via een dienstverleningscontract werkzaam zijn, nog niet meegeteld mogen worden. Er is hiervoor wetgeving in voorbereiding om dit wel te mogen. Voor Fryslân gaat het in 2022 om 3.9 fta. Zouden we deze medewerkers al wel meetellen, dan komt het totaal voor 2022 op 27,5 fte, wat betekent dat de doelstelling nagenoeg zou zijn gerealiseerd.

Daarnaast zien we een groep die eveneens een afstand tot de arbeidsmarkt heeft, die echter geen doelgroepenverklaring heeft. Deze groep willen we ook graag kansen bieden. In 2022 ging dit om 6 medewerkers (5,2 fte) die we bijvoorbeeld op een ervaringswerkplek konden plaatsen. Het effect hiervan is dat een deel van deze groep vervolgens instroomt op een reguliere werkplek, of bij de provincie of bij andere organisaties.

Geld

We investeren in jong talent door het aannemen van 10 trainees

Beleid

Tijd

Geld

Wat wilden we bereiken?

Strategische personeelsplanning (SPP)

Stand van zaken gewenste resultaten

Het management development programma is onder andere gericht op de uitvoering van de strategische personeelsplanning

Beleid

Tijd

Geld

We bieden een gericht programma op het gebied van leren en ontwikkelen.

Beleid

Tijd

Geld

We vertalen de meerjarige capaciteitsraming naar de strategische personeelsplanning

Beleid

Tijd

Geld

Eerder is aangekondigd om eind 2022 een voorstel aan PS aan te bieden om de basiscapaciteit gefaseerd op het gewenste niveau te brengen. Gezien de ontwikkelingen binnen de organisatie en de komende verkiezingen is ervoor gekozen om dit punt mee te nemen bij de keuzes die gemaakt moeten worden in het kader van het nieuwe bestuursakkoord.

3. Informatie en huisvesting

Wat wilden we bereiken?

Energieneutrale organisatie

Stand van zaken gewenste resultaten

In 2025 is de provinciale organisatie energieneutraal. Het project loopt op planning
Beleid

Tijd

Geld

Wat wilden we bereiken?

Huisvesting in de toekomst

Stand van zaken gewenste resultaten

Dit programma gaat onder meer over de inrichting van het provinciehuis, waarbij extra aandacht is voor optimaal samenwerken met de mienskip, door ontmoetingen en het fysiek/hybride en online vergaderen beter te faciliteren
Beleid

De twee experimenten die we in de bestuursrapportage hebben aangekondigd, zijn in het 4e kwartaal van 2022 gestart. Op basis van de ervaringen in die pilots kunnen we de vervolgstappen bepalen.

Tijd

zie toelichting bij beleid

Geld

Wat wilden we bereiken?

Informatiemanagement

Stand van zaken gewenste resultaten

Innovatie. We continueren de projecten waarvoor we in 2021 subsidie hebben ontvangen

Beleid

Tijd

Geld

Invoering Omgevingswet. De invoering van de Omgevingswet is opnieuw uitgesteld, waardoor ook in 2022 de voorbereiding van de implementatie centraal staat, o.a. het digitaal stelsel omgevingswet (DSO).

Beleid

Tijd

De invoering van de wet is uitgesteld. Het programma zal doorlopen in 2023

Geld

Wat wilden we bereiken?

Informatieveiligheid en privacy

Stand van zaken gewenste resultaten

De provincie is in control op security en privacy

Beleid

De onderwerpen security en privacy zijn belegd binnen de organisatie en we voldoen hiermee aan onze wettelijke verplichtingen. Om te kunnen beoordelen waar nog verbeterpunten zijn heeft KPMG, in opdracht van de provincie, in 2022 een cultuurmeting gedaan. In de 2e helft van 2022 zijn de onderzoeksresultaten beschikbaar gekomen en intern in een aantal bijeenkomsten besproken. Conclusie is dat de uitkomsten in lijn liggen met het voorstel dat in de kadernota 2023 is opgenomen voor het programma digitaliseringstrategie. Deze middelen komen vanaf 2023 beschikbaar. In de 1e helft van 2023

zal het beleid voor security en privacy verder worden aangescherpt, inclusief verbeterplan. Naar de toekomst toe is dit ook nodig om in control te blijven.

Tijd

Geld

Wat wilden we bereiken?

Wetgeving

Het programmateam Iepen Finster is gevormd en implementeert oa de WOO. Er is een centraal Woo team opgericht, dit team zorgt voor coördinatie, registratie, bewaking en besluitvorming van Woo verzoeken. Het Woo proces is beschreven en wordt continu verbeterd in overleg met de verschillende domeinen. Ook vervult het Woo team de rol van de Woo contactpersoon. De actieve publicatie van de informatie categorieën worden voorbereid.

Er is een eigen publicatievoorziening opgezet. Op www.open.fryslan.frl wordt in de maand april gestart met de publicatie van de Woo verzoeken.

Het meerjaren plan informatiehuishouding ter verbetering van de informatiehuishouding is in ontwikkeling.

De bewustwording ('open werkwijze' en ambtelijk vakmanschap) in de organisatie is in gang gezet en wordt dit jaar verder uitgerold.

Stand van zaken gewenste resultaten

Een voldoende beoordeling van de provincie-archivaris

Beleid

Tijd

Geld

Invoering van de WOO en een start van het programma Wetgeving

Beleid

Tijd

Geld

4. Financien

Hieronder wordt inzicht gegeven in:

- het totale bedrijfsvoeringsbudget en bijdrage vanuit projecten en derden
- het capaciteitsbudget
- meerjarig bezettingsoverzicht personeel
- flexibele schil

Inzet beschikbare middelen – bedrijfsvoering

Inzet beschikbare middelen				
<i>Exploitatie</i>	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Realisatie 2022	Saldo
<i>Bedragen x € 1.000,-</i>				
Uitgaven				
Capaciteitsbudget				
- salarissen	66.010	71.891	71.844	48
- inhuur	11.848	11.778	11.224	553
Subtotaal capaciteitsbudget	77.858	83.669	83.068	601
Overige personeelskosten	2.661	2.188	2.397	-209
Kosten automatisering	6.239	6.799	7.698	-900
Kosten huisvesting	6.091	7.405	6.471	934
Overig	3.353	5.792	4.028	1.763
Totaal bedrijfsvoeringskosten (A)	96.201	105.852	103.663	2.189
Dekking				
Dekking capaciteit	14.937	18.431	17.135	1.296
Bijdrage van derden	2.206	1.269	1.974	-705
Totaal dekking (B)	17.143	19.699	19.109	590
Saldo van lasten en baten (A-B)	79.059	86.153	84.554	1.599

Toelichting

Het bedrijfsvoeringsbudget is opgebouwd uit personele en materiële kosten. Een deel van deze kosten wordt gedekt door bijdragen van derden en vanuit tijdschrijven op met name projecten.

Bij de 2e berap 2022 hebben Provinciale Staten € 3,1 mln. toegevoegd aan het capaciteitsbudget, vanwege de effecten van de cao en hogere inhuur. De totale personeelskosten over 2022 liggen per saldo in lijn met hetgeen werd voorzien bij de 2e berap. We lichten dit punt verder toe bij het onderdeel Capaciteitsbudget.

De overige bedrijfsvoeringskosten (overige personeelskosten, huisvesting, automatisering en overige kosten) vallen per saldo lager uit dan begroot.

De automatiseringskosten vallen in totaal hoger uit (totaal € 0,9 mln.). We zien dat de prijsstijgingen resulteren in hogere kosten voor uitbesteding en licentiekosten. Ook vraagt de verdere automatisering van processen om hogere inzet van ICT-middelen. Hier tegenover staat een positief effect van de afrekening van de bijdrage aan IPO / BIJ12 voor ICT-beheerskosten (totaal afgerond circa € 200.000). Wat betreft de huisvestingskosten zien we dat we dat vervangingsinvesteringen met het oog het 'nieuwe provinciale werken' worden uitgesteld. Verder blijken sommige gehanteerde afschrijvingstermijnen (bijvoorbeeld meubilair) korter zijn dan de werkelijke levensduur van het activum. Hierdoor blijven de o.a. de kapitaalslasten achter bij de begroting (ca € 650.000).

Onder de categorie 'Overig' zien we onder meer dat door vertraging in de uitvoering /besteding (WOO) en uitstel van de implementatie van wet- en regelgeving (Omgevingswet) een aantal tijdelijke budgetten vrijvalt (totaal circa € 400.000,-). Ook komt in deze post de lagere uitputting van het budget van de reserve groot onderhoud naar voren (totaal € 860.000,-). Het geplande onderhoud 2022 is bij nader inzien doorgeschoven naar 2023. In 2022 is een aanbesteding opgestart voor een meerjarig (9 jaar)

onderhoud provinciehuis, verdeeld in 3 percelen. Door gewijzigd inzicht begin 2022 zijn onderdelen uit het geplande groot onderhoud alsnog opgenomen in de aanbesteding, om in 2023 uitgevoerd te gaan worden. Op programmaniveau (P06) loopt dit verschil weg tegen de mutatie van de reserve en is dan per saldo nul.

Bij de vaststelling van de jaarstukken zal een voorstel voor het vormen van een reserve spaarverlof worden voorgesteld ter hoogte van € 418.700. Het betreft hier gekochte uren door medewerkers vanuit hun Individueel Keuze Budget en Persoonlijk Ontwikkel Budget.

Capaciteitsbudget

In de tweede bestuursrapportage 2022 hebben we een overschrijding gesignaleerd van het capaciteitsbudget. Enerzijds door meer en duurdere inhuur (effect € 1,5 mln.) en anderzijds door de uitkomsten van Onderhandelingsakkoord voor de CAO (effect € 1,6 mln.). In de tweede bestuursrapportage is voorgesteld en door Provinciale Staten besloten het capaciteitsbudget voor 2022 hiervoor te verhogen met totaal € 3,1 mln.

We zijn hierbij uitgegaan van een 'voorzichtige' raming, om te voorkomen dat er aan het einde van het jaar alsnog een tegenvaller zou kunnen ontstaan. Met ook de opdracht aan de organisatie om strak te blijven sturen op de inzet van personeel. Waar dit mogelijk was is er gekozen om vacatures later in te vullen en het beperken van inhuur, waardoor de kosten lager zijn uitgevallen. De hogere inhuurtarieven hebben wel tot de genoemde extra kosten geleid.

Binnen de projecten die we uitvoeren voor derden zien we dat er minder inkomsten zijn binnengekomen voor de dekking van de overheadkosten. Er konden wel meer kosten worden doorbelast aan derden.

Voorgaande heeft er per saldo toe geleid dat het resultaat op de capaciteitsinzet (incl. dekking) nagenoeg nihil bedraagt.

In onderstaande tabel zijn de mutaties op het capaciteitsbudget naar aanleiding van besluitvorming door GS als PS vanaf de eerste bestuursrapportage tot de jaarstukken weergegeven. Hierbij merken we nog het volgende op:

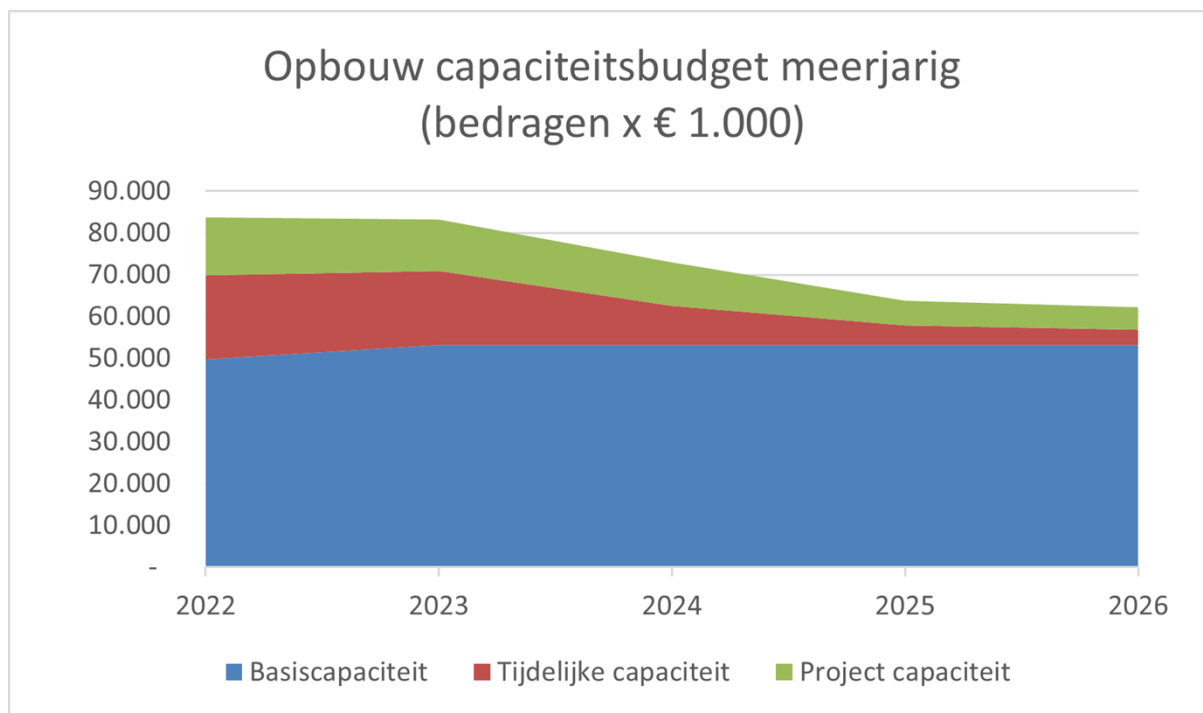
- bij de septembercirculaire is besloten om de cao-effecten voor 2022 niet alleen in 2022 mee te nemen, maar structureel te verwerken in het capaciteitsbudget;
- de mutatie van de Hegewarren betreft een correctie op de wijziging die bij de begroting was meegenomen. Per abuis is de begrotingswijziging m.b.t. de Hegewarren al verwerkt naar aanleiding van PS van 22 juni terwijl er geen definitieve besluitvorming had plaatsgevonden. Op 21 september is hierover alsnog definitief besloten. De totale omvang van inzet van capaciteit is gelijk gebleven (totaal € 420.000,-) echter het jaar van besteding is aangepast. Met deze correctie wordt € 60.000,- verschoven van 2022 naar 2023.

(bedragen x € 1.000)		Budget	Dekking	2022	2023	2024	2025	2026
1e berap 2022				78.789	72.781	64.819	56.834	55.437
PS 22-06-2022	Kadernota - voorstellen (Omgevingswet)	Basis	Provincie	0	0	500	500	500
Wijzigingen onder GS mandaat	Toerekenen nominaal aan basiscapaciteit	Basis	Provincie	0	1.782	1.762	1.762	1.762
PS 22-06-2022	Kadernota - voorstellen (Digitaliseringsstrategie)	Tijdelijk	Provincie	0	1.650	0	0	0
PS 22-06-2022	Kadernota - moties en amendementen (Traineeprogramma en Regenboogbeleid)	Tijdelijk	Provincie	0	770	770	0	0
Wijzigingen onder GS mandaat	Verschuiving personele inzet en inkomsten naar 2023	Tijdelijk	Derden	-20	20	0	0	0
Wijzigingen onder GS mandaat	Meicirculaire (Bodembescherming en Klimaatakkoord)	Tijdelijk	Provincie	391	0	0	0	0
Wijzigingen onder GS mandaat	Inzet capaciteit vanuit middelen No & Moarn	Tijdelijk	Provincie	500	0	0	0	0
Wijzigingen onder Financiën mandaat	Correctie middelen Digitaliseringsstrategie - overheveling van capaciteit naar projectmiddelen (tijdelijk budget)	Tijdelijk	Provincie	-700	0	0	0	0
PS 22-06-2022	Gebiedsontwikkeling Hegewarren	Project	Provincie	210	210	0	0	0
Wijzigingen onder GS mandaat	Inzet voor realisatie busremise Schiermonnikoog	Project	Provincie	15	60	0	0	0
begroting 2023				79.185	77.273	67.851	59.096	57.699

Wijzigingen onder GS mandaat	Overheveling budget werkervaringsplaatsen	Basis	Provincie	0	241	241	241	241
Wijzigingen onder GS mandaat	Capaciteit uit voorziening grondwaterplan	Tijdelijk	Provincie	-60	163	163	0	0
Wijzigingen onder GS mandaat	Bijdrage Fryslan Hurde Wyn capaciteit	Tijdelijk	Provincie	20	4	0	0	0
Wijzigingen onder GS mandaat	Capaciteit SPUK Laadinfrastructuur	Tijdelijk	Derden	157	0	0	0	0
Wijzigingen onder GS mandaat	Capaciteit uit bijdragen derden	Tijdelijk	Derden	226	140	0	0	0
Wijzigingen onder PS mandaat	Aanvraag budget voor cao en hogere inhuur(tarieven)	Tijdelijk	Provincie	3.140	0	0	0	0
Wijzigingen onder PS mandaat	Mutaties inzet capaciteit voor legaliseren PAS-melders	Tijdelijk	Provincie	-158	-127	142	142	0
Wijzigingen onder PS mandaat	Mutatie inzet capaciteit voor onderwerp 'Bodem'	Tijdelijk	Provincie	-85	85	0	0	0
Wijzigingen onder PS mandaat	Capaciteit burgerparticipatie Windpark Fryslân	Tijdelijk	Provincie	50	0	0	0	0
Wijzigingen onder PS mandaat	Capaciteit uit budget ERTMS	Tijdelijk	Provincie	111	0	0	0	0
Wijzigingen onder PS mandaat	Capaciteit uit busconcessie	Tijdelijk	Provincie	250	0	0	0	0
Wijzigingen onder PS mandaat	Capaciteit uit groot onderhoud oevers	Tijdelijk	Provincie	71	0	0	0	0
Wijzigingen onder PS mandaat	Capaciteit t.b.v. veenweideprogramma 2023	Tijdelijk	Provincie	0	715	0	0	0
Wijzigingen n.a.v. PS besluit kadernota	Capaciteit voor aanvalsplan brutto uit R. NP 2023-2030	Tijdelijk	Provincie	0	138	138	138	138
Wijzigingen onder GS mandaat	Projectcapaciteit infrastructuur	Project	Provincie	650	0	0	0	0
Wijzigingen onder GS mandaat	Capaciteit uit bijdragen derden	Project	Derden	5	46	46	46	46
2e berap 2022				83.564	78.678	68.581	59.662	58.123
Wijzigingen onder GS mandaat	Toerekenen nominaal aan basiscapaciteit	Basis	Provincie	28	1.707	1.689	1.689	1.689
Wijzigingen onder GS mandaat	Toevoegen budget i.v.m. detacheringen	Tijdelijk	Derden	264	44	15	0	0
Nota van wijziging begroting 2023	amendement 2: geld voor uitvoering 'Naar een schone en gezonde leefomgeving'	Tijdelijk	Provincie	0	205	205	0	0
PS 30-11-2022	Inzet capaciteit gedekt vanuit Natuурpact middelen	Tijdelijk	Provincie	0	2.466	2.466	2.466	2.466
Wijzigingen onder GS mandaat	Inzet capaciteit voor regeleing Mienskip & bedriuw yn ferbining: openstelling subsidieplafond	Tijdelijk	Provincie	0	20	0	0	0
Wijzigingen onder GS mandaat	Aanpassing inkomsten DVO Waddenfonds	Project	Derden	-127	0	0	0	0
PS 21-09-2022	Projectinzet gebiedsontwikkeling Hegewarren	Project	Provincie	-60	60			
jaarstukken 2022				83.669	83.181	72.955	63.817	62.278

Het capaciteitsbudget is meerjarig opgebouwd in de ruimte voor salarissen (vast en tijdelijk personeel) en inhuur. Een deel van dit budget is structureel. Het tijdelijke deel bestaat deels uit middelen die wij ontvangen van derden voor bijvoorbeeld de uitvoering van taken en projecten en deels uit middelen die Provinciale Staten beschikbaar stellen. Dit maakt dat het capaciteitsbudget flexibel is en fluctueert.

Dit leidt tot het volgende overzicht van het capaciteitsbudget waarin op hoofdlijnen zichtbaar wordt hoe het capaciteitsbudget zich meerjarig ontwikkelt op begrotingsbasis. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de basiscapaciteit (voor onze basis/structurele taken), tijdelijke capaciteit (budget voor extra taken met een bepaalde looptijd) en projectcapaciteit (verantwoording via tijdschrijven).

Toelichting

De afname van tijdelijke capaciteit (rode balk in bovenstaand overzicht) komt met name door de afloop van het aanvullende capaciteitsbudget voor uitvoering van het vigerende bestuursakkoord (tijdelijke capaciteit, beschikbaar gesteld door Provinciale Staten). De afname projectcapaciteit komt met name door de afloop van de grote infraprojecten en het feit dat voor Programma Natuur alleen voor 1e fase (2021-2023) middelen zijn meegenomen. Mede op basis van een evaluatie wordt de omvang van de middelen voor de 2e fase (2024-2030) van het Programma Natuur vastgesteld. In deze cijfers is daarnaast nog geen rekening gehouden met te verwachten additionele capaciteit die samenhangt met nieuwe projecten zoals bijvoorbeeld Klimaatmiddelen, FPLG, spooraquaduct Leeuwarden, de Sluis Kornwerderzand en mogelijk de Lelylijn.

De tijdelijke en projectcapaciteit kunnen dus fluctueren. Het capaciteitsbudget neemt af, als bepaalde taken zijn afgerond en/of niet meer hoeven te worden uitgevoerd. Het capaciteitsbudget neemt toe als er nieuwe middelen beschikbaar worden gesteld voor tijdelijke en projectcapaciteit door derden of door Provinciale Staten zelf, bijvoorbeeld in een nieuw bestuursakkoord. Deze fluctuaties maken we transparant in deze paragraaf. Als we kijken naar de midden en lange termijn verwachten wij dat de middelen voor tijdelijke en projectcapaciteit per saldo toenemen ten opzichte van de huidige situatie.

Eerder in deze paragraaf hebben we al toegelicht dat er een herijking plaatsvindt van de strategische personeelsplanning (SPP), mede gebaseerd op de trajecten ZBB en Benchmark Provincies. Deze notities zijn in juni 2022 behandeld door Provinciale Staten. De situatie tot 2022 is dat een deel van de basiscapaciteit wordt gefinancierd uit bijdragen van derden voor grote infraprojecten. Zowel door het bureau Cebeon (benchmark provincies) als SeederdeBoer (SPP) is, in het kader van het onderzoek naar Provinciale taken, keuzes en consequenties (PS 29 juni 2022), geconstateerd dat dit niet wenselijk is. Eerder is aangekondigd om eind 2022 een voorstel aan PS aan te bieden om de basiscapaciteit gefaseerd op het gewenste niveau te brengen. Gezien de ontwikkelingen binnen de organisatie en de komende verkiezingen is ervoor gekozen om dit punt mee te nemen bij de keuzes die gemaakt moeten worden in het kader van het nieuwe bestuursakkoord.

Bezetting

In onderstaand overzicht staat de ontwikkeling van het aantal fte met een provinciaal dienstverband (vast en tijdelijk). In de berap's presenteren we op peildatum ook een overzicht van de inhuur (aantallen). Vanaf 2022 vindt de inhuur plaats via een 'master vendor' constructie, waarbij de inhuur centraal wordt georganiseerd met één partij (inclusief het inzichtelijk maken van de inzet van de inhuur).

Meerjarig bezettingsoverzicht

Stand jan. 2023 en prognose 2024-2026 bezetting provincie Fryslân	Dec. '22	Jan. '23	Jan. '24	Jan. '25	Jan. '26
Prognose arbeidsovereenkomst bepaalde- en onbepaalde tijd (in fte, bron begroting 2023)		758	712	679	658
Realisatie bezetting arbeidsovereenkomst onbepaalde tijd (fte)	726	728	720	695	675
Realisatie bezetting arbeidsovereenkomst bepaalde tijd (fte)	106	106	25	15	15
Totaal realisatie/prognose	832	834	745	710	690

Bezettingsoverzicht met meerjarige prognose uitgaande van pensionering en afloop van tijdelijke contracten op basis van de aangegane arbeidsovereenkomsten stand 1 januari 2023.

De bezetting van medewerkers in provinciale dienst is eind 2022 uitgekomen op 832 fte.

Deze realisatie is hoger dan de 677 fte die als de doelwaarde in de begroting voor 2022 opgenomen prognose stand januari 2023. Verklaring is dat de doelwaarde in de begroting 2022 is bepaald op basis van de beschikbare gegevens medio 2021 en uitgaat van de op dat moment geregistreerde gegevens. In 2022 heeft een instroom plaatsgevonden van 123 fte in provinciale dienst. Hiervan is 50 fte aan arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde tijd. Het gaat hierbij deels om de vervanging van medewerkers die met pensioen zijn gegaan of zijn overgestapt naar een andere werkgever en waarbij vervanging nodig was voor de continuïteit van het werk. De overige 73 fte betreft dienstverbanden voor bepaalde tijd waarvan 53 fte eindigen in 2023. Het gaat hierbij om werkzaamheden die zijn gekoppeld aan bijvoorbeeld de uitvoering van het huidige bestuursakkoord of besluitvorming van Provinciale Staten.

Op basis van het onderzoeksrapport van Cebeon (vastgesteld in PS juni 2022) gaan we uit van een basiscapaciteit van 640 fte. De verwachte vaste bezetting bedraagt op peildatum januari 2026 volgens de huidige inzichten 675 fte. Een deel van deze bezetting maakt onderdeel uit van het tijdelijke en het projectdeel van het totale capaciteitsbudget. Verder hebben wij een aantal fte in dienst, die geen onderdeel uitmaken van het genoemde kader van 640 fte. We hebben bijvoorbeeld 11 fte in vaste dienst voor de uitvoering van het Waddenfonds. Op het moment dat een andere partij de uitvoering zou overnemen, is de afspraak dat het personeel mee over gaat naar die partij. We gaan er ook vanuit dat ongeveer 8 fte via detachering aan het werk is bij andere overheden.

Flexibele schil

Vanaf 2022 vindt de inhuur plaats via een 'master vendor'-constructie, waarbij de inhuur centraal wordt georganiseerd met één partij (inclusief het inzichtelijk maken van de inzet van de inhuur). Dat overzicht staat hieronder.

<i>Uitsplitsing flexibele schil/inhuur*</i>	<i>31-12-2022</i>
Stages 2022	aantal
subtotaal stages 2022	40
gem. duur stage 5 maanden	
Diensten & inleen netwerk, aantal dec. 2022	aantal
Diensten/mantelcontract	147
Externe Dienstverlening	10
Inleen via netwerk	11
subtotaal diensten en inleen netwerk	168
Inhuur peildatum dec. 2022	
Pay-roll kracht	5
Uitzendkracht	125
Zelfstandige zonder personeel (ZZP)	37
subtotaal inhuur dec 2022	167
*) bron: Workforce/personeelsadministratie dec 22	

Toedeling bedrijfsvoeringskosten aan BBV taakvelden

In onderstaande tabel zijn de bedrijfsvoeringskosten onderverdeeld naar de BBV taakvelden.

Toedeling bedrijfsvoeringskosten aan BBV taakvelden

Bedragen x € 1.000,-	Begroting 2022 na wijziging	Realisatie 2022	Vershil begroting en rekening
Bestuur	5.246	4.954	292
Verkeer en vervoer	13.946	14.828	-881
Water	2.671	1.369	1.301
Milieu	5.836	6.012	-175
Natuur	8.462	8.031	431
Regionale economie	5.954	5.663	291
Cultuur en maatschappij	4.235	4.223	12
Ruimte	6.276	6.048	229
Overhead	43.872	43.076	796
Investeringen	8.128	8.152	-24
Voorzieningen	713	794	-82
Onderhanden werken inrichtingsgebieden	514	514	0
Saldo bedrijfsvoeringskosten	105.852	103.663	2.189

5. Fraude en onregelmatigheden

De Koninklijke Nederlandse Beroepsgroep van Accountants (NBA) heeft in februari 2022 aanbevelingen gegeven aan bestuurders en toezichthouders die een houvast kunnen bieden aan organisaties bij de eigen beoordeling van de frauderisico's en maatregelen ten aanzien van fraudebeheersing. Op basis van deze aanbevelingen is de notitie 'Verantwoordelijkheden en beleid tav frauderisico's provincie Fryslân' opgesteld welke door de directie in oktober 2022 is vastgesteld. Deze notitie geeft een nadere en meer expliciete uitwerking van verantwoordelijkheden van de ambtelijke dienst ten aanzien van frauderisicomangement en geeft de relatie weer met bestaande beleidsdocumenten van de Provincie. Voorbeelden van deze beleidsdocumenten zijn: het personeelshandboek onderdeel integriteit, het bevoegdhedenstatuut en mandaatregeling, inkoopbeleid en Algemene Subsidie Verordening onderdeel Misbruik en Oneigenlijk gebruik.

Daarnaast is door de afdeling Concerncontrol een frauderisico analyse opgesteld. Hierin zijn de risico's en de beheermaatregelen in beeld gebracht. Dit moet nog nader uitgewerkt worden waarna ook een frauderesponsplan zal worden opgesteld.

In de auditcommissie van 23 november 2022 heeft de accountant een presentatie gegeven over fraudebeleid en de rol van PS als toezichthouder. Daarbij zijn ook de bestaande interne beheersingsmaatregelen gedeeld met de auditcommissie.

In 2022 hebben zich geen voorvallen van fraude voorgedaan bij de provincie.

6. Rechtmatigheid

Rechtmatigheidsverantwoording

Dit is een nieuw onderdeel in de paragraaf bedrijfsvoering. In de huidige situatie wordt in de controleverklaring van de accountant expliciet een oordeel gegeven over zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid. Getrouwheid geeft aan of de verstrekte informatie juist en toereikend is, geschikt voor het doel waarvoor deze wordt verstrekt en bij de gebruiker geen ander beeld oproept dan overeenkomt met de feiten. Bij het oordeel over de rechtmatigheid toetst de accountant aan wettelijke regelingen die (financiële) beheershandelingen normeren.

Op 27 september 2022 is een wetswijziging van de Provinciewet aangenomen waardoor de accountant in de controleverklaring nog uitsluitend een oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening geeft. De wetswijziging houdt onder andere in dat het college zelf verantwoording aflegt in de jaarrekening over de rechtmatigheid. De inwerkingtreding van deze wetswijziging is nog niet definitief, is op een tijdstip wat bij Koninklijk Besluit wordt bepaald. De verwachting is dat de wetswijziging met ingang van het boekjaar 2023 in werking treedt. Het jaar 2022 hebben wij gebruikt om ons verder voor te bereiden op deze overgang.

De rechtmatigheidsverantwoording van het bestuur maakt (na inwerkingtreding) onderdeel uit van de jaarrekening. Hierdoor ziet het getrouwheidsoordeel van de accountant in de toekomstige situatie ook op de rechtmatigheidsverantwoording van het bestuur.

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording heeft onder meer als doel:

- Het markeren van de eigen verantwoordelijkheid van decentrale overheden voor de rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties;
- Het geven van een impuls aan de kaderstellende en controlerende rol van vertegenwoordigende organen, voor wat betreft de rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties;
- Harmonisering van de wijze waarop de accountant de jaarrekening in de publieke sector controleert en de manier waarop overheden rapporteren over onrechtmatigheden.

In de wetswijziging is slechts een beperkte technische wijziging van de Provinciewet opgenomen. De verdere uitwerking van de rechtmatigheidsverantwoording zal met name geschieden door wijzigingen aan te brengen in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) en het Waterschapsbesluit.

Met onze interne controles sluiten we aan bij de goedkeurings- en rapporteringstoleranties welke de accountant hanteert. In nauwe samenspraak met de accountant hebben we de omvang van de steekproeven en de uit te voeren controles bepaald. De controles zijn uitgevoerd op de volgende processen: personeel, subsidies en overige geldoverdrachten, inkoop en misbruik en oneigenlijk gebruik.

Paragraaf 8 VTH

De provincie Fryslân is bevoegd voor verschillende terreinen waar sprake is van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Dat doet de provincie vanuit het zogenoemde VTH-kader, een landelijk (kwaliteits-)kader met nadere en inhoudelijke provinciale invulling. Voor Gedeputeerde Staten voert de Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO, zie ook paragraaf 5 Verbonden partijen) de meeste VTH-taken uit. Door de Omgevingsdienst Groningen (ODG) worden de taken voor de majeure risicobedrijven (Brzo/RIE-4) uitgevoerd. Andere VTH-taken worden door de provincie zelf uitgevoerd, zoals het verlenen van vergunningen voor de Wet natuurbescherming en Waterwet en de VTH-taken met betrekking tot wegen en vaarwegen door Provinciale waterstaat.

Binnen de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) worden taken uitgevoerd bij 74 (peildatum 1-1-2021) grote industriële bedrijven, waarvan 16 majeure risicobedrijven. Daarnaast zijn er nog taken voor bodemsaneringen, ketens van grond, gevaarlijke stoffen en andere ketens, vuurwerkevenementen, externe veiligheid en zonering rondom risicovolle activiteiten/risicokaart, natuurregels, zwem- en grondwater, luchtvaartwetgeving, nazorg stortplaatsen en vaarwegen en wegen. Het gaat hier om wetten en regels van de centrale overheid en daarnaast eigen verordeningen. Met vergunningverlening en de toezicht- en handhavingstaken dragen wij bij aan een schoon, leefbaar en veilig Fryslân. De implementatie van de omgevingswet vraagt veel aandacht, omdat deze wet en de implicaties daarvan hun plek moeten vinden in onze werkprocessen en samenwerkingen.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

De provincie verleent op basis van het VTH-kader vergunningen, behandelt meldingen en zorgt voor actueel houden van de dossiers. Er wordt daarbij, vanuit de één loketgedachte, samengewerkt met andere overheden, vooral met de Friese gemeenten en Wetterskip Fryslân. En in noordelijk verband met de provincies Groningen en Drenthe.

Wij implementeren veranderingen in wetgeving voortvarend omdat die vaak versoepelingen voor bedrijven bevatten (bv. minder administratieve lasten, kortere en afgestemde procedures e.a.). Net als in voorgaande jaren blijven we stevig inzetten op de kwaliteit van de dossiers, actueel houden van vergunningen en het verbreden van de risicoanalyses, inclusief het opstellen van de toezichtplannen. In het provinciale VTH-beleid is naast de landelijke handhavingsstrategie ook een preventie-/communicatiestrategie, een toezichtstrategie, een vergunningenstrategie en een gedoogstrategie opgenomen.

Het toezicht van de provincie wordt bepaald door de mix van het risico van een activiteit en het naleefgedrag van een bedrijf of doelgroep. Wij zetten veel capaciteit in als de risico's hoog zijn en/of het naleefgedrag niet goed is. Bedrijven of activiteiten met lagere risico's en een goed naleefgedrag controleren we minder vaak. De reikwijdte van deze beleidslijn is gericht op alle VTH-taken van de provincie.

Voor het takenpakket, dat gemandateerd is aan de FUMO/ODG, is een dienstverleningsovereenkomst/samenwerkingsovereenkomst afgesloten, de ruggengraat voor het operationeel opdrachtgeverschap naar de FUMO/ODG dat jaarlijks meer in detail is uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma VTH. Het uitvoeringsprogramma VTH wordt vastgesteld door GS en ter kennisname verstrekt aan PS. Over de behaalde resultaten wordt gerapporteerd in het VTH Jaarverslag. Dit jaarverslag wordt ook vastgesteld door GS en ter kennisname verstrekt aan PS.

De wettelijke coördinatietaken op het gebied van de VTH-taken van de provincie zijn verbreed naar de fysieke leefomgeving. Ook in de coördinatie werken wij nauw samen met de provincies Drenthe en Groningen. De provincie zorgt ervoor dat bedrijven en burgers hun werkzaamheden en activiteiten zodanig uitvoeren, dat zij aan de daarvoor gestelde normen in het brede omgevingsrecht voldoen.

Op 31 mei 2022 is het VTH jaarverslag (01989754) aan Provinciale Staten gestuurd.

Beleidskaders

Het VTH-kader en uitvoeringsprogramma VTH heeft een relatie met de volgende programma's uit de programmabegroting: Verkeer en vervoer, Water, Milieu en Landelijk gebied. De prioriteiten en aanpak daarvan worden organisatie-breed vastgesteld op grond van probleemanalyses. De provinciale handhavingstaak op het terrein van de ruimtelijke ordening is geen eerstelijnstoezichtstaak, maar richt zich vooral op provinciale belangen. Als er provinciale belangen in het geding zijn bij ontwerp-omgevingsvergunningen, ontwerpbestemmingsplannen en projectbesluiten, dan dienen wij een

zienswijze in. Als gemeentelijk toezicht en handhaving voor een provinciaal belang faalt of ontoereikend is, dienen wij een verzoek tot handhaving in bij de gemeente. Het indienen van een zienswijze is vrijwel altijd afdoende.

Samenwerking

Binnen het VTH-domein werken wij naast de organisatiebrede en interne afstemming, ook veel samen met andere partijen, vanwege hun bevoegdheid in eenzelfde project of zaak. Dit met als doel om elkaar te versterken en om naar de samenleving als een partij te acteren. Voorbeelden hiervan zijn:

- De noordelijke samenwerking met de provincies Drenthe en Groningen en de Politie Noord-Nederland.
- De samenwerking binnen het waddengebied en de hoofdvaarwegen.
- Samenwerking toezicht bij de Natura 2000-gebieden.

Speerpunten 2022

1. Integrale aanpak VTH-taken

Conform ons beleid zetten wij provinciebreed in op integrale vergunningverlening, toezicht en handhaving in goede samenwerking met onze partners, waaronder de FUMO en de ODG, uitgevoerd. Dat vraagt goed opdrachtgeverschap, coördinatie en samenwerking met de uitvoerende afdelingen bij de provincie. Integraliteit brengt ook met zich mee dat in de organisatie meer aandacht zal moeten zijn voor de één loket-gedachte en het omgevingsbrede casemanagement, waarvan de reikwijdte bepaald wordt door de Wabo, de Wet natuurbescherming en de Waterwet met alle daarbij behorende AMvB's, ministeriele regelingen en provinciale verordeningen.

Het voorbereiden op de komende Omgevingswet. In de Omgevingswet gaat onder andere de Wabo, de Wet natuurbescherming, de Waterwet en ook de Ontgrondingenwet op.

Resultaat 2022

De datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet is verplaatst naar 1 januari 2024. Ook deze datum staat nog niet vast.

2. Kwaliteit- en procescriteria

In het Besluit omgevingsrecht (Bor) zijn onderwerpen geregeld met als doel de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken goed te regelen. Het Bor voorziet daarin onder andere door procescriteria. Procescriteria zijn werkprocessen voor het tot stand komen van een kwalitatief goede uitvoering van de VTH-taken.

Provinciale Staten hebben op 28 september 2016 de Verordening Kwaliteit Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Omgevingsrecht provincie Fryslân 2016 vastgesteld. De kaders en uitgangspunten (Frysk Peil F1) zijn daarna door GS vastgesteld. In deze documenten worden regels gesteld aan opleiding/kennis, werkervaring en frequentie. De landelijke set kwaliteitscriteria zijn in 2019 geactualiseerd en bijgewerkt tot een nieuwe set versie 2.2. Frysk Peil F1 is aangepast op de versie 2.2. Het implementeren, doorontwikkelen en borgen van de gewenste kwaliteit vergt doorlopend aandacht en is een gezamenlijk speerpunt.

Resultaat 2022

Er is een nieuwe model kwaliteitsverordening beschikbaar die is aangepast aan de Omgevingswet. Wanneer de datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet vast staat, zal de provinciale kwaliteitsverordening geactualiseerd worden.

3. Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (Wnb) trad op 1 januari 2017 in werking en vervangt drie wetten; de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet. Onder deze wet valt ook stikstofdepositie op stikstofgevoelige natuur. Op basis van een organisatie brede en nieuwe risicoanalyse voeren wij in 2019 de VTH-taken voor deze wet uit en brengen onze prioriteiten in de samenwerking met anderen in.

In 2022 werken wij onder andere aan:

- Het ontwikkelen van algemeen vergunningenbeleid en –strategie voor stikstof, soorten, gebieden en houtopstanden en wanneer verlenen/weigeren voor bepaalde activiteiten, bijv. vuurwerk, drones, visserij, soorten etc.
- Voorlichting geven richting gemeenten, FUMO en Wetterskip over de Wet natuurbescherming;
- Kwaliteit en volledigheid aanvragen verbeteren;
- Omgevingsverordening en beleidsregels onderdeel natuur; Implementatie Omgevingswet
- De samenwerking binnen de Toezichtskring natuurhandhaving.
- Toezicht en handhaving dossier Stikstof

Resultaat 2022

In 2022 zijn in totaal 953 aanvragen Wet natuurbescherming en Wadlopen afgehandeld. Daarnaast hebben we gewerkt aan de algemene vergunningenstrategie op alle onze facetten van het werk, tevens zijn er regelmatig voorlichtingen gegeven over de Wet Natuurbescherming. Er is veel werk verricht aan de Omgevingsverordening. Tenslotte hebben we in 2022 beoordeelt hoe we het reguliere stikstoftoezicht en handhaving de komende jaren gaan invullen.

4. Majeure risicobedrijven / Omgevingsveiligheid

Volgens het Besluit omgevingsrecht is de Omgevingsdienst Groningen, als noordelijke Brzo omgevingsdienst, verantwoordelijk voor de uitvoering van VTH-taken (Wabo en Brzo2015) bij de Friese majeure risicobedrijven. Voor de uitvoering en het aansluiten bij landelijke projecten zijn afspraken gemaakt in het Werkprogramma Brzo Noord 2022 met provincie Drenthe en Groningen en ODG volgens de gezamenlijke productie- en kwaliteitsnorm "Noordelijke Maat", de Samenwerkingsovereenkomst tussen ODG en de provincie Fryslân en het mandaatbesluit van GS aan de directeur ODG. Hiervoor is budget binnen de provinciale begroting beschikbaar.

In 2022 worden de processen onder de Omgevingswet voor de majeure risicobedrijven (zoals bv. bestuurlijke boete en financiële zekerheidstelling) geïmplementeerd. In de Omgevingswet wordt de term BRZO vervangen door SEVESO. De basis voor het Externe Veiligheidsbeleid is de SEVESO III richtlijn. Nieuw in de Omgevingswet is dat het Groepsrisico vervangen is door Aandachtgebieden. Aandachtgebieden zijn gebieden waar mensen binnenhuis, zonder aanvullende maatregelen onvoldoende beschermd zijn tegen de gevaren die in de omgeving kunnen optreden. In 2022 worden de aandachtsgebieden voor de provinciale bedrijven berekend voor brand, explosie en gifwolk.

Resultaat 2022

Omdat de Omgevingswet is uitgesteld, lopen de voorbereidingen voor wijzigingen van regels en processen door in 2023. Vanwege een toename in werkzaamheden en krapte op de arbeidsmarkt is er een prioritering van taken uitgewerkt op basis van risicoanalyses en kosten.

De Noordelijke Rekenkamer (NRK) heeft een terugblik onderzoek uitgevoerd op de doorwerking van de aanbevelingen in 2016 'grip op majeure risicobedrijven'. De NRK zal het rapport begin 2023 aanbieden aan provinciale staten.

5. Landelijk (IPO) en samenwerking VTH-overleg Fryslân

Vanuit IPO en Friese samenwerking wordt in 2022 onder andere (verder) gewerkt aan:

- de binnen de bestuurlijke IPO-agenda VTH Gezonde en veilige leefomgeving onderscheiden programmalijnen:

1. Gezondheid

Resultaat 2022

In IPO-verband wordt in de werkgroep gezonde leefomgeving gewerkt aan een inspiratiekader gezonde leefomgeving. Doel daarvan is om van elkaar te leren (verschillen en overeenkomsten, kansen en belemmeringen) ten behoeve van het analyseren van de mogelijkheden en kansen voor het eigen provinciaal beleid. Omdat gezondheid een autonoom beleidsveld is, heeft de provincie Fryslân geen (overkoepelend) gezondheidsbeleid. In zoverre is het inspiratiekader van ook vooral een kader ten behoeve van de coalitievormingen.

In de IPO werkgroep geur (sub-werkgroep van de IPO werkgroep gezonde leefomgeving) is in 2022 gestart met het vormen van een handreiking voor de gemeenten om te komen tot (zoveel mogelijk uniform) beleid in de Omgevingsplannen ten aanzien van geur. Onder de Omgevingswet vindt er namelijk een verschuiving naar de gemeenten plaats en omdat uniformiteit zeker bij een dergelijk thema van belang is wordt gewerkt aan handvaten voor de gemeenten. In 2023 krijgt dat project een vervolg.

2. Circulaire Economie

Resultaat 2022

Op het vlak van circulaire economie is in 2022 een bouwstenenvisie ontwikkeld. Met die visie wordt nadrukkelijk de relatie gelegd tussen CEA en VTH. De onderscheiden bouwstenen zijn: 1) Huis op orde 2) Harmoniseren rechtsoordelen 3) Experimenteren faciliteren 4) Ketentoezicht 5) Kennisopbouw 6) Signalering CE kansen (in beleid) 7) Kennis gebruiken om CE aan te jagen bij bedrijven 8) CE in opdrachten naar omgevingsdiensten vastleggen. Per bouwsteen zijn er drie groeiveaus gedefinieerd waarbij de ambitie is dat het basisniveau door alle provincies wordt opgenomen in het provinciale beleid. Op die manier ontstaat een geharmoniseerd speelveld. Het ambitieniveau dat de provincie Fryslân gaat hanteren hangt af van het bestuursakkoord van de nieuwe coalitie.

3. Klimaat en energie

Resultaat 2022

Er is advies gegeven op de actualisatie van de terugverdientijd en het energiebesparingsonderzoek van de energiebesparingsplicht voor bedrijven. Er wordt ingezet om de gewijzigde energiebesparingsplicht, inclusief CO₂ besparingsplicht, per 1 juli 2023 door te voeren en te laten uitvoeren door de omgevingsdiensten. De plicht geldt voor vergunningplichtige bedrijven en ETS bedrijven (ETS staat voor Emission Trade System, het handelssysteem voor de CO₂-uitstoot van de industrie).

4. Veiligheid

Resultaat 2022

In IPO verband is gewerkt aan de nieuwe risicokaart, dit project loopt door in 2023. In 2022 is de nieuwe browser 'Atlas Leefomgeving' beschikbaar gekomen en zijn de gegevens van het Register Risicosituaties Gevaarlijks Stoffen (RRGS) overgezet naar het Register Externe veiligheid (REV). In de Friese samenwerking is bijgedragen aan de ontwikkeling van planregels voor omgevingsveiligheid in het omgevingsplan.

5. VTH-stelsel

Binnen deze programmalijnen vallen onderwerpen als financiële zekerheid bij afvalstoffenbedrijven, zeer zorgwekkende stoffen (ZZS), doorontwikkeling van het VTH-stelsel, kwaliteitscriteria en het rapport van de commissie Van Aartsen.

Resultaat 2022

Beleid voor Financiële Zekerheidsstelling (FiZe) is in IPO verband voorbereid. Er zijn regels en een handreiking opgesteld voor de Brzo-bedrijven (MOET-bepaling) en de afvalbedrijven (KAN-bepaling). Wanneer duidelijk is wanneer de Omgevingswet van kracht wordt, wordt het beleid verder uitgewerkt en per provincie vastgesteld. En wordt de uitvoering FiZe met de omgevingsdiensten verder opgepakt.

Het Project ZZS in Noord-Nederland is afgerond. Er is geïnventariseerd welke emissies van ZZS er zijn en welke regelgeving op die emissies van toepassing is. Vergunningen zijn met betrekking tot lucht emissies van ZZS in een enkel geval aangepast omdat ZZS emissies voor het merendeel rechtstreeks werkend zijn vanuit het Activiteitenbesluit. Daarnaast is er landelijk nog geen duidelijke regelgeving omtrent hoe om te gaan met ZZS bij afvalbedrijven. Afvalbedrijven maken het grootste deel uit van de bedrijven waarvoor de provincie het bevoegd gezag is. In het kader van het actualiseren van vergunningen in het kader van de nieuwe BBT-conclusies BREF-afvalbehandeling worden voorschriften momenteel ook geactualiseerd ten aanzien van indirecte lozingen oftewel lozingen op de riolering voor zover mogelijk. Het actueel houden van vergunningen is een continu proces. De gesprekken met het ministerie over ZZS beleid voor afvalbedrijven lopen door in 2023.

De doorontwikkeling van het VTH-stelsel vindt plaats in lijn met de aanbeveling uit het rapport van de Commissie Van Aartsen. Er is een InterBestuurlijk Programma (IBP) VTH opgesteld. Met de uitvoering daarvan is in het najaar van 2022 gestart.

De binnen het VTH-overleg Fryslân lopende en nog in gang te zetten (meerjarige) projecten en onderwerpen:

- evaluatie functionele boa-structuur Fryslân
- aanpak brandveiligheid gebouwen
- samenwerking toezicht Natura 2000-gebieden
- aanpak asbestdakenverbod
- opstellen nieuwe jaar- en meerjarenagenda VTH-overleg Fryslân

Resultaat 2022

Het eerste deel van de evaluatie van de functionele boa-structuur is afgerond. Deze evaluatie heeft enkele verbeterpunten opgeleverd die zijn geïmplementeerd. Deel II van de evaluatie is gepland voor het voorjaar 2024.

Het project "Aanpak brandveiligheid gebouwen" is afgerond. Het kabinetsvoorstel om asbestdaken per 2028 te verbieden is van de baan. Tegen deze achtergrond is er in Fryslân onvoldoende draagvlak voor een gezamenlijke aanpak voor het stimuleren van het verwijderen van asbestdaken. In maart 2022 is de VTH-meerjarenagenda 2022 – 2025 vastgesteld. Met de uitvoering daarvan is gestart.

Paragraaf 9 Grote projecten

0. Overzicht grote projecten

Inleiding

In deze paragraaf staan alle grote projecten in de provincie Fryslân. Provinciale Staten hebben bepaald welke projecten zijn opgenomen. De verantwoording gebeurt aan de hand van de volgende vragen:

- Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2022 genomen?
- Wat heeft het gekost?
- Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken?
- Hoe hebben de risico's zich ontwikkeld?

Ten opzichte van de begroting 2022 is bij de 2e berap de lijst met grote projecten aangepast. Op verzoek van de auditcommissie zijn bij de 2e bestuursrapportage 2022 de volgende projecten afgevoerd:

- 1.b Spoorproject Leeuwarden Groningen
- 1.c Spoorproject Werpsterhoeke
- 3 Europese Watertechnologiehubs
- 5 Innovatiecluster Drachten
- 6 Gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen
- 8 Breed Cofinancieringsbudget
- 9 Corona Maatregelen

Bij de jaarstukken wordt over de onderstaande projecten gerapporteerd, waarbij de nummering correspondeert met de nummering in de begroting 2022.

Infrastructurele projecten

- 1 Spoorprojecten
  - a. Capaciteitsvergroting Leeuwarden-Zwolle
  - d. Capaciteitsvergroting Leeuwarden-Sneek

Overige projecten

- 2 Thialf
- 4 De Nieuwe Afsluitdijk
  - a. programma De Nieuwe Afsluitdijk
  - b. Vismigratierivier
  - c. De bruggen en de sluis Kornwerderzand
- 7 Uitvoering natuuropgave

1. Spoorprojecten (programma infrastructuur)

Wat wilden we bereiken?

Spoorprojecten (programma infrastructuur)

Belangrijke ontwikkelingen in 2022 zijn dat het financieel tekort van € 2,5 miljoen voor de capaciteitsvergroting Leeuwarden-Sneek door het Rijk is gedekt en dat ProRail de aanbesteding voor dit project heeft voorbereid en in december 2022 heeft gegund. Daarnaast heeft het Rijk € 75 miljoen vrijgemaakt voor vervanging van de HRMK-spoorbrug in Leeuwarden door een spooraquaduct.

Stand van zaken gewenste resultaten

Capaciteitsvergroting Leeuwarden-Sneek

Beleid

Het jaar 2022 heeft grotendeels in het teken gestaan van de voorbereiding van de aanbesteding door ProRail voor de ombouw van het emplacement Leeuwarden. Tevens heeft ProRail actuele kostenramingen gemaakt van de onderdelen van het project. ProRail heeft in december 2022 het project voorlopig gegund aan Strukton en in januari 2023 definitief gegund. De project wordt gerealiseerd in 2023 en 2024. Hiermee wordt het mogelijk om 4 treinen per uur in de spitsrichting tussen Leeuwarden en Sneek te gaan rijden binnen de planningsnormen van ProRail. Daarnaast wordt in het project de bovenleiding verlengd richting Harlingen Haven en Sneek/Stavoren, zodat de nieuwe Wink-treinen van Arriva "onder de draad" kunnen wegrijden tot baanvaknelheid en dan kunnen overschakelen op Hydrotreated Vegetable Oil (biodiesel). Hierdoor vertrekken de treinen schoner, sneller en stiller.

Tijd

Geld

Er was een budgettekort van € 2,5 miljoen op het Friese scopedeel (snelheidsverhoging op het emplacement Leeuwarden). De Tweede Kamer heeft in december 2022 een amendement aangenomen om € 2,5 miljoen vrij te maken om dit tekort te dekken.

Capaciteitsvergroting Leeuwarden-Zwolle

Beleid

De capaciteitsvergroting is inmiddels gerealiseerd: er rijden vanaf september 2021 4 treinen per uur op het traject Leeuwarden-Zwolle (2 intercity's en 2 sprinters). De provincie draagt voor het rijden van de derde en vierde trein circa € 2,9 miljoen per jaar bij. Deze bijdrage loopt per 2025 af. Inzet van de provincie is dat de 4 treinen per uur vanaf 2025 wordt opgenomen in de nieuwe hoofdrailnetconcessie van het Rijk, inclusief bediening en exploitatie van het nieuwe station Leeuwarden Werpsterhoeke.

Tijd

Geld

De Tweede Kamer heeft in december 2022 een amendement aangenomen om € 75 miljoen Rijksfinanciering vrij te maken om de HRMK-spoorbrug in Leeuwarden te vervangen. Hiermee kan het knelpunt van trein- en vaarwegverkeer robuust worden opgelost. De provincie heeft voor de vervanging van de HRMK- en HRM-spoorbrug in totaal € 20,5 miljoen gereserveerd.

Algemeen

De spoorprojecten zijn onder te verdelen in vier hoofdprojecten:

- a. Capaciteitsvergroting van de spoorverbinding Leeuwarden-Zwolle voor de uitbreiding van twee naar vier treinen per uur in beide richtingen.
- b. Capaciteitsvergroting spoorverbinding Leeuwarden - Groningen: afgevoerd bij de 2e berap 2022.
- c. Station Leeuwarden Werpsterhoeke: afgevoerd bij de 2e berap 2022.
- d. Capaciteitsvergroting van de spoorverbinding Leeuwarden-Sneek voor de uitbreiding van drie naar vier treinen per uur in de spitsrichting.

1a. Capaciteitsvergroting spoorverbinding Leeuwarden-Zwolle

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2022 door Provinciale Staten?

Geen.

Wat heeft het gekost?

Spooruitbreiding Zwolle-Herfte: dit project heeft € 266 miljoen gekost en is inmiddels afgerond.

HRMK-spoorbrug te Leeuwarden: de kosten voor de vervanging van de HRMK-spoorbrug door een spooraquaduct worden geschat op circa € 100 miljoen. De provincie heeft voor de vervanging van de HRMK- en HRM-spoorbrug in totaal € 20,5 miljoen gereserveerd.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

Spooruitbreiding Zwolle-Herfte: dit project is inmiddels gerealiseerd.

HRMK-spoorbrug te Leeuwarden: vanuit zowel de scheepvaart als het treinverkeer is er een capaciteitsprobleem bij de spoorbrug over het Van Harinxmakanaal (HRMK). Provinciale Staten hebben in juni 2018 de ambitie uitgesproken om de huidige HRMK-spoorbrug te vervangen door een spooraquaduct. De provincie heeft vervolgens het belang van vervanging van de spoorbrug continu geagendeerd bij het Rijk. Dit heeft erin geresulteerd dat de Tweede Kamer in december 2022 een amendement heeft aangenomen om € 75 miljoen Rijksfinanciering vrij te maken om de HRMK-spoorbrug te vervangen door een spooraquaduct.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

De capaciteitsvergroting is inmiddels gerealiseerd: er rijden vanaf september 2021 op het traject Leeuwarden-Zwolle 4 treinen per uur: 2 intercity's en 2 sprinters. De provincie draagt voor het rijden van de derde en vierde trein circa € 2,9 miljoen per jaar bij. Deze bijdrage loopt per 2025 af. In november 2022 hebben Rijk en provincie de afspraak gemaakt om de concessieverlening voor de sprinterdienst Leeuwarden-Zwolle nog niet per 2025 te decentraliseren. Het is nog niet zeker of het Rijk de 4 treinen per uur vanaf 2025 opneemt in de nieuwe hoofdtrainnetconcessie. De inzet van de provincie in de gesprekken met het Rijk is dat de 4 treinen per uur vanaf 2025 worden opgenomen in de nieuwe hoofdtrainnetconcessie van het Rijk, inclusief bediening en exploitatie van het nieuwe station Leeuwarden Werpsterhoeke in 2027-2030.

1b. Capaciteitsvergroting spoorverbinding Leeuwarden - Groningen

Afgevoerd bij de 2e berap 2022.

1c. Station Leeuwarden Werpsterhoeke

Afgevoerd bij de 2e berap 2022.

1d. Capaciteitsvergroting spoorverbinding Leeuwarden - Sneek

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2022 door Provinciale Staten?

Geen.

Wat heeft het gekost?

De aanpassingen van de treinbeveiliging bij station Mantgum hebben circa € 1,3 miljoen gekost.

De kosten voor de ombouw van spooreplacement Leeuwarden voor de provincie Fryslân zijn door ProRail in juni 2020 geraamd op circa € 15 miljoen. Dit betreft een snelheidsverhoging op het emplacement voor de capaciteitsuitbreiding op Leeuwarden - Sneek en verlenging van de bovenleiding naar Harlingen en Sneek. Hierbij is een financieel tekort door de provincie vastgesteld op € 2,5 miljoen. Dit komt grotendeels door vertraging van de planuitwerking door ProRail en de huidige marktontwikkelingen. De Tweede Kamer heeft in december 2022 een amendement aangenomen om € 2,5 miljoen vrij te maken om dit tekort te dekken.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

De aanpassingen van de treinbeveiliging bij station Mantgum zijn eind 2020 gerealiseerd om vier treinen in de spitsrichting en twee treinen in de tegenspitsrichting te laten rijden tussen Leeuwarden en Sneek. Dit is als tussenoplossing gerealiseerd, omdat de beoogde snelheidsverhoging om een volwaardige kwartierdienst te rijden vooralsnog geen doorgang kon vinden vanwege de onstabiele ondergrond en daarmee gepaard gaande hoge investeringskosten om de ondergrond te verstevigen.

ProRail heeft in 2018 besloten om de snelheidsverhoging voor de vierde trein te combineren met andere werkzaamheden op het emplacement Leeuwarden. ProRail is in juni 2022 de aanbesteding gestart voor de ombouw van emplacement Leeuwarden. De ombouw bestaat uit vier onderdelen: vernieuwen sporen en wissels vanwege groot onderhoud, realisatie nieuwe opstel- en servicesporen, realisatie snelheidsverhoging voor vier treinen Leeuwarden - Sneek en verlenging van de bovenleiding voor verduurzaming regionaal treinvervoer. Voor de snelheidsverhoging en verlenging van de bovenleiding is de provincie opdrachtgever. Met verlenging van de bovenleiding op de sporen richting Sneek en Harlingen kan het nieuwe (hybride) materieel van Arriva elektrisch optrekken tot baanvaksnelheid en daarna op biodiesel de rit vervolgen. De planning van ProRail is dat in 2023 de sporen en wissels worden vernieuwd. In 2024 wordt de snelheidsverhoging en de nieuwe opstel- en servicesporen gerealiseerd en de bovenleiding verlengd.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

In december 2022 is dekking gevonden voor het tekort van € 2,5 miljoen voor het Friese scope deel van het project ombouw emplacement Leeuwarden. Bij de realisatie van het project in 2023 en 2024 bestaat het risico dat we boven het beschikbare budget uitkomen vanwege onverwachte tegenvallers. Het risico van overschrijding van het budget verkleinen we door samen met ProRail scherp te sturen op het budget en aan risicobeheersing te doen.

2. Thialf (Heerenveen, stad van Sport) (programma mienskip)

Wat wilden we bereiken?

Thialf (Heerenveen, stad van Sport) (programma mienskip)

Het doel is een schaatsaccommodatie te behouden die voldoet aan de normen van deze tijd, bestemd voor (topsport)wedstrijden, (topsport)trainingen en recreatiesport, voorzien van de A-status. De ambitie is om het schaatshart van de wereld te zijn met het snelste ijs op een laaglandbaan. De provincie is als tweederde aandeelhouder betrokken bij Thialf OG BV. In 2013 is € 50 miljoen geïnvesteerd in vernieuwbouw, € 1,5 miljoen voor overname van de aandelen betaald en € 2,5 miljoen gestoken in verbetering van de balanspositie.

In 2020 is voor de periode tot en met september 2022 €2 miljoen door de provincie beschikbaar gesteld als hulpverleningskrediet. Hiervan is in 2020 en 2021 €1,4 miljoen opgenomen. Van dit bedrag is in 2022 bijna €300.000 terugbetaald. Dit bedrag was toegekend om de periode tot de toekenning van coronasteun te overbruggen. Dat is inmiddels gebeurd.

Thialf ontvangt vanaf 2022 jaarlijks 542.000 euro compensatie van de provincie om een Dienst van Algemeen Economisch Belang in Thialf uit te voeren. De gemeente Heerenveen is voor een derde deel aandeelhouder.

Stand van zaken gewenste resultaten

Thialf

Beleid

Tijd

Activeren van zonnepanelen heeft meer tijd in beslag genomen dan Thialf op voorhand aangaf.

Geld

Hoewel de provincie geen extra geld voor Thialf heeft hoeven uittrekken, is er wel een Rijksbijdrage nodig om de energiekosten beheersbaar te maken.

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2022 door Provinciale Staten?

In de vergadering van 16 februari 2022 hebben Provinciale Staten besloten eenmalig 400.000 euro uit te trekken voor verbeteringen op het dak van Thialf. Daarna kunnen de zonnepanelen met instemming van de verzekeraars weer aan. Hierdoor verlaagt jaarlijks het exploitatietekort van Thialf en daarmee de compensatie die de provincie als aandeelhouder aan Thialf verstrekt. De werkzaamheden zijn in juni 2022 gestart. Afronding is begin 2023.

Wat heeft het gekost?

De provincie stelt 400.000 euro beschikbaar aan Thialf, een bedrag dat gebaseerd is op aan Thialf uitgebrachte offertes. Thialf declareert de daadwerkelijk gemaakte kosten bij de provincie.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

Over de hele linie willen we een financieel gezonde toekomst voor Thialf bereiken. Alle stappen die hier vorig jaar voor beoogd waren, zijn grotendeels gezet. NOCNSF en KNSB hebben zich gecommitteerd aan

een jaarlijkse bijdrage of netto-verhoging van de omzet van Thialf, Provinciale Staten en gemeenteraad van Heerenveen hebben besloten tot een jaarlijkse exploitatiebijdrage.

De KNSB moet nog aangeven hoe het de komende jaren de omzet van Thialf netto met €300.000 verhoogt.

Het Rijk heeft in 2022 een eerste miljoen euro voor vervangingsinvesteringen aan de provincie verstrekt. Thialf heeft hiervan in 2022 zo'n €300.000 gebruikt. Daarnaast is Thialf opgenomen in het landelijke coalitieakkoord met de bedoeling jaarlijks bedragen van het Rijk voor vervangingsinvesteringen toe te kennen. De Tweede Kamer heeft hier via een motie op aangestuurd.

In 2022 zijn er gesprekken met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport geweest om na te gaan of een eenmalige bijdrage de inkomsten van Thialf zo kan laten stijgen en de (energie)uitgaven zo kan laten dalen, dat Thialf langjarig het miljoen per jaar voor de vervangingsinvesteringen zelf kan opbrengen. Dit kan mogelijk door het realiseren van een energiehub (opslag en levering van energie). Eind 2022 heeft de minister voor Langdurige Zorg en Sport per brief een eerste miljoen voor zo'n ontwikkeling toegezegd.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Een nieuwe risico dat zich vanaf het najaar van 2021 manifesteert, is de verhoging van de energieprijzen. Thialf heeft met ingang van 2023 een nieuw energiecontract nodig. Een mogelijke verdubbeling van het tarief zet de exploitatie onder druk. Het is een extra reden om te zorgen dat de zonnepanelen weer aan kunnen, want dan is er minder inkoop van energie nodig. De provincie draagt met de investering van 400.000 euro hiervoor bij aan het beperken van de energiekosten. Ze heeft aan Thialf laten weten dat Thialf het eventueel dekken van de resterende verhoging van de energielasten vanwege deze provinciale bijdrage vooral bij andere partijen moet zoeken.

Het met Rijksgeld realiseren van een energiebufferlocatie in Thialf en zonnepanelen op carports op het parkeerterrein kunnen mogelijk helpen de energielasten drastisch te beperken. Onderzoek in het najaar van 2022 heeft uitgewezen dat de eerste fase €2,84 miljoen ex btw kost en de energierekening van Thialf naar een dragelijk bedrag van zo'n €500.000 per jaar brengt. Voor deze investering heeft de minister voor Langdurige Zorg en Sport op 6 december 2022 €1 miljoen toegezegd. De resterende middelen ontbreken.

Vanwege de verhoging van de energierekening en de problematiek die daar voor de sportwereld uit voortvloeit, heeft de minister in het najaar na een aangenomen Kamermotie onderzocht wat voor compensatie hiervoor mogelijk is. Rechtstreekse compensatie voor de hoge energiekosten is op grond van het kabinetsbeleid niet mogelijk, volgens de minister.

4. De Nieuwe Afsluitdijk (programma's infrastructuur, omgeving en economie)

Inleiding

Het onderdeel 'De Nieuwe Afsluitdijk' bestaat uit:

- a. Het programma De Nieuwe Afsluitdijk;
- b. De Vismigratierivier;
- c. De bruggen en de sluis Kornwerderzand.

4a. Programma De Nieuwe Afsluitdijk

Wat wilden we bereiken?

Programma De Nieuwe Afsluitdijk

Onder de noemer De Nieuwe Afsluitdijk (DNA) werkt de provincie Fryslân samen met de provincie Noord-Holland, gemeenten Súdwest-Fryslân en Hollands Kroon aan het programma DNA dat gezamenlijk wordt bekostigd. Het programma De Nieuwe Afsluitdijk (DNA) is opgedeeld in twee ontwikkelfasen:

- Fase 1 betreft grotendeels de projecten die meelopen met het Rijkscontract voor de versterking van de Afsluitdijk, zoals de Vismigratierivier (VMR) (zie, paragraaf 4b), of al gerealiseerd zijn, zoals het Afsluitdijk Wadden Center (AWC) en enkele duurzame energie pilots.
- Fase 2 betreft opgaven als het verder benutten van de Afsluitdijk voor toerisme, de vervanging van bruggen, verdieping vaargeulen en verruiming van de sluis Kornwerderzand (zie, paragraaf 4c) alsmede de projectcommunicatie en (inter)nationale profilering van de Afsluitdijk.

Het programma DNA is sinds 2018 van de ontwikkel- naar de realisatiefase verschoven. Grote projecten als Vismigratierivier, Bruggen en Sluizen hebben een eigenstandige organisatie. In 2019 is met de kennis van toen besloten het programma – gekoppeld aan de Rijksplanning - eind 2023 te stoppen. In 2021 is gebleken dat de Rijksopgave op de Afsluitdijk vertraging oploopt.

Gekeken is naar het effect van de vertragingen op het programma DNA. De Regionale Stuurgroep DNA heeft in 2022 besloten om het bestuurlijk overleg voort te zetten, maar te stoppen met het programmabureau per 31 december 2023. Het zal nog jaren duren voordat de Afsluitdijk gereed is. Afstemming blijft daardoor noodzakelijk. De inschatting is dat gezien de omvang en duur van de werkzaamheden het te kostbaar wordt om een programmabureau in de lucht te houden. Het programma DNA verzorgt op dit moment, naast de voortgang in projecten, ook voor de ambtelijke en bestuurlijke afstemming binnen de regio en met het Rijk. Verder is o.a. de communicatie over de regionale projecten en de toeristische impact een opgave van het programma. Deze taken zullen in 2023 worden geïnventariseerd en beëindigd, dan wel overgedragen aan de (zelfsturende) projecten VMR, Bruggen en Sluizen of aan andere partners.

Stand van zaken gewenste resultaten

Programma De Nieuwe Afsluitdijk

Beleid

Tijd

De planning is afhankelijk van de planning van Rijkswaterstaat. Een aantal zaken zijn wel klaar maar nog niet in werking. Een deel van de lopende vraagstukken zal in 2023 kunnen worden afgerond, voor een ander deel zal de verantwoordelijkheid hiervoor moeten worden overgedragen.

Geld

Programma De Nieuwe Afsluitdijk

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

Het programma DNA heeft zich gericht op de verdere uitrol/realisatie/inregeling van het programma.

Daarbij is er in 2022 met name aandacht geweest voor de gevolgen van de vertraging bij het Rijk. Voor de, in 2016 gesloten, realisatie-overeenkomsten zijn de consequenties in kaart gebracht.

De aannemer van het Rijk, bouwconsortium Levvel, is verder gegaan met de gecontracteerde werkzaamheden. Een belangrijk deel van deze werkzaamheden, zoals de Keersluis Den Oever (K-DOV), versterking van de Dijk en aanpak van de Weg zijn in 2022 afgerond. Enkele grote werkzaamheden lopen nog door. Zo zullen de werkzaamheden aan de nieuwe spuimiddelen in Den Oever naar verwachting in 2025 gereed zijn. Werkzaamheden aan de Keersluis en dijkvak 17 in Kornwerderzand worden naar verwachting in 2023 afgerond. De bruggen bij Kornwerderzand worden door de provincie Fryslân vervangen en de realisatie daarvan zal starten in 2025.

De Minister heeft in mei 2022 besloten om de renovatie en versterking van de huidige spuisluizen bij Den Oever en Kornwerderzand, en het meerjarige onderhoud hiervan, uit het contract van Levvel te halen. De renovatie van de bestaande spuisluizen wordt als gevolg hiervan opnieuw aanbesteed. Het is op dit moment onduidelijk wanneer de renovatie van de bestaande spuisluizen voltooid zal zijn. De voortgang van de bruggen en de sluis Kornwerderzand vindt u in paragraaf 4c.

Als reactie op vragen in Provinciale Staten is op initiatief van gedeputeerde Fokkens de Minister uitgenodigd voor een werkbezoek. Dat werkbezoek is meerdere malen op de valreep geannuleerd vanwege Covid of om bestuurlijke redenen. In reactie hierop is er in 2022 een brief gestuurd aan de Minister. De Minister heeft eind december een antwoord gestuurd waarover Provinciale Staten zijn geïnformeerd doormiddel van een brief (met kenmerk 02058090). In 2023 zal de Minister opnieuw uitgenodigd worden om in gesprek te gaan over de lopende projecten, planning en hinder op de Afsluitdijk.

Door de resterende werkzaamheden bij de Stevin en Lorentzsluizen blijft het bestaande en nieuwe fietspad nog jaren afgesloten. De Minister heeft besloten dat er tot en met 2025 jaarlijks een korte openstelling zal zijn. De eerste weekend openstelling wordt verwacht in de zomer van 2023. Over de maatregelen na 2025 zal opnieuw gesproken worden.

Met Rijkswaterstaat wordt momenteel een integrale netwerkplanning opgesteld. Hierin wordt de fasering en planning van de resterende werkzaamheden aan de Afsluitdijk verkend. Met als inzet hoe de hinder, beperkingen of stremmingen voor het weg- en vaarverkeer verminderd kunnen worden. *Afsluitdijk Wadden Center*

Het Afsluitdijk Wadden Center heeft in 2022 minder bezoekers ontvangen dan verwacht. Dat is een na-ijl effect van Covid wat ook elders in Fryslân valt te herkennen. Vanaf 2021 wordt er entree geheven in het AWC. Er zijn geen aanwijzingen dat de entreprijs zorgt voor lagere bezoekersaantallen. De zakelijke markt weet het AWC inmiddels goed te vinden. Samen met het Afsluitdijk Wadden Center wordt er gekeken naar hoe het aantal bezoekers weer op een acceptabel niveau gebracht kan worden.

Vismigratierivier

De voortgang van de Vismigratierivier vindt u in paragraaf 4b.

Duurzame Energie projecten

Door de werkzaamheden aan de Afsluitdijk zijn er de afgelopen jaren geen mogelijkheden voor de toepassing van nieuwe innovaties gebleken. De opschaling van Blue Energy op de Afsluitdijk blijft een ambitie van initiatiefnemer Redstack. De plannen zijn doorontwikkeld en in 2023 zal er meer duidelijkheid ontstaan over de mogelijkheden voor opschaling van Blue Energy op de Afsluitdijk.

Living Lab

Rondom Living Lab lopen structurele contacten met Campus Fryslân (Rijksuniversiteit Groningen). Studenten van Campus Fryslân hebben in 2022 diverse opdrachten uitgevoerd m.b.t de Afsluitdijk, en een bezoek gebracht aan de Afsluitdijk, als onderdeel van het curriculum. Los hiervan heeft het programmabureau DNA diverse lezingen gegeven aan scholen, (post)HBO en WO studenten. Technasia uit Fryslân en Noord-Holland zullen in 2023 ook aan de slag op de Afsluitdijk.

Vlietermonument

De aanbesteding door Rijkswaterstaat voor de restauratie en uitbereiding van het Vlietermonument is geslaagd. De werkzaamheden zullen starten in het voorjaar van 2023. Het monument, inclusief uitbereiding, zal naar verwachting in 2024 gereed zijn. De aanbesteding voor exploitatie wordt door Rijkswaterstaat opgezet en het programmabureau DNA zal hierin betrokken worden. Wat betreft de drinkwatervoorziening is uit onderzoek gebleken dat het produceren en aanbieden van drinkwater op locatie op dit moment niet mogelijk is, maar dat de nodige voorbereidingen nu wel worden getroffen om dit op een later moment alsnog te kunnen realiseren.

Beleef Kornwerderzand

In 2021 is er een subsidie verleend door het Waddenfonds voor het project Beleef Kornwerderzand. Kornwerderzand heeft de mogelijkheid om uit te groeien tot een belangrijke toeristisch-recreatieve trekpleister op de Afsluitdijk. De rode draad van Beleef Kornwerderzand is het verbinden, versterken en beleefbaar maken van de aanwezige bezienswaardigheden, zoals de Vismigratierivier, het Afsluitdijk Wadden Center, de Kazematten en het Unesco Werelderfgoed Waddenzee. Aantrekkelijke routes, gecombineerd met aansprekende verhaallijnen leiden de bezoekers vanaf het Afsluitdijk Wadden Center straks door het gebied. In 2022 is gestart met de planvorming. Onderdeel van de plannen is ook het opzetten van een exploitatiemodel voor het gebied. Naar verwachting zal deze planvorming in 2023 afgerond worden.

Wat heeft het gekost?

Er zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld in 2022.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2022 genomen?

Provinciale Staten hebben in 2022 geen besluiten genomen.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

In 2019 is, uitgaande van de planning van RWS destijds, afgesproken het programma DNA te laten beëindigen in 2023. Inmiddels is duidelijk dat de planning in de Rijksopgave is opgeschoven tot 2025. Het programmabureau DNA zal de komende periode inventariseren welke lopende vraagstukken in 2023 kunnen worden afgerond en welke door moeten lopen c.q. wie de verantwoordelijkheid daarvoor kan overnemen.

Het Afsluitdijk Wadden Center (AWC) heeft ook in 2022 een lastig jaar gekend. Gezien de uitloop van de planning van RWS ondervinden gasten mogelijk langer verkeershinder bij afritten en de kans op files tot eind 2025. Het huurcontract met de huidige exploitant loopt tot 2028.

De werkzaamheden op de Afsluitdijk zijn nog niet voltooid. Zowel Rijkswaterstaat als de provincie Fryslan hebben nog grote projecten uit te voeren. Deze hebben mogelijk langdurige gevolgen voor weg- en vaarwegverkeer, fietsers en wandelaars over de Afsluitdijk. Beheersmaatregel is een afgestemde netwerkplanning waarin de fasering en planning onderling wordt bepaald om de hinder en projectrisico's te minimaliseren.

4b. Vismigratierivier

Wat wilden we bereiken?

Vismigratierivier

De Afsluitdijk bracht Nederland veiligheid en economische ontwikkeling. Maar voor de natuur was de komst van de Afsluitdijk een ecologische ramp. De Zuiderzee en de Waddenzee werden abrupt van elkaar gescheiden. Zo verdween een visrijk brakwatermilieu met al zijn dynamiek en biodiversiteit. De natuur volledig herstellen gaat niet, maar met de aanleg van de Vismigratierivier wordt een belangrijke schakel in de trekvisroutes hersteld.

De Vismigratierivier wordt een kilometerslange slingerende rivier voor vissen, dwars door de Afsluitdijk. Allerlei soorten trekvis kunnen straks weer vrij heen en weer zwemmen tussen de Waddenzee en het IJsselmeer. De Vismigratierivier draagt zo bij aan een betere visstand. Niet alleen zullen vispopulaties zich zo hopelijk kunnen herstellen, óók dieren die vissen eten profiteren mee. De Vismigratierivier wordt aangelegd bij Kornwerderzand. Bij hoge waterstanden of storm wordt de Vismigratierivier door het neerlaten van sluisdeuren afgesloten. De Afsluitdijk is en blijft namelijk een primaire waterkering.

Het is voor het eerst in de wereld dat een kunstmatige getijdenrivier op de grens van zoet en zout water wordt aangelegd. Bijzonder is dat er geen druppel zout water in het IJsselmeer terecht komt, zodat het meer als drinkwaterbron behouden blijft. De Vismigratierivier biedt daarmee een veilige oplossing waarbij natuurwinst en behoud van zoet water hand in hand gaan.

Stand van zaken gewenste resultaten

Vismigratierivier

Beleid

Tijd

De planning van de Vismigratierivier is mede afhankelijk van de planning van het Project Versterking Afsluitdijk. Op het onderdeel tijd zit dus onzekerheid.

Geld

Mede onder invloed van de hierboven genoemde vertraging zijn de financiële marges voor het project klein, de risico-reservering is daarmee krappere dan te doen gebruikelijk voor grote projecten.

Vismigratierivier

Welke besluiten zijn er genomen in het jaar 2022 door Provinciale Staten?

In 2022 zijn er geen besluiten genomen door Provinciale Staten.

Wat heeft het gekost?

In totaal kost het project € 55 mln. Deel 1 (Rijkscontract) is afgekocht voor zo'n € 18 mln. De financiering van de Vismigratierivier deel 2 is rond met het GS-besluit van juni 2018. De middelen voor beheer en onderhoud zijn hierin niet meegenomen. Een dekkingsvoorstel hiervoor zal naar verwachting in 2023 aan PS worden voorgelegd.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

Levveld is in opdracht van Rijkswaterstaat in januari 2021 gestart met de bouw van de coupure (het gat in

de dijk) van de Vismigratierivier. Dit is een opdracht onder het Rijksproject Versterking Afsluitdijk. De verwachting is dat de coupure conform afspraak in de ROK in 2023 gereed zal zijn. Het Waddenzeedeel (inzwemopeningen in de bestaande strekdam langs de spuikom) wordt, eveneens vanuit Rijksproject Versterking Afsluitdijk, met vertraging van een jaar (2023) opgeleverd. Hiervoor volgt een ROK-wijziging vanuit RWS.

In 2020 is de westflank, als onderdeel van de Vismigratierivier, gerealiseerd. Middels een pilot is er riet getransplanteerd vanuit de Makkumer Noordwaard naar de westflank van de Vismigratierivier. Ter versterking is er begin 2022 nog extra stortsteen aangebracht.

In november 2021 hebben GS ingestemd met de gewijzigde inkoopstrategie voor de Vismigratierivier. Dit houdt in dat het project in onderdelen wordt aanbesteed en uitgevoerd. Met deze inkoopstrategie worden de risico's op de raakvlakken met project versterking Afsluitdijk beheersbaar en worden de (financiële) effecten van de vertraging beperkt. Tevens biedt het de mogelijkheid vrijgekomen materiaal uit het Rijksproject toe te passen, dat is efficiënt, duurzaam en circulair. Het overgrote deel van de VMR, het rivierdeel en het afsluitmiddel, waar nauwelijks raakvlakken zijn met de andere onderdelen van het Rijkscontract zal als een geheel Europees worden aanbesteed. Deze aanbesteding start in het 1e kwartaal van 2023.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

De vertraging van het Rijksproject leidt tot een langere doorlooptijd voor het realiseren van de Vismigratierivier. Een langere doorlooptijd heeft financiële consequenties (o.a. indexering, personeelslasten, en hogere brandstofprijzen en bouwkosten) en heeft mogelijk gevolgen voor de natuurwetvergunning. Tezamen met RWS en Levvel wordt gewerkt aan een optimale afstemming en integratie van werkzaamheden waardoor vertraging en verdragingskosten worden beperkt. Mede vanwege deze overweging is een gewijzigde inkoopstrategie door het college vastgesteld. Onder invloed van de genoemde vertraging zijn de financiële marges voor het project klein, de risico-reservering is daarmee knapper dan te doen gebruikelijk voor grote projecten.

In het licht van alle wijzigingen en ontwikkelingen en het verkrijgen van een optimaal functionerend systeem is het voornemen om een inregelfase (2 tot 5 jaar) voor het rivierdeel in te voeren. Deze inregelfase wordt gebruikt voor het doorvoeren van mogelijke optimalisaties van het systeem. Voor deze inregelfase is in de Stuurgroep DNA € 2 miljoen gereserveerd vanuit de Rijksbijdrage Ambities Afsluitdijk (RAA) middelen. Via de 2e Berap is dit budget toegevoegd aan het budget van de Vismigratierivier. Beheer en onderhoud maken ook al onderdeel uit van deze fase. Een dekkingsvoorstel voor Beheer & Onderhoud zal naar verwachting in 2023 aan uw Staten worden voorgelegd.

In het IJsselmeer is sprake van een toenemende verzilting. Voor RWS is dit aanleiding geweest ons te verzoeken de zandwinning uit de geulen on hold te zetten totdat duidelijk is wat de oorzaak van deze verzilting is en welke maatregelen er genomen moeten worden om dit op te lossen c.q. te beheersen. Risico voor de VMR hierbij is dat dit kan leiden tot vertraging van de zandleverantie uit de vaargeulen in het IJsselmeer. Er moet dan wellicht het zand van elders tegen substantieel hogere kosten worden weggehaald. Gesprekken met RWS over eventuele alternatieve winlocaties in het IJsselmeer lopen.

In 2022 is er een aanbesteding geweest voor het ontwikkelen van een gebiedsinrichtings- en exploitatieplan voor Kornwerderzand (Beleef Kornwerderzand). Procap is de winnende partij. Zij hebben in 2022 met alle stakeholders gesproken en leveren in Q1 2023 het schetsontwerp voor de Vismigratierivier op en in Q2 2023 het totale plan voor Kornwerderzand. Zie voor verdere toelichting 4a De Nieuwe Afsluitdijk.

4c. De bruggen en de sluis Kornwerderzand

Wat wilden we bereiken?

De bruggen en de sluis Kornwerderzand

Stand van zaken gewenste resultaten

De bruggen en de sluis Kornwerderzand

Beleid

Tijd

Met het Rijk is afgesproken dat in verband met het verziltingsvraagstuk de realisatie van de sluis wordt getemporeerd. De bruggen worden in tegenstelling tot de eerdere inkoopstrategie toch Europees aanbesteed. De tussenmijlpaal 2025 voor de bruggen is daardoor niet meer haalbaar. De eindmijlpaal van 2028 is nog steeds haalbaar.

Geld

Eind 2022 hebben de Staten ingestemd met de voorfinanciering van de marktbijdrage van € 26,5 mln. en de marktbijdrageregeling. Met dit besluit is de financiële dekking van het project rond. Wel is er nog sprake van een BTW-risico. Voorlopig standpunt van de Belastingdienst is namelijk dat er geen BTW gecompenseerd kan worden.

De bruggen en sluis Kornwerderzand

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2022 door Provinciale Staten?

Na het bereiken van overeenstemming met de Marktpartijen over een regeling om hun bijdrage van € 26,5 miljoen te innen, hebben Provinciale Staten ingestemd met het voorfinancieren van de marktbijdrage. Daarmee is de financiële dekking van het project rond en zou er een realisatiebesluit genomen kunnen worden.

Ten aanzien van de de overeenkomst die de provincie af zal sluiten met de individuele marktpartijen waarin alle afspraken omtrent hun bijdrage zijn vastgelegd, hebben Provinciale Staten geen wensen en bedenkingen. Begin 2023 zouden individuele overeenkomsten tussen de deelnemende bedrijven en de provincie Fryslân ondertekend worden. Recentelijk hebben echter een enkele marktpartijen nog niet te kunnen instemmen met de overeenkomst. Ondertekening van de overeenkomsten is voor onbepaalde tijd uitgesteld tot dat met alle partijen een akkoord is bereikt.

Wat heeft het gekost?

De totale kosten van het project zijn bij de vaststelling van de bestuursovereenkomst (BOK) geraamd op € 180 miljoen, waarvan € 69 miljoen door de regio wordt bijgedragen. De provinciale bijdrage is € 19,5 miljoen, waarvan € 4,5 miljoen als onderdeel van fase 2 nog aan PS zal worden gevraagd. Dit is overeenkomstig het PS-besluit van 17 juni 2020. Door de provincies Overijssel (inclusief gemeenten Zwolle, Kampen en Meppel) en Flevoland (incl. Urk) is een bedrag van € 8 miljoen beschikbaar gesteld voor fase 2. De bijdrage wordt geregeld in een regionale Bestuursovereenkomst. Voor de realisatie van de verkeersbruggen is door PS een budget beschikbaar gesteld van € 100 miljoen. Met het besluit van Provinciale Staten om de 26,5 miljoen voor te financieren, is de dekking van het project rond.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

Het Rijksproject Versterking Afsluitdijk loopt vertraging op. De planning blijft voorlopig onzeker en de

meerkosten zijn omvangrijk. Vanwege de raakvlakken van de provinciale projecten met het Rijksproject, is deze problematiek van invloed op deze raakvlakken, de risico's en de planning van de provinciale projecten. Met name voor de bruggen in de A7 en de Vismigratierivier.

De provincie Fryslân is verantwoordelijk voor de aanbesteding en uitvoering van het project Verruiming Sluis Kornwerderzand. De realisatieovereenkomst waarin de details voor zowel de sluis als de bruggen nader worden ingevuld, is in 2021 niet getekend. Ook de financiële afspraken voor de bruggen en sluis die moeten worden vastgelegd in een SPUK (specifieke uitkering) op te stellen door het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat, zijn nog niet afgerond. Diverse omstandigheden en uitgangspunten die golden ten tijde van de BOK zijn in de afgelopen periode veranderd. Met het Rijk/Rijkswaterstaat zijn we hierover in gesprek. Dit kan nog leiden tot aanpassing van de BOK. Vanwege de fasering in de realisatie van de bruggen en de sluis is met het Rijk afgesproken afzonderlijke realisatieovereenkomsten worden opgesteld. Eventuele extra, aanvullende afspraken worden in deze overeenkomsten vastgelegd.

Het project wordt gefaseerd uitgevoerd. Eerst worden de bruggen gebouwd en de geulen in het IJsselmeer aangepakt (fase 1). Het oorspronkelijke idee was, om de bruggen één-op-één aan te besteden aan de aannemer van het Rijkscontract, zodat de gevolgen van het project versterking Afsluitdijk konden worden beperkt. Eén marktpartij heeft hiertegen bezwaar gemaakt middels een kort geding. Uit vervolgesprekken met deze marktpartij is gebleken dat zij kritisch blijft over de beoogde inkoopstrategie. Doorzetten van de oorspronkelijke aanbestedingsstrategie zou waarschijnlijk weer tot een procedure leiden en daarmee uiteindelijk veel tijdverlies. Daarom is dit inkoopproces stopgezet en zullen de bruggen in hun geheel op basis van een "normale" Europese aanbesteding in de markt gezet worden. Dit kan dan pas als Levvel haar werkzaamheden heeft afgerond en alle relevante gegevens beschikbaar heeft, dat is op z'n vroegst in 2025.

Met het Rijk wordt om deze reden gesproken over deze consequenties en de afstemming met andere ontwikkelingen en projecten rondom de Afsluitdijk: de problematiek van de verzilting van het IJsselmeer, het uitstel van de aanpak van de spuisluisen bij Kornwerderzand, de aanpak van de bruggen bij Den Oever en het zoveel als mogelijk beperken van de hinder voor weg- en vaarverkeer.

Door de gewijzigde inkoopstrategie vertraagt de realisatie van de bruggen ten opzichte van de tussenmijlpaal 2025, maar het gehele werk kan nog steeds in 2028 conform de afspraak in de BOK klaar zijn. Naar verwachting zal de uitvoering starten in 2025. De uiteindelijke planning is wel afhankelijk van de verdere planningsafspraken met Rijkswaterstaat.

Nu de financiële dekking voor de sluis rond is, kan er in principe gestart worden met de 2e fase, de realisatie van de sluis. In overleg met het Rijk is in het voorjaar 2022 echter besloten de realisatie van de sluis te temporiseren, vanwege het verziltingsprobleem in het IJsselmeer. Het Rijk onderzoekt momenteel hoe de verzilting bij Kornwerderzand kan worden aangepakt. Voor de technische keuzes van ontwerp en realisatie van de nieuwe sluis kan dit gevolgen hebben. Mogelijk zijn ook aanpassingen noodzakelijk aan de kleine schutsluis. Dit alles betekent een scope-aanpassing en vraagt om aanvullende afspraken met het Rijk. De Provincie is hierover in gesprek met Rijk.

De sluis is ook onderdeel van de genoemde afstemming en fasering van alle projecten rondom de afsluitdijk om hinder te beperken. Voor als nog is de verwachting dat de sluis conform de mijlpaal in 2028 in gebruik zal zijn.

Onderdeel van het project is ook Kornwerderzand toeristisch-recreatief te ontwikkelen, het project "beleef Kornwerderzand". Een nadere toelichting dienaangaande staat onder A. de Nieuwe Afsluitdijk.

Hoe hebben de genoemde risico's zicht ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

In het PS-voorstel van 17 juni 2020 zijn de risico's benoemd m.b.t. de verruiming van de sluis, de bouw van de bruggen en het verdiepen van de vaargeulen. In de voortgangsrapportage van februari 2022 is hier uitgebreid over gerapporteerd. De belangrijkste risico's zijn hieronder opgenomen.

- Project/bouwriscico's; elk project kent risico's in de voorbereiding- en bouwfase. Er moeten o.a. nog diverse vergunningen worden aangevraagd. Wijzigingen in wet- en regelgeving kunnen soms tot onverwachte neveneffecten leiden, zoals momenteel de PAS (Programma Aanpak Stikstof).
- De complexe raakvlakken met het Rijksproject Versterking Afsluitdijk brengen risico's met zich mee. De onzekerheid in de planning van het Rijksproject heeft invloed op met name de realisatie van de bruggen. Om deze risico's zo goed mogelijk te beheersen zijn we in gesprek met Rijkswaterstaat. Over de aanpak van de bruggen is inmiddels overeenstemming met Rijkswaterstaat. Wegens de juridische procedure die aanhangig is gemaakt en de aanbestedingswijze die vervolgens is gekozen zullen de bruggen niet in 2025 gereed zijn.

Financieringsrisico's; Over de marktbijdrage én de wijze waarop de markt haar bijdrage betaalt

is duidelijkheid. Enkele bedrijven hebben echter nog bedenkingen ten aanzien van enkele afspraken zoals vastgelegd in de overeenkomst, waardoor de overeenkomsten met de deelnemende partijen nog niet zijn getekend. Daar de beoogde regeling een onbepaalde looptijd heeft, is er het geringe risico aanwezig dat er een aflossingsrestant kan ontstaan als zich onvoorziene marktontwikkelingen voordoen. Met de minister van I&W zijn afspraken gemaakt over het risico op een eventueel aflossingsrestant. Deze afspraken worden vastgelegd in een addendum op de BOK.

- Een ander risico is BTW-compensatie. Ons uitgangspunt is dat er over het regionale financieringsdeel BTW gecompenseerd kan worden. Recentelijk is een eerste reactie ontvangen van de Belastingdienst, waarin zij stelt dat de BTW niet compensabel is. Deze mening wordt niet door ons gedeeld en wij beraden ons op eventuele vervolgstappen.
- Met betrekking tot het onderdeel vaargeulen blijkt de werkwijze zoals oorspronkelijk voorzien en de opgave die de provincie heeft zoals beschreven in de BOK, vanuit concessieverlening in de praktijk slechts in beperkte mate mogelijk. Daardoor zijn de mogelijkheden om opbrengsten te genereren middels werk-met-werk ook beperkt. De lucratieve vakken zijn of worden vergund aan marktpartijen. Een scenario waarbij de opgave van de provincie zich mogelijk beperkt tot de aanpak van de resterende, onrendabele stukken lijkt daarmee waarschijnlijk. In plaats van een opbrengst wordt de provincie dan geconfronteerd met een kostenpost. Over het opvangen van de financiële gevolgen hiervan zijn we met het ministerie in gesprek.
- In het IJsselmeer is sprake van een toenemende verzilting. Het Rijk heeft opdracht gegeven voor nader onderzoek naar de oorzaak en mogelijke maatregelen om dit probleem te beheersen. Najaar 2022 worden de uitkomsten van dat onderzoek verwacht. Dan wordt ook duidelijk of en welke consequenties dit kan hebben voor de aanpak van de geulen. De mogelijke consequenties die het stilleggen van de zandwinning heeft voor de provinciale projecten langs het IJsselmeer en de Afsluitdijk zijn onderwerp van gesprek met Rijk.
- Momenteel is sprake van forse prijsstijgingen van bouwmaterialen en brandstoffen dit heeft een kostenverhogend effect op de bouwsom. Of dit een incidentele of structurele prijsstijging is, is op dit moment niet in te schatten. Dit risico is een onderwerp dat in principe bespreekbaar is voor het Rijk en kan in voorkomend geval leiden tot afspraken die in een aanvullende overeenkomst worden vastgelegd.

7. Uitvoering natuuropgave

Wat wilden we bereiken?

Uitvoering natuuropgave

Deze paragraaf gaat vooral in op de realisatie van de natuurontwikkelingsopgave. Voor de uitvoering van de natuurontwikkelingsopgave wordt uitgegaan van de realisatie van 750 ha functiewijziging/verwerving en 2000 ha inrichting binnen het NNN in de periode t/m 2027 op basis van het PS besluit november 2022. Hiermee wordt niet het gehele NNN gerealiseerd.

Stand van zaken gewenste resultaten

Uitvoering natuuropgave

Beleid

Tijd

Geld

Voor de huidige opgave (750 ha verwerving en 2.000 ha inrichting t/m 2027) is er nog een tekort van ca. € 18 mln. De komende jaren gaan we op zoek naar aanvullende financiering. Voor de hele opgave Natuur Netwerk Nederland (NNN) (ca. 1.600 ha en 4.000 ha inrichting) is er nog een tekort van € 70 mln.

Uitvoering natuuropgave

In 2011 hebben provincies en het Rijk in het Onderhandelingsakkoord Natuur afspraken gemaakt over de decentralisatie van het natuurbeleid. Hiermee zijn wij verantwoordelijk geworden voor de uitvoering van de Natuuropgave.

De decentralisatie is verder uitgewerkt in het Natuurpact. Het Natuurpact is afgesloten voor de periode 2014 – 2027. De uitvoering van het Natuurpact is in de begroting opgenomen in beleidsveld 3.1 Natuur en Landschap. Het betreft daar de planning voor het lopende begrotingsjaar op hoofdlijnen. Daarnaast is inzicht nodig in de programmering en voortgang van de uitvoering over de gehele looptijd van het Natuurpact, met name voor de natuurontwikkelingsopgave. Om dit inzicht te kunnen bieden, nemen we het Natuurpact op in de paragraaf grote projecten. Op 10 juli 2019 heeft PS een besluit genomen om scenario 5B in twee jaar aan de hand van drie pilots verder wordt uitgewerkt, met als terugvaloptie scenario 3+. In december 2020 is de begroting van het Natuurpact geactualiseerd. In november 2021 heeft PS de financiële voortgang natuurontwikkelingsopgave besproken. Hierbij zijn verschillende scenario's m.b.t. de voortgang besproken. Afsproken is dat in najaar 2022 een herziene planning aan PS wordt voorgelegd. PS heeft bij de behandeling van financiële voortgang nog € 10 mln. beschikbaar gesteld voor de realisatie van prioriteit 3 en 4 NNN (provinciale opgave). Het Programma Natuur en de Aanpak stikstof gaan mogelijk van invloed worden op de uitvoering van het Natuurpact. In 2023 zal dit meer duidelijk worden.

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2022 door Provinciale Staten?

In maart 2022 heeft PS een besluit genomen over het vervolg van Natuer mei de Mienskip (NmdM).

Hierbij zijn de volgende besluiten genomen:

- GS op te dragen om m.b.t. NmdM een aantal voorwaarden uit het aanbod uit te werken, zodat dit in de uitwerking van het herziene planning van het Natuurpact meegenomen kan worden.
- Hierbij de procesgelden à 9 fte (8 fte voor NmdM en 1 fte voor provinciaal adviseur) beschikbaar te

stellen vanuit het Natuurpact voor 2022.

Daarnaast is in april 2022 door PS een besluit genomen over de strategische grondnota NNN. Hierin is een aantal opties opgenomen m.b.t. de inzet van instrumentarium en het vervolg van de realisatie van het NNN. PS heeft gekozen voor optie 3: Maximale realisatie van het NNN op basis van vrijwilligheid en vanaf 2028 is de inzet van schadeloosstelling mogelijk voor de realisatie van prioriteit 1 en 2 NNN.

In november 2022 heeft PS de herziene planning NNN behandeld. PS heeft de volgende besluiten genomen:

Te kiezen voor scenario 3: maximale inspanning op de realisatie van het gehele NNN door de beschikbare financiële middelen voor alle prioriteiten 1 (KRW), 2 (N2000) 3 en 4 (provinciale ambitie) in te zetten.

Om uit de Natuurpactmiddelen budget voor de benodigde capaciteit beschikbaar te stellen: 13 fte voor NmdM, 4 fte uitvoering strategische grondnota en 1 fte voor provinciale adviseur voor vijf jaar (2023 t/m 2027).

GS opdracht te geven om in het voorjaar van 2025 PS in een Midterm Review te informeren over de voortgang van de realisatie van het NNN.

Wat heeft het gekost?

Onderstaand is het overzicht opgenomen van de stand van zaken van het Natuurpact. Dit is de tabel met de programmering van de totale natuuropgave in de nieuwe indeling op basis van het scenario 750 ha te verwerven en 2.000 ha in te richten, conform het PS besluit over de herziene planning NNN. Betreft de periode 2014-2027, peildatum 1/1/2023.

Natuurpact Programmering 2014 t/m 2027

programmering 2014 t/m 2027

INKOMSTEN	Realisatie 2022	Realisatie 2014-2022	Programmering 2023-2027	Totaal
1. Rijksmiddelen	39.211.200	336.036.099	216.622.116	552.658.215
2. Provinciale middelen	9.029.056	99.630.397	56.059.692	155.690.089
3. Europese middelen	9.245.098	85.168.358	63.917.620	149.085.978
4. pMJP middelen	0	20.927.322	0	20.927.322
5. Overige middelen	1.324.375	21.859.453	18.805.547	40.665.000
SUBTOTAAL	58.809.729	563.621.629	355.404.975	919.026.604

UITGAVEN	Realisatie 2022	Realisatie 2014-2022	Programmering 2023-2027	Totaal
1. Ontwikkelopgave	9.699.221	66.476.765	96.747.075	163.223.840
2. Natura 2000	2.963.343	17.433.544	37.759.989	55.193.532
3. Natuurbeheer	18.468.407	149.758.774	107.974.925	257.733.699
4. Agrarisch natuurbeheer	15.420.735	143.040.896	94.852.733	237.893.629
5. Wet natuurbescherming	26.211	936.031	200.183	1.136.214
6. Soortenbeleid - weidevogels	0	5.917.424	0	5.917.424
7. Soortenbeleid - Ganzen	12.755.817	97.399.964	59.866.209	157.266.172
8. Soortenbeleid overige soorten	353.417	1.360.295	2.566.867	3.927.162
9. Diversen	3.627.726	32.179.135	19.393.300	51.572.435
10. Risico reservering	0	55.772	3.000.000	3.055.772
SUBTOTAAL	63.314.877	514.558.599	422.361.281	936.919.880

TOTAAL	Realisatie 2022	Realisatie 2014-2022	Programmering 2023-2027	Totaal
Subtotaal inkomsten	58.809.729	563.621.629	355.404.975	919.026.604
Subtotaal uitgaven	63.314.877	514.558.599	422.361.281	936.919.880
TOTAAL	-4.505.147	49.063.030	-66.956.306	-17.893.276

Bovenstaande tabel is gebaseerd op het door PS gekozen scenario 3 bij de behandeling van de herziene planning in november 2022. Dit gaat uit van een maximale inspanning en een realistische planning waarbij de inschatting is dat er 750 ha functiewijziging/verwerving en 2.000 ha inrichting in de periode t/m 2027 wordt gerealiseerd. Hierbij is berekend dat er dan een tekort is van ca. € 18 mln. Er is geen sprake van een financieel risico omdat het beschikbare budget kaderstellend is en we de komende tijd op zoek gaan naar aanvullend budget. In bovenstaande tabel is rekening gehouden met een geactualiseerde programmering die voor de herziene planning NNN is gemaakt. Hierin is bijvoorbeeld rekening gehouden met: de verhoging van de indexatie voor het Agrarische Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), de aanpassing standaardkostprijzen van Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL), de verhoogde kosten voor de ganzenschade, de benodigde inzet voor NmdM en uitvoering strategische grondnota NNN (totaal 18 FTE in de periode 2023 t/m 2027). De tabel in de 2e berap 2022 kwam uit op een tekort van ca. € 12.000. Hierin was de geactualiseerde programmering nog niet opgenomen en deze ging nog niet uit van scenario 3 NNN herziene planning.

Realisatie 2022: In 2022 is in het kader van het Natuurpact een bedrag van € 63,3 mln. besteed waarbij het Natuurbeheer (SNL, € 18,5 mln.), het ANLb (€ 15,4 mln.) en de ganzenschade (€ 12,8 mln.) de grootste uitgaven waren. In de ontwikkelopgave (verwerving en inrichting) is een bedrag van € 9,7 mln. gerealiseerd. De gezamenlijke inkomsten voor het Natuurpact van het Rijk, Europa en eigen provinciale middelen bedroegen in 2022 € 58,8 mln. Per saldo is er in 2022 € 4,5 mln. meer uitgegeven dan er is binnen gekomen. Dit bedrag is in mindering gebracht op de reserve Natuurpact. De stand van de gezamenlijke reserves Natuurpact en Aankoop natuurterreinen bedraagt ultimo 2022 € 49,1 mln. Dit is het verschil tussen de cumulatieve gerealiseerde inkomsten en uitgaven in 2014 tot en met 2022.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

Inhoudelijk rapporteren we hier alleen over de voortgang van de natuurontwikkelingsopgave. Voor de andere onderdelen wordt verwezen naar beleidsveld 3.1 Natuur en Landschap. Algemeen geldt dat we verder gaan met de uitvoering van de ontwikkelopgave conform de besluitvorming van PS.

Natuur mei de Mienskip

In 2022 zijn wij in samenwerking met de partners van NmdM aan de slag met de uitvoering van de voorgestelde aanpak om 500 ha aan functiewijziging en 1.000 ha in te richten in de periode t/m 2027 op vrijwillige basis. Hierbij is een aantal sporen gevolgd:

- o Opstellen en uitwerken van een governance.
- o Uitwerken van een aanpak om tot de realisatie van de 500 ha functiewijziging en 1.000 ha inrichting te komen. Er is een eerste opzet van de aanpak beschikbaar. Op basis van de besluitvorming door PS over de herziene planning NNN is het plan van aanpak verder afgemaakt (herziene planning geeft duidelijkheid over het beschikbare budget en de beschikbaarheid van middelen voor NmdM) en wordt in 2023 vastgesteld.
- o Er is gestart met de voorbereiding van het gebiedsproject Burgumermar & De Leijen, hierbij is er uitzicht op de realisatie van 70 ha NNN in 2023.
- o Er is verder invulling gegeven aan het loket Tsjoch op! waarbij initiatiefnemers vanuit de mienskip gefaciliteerd worden om NNN te realiseren.
- o Om gebiedsprocessen te laten slagen zijn instrumenten nodig. Ook daar is aan gewerkt. Er is een set van instrumenten uitgewerkt die nieuw zijn of op vernieuwede wijze kunnen worden ingezet. De volgende stap is deze instrumenten in de praktijk te toetsen in samenwerking met o.a. de gebiedscommissies. Hier wordt in 2023 verder vervolg aan gegeven.
- o Ook was er inzet op fondsenwerving en het vinden van koppelkansen om extra middelen beschikbaar te maken voor het NNN. Hier wordt in 2023 een vervolg aangegeven.

Natuurontwikkelingsopgave

- In de onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de meerjarige planning van de aanleg van het NNN. Op basis van de besluitvorming door PS over de herziene planning NNN wordt de planning vanaf 2023 verder aangescherpt. Er is o.a. een realisatiestrategie NNN opgesteld.
- In de zomer 2022 is in gebiedsontwikkelingsproject Beekdal Linde het fietspad langs de Linde opgeleverd en is het deelgebied "Polder Hoekstra" ingericht. Daarnaast is gestart met de voorbereiding van het hermeanderingsbestek Linde en wordt gestart met de uitvoering van het deelgebied "gronden Ter Schure".
- In 2022 is in het gebiedsontwikkelingsproject Achtkarspelen Zuid gestart met de voorbereiding van de uitvoering van de Drogehamstermieden, gestart met de voorbereiding van Reahel-Oost en in z'n algemeenheid wordt er verder gegaan met de uitvoering van het plan "Mieden op z'n Mooist".
- In 2022 is in het gebiedsontwikkelingsproject Alde Feanen de uitvoering van de 3e module vervolgd; de afronding zal in 2023 zijn. Daarnaast is het inrichtingsplan voor de 4e module het inrichtingsplan vrijwel gereed.
- In 2022 is in het gebiedsontwikkelingsproject Koningsdiep gewerkt aan de MER voor de boven- en middenloop, wordt het inrichtingsplan voor polder Dulf Janssenstichting opgesteld en wordt gestart met de voorbereiding van de aanleg van een aantal fietspaden. Daarnaast is er een kavelruil geweest waarmee 54 ha binnen het NNN is gerealiseerd.

Tabel met geactualiseerde programmering te realiseren uitvoering Natuurpact

Betreft periode 2014-2027, peildatum 1-1-2023. Gebaseerd op de realisatie van het volledige Friese NNN. NB: Op basis van de realistische planning gaan we er vanuit dat er t/m 2027 nog 750 ha binnen het NNN verworven/functiewijziging en 2.000 ha binnen het NNN aan inrichting kan plaatsvinden. De overige resterende hectares worden na 2027 gerealiseerd.

opgave 2014-2027	Taakstelling	Gerealiseerd 2014-2022	Restanttaakstelling vanaf 2023
Verwerving/functiewijziging	2.527 ha	1.029 ha	1.498 ha
Inrichting	5.766 ha	2.167 ha	3.599 ha

We zetten waar mogelijk in op de verkoop van onze IKG gronden. Dit geldt zowel voor de gronden binnen NNN waarvan de inrichting is afgerond als voor de ruil- en restgronden. In 2022 is er binnen het NNN 53 ha verkocht.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

In deze paragraaf lichten we alleen de risico's toe van de natuurontwikkelingsopgave. Ontwikkelopgave:

- **Tempo grondverwerving te laag** - Bij de behandeling van het financieel overzicht in november 2021 is geconstateerd dat de realisatie van het NNN in 2027 niet wordt gehaald als gevolg van onvoldoende budget, instrumentarium op basis van schadeloosstelling en onvoldoende capaciteitsinzet. PS heeft aangegeven verder te willen gaan met NmdM, hiermee komt er meer capaciteit beschikbaar en kan er in meer gebieden met de realisatie van het NNN aan de slag worden gegaan, hiermee komt er een versnelling. Daarnaast heeft PS voor optie 3 uit de strategische grondnota NNN gekozen. Hiermee komt er ook een versnelling. PS heeft aangegeven vanaf 2028 op basis van schadeloosstelling prioriteit 1 en 2 NNN te willen realiseren.
- **Tempo van doorlevering van ingerichte natuurgrond te laag** – Als het niet lukt om door de provincie verworven en als natuur ingerichte gronden door te verkopen aan een eindbeheerder heeft dit als gevolg dat de provincie dan kosten heeft voor het beheer maar ze kan zichzelf geen beheersubsidie toekennen. Als beheersmaatregel kunnen de beheerkosten dan worden gefinancierd uit het budget voor de ontwikkelopgave.
- **Onvoldoende budget voor de realisatie NNN** – Op dit moment is er onvoldoende budget voor de realisatie van het NNN (schadeloosstelling en realisatie van de provinciale opgave). Daarnaast is er nog een risico dat andere onderdelen van Natuurpact meer financiering nodig hebben en dit zou ten koste kunnen gaan van de realisatie van NNN. Als beheersing wordt ingezet op het maken van een financiële risicoanalyse, zodat er tijdig en goed beeld is van de financiële voortgang van het totale Natuurpact.
- **Onvoldoende beschikbare capaciteit** – Voor de realisatie van het NNN is meer inzet van capaciteit nodig. PS heeft in november 2022 voldoende capaciteit beschikbaar gesteld om aan de slag te gaan met de maximale inspanning om het NNN te realiseren. Echter wordt er een risico gezien om voldoende capaciteit te vinden, o.a. doordat er op dit moment zoveel ontwikkelingen in het landelijk gebied zijn.

Paragraaf 10 Samenwerkingsverbanden

Als provincie werken we op allerlei gebieden en onderwerpen samen, met een reeks aan partners. Dan gaat het bijvoorbeeld over FPLG, stikstof en veenweide. Deze gebiedsprocessen vragen steeds meer verbinding en samenwerking. Als middenbestuur voelen we daarin een grote verantwoordelijkheid. In het bestuursakkoord 2019-2023 spraken we daarover de volgende ambitie uit: *'Samenwerking is de norm geworden tussen Friese overheden onderling en tussen overheden en de Friese maatschappij'*.

Als het gaat om 'gebiedsgerichte' samenwerking, onderscheiden we drie vormen:

- *Vanuit het gebied*: er is een langjarige samenwerkingsstructuur in een gebied waarvan de (overheids)partijen in dat gebied voldoende en voldoende regelmatig met elkaar te maken hebben om zo'n vaste structuur lonend te maken. De gemeenschappelijkheid en de gezamenlijke opgaven in het gebied vormen daarmee de basis voor een (uitvoerings)programma of gebiedsagenda.
- *Vanuit thematiek*: deze samenwerking komt voort uit het belang gezamenlijk een specifiek thema aan te pakken, waarbij die thema's aan een specifiek gebied gebonden zijn (bijvoorbeeld verzilting, veenweide, economische ontwikkelagenda's). Vaak overlappen die themagebieden meerdere gebieden met een vaste samenwerkingsstructuur.
- *Vanuit de maatschappij*: de laatste jaren komen in toenemende mate maatschappelijke initiatieven op. Vaak spelen die zich af in een specifiek geografisch gebied. Daarbij aansluiten als overheid leidt dan ook tot een vorm van gebiedsgerichte samenwerking.

Regionale Samenwerking

Met het vaststellen van de startnotitie Regionale Samenwerking (november 2020) heeft de provincie de intentie uitgesproken de bestuurlijke regionale samenwerking de komende jaren te continueren en daarbij maatwerk per regio aan te bieden. De gemeenten vanuit de vijf regio's hebben ook aangegeven door te willen met een vorm van regionale samenwerking en hebben hiervoor voorstellen ingediend. Ook het coalitieakkoord van Wetterskip Fryslân pleit voor handhaving van de regionale samenwerking.

Gebiedsagenda's en/of Regiodeals zijn voorbeelden van een regionale samenwerking. In de regio's Noordoost Fryslân en Zuidoost Fryslân participeren wij in de *regiodeals*. In Noordoost wordt met de *Versnellingsagenda* ingezet op het versterken van de relatie tussen onderwijs en de arbeidsmarkt, het versterken van innovatie en de doorontwikkeling van de publiek-private regionale samenwerking (overheid, onderwijs, ondernemers en bewoners) als bijdrage aan een economisch vitale regio. Aanvullend aan de regiodeal is in de regio Noordoost het bestuurlijk samenwerkingsvoertuig *Agenda Netwerk Noordoost III (ANNO III)* gestart. Met een sociaaleconomische analyse van het gebied als basis, wordt de regionale samenwerking in NO Fryslân vooral gericht op volgende twee thema's en bijhorende opgaven. Thema 1 - Leefbaarheid & vitaliteit, met de opgaven: transformatieopgave wonen, maatschappelijke voorzieningen/vastgoed, onderwijs, zorglandschap, bereikbaarheid, leefbaarheid (o.a. DOM's), gebiedspromotie en economie. Thema 2 - Grien & blauw, met de opgaven: klimaatopgaven/adaptatie, energie/warmtetransitie, landbouw en biodiversiteit.

De *regiodeal Zuidoost* is volop operationeel en zet t/m 2023 in op een leefbaar platteland, vitale kernen en een veerkrachtig landschap door aandacht te besteden aan biodiversiteit en het versterken van de landschaps- en waterstructuren. Tevens wordt ingezet op circulaire economie, recreatie en toerisme en projecten vanuit de Mienskip. De projecten vanuit de mienskip worden, aanvullend aan het Iepen Mienskipfûns, via het zogenaamde Regiofonds Zuidoost Fryslân gesubsidieerd. Het Regiofonds is voortgekomen vanuit de regiodeal en wordt volledig gefinancierd door het Rijk (€900.000,-).

De regionale samenwerking in *Zuidwest Fryslân* wordt vorm gegeven via de Gebiedsagenda Súdwesthoeke. De focus hierin zijn de vier opgaven de Friese IJsselmeerkust, Natuur-inclusief Platteland, Vitale Kernen en Stedelijke Zone A6/A7. Het jaar 2023 zal mede als afgeleide van de opgaven ook in het teken van het voorbereiden van een aanvraag voor een regiodeal die in november 2023 kan worden ingediend.

Regio Noordwest ziet mogelijkheden voor een sociaaleconomische impuls en gebruikt daarvoor als basis het sociaal economisch actieplan van de gemeenten Harlingen en Waadhoeke van 2020. Dit vormt mede basis voor de aanvraag regiodeal (nov. 2022) waarin ook de gemeente Leeuwarden en Wetterskip participeren. De aanvraag heeft drie programmalijnen: Veerkrachtige Economie, van Krimp naar kwaliteit

van leven en Natuurlijk in balans. In februari 2023 is de aanvraag voor een regiodeal door het ministerie van BZK gehonoreerd, waarbij tot de zomer 2023 het proces van 'dealmaking' volgt.

Voor de regio *Friese Waddeneilanden* ondersteunen we het programma Waddeneilanden dat de "brede welvaart" als overkoepelend thema heeft. Het Samenwerkingsverband van de vijf Waddeneilanden trekt dit programma. De inhoud bestaat uit vijf thema's, deels op sociaal-economisch gebied (goed wonen & leven, toekomstbestendig ondernemen en ontwikkelen, optimaal bereikbaar en verbonden) aangevuld met Circulaire Economie en Duurzame Economie. Het programma is nog in ontwikkeling en heeft een beoogde looptijd van 2022 tot en met 2026. Dit alles is tevens verwoord in een aanvraag voor een regiodeal. In februari 2023 is deze aanvraag door BZK gehonoreerd, waarbij tot de zomer 2023 het proces van 'dealmaking' volgt.

Aanvullend willen we afspraken maken met de Friese eilanden en Wetterskip Fryslan over de thema's die niet zijn opgenomen in het programma, zoals landbouw, natuur, (grond)water, klimaatadaptatie, hoogwaterkering; kortom de groen-blauwe thema's.

Samenwerkingsagenda gemeente Leeuwarden

Vanwege het feit dat de opgaven van de lopende samenwerkingsagenda met de gemeente Leeuwarden al bijna zijn voltooid werken we nu aan een vernieuwde samenwerkingsagenda '*FRYSLÂN LEEUWARDEN 2030*'. In de agenda zijn een aantal icoonprojecten genoemd als bijvoorbeeld Spoorzone, greidhoeke plus, culturele infrastructuur, digitalisering en Leeuwarden Oost. Hiermee wordt de komende jaren een breed spectrum van opgaven samen opgepakt, waarbij beide organisaties op bestuurlijk en organisatieniveau de banden met elkaar versterken en waar mogelijk als één overheid opereren.

Samenwerking met de Mienskip

Initiatieven vanuit de Mienskip weten de provincie steeds vaker te vinden. Facilitering hiervan vindt o.a. plaats via de uitvoering van het Iepen Mienskipfûns. De beleidsbrief 'grote integrale maatschappelijke initiatieven' geeft richting aan hoe we als provincie om willen gaan met majeure maatschappelijke initiatieven zoals de reeds lopende initiatieven Holwerd aan zee, Nanneviid en Tsjûkemar. Als voorbeeld, Provincie, Wetterskip en gemeente De Fryske Marren werken samen met de club van aanjagers van de Tsjûkemar aan de uitvoering van projecten in en om het meer, waarbij de regie in het gebied ligt, zie link. Het budget voor dergelijke grote initiatieven vraagt wel aandacht.

LEADER/POP3

In de regio's Noordoost en Noordwest geven we de regionale samenwerking met onze bestuurlijke partners en met private partijen ook vorm door middel van de LEADER aanpak, als onderdeel van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3). Deze door Europa gesteunde aanpak richt zich op het verbeteren van de leefbaarheid op het platteland en werkt volgens de 'van onderop'-aanpak. De uitvoering van het Leaderprogramma is in 2022 (laatste jaar van de transitieperiode) goed verlopen. In 2022 zijn 16 projecten positief beoordeeld door de beide LAG's en voorgedragen voor subsidie. Door SNN is voor 14 projecten subsidie verleend voor in totaal € 1.887.901,-. In 2023 zullen de overige projecten worden verleend, indien deze voldoen aan de voorwaarden. De nieuwe Leaderperiode start in 2023 en loopt tot en met 2027, als onderdeel van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB), de opvolger van POP3. Alle regio's hebben aangegeven graag LEADER-gebied te willen worden. In 2022 zijn verschillende regio's gestart met het uitwerken van een Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS).

Samenwerking De Friese Aanpak

De Friese Aanpak is gestart in 2017-2019 (DFA1), met vervolg in 2021-2022 (DFA2). Bij DFA2 stond de gezamenlijke voorbereiding op de Omgevingswet centraal. Daar is ook in 2022 gezamenlijk aan gewerkt. Eind 2022 is een voorstel voor voortzetting van DFA in DFA3 (2023-2024) in het college behandeld. Besloten is om in elk geval in 2023 deel te nemen en op zoek te gaan naar budget voor deelname in 2024. Voor de voortzetting in 2024 is de provinciale bijdrage nog niet in de begroting opgenomen. Het Wetterskip heeft eind 2022 laten weten niet meer mee te doen aan DFA3.

Samenwerken in het bestuurlijk overleg Friese samenwerking van overheden

Het bestuurlijk overleg tussen de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) en de gemeente Leeuwarden ter bevordering van de Friese samenwerking van overheden is in 2022 voortgezet. De komende tijd zal deze 'bestuurlijke tafel' doorontwikkeld worden en ook zal de samenstelling worden verbreed. Naast het afstemmen van actuele zaken, de Friese bestuurdersdag en het bevorderen van 'horizontaal besturen', zijn de laatste ontwikkelingen besproken wat betreft bestuurlijke samenwerking (o.a. omgevingsvisie, regionale energiestrategie, sociaal domein, gemeenschappelijke regelingen) en samenwerking in bedrijfsvoering (o.a. lokale belastingen, digitale agenda, Fryske Flekspool). Specifiek ten aanzien van bedrijfsvoering blijft het zaak dat we als overheden onverminderd

blijven zoeken waarin we effectief kunnen samenwerken. Daarbij is het uitgangspunt 'coalition of the willing'. Voortvloeiend uit het bestuurlijke overleg, vond in 2022 de vijfde editie van de Friese bestuurdersdag plaats. Op 24 oktober 2022 organiseerde de gemeente Noardeast-Fryslân de bestuurdersdag waarin polarisatie als thema centraal stond. Naast het uitlichten van een actueel thema is de bestuurdersdag belangrijk voor het bij elkaar brengen van alle kroonbenoemden, volksvertegenwoordigers, dagelijks bestuursleden, griffiers, secretarissen en maatschappelijke partners. Om als 'één overheid' te kunnen functioneren is het wenselijk dat de betrokkenen elkaar kennen en opzoeken.

Het Interbestuurlijk Programma

Ons land staat voor grote maatschappelijke opgaven, zoals op het gebied van wonen en leefomgeving, regionale economie en klimaat en energie. Deze hebben onvermijdelijk ook raakvlakken met thema's als digitalisering, bereikbaarheid, water, stikstof, natuur en de sociale vragen van leefbaarheid, cultuur en participatie ("brede welvaart").

De koepelorganisaties van de gemeenten, provincies en waterschappen, resp. de VNG, het IPO en de Unie van Waterschappen hebben in verband daarmee de handen ineengeslagen. Als opvolger van het IBP, het Interbestuurlijk Programma, is een hernieuwd aanbod gedaan aan het kabinet Rutte IV. De medeoverheden hebben daartoe in 2021 het stuk Krachtig Groen Herstel van Nederland opgesteld. Zij zien daarbij de nationale opgaven voor: Wonen & Leefomgeving, Regionale Economie en Klimaat & Energie als de ruggengraat. En zij nemen de verantwoordelijkheid om deze opgaven door middel van integrale gebiedsontwikkeling te realiseren. Samen met het Rijk, als één overheid.

Daarbij zijn wel een 3-tal harde voorwaarden gesteld aan de afspraken voor de nieuwe kabinetsperiode:

- voldoende financiële middelen en een toereikend eigen belastinggebied;
- gelijkwaardigheid in interbestuurlijke verhoudingen;
- aandacht voor de uitvoerbaarheid van nieuwe taken en afspraken.

Over deze onderwerpen vindt voortdurend overleg en besluitvorming plaats. Het gaat hier om langdurige processen, die niet direct concrete resultaten "opsmite".

Rol in de Ruimte

Daarnaast was er in de afgelopen tijd in IPO-verband veel aandacht voor "Rol in de Ruimte". Het gaat daarbij om transities in de fysieke leefomgeving en de financieringssystematiek en de rol van de provincies hierbij. Er vinden regelmatig bestuurlijke gesprekken plaats met het Rijk over de gezamenlijke rol bij ruimtelijke voorstellen.

T.a.v. de transities in de fysieke leefomgeving gaat het nu om:

- Stikstof en Natuur
- Klimaat en Energie
- Wonen en Bereikbaarheid

De provincies spelen met hun gebiedskennis een belangrijke rol in het combineren van de verschillende opgaven en aanhaken van de juiste partners. Die rol van 'gebiedsautoriteit' is nodig om op bovenlokale schaal democratisch gelegitimeerd keuzes te maken.

T.a.v. de financieringssystematiek kan het volgende worden opgemerkt: Momenteel is er nog steeds geen duidelijkheid vanuit het Rijk t.a.v. de financiële onzekerheid vanaf 2026 én t.a.v. de beschikbaarheid van de middelen uit de transitiefondsen. Het IPO en de VNG trekken samen op om de urgentie hiervan in bestuurlijk overleg te benadrukken.

Bijlagen

Bijlage 1 Financieel kader

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de volgende onderdelen van het financieel kader nader toegelicht:

- 1.1 Onze uitgangspunten
- 1.2 Ontwikkeling begrotingssaldo
- 1.3 Vrij Aanwendbare Reserve (VAR)

1.1 Onze uitgangspunten

- De meerjarenbegroting is structureel sluitend;
- Om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen houden wij structureel minimaal 5 miljoen euro ruimte voor het volgende college.
- De minimale stand van de Vrije Aanwendbare Reserve bedraagt 10 miljoen euro;
- Structurele uitgaven dekken wij uit structurele middelen;
- Bij inzet van revolverende middelen zijn de gederfde rendementen gedekt;
- Geld geven we alleen uit als we alle initiële kosten en (eventuele) structurele financiële gevolgen van een activiteit kunnen betalen;
- Elk voorstel aan Provinciale Staten met financiële consequenties krijgt een financieel solide dekkingsvoorstel mee;
- Aan het meefinancieren van projecten van anderen stellen we voorwaarden zodat we goed zicht kunnen houden op de resultaten; de verplichting tot verantwoording moet in verhouding staan tot de inspanning die wordt geleverd.
- Als we financiële afspraken maken met anderen zijn die voor ons hard. Tegenvallers of extra benodigde middelen zijn voor rekening van de partij die deze het beste had kunnen voorzien, en dat is over het algemeen de partij waarmee we die afspraken hebben gemaakt.
- Voordat we regelingen instellen, kijken we eerst of er niet al elders regelingen voor bestaan.

1.2 Ontwikkeling begrotingssaldo

Het financieel kader actualiseren we periodiek. Dit gebeurt naar aanleiding van externe wijzigingen (zoals veranderingen in het provinciefonds) of door besluiten van Provinciale en Gedeputeerde Staten. Vaak stellen uw Staten deze wijzigingen vast bij de behandeling van een begroting, de jaarstukken, of een bestuursrapportage. Daarnaast heeft het college het mandaat om een aantal niet beleidsmatige wijzigingen zelf in de begroting te verwerken. Het betreft hier bijvoorbeeld wijzigingen in het provinciefonds, opbrengst motorrijtuigenbelasting, rendement vermogensbeheer of dividenduitkering. Hieronder geven we de ontwikkeling van het begrotingssaldo vanaf het laatste met u gedeelde P&C-document (2e bestuursrapportage 2022) tot aan de jaarrekening 2022 stapsgewijs weer.

In de hieronder opgenomen tabel staan de verschillende stappen cijfermatig weergegeven.

Ten opzichte van de 2e bestuursrapportage is een aantal wijzigingen die vallen onder mandaat GS. Het dan onder meer om de aanpassing van de inkomsten voor rente en dividend en de verwerking van de effecten van de septembercirculaire.

Daarnaast zijn wijzigingen onder PS-mandaat doorgevoerd waaronder een aantal amendementen bij zowel de 2e bestuursrapportage als de begroting.

Tot slot is de onderbesteding 2022 opgenomen wat uiteindelijk leidt tot het rekeningresultaat 2022, totaal € 15,2 mln.

Ontwikkeling begrotingssaldo Bedragen x € 1 miljoen	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Begrotingssaldo bij 2e berap 2022	-4,5	-2,6	8,5	19,3	-0,7
GS verhoging opcenten	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
GS rente	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
GS dividend	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
GS onvoorzien	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0

GS provinciefonds - effecten septembercirculaire	4,8	1,3	3,1	3,7	7,5
GS nominaal	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
GS provinciefonds - effecten decembercirculaire	0,0	-0,9	0,0	0,0	0,0
PS 29-6-2022 Zero Based Budgetting aanpassing	0,0	0,0	0,0	-0,3	0,0
PS 9-11-2022 2e berap 2022 amendemint 1 'Reparaasje oergong Doarpshuzenregeling nei IMF'	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0
PS 9-11-2022 2e berap 2022 motie 1 'Meer warme kamers in Fryslân'	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
PS 9-11-2022 begroting 2023 amendement 2 Geld voor uitvoering 'Naar een schone en gezonde leefomgeving'	0,0	-0,2	-0,3	0,0	0,0
PS 30-11-2022 Beliedsnota Ynvasieve Exoten amendemint 01	0,0	0,0	-0,4	0,0	0,0
Begrotingssaldo bij jaarrekening 2022	3,1	-2,7	10,9	22,7	6,8

Onderbesteding 2022	12,0
Rekeningresultaat 2022	15,2

1.3 Vrij Aanwendbare Reserve (VAR)

Hieronder staat de ontwikkeling van de VAR. Conform de afspraak met uw Staten vloeit het rekening- en begrotingssaldo aan het eind van het jaar automatisch in de VAR. Het rekeningsaldo 2022 en de verwachte begrotingssaldi 2022-2026 zijn hieronder opgenomen.

Aangezien een van de uitgangspunten is dat wij € 5 mln. structurele ruimte willen overhouden voor het college na ons is dit het minimale bedrag dat wij in mindering brengen op de stand van de in te zetten VAR. Daarnaast is afgesproken dat de minimale stand van de VAR altijd € 10 mln. bedraagt.

Daarmee bedraagt het besteedbaar deel van de VAR aan het eind van deze begrotingsperiode (2026) € 167,4 mln.

Toelichting

De beschikking over de VAR in de komende jaren staat in de tabel hieronder.

Mochten uw Staten besluiten tot het inzetten van het rekeningsaldo 2022 voor middelen in 2023 (resultaatbestemmingen), dan moet dit nog in mindering worden gebracht op de VAR. Het totaal aan voorstellen voor de resultaatbestemming bedraagt € 5,8 mln. waaronder het doorschuiven van de middelen voor de WTC gebiedsontwikkeling ad € 4,9 mln.

Als de voorgestelde € 5,8 mln. wordt ingezet, dan bedraagt de stand van de VAR eind 2026 € 161,6 mln.

VAR (in te zetten) Bedragen x € 1 mln.	2022	2023	2024	2025	2026
Beginsaldo	251,4	211,2	154,6	158,0	175,7
Beschikking over reserve	-55,4	-48,9	-2,5		
Begrotingssaldo		-2,7	10,9	22,7	6,8
Rekeningresultaat 2022	15,2				
Stand op 31/12 inclusief structureel saldo	211,2	159,6	163,0	180,7	182,4
Begrotingssaldo structureel niet in te zetten		-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Stand op 31/12 exclusief structureel saldo	211,2	154,6	158,0	175,7	177,4
Minimale stand VAR		-10,0			-10,0
VAR (in te zetten)	211,2	144,6	158,0	175,7	167,4

Bijlage 2 Begrotingshistorie

Begrotingshistorie

In deze bijlage worden per programma de begrotingsmutaties weergegeven die hebben plaatsgevonden tussen de besluitvorming over de tweede bestuursrapportage 2022 en de samenstelling van de jaarstukken 2022.

Beleidsprogramma 1 - Bestuur

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	19.679	19.960	18.762	18.681	18.681
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 9-11-2022:					
- I 6 IPO/BIJ12 voorjaarsnota 2022	9	0	0	0	0
- II 1 Vrijval Noordelijke rekenkamer	-79	0	0	0	0
- V B 1 Bestedingsritme Bestuurlijke vernieuwing	-198	198	0	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	31	31	31	31	31
GS nominaal	149	183	183	183	183
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-88</i>	<i>412</i>	<i>214</i>	<i>214</i>	<i>214</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2022	19.590	20.372	18.976	18.895	18.895
Baten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	1.275	1.254	706	706	706
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
GS:					
GS bijdrage derden	31	31	31	31	31
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>31</i>	<i>31</i>	<i>31</i>	<i>31</i>	<i>31</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2022	1.306	1.285	737	737	737
Lasten - Baten	18.285	19.087	18.239	18.158	18.158

Beleidsprogramma 2 - Infrastructuur

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	142.589	135.904	112.525	97.765	96.450
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 9-11-2022:					
- I 1 Aanvulling index GWW	1.257	1.185	1.185	1.185	1.185
- I 2 Experiment buslijn 71/74 in 2023 en 2024	0	50	50	0	0

- I 3 Herberekening OV index 2022 en 2023	2.218	2.162	2.162	1.888	1.888
- I 6 IPO/BIJ12 voorjaarsnota 2022	6	0	0	0	0
- II 2 Vrijval project onrechtmatig gebruik	-30	0	0	0	0
- II 3 Vrijval stelpost kapitaallasten 2022-2023	-1.741	-662	0	0	0
- IV 1 Benutten resultaat RSP infraprojecten	4.600	0	0	-34	-34
- IV 2 De Nieuwe Afsluitdijk (DNA): bijdrage Sluis Kornwerderzand in de Programmakosten 2019 t/m 2021	131	0	0	0	0
- IV 3 Capaciteit Mobiliteit ten laste van ERTMS	0	-111	0	0	0
- IV 4 Capaciteit mobiliteit ten laste van busconcessie 2022	-250	0	0	0	0
- V A 1 Bestedingsritme Investeringsagenda Drachten - Heerenveen	-508	508	0	0	0
- V B 2 Bestedingsritme Lelylijn onderzoek	-10	10	0	0	0
- V B 3 Bestedingsritme Pilot voorkomen wildongevallen op provinciale wegen	-100	100	0	0	0
- V B 4 Bestedingsritme Onbeveiligde overwegen	-761	761	0	0	0
- V B 5 Bestedingsritme BO MIRT Mobiliteitsgedrag	-280	280	0	0	0
- V B 6 Bestedingsritme Fietsveiligheid	-300	100	100	100	0
- V B 7 Bestedingsritme Grote trein/busstations	-360	360	0	0	0
- V B 8 Bestedingsritme Cofinanciering deelfietsen	-90	90	0	0	0
- V B 9 Bestedingsritme Opdracht proef batterijtrein	-50	50	0	0	0
- V B 10 Bestedingsritme Rondweg Wanswerd	-600	600	0	0	0
- V B 11 Bestedingsritme Innovatiebudget OV/Verkeersveiligheid	-150	150	0	0	0
- VI 1 Bestedingsritme REP sluis Kornwerderzand	-8.111	0	8.111	0	0
- VI 2 Reserve Groot onderhoud en wegen	1.468	-5.930	4.601	-2.081	-3.186
GS:					
GS bijdrage derden	5.648	0	0	0	0
GS groot onderhoud wegen en water	-1.849	1.043	-2.035	-106	0
GS nominaal	0	-21	-21	-111	-111
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>138</i>	<i>724</i>	<i>14.153</i>	<i>841</i>	<i>-258</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2022	142.726	136.628	126.677	98.606	96.192
Baten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	7.397	13.414	2.816	3.816	2.816
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 9-11-2022:					
- IV 1 Benutten resultaat RSP infraprojecten	1.700	0	0	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	5.648	0	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>7.348</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2022	14.745	13.414	2.816	3.816	2.816
Lasten - Baten	127.981	123.214	123.861	94.790	93.376

Beleidsprogramma 3 - Milieu

	<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	183.653	104.672	92.065	92.937	84.799

<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 29-6-2022:					
- 6 Provinsjale taken, keuzes en konsekwinjsjes; zero Based Budgetting fase 2 en Strategysk Personeelsplan	0	0	0	300	0
PS 9-11-2022:					
- Begroting 2023 amendement 1 Energie(k) voor het MKB en de Mienskip	0	800	200	0	0
- Begroting 2033 amendement 2 Geld voor uitvoering Naar een schone en gezonde leefomgeving	0	45	145	0	0
- I 4 Bestedingsritme en capaciteit Legaliseren PAS-melders	-69	0	34	34	0
- I 5 Bestedingsritme WPF energieprogramma 2022-2025	400	0	0	-400	0
- I 6 IPO/BIJ12 voorjaarsnota 2022	-73	0	0	0	0
- IV 2 De Nieuwe Afsluitdijk (DNA): bijdrage Sluis Kornwerderzand in de Programmakosten 2019 t/m 2021	-131	0	0	0	0
- V A 2 Bestedingsritme Kaderrichtlijn water	-200	200	0	0	0
- V A 3 Bestedingsritme Regiodeal natuurinclusieve landbouw	-1.000	1.000	0	0	0
- V A 4 Bestedingsritme Bestuursovereenkomst versterken Friese IJsselmeerkust	-500	500	0	0	0
- V B 12 Bestedingsritme De Saiter	-1.100	1.100	0	0	0
- V B 13 Bestedingsritme Decentralisatie uitkering bodemsanering	-1.185	-550	850	885	0
- V B 14 Bestedingsritme Gewasbeschermingsmiddelen onderzoek	-25	25	0	0	0
- V B 15 Bestedingsritme Dutch Dairy Centre	-95	95	0	0	0
- V B 16 Bestedingsritme Programmateam Stikstof	-150	150	0	0	0
- V B 17 Bestedingsritme Opkoop- en beëindigingsregeling	-70	70	0	0	0
- V B 18 Bestedingsritme Biodiversiteit	-250	250	0	0	0
- V B 19 Bestedingsritme Veenweidevisie	-219	219	0	0	0
- V B 20 Bestedingsritme Vergroenen schoolpleinen	-125	125	0	0	0
- V B 21 Bestedingsritme Landbouwagenda met Dairy Valley	-590	590	0	0	0
- V B 22 Bestedingsritme Transitie natuurinclusieve landbouw	-64	64	0	0	0
- V B 23 Bestedingsritme Energiecoaches	-120	120	0	0	0
- V B 24 Bestedingsritme Potato valley	-680	680	0	0	0
- VI 3 Bestedingsritme Breed cofinancieringsbudget POP 4: Life projecten	-2.540	-100	0	0	2.640
- VI 4 Bestedingsritme burgerparticipatie Windpark Fryslân	-300	300	0	0	0
- VI 5 Juridische ondersteuning van het afwikkelen van de afspraken van Windpark Fryslân	120	100	0	0	0
- VI 6 Bestedingsritme Duurzame Energie RAA	-1.344	1.344	0	0	0
- VI 7 Bestedingsritme Living Lab opzetten en ontwikkeling	-54	54	0	0	0
- VI 8 Bijdrage Duurzame Energie RAA aan De Nieuwe Afsluitdijk (DNA) Vismigratierivier (VMR) deel 2	-1.600	1.600	0	0	0
- VI 9 Bestedingsritme reserve POP3	-12.840	12.840	0	0	0
PS 30-11-2022:					
- 8 Beliedsnota Ynvasieve Exoten amendement 01 Ook geld voor 2024	0	0	400	0	0
PS 21-12-2022:					
- 7 Fundearringsoanpak Feingreidegebiet Fryslân	0	371	-371	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	-15.321	27.013	15.206	0	0
GS breed cofinancieringsbudget	328	0	0	0	0
GS provinciefonds	0	506	0	0	0
GS reserve Windpark Fryslân	403	257	257	257	0
GS voorwaardelijk budget	0	0	705	334	339
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-39.392</i>	<i>49.766</i>	<i>17.425</i>	<i>1.409</i>	<i>2.979</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2022	144.261	154.438	109.490	94.347	87.777
Baten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	59.592	20.760	22.740	16.278	4.097

<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 9-11-2022:					
- I 4 Bestedingsritme en capaciteit Legaliseren PAS-melders	-226	250	-12	-12	0
- VI 5 Juridische ondersteuning van het afwickelen van de afspraken van Windpark Fryslân	120	100	0	0	0
- VI 9 Bestedingsritme reserve POP3	-1.525	1.525	0	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	-15.321	27.013	15.206	0	0
GS reserve Windpark Fryslân	-120	-100	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-17.072</i>	<i>28.788</i>	<i>15.194</i>	<i>-12</i>	<i>0</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2022	42.520	49.548	37.934	16.266	4.097
Lasten - Baten	101.741	104.890	71.556	78.080	83.681

Beleidsprogramma 4 - Economie

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	42.797	23.956	8.237	4.537	3.934
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 9-11-2022:					
- IV 9 Herbestemming vrijgevallen middelen	-362	-22	0	0	0
- V A 5 Bestedingsritme Investeringsagenda Drachten - Heerenveen	-4.213	3.213	1.000	0	0
- V B 25 Bestedingsritme Governance	-211	211	0	0	0
- V B 26 Bestedingsritme Human capital	-407	407	0	0	0
- V B 27 Bestedingsritme Clusters economie	-1.070	1.070	0	0	0
- V B 28 Bestedingsritme Gezondheidseconomie	-405	405	0	0	0
- V B 29 Bestedingsritme Ondernemerschap	-553	553	0	0	0
- V B 30 Bestedingsritme Ontwikkeling ondernemers	-79	79	0	0	0
- V B 31 Bestedingsritme Kennisinfrastructuur	-204	204	0	0	0
- V B 32 Bestedingsritme Infrastructuur economie	-730	730	0	0	0
- V B 33 Bestedingsritme Leef- en woonklimaat	-200	200	0	0	0
- V B 34 Bestedingsritme Breed corona budget 2e pakket	-800	800	0	0	0
- VI 10 Bestedingsritme De Nieuwe Afsluitdijk (DNA) Beleefcentrum	-2.000	2.000	0	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	2	1.078	0	0	0
GS breed cofinancierings budget	746	150	0	0	0
GS voorwaardelijk budget	4.947	0	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-5.540</i>	<i>11.079</i>	<i>1.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2022	37.257	35.035	9.237	4.537	3.934
Baten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	4.652	1.748	1.584	491	372
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					

PS:					
PS 9-11-2022:					
- VI 10 Bestedingsritme De Nieuwe Afsluitdijk (DNA) Beleefcentrum	-800	800	0	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	2	1.078	0	0	0
GS breed cofinancierings budget	0	60	0	0	0
GS voorwaardelijk budget	0	0	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-799</i>	<i>1.938</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2022	3.853	3.685	1.584	491	372
Lasten - Baten	33.404	31.349	7.654	4.047	3.562

Beleidsprogramma 5 - Mienskip

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	77.504	55.962	46.256	34.467	32.602
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 9-11-2022:					
- 2e berap 2022 amendemint 1 Reparaasje oergong Doarpshuzenregeling nei IMF	0	150	0	0	0
- 2e berap 2022 motie 1 Meer warme kamers in Fryslân	0	50	0	0	0
- V A 6 Bestedingsritme Agenda netwerk Noord Oost fase 3	-100	100	0	0	0
- V A 7 Bestedingsritme LF2028	-264	264	0	0	0
- V A 8 Bestedingsritme Bestuursovereenkomst Lauwersmeer	-136	136	0	0	0
- V B 34 Bestedingsritme Breed corona budget 2e pakket	-565	565	0	0	0
- V B 35 Bestedingsritme Cofinanciering rijksregeling volkshuisvestingsfonds	-250	250	0	0	0
- V B 36 Bestedingsritme Demografische ontwikkelingen	-375	375	0	0	0
- V B 37 Bestedingsritme Transitiefonds leefbare fysieke omgeving	-600	600	0	0	0
- V B 38 Bestedingsritme Taal	-605	605	0	0	0
- V B 39 Bestedingsritme Cofinanciering rijksbijdrage monumenten	-435	435	0	0	0
- V B 40 Bestedingsritme Fase 2 gebiedsontwikkeling Centrale As	-354	354	-89	89	0
- V B 41 Bestedingsritme Iepen Mienskipsfûns Fryslân categorie B	-723	723	0	0	0
- V B 42 Bestedingsritme Proceskosten Streekwurk	-50	50	0	0	0
- V B 43 Bestedingsritme Gebiedsbudget	-200	200	0	0	0
- V B 44 Bestedingsritme Cultuur continuering tijdelijke budgetten	-325	575	-250	0	0
- VI 9 Bestedingsritme reserve POP3	-2.392	2.392	0	0	0
- VI 11 Reserve Ticketrisico's culturele producties	-1.012	0	0	0	0
- VII 1 Lastneming subsidiebeschikkingen	-352	170	181	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	281	0	0	0	0
GS breed cofinancierings budget	658	0	0	351	0
GS breed corona budget	-15	0	0	0	0
GS nominaal	0	0	-5	-16	-22
GS provinciefonds	0	353	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-7.813</i>	<i>8.346</i>	<i>-163</i>	<i>423</i>	<i>-22</i>

Lasten begroting t/m jaarstukken 2022	69.691	64.308	46.094	34.890	32.580
Baten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	2.617	641	491	155	17
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
GS:					
GS bijdrage derden	281	0	0	0	0
GS breed cofinancierings budget	45	0	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>326</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2022	2.943	641	491	155	17
Lasten - Baten	66.749	63.667	45.603	34.736	32.563

Beleidsprogramma 6 - Bedrijfsvoering

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	84.908	86.951	79.060	76.386	75.172
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 20-4-2022:					
PS 20-4-2022 6 Gebiedsontwikkeling Hegewarren	0	-210	0	0	0
PS 21-9-2022:					
PS 21-9-2022 9 Gebiedsontwikkeling Hegewarren	0	270	0	0	0
PS 9-11-2022:					
- Begroting 2033 amendement 2 Geld voor uitvoering Naar een schone en gezonde leefomgeving	0	205	205	0	0
- 1 4 Bestedingsritme en capaciteit Legaliseren PAS-melders	-158	-127	142	142	0
- 1 6 IPO/BIJ12 voorjaarsnota 2022	278	0	0	0	0
- 1 7 Extra capaciteitsbudget in verband met cao en inhuur	3.140	0	0	0	0
- IV 3 Capaciteit Mobiliteit ten laste van ERTMS	111	0	0	0	0
- IV 4 Capaciteit mobiliteit ten laste van busconcessie 2022	250	0	0	0	0
- IV 8 Capaciteit uitvoering veenweideprogramma 2023	0	715	0	0	0
- V B 13 Bestedingsritme Decentralisatie uitkering bodemsanering	-85	85	0	0	0
- V B 45 Bestedingsritme Aanpassing systemen voor omgevingswet	-475	475	0	0	0
- V B 46 Bestedingsritme Digitaliseringsstrategie subsidiezaken	-700	700	0	0	0
PS 30-11-2022:					
PS 30-11-2022 9 Oanpaste planning realisasje Fryske part fan it Nederlansk Natuer Netwurk	0	137	137	137	137
GS:					
GS bedrijfsvoering	0	-244	-184	-184	-184
GS bijdrage derden	264	182	152	138	138
GS breed corona budget	0	20	0	0	0
GS nominaal	28	1.707	1.689	1.689	1.689
GS provinciefonds	0	67	0	0	0
GS reserve Windpark Fryslân	-140	0	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>2.514</i>	<i>3.983</i>	<i>2.142</i>	<i>1.922</i>	<i>1.779</i>

Lasten begroting t/m jaarstukken 2022	87.422	90.933	81.202	78.308	76.951
Baten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	1.004	400	370	308	308
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 20-4-2022:					
PS 20-4-2022 6 Gebiedsontwikkeling Hegewarren	0	-210	0	0	0
PS 21-9-2022:					
PS 21-9-2022 9 Gebiedsontwikkeling Hegewarren	0	270	0	0	0
PS 30-11-2022:					
PS 30-11-2022 9 Oanpaste planning realisasje Fryske part fan it Nederlansk Natuer Netwurk	0	137	137	137	137
GS:					
GS bedrijsvoering	0	-244	-184	-184	-184
GS bijdrage derden	264	182	152	138	138
GS breed corona budget	0	20	0	0	0
GS reserve Windpark Fryslân	0	140	140	140	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>264</i>	<i>295</i>	<i>246</i>	<i>231</i>	<i>91</i>
Lasten - Baten	86.153	90.238	80.586	77.769	76.552

Programma 7 - Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	35.952	29.142	24.618	35.804	33.371
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 21-9-2022:					
- 10 Oanbiedingsdokumint Fryske Iselmarkust	650	2.150	2.150	1.650	1.650
PS 9-11-2022:					
- I 8 Rentevergoeding ten behoeve van RSP/REP	1.300	0	0	0	0
- II 4 Toevoeging onvoorzien aan begrotingssaldo	59	0	0	0	0
- IV 8 Capaciteit uitvoering veenweideprogramma 2023	0	-715	0	0	0
- IV 9 Herbestemming vrijgevallen middelen	362	22	0	0	0
- V A 9 Bestedingsritme DU Regiodeal Holwerd aan Zee	-4.740	4.740	0	0	0
- V B 34 Bestedingsritme Breed corona budget 2e pakket	197	-197	0	0	0
- V B 47 Bestedingsritme Tussenstap Veenweideaanpak 2020-2029	500	-285	-215	0	0
- VI 5 Juridische ondersteuning van het afwikkelen van de afspraken van Windpark Fryslân	120	100	0	0	0
- VI 9 Bestedingsritme reserve POP3	-1.743	1.743	0	0	0
- VI 12 Bestedingsritme Europese cofinancieringsbudgetten	-5.000	3.250	1.500	125	125
GS:					
GS bijdrage derden	573	22	22	0	0
GS breed cofinancierings budget	-1.687	-90	0	-351	0
GS breed corona budget	15	0	0	0	0
GS financieel kader	-501	0	0	0	0
GS nominaal	-361	-1.869	-1.845	-1.744	-1.739

GS provinciefonds	400	1.957	2.018	2.100	2.182
GS reserve Windpark Fryslân	-383	-217	-117	-117	1.667
GS voorwaardelijk budget	-4.947	0	-705	-334	-339
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-15.187</i>	<i>10.611</i>	<i>2.808</i>	<i>1.330</i>	<i>3.546</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2022	20.765	39.754	27.426	37.134	36.917
Baten begroting t/m 2e berap 2022 (voor besluitvorming PS)	325.572	327.714	333.310	332.405	323.339
Begrotingswijzigingen (BW):					
PS:					
PS 9-11-2022:					
- II 4 Toevoeging onvoorzien aan begrotingssaldo	460	0	0	0	0
- V A 9 Bestedingsritme DU Regiodeal Holwerd aan Zee	-1.740	1.740	0	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	573	22	22	0	0
GS dividend	10.803	0	0	0	0
GS financieel kader	2.174	0	0	0	0
GS provinciefonds	7.088	4.733	5.144	5.838	9.679
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>19.358</i>	<i>6.496</i>	<i>5.166</i>	<i>5.838</i>	<i>9.679</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2022	344.930	334.210	338.476	338.243	333.018
Lasten - Baten	-	-	-	-	-
	324.165	294.456	311.050	301.109	296.100

Bijlage 3 EMU saldo

In de onderstaande tabel staat de raming en de realisatie van het EMU-saldo 2022.

Bedragen x € 1.000	Begroting 2022 volgens begroting 2022	Rekening 2022	
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-118.102	-115.331	+
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	67.460	11.583	-
3. Mutatie voorzieningen	3	-1.685	+
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)		1.914	-
5. Boekwinst bij verkoop effecten en boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa en ook de afwaardering van de financiële vaste activa			+
Raming/realisatie EMU-saldo	-185.559	-130.513	

Toelichting

De grootste verschillen tussen de realisatie en de begroting zitten in de (im)materiële vaste activa.

(Im)materiële vast activa

Er is in 2022 € 55,8 mln. minder aan materiële vaste activa geactiveerd dan begroot. Bij langjarige (infra)trajecten is een verschuiving van de planning en het jaar van activering echter gebruikelijk.

Bijlage 4 Begrippenlijst

Algemene middelen

Dekkingsmiddelen waaraan nog geen specifieke bestemming is gegeven, bijvoorbeeld de vrij aanwendbare reserve, de algemene uitkering uit het provinciefonds en de opbrengst uit de opcenten motorrijtuigenbelasting.

Accres

Het accres is het bedrag waarmee het beschikbare bedrag van het provinciefonds jaarlijks wordt aangepast, gebaseerd op een bestuurlijk overeengekomen normeringssystematiek.

Balans

Overzicht van de waarde van de activa (bezittingen, vorderingen) en passiva (reserves, voorzieningen, schulden) op één moment, bijvoorbeeld op 31 december van het kalenderjaar. De balans is een verplicht onderdeel van de jaarrekening. In de begroting wordt een geprognosticeerde balans opgenomen.

Baten en lasten

De provincie is verplicht het zogenoemde stelsel van baten en lasten toe te passen. Uitgangspunt voor het jaar waarin de lasten worden geraamd, c.q. verantwoord is het (verwachte) moment van prestatielevering. Dit in plaats van het betaalmoment (kaststelsel). Voor projectsubsidies geldt in principe dat de lasten worden genomen in het 1e jaar van de projectperiode, tenzij de subsidie het vastgestelde grensbedrag overschrijdt en uit de beschikking blijkt dat de activiteiten in meerdere jaren zal plaatsvinden.

Begroting

Het overzicht van de geraamde (verwachte) kosten en opbrengsten in een bepaald jaar, opgezet volgens het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De begroting wordt vastgesteld door Provinciale Staten. In tegenstelling tot het rijk is de provincie verplicht met een sluitende begroting te werken.

Begrotingssaldo

Het saldo van in de begroting geraamde baten en lasten in de exploitatie (programma's).

Begrotingswijziging

Een aanpassing van de ramingen van baten en lasten tijdens het begrotingsjaar. Begrotingswijzigingen wordt vastgesteld door Provinciale Staten, behoudens enkele begrotingswijzigingen die door Gedeputeerde Staten worden vastgesteld.

Besluit begroting en verantwoording decentrale overheden (BBV)

Wettelijk bepaalde voorschriften voor de inrichting van de begroting en de jaarstukken.

Crediteuren

Balanspost (schuld) aan de passivakant van de balans. Indien prestaties door een derde aan de provincie geleverd zijn, maar de betaling in het volgende begrotingsjaar volgt wordt de volledige last in het jaar van levering genomen. Het nog te betalen bedrag wordt als schuld op de balans verantwoord. Deze methodiek vloeit voort uit het stelsel van baten en lasten, waarbij niet het betaalmoment, maar het moment van prestatielevering leidend is voor de ramingen en verantwoording van uitgaven en inkomsten. Zie hierboven bij baten en lasten.

Decentralisatie-uitkering provinciefonds

De verdeling van de decentralisatie-uitkering volgt niet de regels van de reguliere verdeling van de algemene uitkering van het provinciefonds. Anders dan bij de integratie-uitkering, waar de termijn van overheveling naar de algemene uitkering van tevoren vaststaat, ontbreekt bij de decentralisatie-uitkering een dergelijke termijn.

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het totaal aan inkomsten min de uitgaven van het rijk, sociale fondsen en lokale overheden. Hierbij zitten ook inkomsten en uitgaven met een kapitaalkarakter. Zoals aan- en verkopen van grond, investeringen, investeringsbijdragen en opbrengsten uit de verkoop van gas.

Exploitatie

De baten en lasten in de beleidsprogramma's. Dit betreft de lopende inkomsten en uitgaven met betrekking tot een kalenderjaar, geraamd en verantwoord conform het stelsel van baten en lasten. Dit in

tegenstelling tot investeringsuitgaven. Na oplevering van het investeringsproject worden de op de balans geactiveerde uitgaven afgeschreven. De afschrijvingslasten worden in de exploitatie bij de betreffende programma's geraamd, c.q. verantwoord.

Financiële beheershandeling

Handelingen zoals aanbesteden, inkopen en het verstrekken van subsidies. Deze handelingen leiden tot het verantwoorden van baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening. Financiële beheershandelingen zijn onderwerp van de interne en externe controle op de rechtmatigheid.

Garantie

Zekerheidsstelling door de provincie ten behoeve van derden die een lening aantrekken. Ingeval van wanbetaling zal de provincie de resterende schuld aflossen. In principe verstrekt de provincie geen garanties.

IBOI

Prijs bruto overheidsinvesteringen (IBOI): de gemiddelde prijsstijging van de bruto investeringen van de collectieve sector.

Jaarrekening

Overzicht van de in een bepaald jaar gerealiseerde baten en lasten. In de jaarrekening is een balans opgenomen waaruit de vermogenspositie blijkt.

Jaarrekeningresultaat

Het saldo van gerealiseerde baten en lasten in de jaarrekening. Een positief jaarrekeningresultaat wordt toegevoegd aan de vrij aanwendbare reserve (eigen vermogen). Een negatief jaarrekeningresultaat wordt opgevangen door een onttrekking aan de vrij aanwendbare reserve.

Leges

Leges worden geheven ter dekking van de kosten van provinciale dienstverlening.

Normenkader

Overzicht van wet- en regelgeving (extern en intern) aan de hand waarvan de accountant de rechtmatigheid van de financiële beheershandelingen controleert. In de beleidsprogramma's wordt de relevante wet- en regelgeving aangegeven.

Overlopende passiva

Dit betreft bijdragen van andere overheden voor specifieke doelen. Voor deze bijdragen geldt een verplichting tot terugbetalen in het geval van niet-besteding. De nog te ontvangen of terug te betalen bedragen worden verantwoord op de balans. De besteding en de daar tegenoverstaande dekking (bate) worden in de exploitatie (programma's) ten laste van deze balansposten verantwoord. Tegenover de last staat doorgaans een bate met dezelfde hoogte. Het gebruik van overlopende passiva is verplicht op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en gemeenten (BBV).

Planning- en controlcyclus

De jaarlijks terugkerende cyclus van kadernota, begroting, bestuursrapportage(s) en de jaarstukken.

Provinciefonds

Uitkering van het rijk die de provincie in principe vrij mag besteden. Dit ter onderscheiding van specifieke uitkeringen met een gebonden besteding.

Reserve

Reserves behoren tot het eigen vermogen en kunnen worden ingedeeld in algemene en bestemmingsreserves. Aan bestemmingsreserves is door Provinciale Staten een bepaalde bestemming gegeven. Reserves waar bestemmingen (claims) op rusten bepalen voor een belangrijk deel de beschikbare weerstandscapaciteit.

Risicoparagraaf

Onderdeel van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing waarin wordt ingegaan op risico's waarvoor geen beheersmaatregelen zoals voorzieningen en verzekeringen zijn getroffen. Indien een risico zich voltrekt komen de hieruit voortvloeiende kosten ten laste van de zogenoemde algemene middelen.

SiSa-verantwoording

SiSa staat voor Single Information, Single Audit en is de wijze waarop onder andere provincies, maar ook gemeenten en gemeenschappelijke regelingen, zich jaarlijks verantwoorden naar het Rijk en provincies over de besteding van specifieke uitkeringen.

Specifieke uitkering

Door een ministerie aan de provincie verstrekte gelden ter uitvoering van een specifieke taak. Een specifieke uitkering (SPUK) mag alleen aan het voorgeschreven doel worden besteed. Verantwoording vindt plaats via de SiSa-verantwoording.

Structurele budgetten

Middelen voor jaarlijks terugkomende uitgaven.

Niet structurele budgetten

Niet structurele budgetten (o.a. tijdelijke budgetten, reserves en voorzieningen) zijn geraamde uitgaven (lasten) die aan een specifieke periode zijn toegekend.

Tijdelijke Budgetten

Budgetten die voor een bepaalde periode in de begroting worden opgenomen. Elk tijdelijk budget heeft een einddatum. Er zijn 2 categorieën tijdelijke budgetten:

Categorie A: Overeenkomsten met medeoverheden en andere partijen

Bij deze categorie zijn er getekende overeenkomsten met derden waarin is opgenomen wat het resultaat moet zijn en welke bijdrage de provincie en de overige partijen leveren over de gehele looptijd van de overeenkomst. Na afloop van het project wordt financieel afgerekend met de derde. Ten laste van deze budgetten kunnen meerjarige verplichtingen worden aangegaan voor maximaal de hoogte van de in de Meerjarenbegroting opgenomen bedragen. Bij de jaarovergang blijven de resterende middelen (al dan niet 'verplicht') beschikbaar voor deze projecten gedurende de looptijd van de overeenkomst.

Categorie B: Meerjarige tijdelijke budgetten

Bij deze tijdelijke budgetten kunnen meerjarige verplichtingen worden aangegaan voor maximaal de hoogte van de in de Meerjarenbegroting opgenomen bedragen. Bij de jaarovergang blijven alleen de in dat jaar nog openstaande subsidieplafonds beschikbaar mits het budget in dat jaar toereikend was. Niet bestede en verplichte gelden vallen vrij naar het rekeningsaldo.

Treasury

Het geheel van activiteiten voor het beheer van de liquide middelen (geldstromen) en de financiering van de provinciale taken.

Voorziening

Voorzieningen worden gevormd voor risico's die financieel te kwantificeren zijn en voor niet bestede middelen van derden met een specifiek bestedingsdoel, met uitzondering van niet bestede middelen van Europese en Nederlandse overheidslichamen. Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is een maatstaf om te beoordelen of de provincie in staat is om nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Dit zonder dat daarbij de continuïteit van de uitvoering van taken in gevaar komt dan wel dat het beleid moet worden gewijzigd.

Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de 'benodigde weerstandscapaciteit' en de 'beschikbare weerstandscapaciteit'.

Bijlage 5 Investeringsen 2022

Totaaltabel

Soort investering	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO		
	Uitgaven 1-1-2022	Begroot 2022	Bestedingen 2022	Inkomsten 1-1-2022	Begroot 2022	Inkomsten 2022	Aanschafwaarde 1-1-2022	Begroot 2022	Aanschafwaarde 31-12-2022
Totaal Bedrijfsmiddelen	1.521.794	1.831.900	514.021	-	-	-	1.521.794	1.831.900	2.035.815
Totaal Projecten	1.368.801.806	86.717.700	71.247.188	868.321.469	58.850.000	40.110.247	500.480.337	27.867.700	531.617.278
Totaal Grondbeleid	56.733.771	14.402.700	1.788.731	15.425.340	1.883.400	2.649.060	41.308.432	12.519.300	40.448.103
Totaal Financiële vaste activa	496.635.274	49.618.200	10.059.052	35.737.868	4.996.500	54.071.145	460.897.406	44.621.700	416.885.314
Totaal 2022	1.923.692.646	152.570.500	83.608.992	919.484.677	65.729.900	96.830.453	1.004.207.970	86.840.600	990.986.509

Uitgebreide tabellen

Bedrijfsmiddelen 2022	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			Tijd	Geld
	Uitgaven 1-1-2022	Begroot 2022	Bestedingen 2022	Inkomsten 1-1-2022	Begroot 2022	Inkomsten 2022	Aanschafwaarde 1-1-2022	Begroot 2022	Aanschafwaarde 31-12-2022		
Vervanging en uitbreiding rapportagetool Cognos 8	75.891	0	0	0	0	0	75.891	0	75.891	Afgerekend	Afgerekend
Uitbreiding server platform 2020	0	120.000	119.899	0	0	0	0	120.000	119.899	Afgerekend	Afgerekend
Werkplekken CAD/GIS 2020 Doorstep 2	33.548	11.500	11.388	0	0	0	33.548	11.500	44.936	Afgerekend	Afgerekend
Project doorstep 2020	1.355.500	84.500	77.452	0	0	0	1.355.500	84.500	1.432.952	Afgerekend	Afgerekend
Totaal Automatisering	1.464.939	216.000	208.738	0	0	0	1.464.939	216.000	1.673.678		
Bureaustoelen swoppers	50.499	49.600	0	0	0	0	50.499	49.600	50.499	Afgerekend	Afgerekend
Douchevoorziening Skulherne	1.356	23.600	0	0	0	0	1.356	23.600	1.356		
Steunpunt Bolsward installaties	0	199.700	0	0	0	0	0	199.700	0		
Steunpunt Bolsward inrichting	0	24.400	0	0	0	0	0	24.400	0		
Steunpunt Bolsward	5.000	150.000	48.453	0	0	0	5.000	150.000	53.453		
Stelpost energieneutrale gebouwen programma 2	0	50.000	0	0	0	0	0	50.000	0		
Laadpaal steunpunt Uitwellingera	0	27.000	5.260	0	0	0	0	27.000	5.260		
PV panelen steunpunt Stiens	0	29.000	25.000	0	0	0	0	29.000	25.000		
Ergieneutraal maken steunpunt Stiens	0	72.600	41.323	0	0	0	0	72.600	41.323		
Ionisatie ventilatie energie neutrale gebouwen	0	153.000	0	0	0	0	0	153.000	0		
Glas vervangen monumentaal deel energie neutr geb	0	222.000	6.957	0	0	0	0	222.000	6.957		
Aanwezigheidsdetectie energie neutrale gebouwen	0	79.000	0	0	0	0	0	79.000	0		
PV panelen op dak energie neutrale gebouwen	0	33.000	0	0	0	0	0	33.000	0		
Aansl warmtenet va 2027 energie neutrale gebouwen	0	85.000	0	0	0	0	0	85.000	0		
Led verlichting energie neutrale gebouwen	0	338.000	178.290	0	0	0	0	338.000	178.290		
Totaal Huisvesting	56.855	1.535.900	305.283	0	0	0	56.855	1.535.900	362.137		

Vervanging ICT statenleden 2023	0	80.000	0	0	0	0	0	80.000	0		
Totaal Overige bedrijfsmiddelen	0	80.000	0	0	0	0	0	80.000	0		
Totaal Bedrijfsmiddelen	1.521.794	1.831.900	514.021	0	0	0	1.521.794	1.831.900	2.035.815		

Projecten 2022	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			Tijd	Geld
	Uitgaven 1-1-2022	Begroot 2022	Bestedingen 2022	Inkomsten 1-1-2022	Begroot 2022	Inkomsten 2022	Aanschafwaarde 1-1-2022	Begroot 2022	Aanschafwaarde 31-12-2022		
Electric Only route Bûtenfjild	3.645.021	-40.000	126	3.580.000	20.000	0	65.021	-60.000	65.147		
FMP Afstandbed bruggen cluster Dokkum	20.783	523.800	681.952	20.783	516.300	265.187	0	7.500	416.765		
FMP Afstbed bruggen cluster Leeuwarden	1.712.078	296.300	508.579	596.713	3.366.800	1.623.944	1.115.365	-3.070.500	0		
Totaal Friese Meren Projecten	5.377.882	780.100	1.190.657	4.197.496	3.903.100	1.889.131	1.180.386	-3.123.000	481.912		
Onderzoek en voorbereiding kunstwerken	0	0	6.393	0	0	0	0	0	6.393		
Brug Hallummervaart te Hallum	87.043	0	0	0	0	0	87.043	0	87.043		
Brug Baard	2.889.517	260.000	72.165	0	0	0	2.889.517	260.000	2.961.682		
Brug Dokkumer Grootdiep Engwierum	252.054	250.000	466.709	0	0	0	252.054	250.000	718.763		
Brug Kiestertzijl	0	0	1.427	0	0	0	0	0	1.427		
Brug Dronrijp	14.948.145	72.900	57.404	20.000	0	0	14.928.145	72.900	14.985.549		
Kunstwerken N359	3.398.384	772.000	1.898.798	20.371	5.322.000	5.203.682	3.378.013	-4.550.000	73.129		
Brug Follega Follegaasterbrug	2.986.901	150.100	102.193	275.000	0	0	2.711.901	150.100	2.814.094		
Vaste brug Hijum	41.962	0	0	0	0	0	41.962	0	41.962		
Prikkedam te Makkinga	53.202	54.500	504	0	0	0	53.202	54.500	53.706		
MPK Bedrijfsvoering	49.500	-3.183.600	0	0	0	0	49.500	-3.183.600	49.500	nvt	nvt
Brug Rottum	3.950	25.000	4.512	0	0	0	3.950	25.000	8.462		
Jousterbrug Heerenveen	4.055	0	504	0	0	0	4.055	0	4.559		
Skarsterbrug	3.950	0	0	0	0	0	3.950	0	3.950		
Gerke Numanbrug Gorredijk	3.950	0	0	0	0	0	3.950	0	3.950		
Brug Zijlsterrijd Kollum	128.305	250.000	260.793	0	0	0	128.305	250.000	389.099		
Oldetrijnsterbrug	8.288	0	504	0	0	0	8.288	0	8.792		
Brug Nieuweschoot	26.170	0	0	0	0	0	26.170	0	26.170		
Brug Mildam	3.950	0	0	0	0	0	3.950	0	3.950		
Brug Oldelamer Munnekeburen	3.950	0	0	0	0	0	3.950	0	3.950		
Brug Zijlroede Lemmer	54.710	40.200	25.543	0	0	0	54.710	40.200	80.253		
Brug Ravenswoud Appelscha	3.950	0	0	0	0	0	3.950	0	3.950		
Brug Noorder Oudeweg Broek	3.950	0	0	0	0	0	3.950	0	3.950		
Brug Linthorst Homansluis	3.950	0	0	0	0	0	3.950	0	3.950		

Brug Donkerbroek	3.950	5.000	0	0	0	0	3.950	5.000	3.950		
Sansleatbrege Terherne	971.267	2.263.700	2.101.546	0	0	0	971.267	2.263.700	3.072.813		
Venekoterbrug	1.618.406	3.022.700	2.519.530	0	0	49.401	1.618.406	3.022.700	4.088.535		
Koebrug bij Metslawier	433.790	491.100	388.091	0	0	0	433.790	491.100	821.882		
Brug Janesloot	0	30.000	21.392	0	0	0	0	30.000	21.392		
Brug Easterlittens	167.633	12.400	2.632	0	0	0	167.633	12.400	170.265	Afgerekend	Afgerekend
Brug Willem Loresluis	5.844	10.000	2.632	0	0	0	5.844	10.000	8.476		
Onderdoorgang N31 Zuidwalweg	102.466	247.500	0	0	0	0	102.466	247.500	102.466	Afgerekend	Afgerekend
Aquaduct Jeltsloot en Galamadammen	0	36.000	5.644	0	0	0	0	36.000	5.644		
Brug Ravenswoud	0	70.000	112.329	0	0	0	0	70.000	112.329		
Frisiabrug	0	100.000	152.482	0	0	0	0	100.000	152.482		
Visvliet Lauwers	0	50.000	73.858	0	0	0	0	50.000	73.858		
Tsjerk Hiddessluizen	0	300.000	112.163	0	0	0	0	300.000	112.163		
Totaal Kunstwerken (MPK)	28.263.197	5.329.500	8.389.748	315.371	5.322.000	5.253.083	27.947.826	7.500	31.084.490		
N381	172.522.335	268.600	190.286	95.349.875	0	17.730	77.172.459	268.600	77.345.015		
CA: Algemeen	389.547.242	4.075.200	2.649.172	238.262.273	1.628.200	1.369.857	151.284.968	2.447.000	152.564.283		
Reconstrctie N359 Lemmer	12.873.018	32.500	157.675	1.333.048	0	0	11.539.971	32.500	11.697.645		
OV plushaltes	140.942	2.100	41.167	0	0	0	140.942	2.100	182.109		
Stalling Schiermonnikoog	2.100	37.900	99.451	0	0	0	2.100	37.900	101.551		
N359 drie tunnels	0	5.224.400	5.199.875	0	1.700.000	1.700.000	0	3.524.400	3.499.875		
Totaal Majeure projecten	575.085.637	9.640.700	8.337.625	334.945.196	3.328.200	3.087.587	240.140.440	6.312.500	245.390.478		
Aanmeldvoorziening (vh matrixborden)	88.386	45.400	0	0	0	0	88.386	45.400	88.386	Afgerekend	Afgerekend
Duurzame Openbare Verlichting	2.170.084	32.400	29.010	32.067	0	0	2.138.017	32.400	2.167.026		
Bochtverruiming Franeker	88.771	20.000	18.698	0	0	0	88.771	20.000	107.468		
Hekkeldepot de Bakkerij	42.640	0	0	0	0	0	42.640	0	42.640		
Ligplaatsen/wachtvoorziening VH kanaal	30.498	22.000	21.885	0	0	0	30.498	22.000	52.383		
Schreiersbrug	865.914	1.171.100	1.077.811	0	871.000	871.086	865.914	300.100	1.072.639		
Aanpassing busstation Sneek	0	1.000.000	371.699	0	0	0	0	1.000.000	371.699		
N357 Hallum (Doniawei) RYP 2	125.139	92.900	143.192	0	0	0	125.139	92.900	268.331		
Sluis Kornwerderzand 1e fase bruggen	0	7.000.000	7.375.739	0	0	0	0	7.000.000	7.375.739		
N924 - Rohel - Echtenerbrug - Oosterzee RYP 2	2.465	7.000	2.585	0	0	0	2.465	7.000	5.050		
N361 Dokkum - Aldtsjerk RYP 2	0	1.000	610	0	0	0	0	1.000	610		
N359 Wyckel (Vogelenzang) RYP 2	0	0	2.071	0	0	0	0	0	2.071		
N392 Akkrum - Aldeboarn RYP 2	2.292	11.000	73.236	0	0	0	2.292	11.000	75.528		
N355 kom Noardburgum RYP 2	0	0	109	0	0	0	0	0	109		
N355 Vijversburg RYP 2	37.588	224.200	214.785	0	150.200	109.144	37.588	74.000	143.229		

Gebiedsproject Aldeboarn - De Deelen	3.254.310	3.442.000	2.938.427	0	3.502.700	2.825.850	3.254.310	-60.700	3.366.888		
Gebiedsproject Hege Warren	2.211.917	11.689.800	8.110.209	0	9.281.200	7.217.144	2.211.917	2.408.600	3.104.982		
PAB Brug Baard	0	15.000	38.195	0	321.000	0	0	-306.000	38.195		
Dris panelen	0	570.000	0	0	0	0	0	570.000	0		
Aanpassing bus/treinhaltes	0	1.700.000	186.624	0	0	0	0	1.700.000	186.624		
PAB Glasvezel en programmakosten	8.619.163	985.100	952.540	1.412.071	106.600	106.600	7.207.092	878.500	8.053.032		
PAB Rogslootbrug	330.971	77.500	76.022	0	0	0	330.971	77.500	406.993	Afgerekend	Afgerekend
PAB Cluster Van Harinxmakanaal	1.669.258	30.400	16.762	1.669.258	138.300	0	0	-107.900	16.762		
PAB Cluster Van Harinxmakanaal 10 jr.	521.859	45.800	0	0	0	0	521.859	45.800	521.859		
PAB Cluster Van Harinxmakanaal 25 jr.	727.955	63.900	0	0	0	0	727.955	63.900	727.955		
PAB Cluster Van Harinxmakanaal 50 jr.	324.680	28.500	0	0	0	0	324.680	28.500	324.680		
PAB Cluster Zuid-Westhoek	2.349.587	10.000	0	2.349.587	10.100	0	0	-100	0		
PAB Cluster Zuid Westhoek 10 jr.	550.472	3.100	0	0	0	0	550.472	3.100	550.472		
PAB Cluster Zuid Westhoek 25 jr.	798.065	4.500	0	0	0	0	798.065	4.500	798.065		
PAB Cluster Zuid Westhoek 50 jr.	431.050	2.400	0	0	0	0	431.050	2.400	431.050		
PAB Swettehus tijdelijk	1.632.731	106.600	106.600	716.231	643.600	643.600	916.500	-537.000	379.500	Afgerekend	Afgerekend
PAB Swettehus tijdelijk 2 jaar	0	191.400	191.400	0	0	0	0	191.400	191.400	Afgerekend	Afgerekend
PAB Swettehus tijdelijk 5 jr.	190.330	180.900	180.900	0	0	0	190.330	180.900	371.230	Afgerekend	Afgerekend
PAB Swettehus tijdelijk 10 jr.	47.583	45.200	45.200	0	0	0	47.583	45.200	92.783	Afgerekend	Afgerekend
PAB Swettehus tijdelijk 25 jr.	237.913	226.100	226.100	0	0	0	237.913	226.100	464.013	Afgerekend	Afgerekend
PAB Swettehus nieuwbouw	1.648.020	3.165.300	2.897.680	250.000	2.300.200	2.300.200	1.398.020	865.100	1.995.500	Afgerekend	Afgerekend
PAB Swettehus nieuwbouw 12 jr.	0	211.800	211.800	0	0	0	0	211.800	211.800	Afgerekend	Afgerekend
PAB Swettehus nieuwbouw 24 jr.	0	953.000	953.000	0	0	0	0	953.000	953.000	Afgerekend	Afgerekend
PAB Swettehus nieuwbouw 30 jaar	0	22.800	22.800	0	0	0	0	22.800	22.800	Afgerekend	Afgerekend
PAB Swettehus nieuwbouw 48 jr.	0	953.000	953.000	0	0	0	0	953.000	953.000	Afgerekend	Afgerekend
PAB Swettehus nieuwbouw 100 jaar	0	159.600	159.600	0	0	0	0	159.600	159.600	Afgerekend	Afgerekend
PAB Aansluiting bruggen op Swettehus	979.548	378.400	188.422	0	0	0	979.548	378.400	1.167.970		
PAB Brug Klaarkamp + Warrebrug	489.888	587.300	370.056	0	977.200	681.604	489.888	-389.900	178.340		
PAB Brug Klaarkamp + Warrebrug 10 jr	0	279.800	279.800	0	0	0	0	279.800	279.800		
PAB Brug Klaarkamp + Warrebrug 25 jr	0	419.800	419.800	0	0	0	0	419.800	419.800		
PAB Brug Klaarkamp + Warrebrug 50 jr.	0	233.200	233.200	0	0	0	0	233.200	233.200		
Sudergoabrege en Panhuysbrug	647.310	13.700	3.729	0	75.000	0	647.310	-61.300	651.039		
Sudergoabrege en Panhuysbrug 10 jaar	183.102	30.000	0	0	0	0	183.102	30.000	183.102		
Sudergoabrege en Panhuysbrug 25 jaar	274.695	45.000	0	0	0	0	274.695	45.000	274.695		
Sudergoabrege en Panhuysbrug 50 jaar	152.513	25.000	0	0	0	0	152.513	25.000	152.513		
Swettehus totaal	11.090.249	2.812.200	1.728.779	0	7.931.700	7.954.291	11.090.249	-5.119.500	4.864.737		

Steunpunt Swettehus totaal 12 jaar	0	289.500	289.500	0	0	0	0	289.500	289.500		
Steunpunt Swettehus totaal 24 jaar	0	1.710.000	1.710.000	0	0	0	0	1.710.000	1.710.000		
Steunpunt Swettehus totaal 48 jaar	0	1.537.000	1.537.000	0	0	0	0	1.537.000	1.537.000		
Steunpunt Swettehus totaal 100 jaar	0	1.197.000	1.197.000	0	0	0	0	1.197.000	1.197.000		
Steunpunt Swettehus totaal 30 jaar	0	171.000	171.000	0	0	0	0	171.000	171.000		
Verbetering Fietsnetwerk Fietspaden	0	600.000	572.377	0	270.000	270.000	0	330.000	302.377		
Verbetering Venekoterweg bebouwde kom	1.218.064	87.800	88.424	1.218.064	88.400	88.424	0	-600	0	Afgerekend	Afgerekend
N910 Stroobossertrekweg 2e fase	4.771.424	100	94	1.418.079	0	0	3.353.345	100	3.353.439	Afgerekend	Afgerekend
N358 Uterwei (Noordelijke deel)	5.944.757	383.800	232.370	1.764.909	136.700	0	4.179.848	247.100	4.412.217		
N357 opwaardering Stiens - Holwerd	13.154.383	800	0	5.245.973	0	0	7.908.410	800	7.908.410	Afgerekend	Afgerekend
N919 Afslag Rijweg	496.620	12.200	2.222	7.500	0	0	489.120	12.200	491.342	Afgerekend	Afgerekend
N359 Bolsward-A7 aansluiting noordzijde	408.295	99.600	167.036	0	0	0	408.295	99.600	575.331		
N354 Tsiengerbuorren- Dearsom	2.799.364	717.300	642.402	721.000	381.000	0	2.078.364	336.300	2.720.767		
N917 Selmien Haulerwijk RYP	3.001.661	1.184.300	1.273.185	1.838.791	364.100	364.100	1.162.870	820.200	2.071.955		
N393 Stiens Harlingen RYP	2.410.003	31.900	10.110	-48	0	0	2.410.052	31.900	2.420.162		
N384 Dongjum Tzummarum RYP	1.552.617	63.100	57.511	183.150	0	0	1.369.467	63.100	1.426.978		
N380 Oudeschoot Donkerbroek RYP	685.534	54.600	63.078	46	0	0	685.488	54.600	748.566	Afgerekend	Afgerekend
N369 Drachten-Kootstert: bajon. en fietsover. RYP	2.670.386	27.500	63.597	942.732	0	0	1.727.654	27.500	1.791.251		
N359 Bolsward Workum RYP	4.177.748	225.200	225.945	1.210.976	7.600	7.630	2.966.772	217.600	3.185.087		
N355 Twijzel Quatrebras RYP	1.099.240	637.700	999.584	537.218	585.700	444.284	562.022	52.000	1.117.323		
N351 Slikenburg - Wolvega RYP	844.503	580.400	210.384	150.000	840.000	839.960	694.503	-259.600	64.926		
Provinciebreed deel 2 RYP	945.064	2.500	252	0	0	0	945.064	2.500	945.316	Afgerekend	Afgerekend
N361 Tytsjerk - Gytsjerk RYP	529.248	173.300	155.075	0	0	0	529.248	173.300	684.323		
Op zichzelfstaande locaties RYP	250.463	13.000	14.015	0	0	0	250.463	13.000	264.478		
Bermverharding RYP	690.701	262.600	269.770	0	0	58.375	690.701	262.600	902.096		
N351 Wolvega-Oosterwolde uitritten RYP	878.530	13.600	135.509	0	0	0	878.530	13.600	1.014.039		
Obstakelbeveiliging RYP	499.033	13.300	70.497	0	0	0	499.033	13.300	569.530		
N358 Skieding	9.463.127	1.438.500	1.489.240	0	3.202.100	43.352	9.463.127	-1.763.600	10.909.015		
Oever Stroobosser Trekfeart	0	55.000	74.188	0	0	0	0	55.000	74.188	Afgerekend	Afgerekend
Oever Polder De Waard 19-14-VB	0	748.100	534.375	0	308.100	0	0	440.000	534.375		
Oever Helomavaart	0	50.000	0	0	0	0	0	50.000	0		
Oever Harlingen 20-04-VB	0	78.300	52.545	0	0	0	0	78.300	52.545		
Oever Franeker-West	0	50.000	23.059	0	0	0	0	50.000	23.059		
Oever Franeker-Oost	0	50.000	10.239	0	0	0	0	50.000	10.239		
Oever Dronryp-Oost 19-11-VB	0	1.085.700	1.437.533	0	360.700	0	0	725.000	1.437.533		
Oever Depot Deinum-Skalkewiid 19-42-VB	0	1.032.600	1.102.970	0	537.200	0	0	495.400	1.102.970		

Totaal Overige projecten	101.307.709	54.012.400	45.704.161	21.667.602	33.390.400	24.825.643	79.640.107	20.622.000	100.518.624		
N31 Haak om Leeuwarden	158.542.847	5.257.300	4.736.858	149.615.621	5.646.500	1.270.903	8.927.225	-389.200	12.393.180		
Vaarweg Lemmer-Delfzijl	18.360.399	357.700	63.640	18.360.399	357.700	63.640	0	0	0		
Vervanging brug Skulenboarch en Kootstertille	1.058.991	0	0	1.058.991	282.800	0	0	-282.800	0		
Vervanging brug Burgum	23.179.596	0	0	23.179.596	0	0	0	0	0		
RSP Bereikbaarheid Leeuwarden	171.942.090	1.786.300	96.092	134.208.086	1.351.800	2.847.284	37.734.004	434.500	34.982.812		
Turfroute profielverruiming	9.459.022	1.553.100	0	9.459.022	1.553.100	0	0	0	0		
ESGL-tunnel Hurdegaryp	7.852.434	942.000	-67.723	0	0	0	7.852.434	942.000	7.784.711		
Project ESGL Extra Snelrein Gron Lwd	36.603.440	426.500	0	0	426.600	0	36.603.440	-100	36.603.440		
Totaal Projecten niet geactiveerd	426.998.820	10.322.900	4.828.868	335.881.716	9.618.500	4.181.828	91.117.104	704.400	91.764.143		
Ministations Joure	1.034.171	18.300	18.300	0	0	0	1.034.171	18.300	1.052.471	Afgerekend	Afgerekend
RSP Traverse Harlingen	141.788.916	21.900	0	104.496.613	262.300	703.068	37.292.303	-240.400	36.589.235		
RSP Joure	79.029.886	6.374.700	2.692.391	63.181.300	3.025.500	169.907	15.848.586	3.349.200	18.371.069		
RSP Startkrediet	9.915.589	217.200	85.439	3.636.174	0	0	6.279.415	217.200	6.364.854		
Totaal Rijksprojecten	231.768.562	6.632.100	2.796.130	171.314.087	3.287.800	872.975	60.454.475	3.344.300	62.377.630		
Eindtotaal	1.368.801.806	86.717.700	71.247.188	868.321.469	58.850.000	40.110.247	500.480.337	27.867.700	531.617.278		

	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			Tijd	Geld
	Uitgaven	Begroot	Bestedingen	Inkomsten	Begroot	Inkomsten	Aanschafwaarde	Begroot	Aanschafwaarde		
Grondbeleid 2022	1-1-2022	2022	2022	1-1-2022	2022	2022	1-1-2022	2022	31-12-2022		
Natuurgrond tbv internationale opgave	12.235.618	13.008.600	255.717	1.461.136	642.700	1.613.844	10.774.481	12.365.900	9.416.354	nvt	nvt
Natuurgrond tbv provinciale opgave	9.237.240	0	73.968	1.335.131	0	767.578	7.902.109	0	7.208.500	nvt	nvt
IKG Gronden buiten herijkte NNN	31.552.558	0	78.019	12.629.072	0	827.059	18.923.486	0	18.174.446	nvt	nvt
Veenweidevisie grond De Welle Woudsend	167.500	0	434	0	0	2.059	167.500	0	165.874	nvt	nvt
Anticiperende aankoop opstal	529.917	20.000	1.207	0	550.000	0	529.917	-530.000	531.124	nvt	nvt
Strategische grondvoorraad	1.388.354	1.201.900	1.207.233	0	0	3.941	1.388.354	1.201.900	2.591.647	nvt	nvt
Grond in expl. Natuurgrond tbv internat. opgave	0	172.200	172.154	0	690.700	-565.421	0	-518.500	737.575	nvt	nvt
Grond in expl. Natuurgrond tnv prov. opgave	1.622.584	0	0	0	0	0	1.622.584	0	1.622.584	nvt	nvt
	56.733.771	14.402.700	1.788.731	15.425.340	1.883.400	2.649.060	41.308.432	12.519.300	40.448.103	nvt	nvt

	UITGAVEN	INKOMSTEN	SALDO		
--	----------	-----------	-------	--	--

Financiële vaste activa 2022	Uitgaven	Begroot	Bestedingen	Inkomsten	Begroot	Inkomsten	Aanschafwaarde	Begroot	Aanschafwaarde	Tijd	Geld
	1-1-2022	2022	2022	1-1-2022	2022	2022	1-1-2022	2022	31-12-2022		
N.W.B. Buma-legaat	109.180	0	0	0	0	109.180	109.180	0	0	nvt	nvt
FVA aandelen Thialf OG BV	4.055.622	0	0	0	0	0	4.055.622	0	4.055.622	nvt	nvt
FVA Participatie Oikocredit Nederlands Fonds	111.326	0	112	0	0	0	111.326	0	111.438	nvt	nvt
FVA FSFE BV kapitaal	16.016.500	9.237.500	2.050.000	0	0	0	16.016.500	9.237.500	18.066.500	nvt	nvt
FVA FSFE BV lening	35.787.500	24.212.500	6.150.000	3.500.000	0	0	32.287.500	24.212.500	38.437.500	nvt	nvt
FVA B1104 Revolverend DTC Dairy training center	300.000	0	0	62.500	0	237.500	237.500	0	0	nvt	nvt
FVA B1102 Rev Kredietb prime mover fac Compakboard	1.580.000	0	0	1.580.000	0	0	0	0	0	nvt	nvt
FVA B 1105 Revolv. Krediet Urgente proj. Pl groep	842.500	0	0	735.972	0	9.847	106.528	0	96.681	nvt	nvt
FVA B1105 Revolverend Studentencampus Leeuwarden	1.191.098	0	0	1.191.098	0	0	0	0	0	nvt	nvt
FVA B0603 Energy Challenges	300.000	0	0	300.000	0	0	0	0	0	nvt	nvt
FVA B0603 NLD energie UA	300.000	0	0	300.000	0	0	0	0	0	nvt	nvt
B0601 FOM kapitaalstorting	7.620.750	2.138.300	800.000	0	0	0	7.620.750	2.138.300	8.420.750	nvt	nvt
B0603 Hartman Energie BV kredietsubsidie	4.900.000	0	0	4.100.000	0	0	800.000	0	800.000	nvt	nvt
FVA Revolverend Van der Meulen Hallum	800.000	0	0	308.671	200.000	252.410	491.329	-200.000	238.919	nvt	nvt
FVA B0603 Windpark Fryslan	20.000.000	0	0	0	0	0	20.000.000	0	20.000.000	nvt	nvt
Hybride kapitaal NWB en BNG	100.000.000	0	0	0	0	50.000.000	100.000.000	0	50.000.000	nvt	nvt
FVA B1105 Studentenhuisvesting Leeuwarden 3BV	1.059.627	0	0	1.059.627	0	0	0	0	0	nvt	nvt
Leningen decentrale overheden via BNG	60.875.000	0	0	22.600.000	0	600.000	38.275.000	0	37.675.000	nvt	nvt
FVA B1105 Zorgboederij De Stobbepoele	148.750	0	0	0	9.900	10.951	148.750	-9.900	137.799	nvt	nvt
FVA B1105 Curacaostraat Gerlofs	150.000	0	0	0	0	100.000	150.000	0	50.000	nvt	nvt
FVA B1105 East-Kime Modderman	175.000	0	0	0	11.800	11.798	175.000	-11.800	163.202	nvt	nvt
FVA B1105 VOF Trijesprong Drachten	125.000	0	0	0	6.300	6.356	125.000	-6.300	118.644	nvt	nvt
FVA Aandelen NOM PS 22-6-2016	28.097.047	0	0	0	0	0	28.097.047	0	28.097.047	nvt	nvt
FVA Lening Innovatieve Fonds Noord Nederland IFNN	3.333.333	0	0	0	0	0	3.333.333	0	3.333.333	nvt	nvt
Breedband lening	35.259.673	-259.700	-259.673	0	0	0	35.259.673	-259.700	35.000.000	nvt	nvt
Windpark Fryslân BV achtergestelde lening	80.000.000	9.970.000	9.970.265	0	4.665.100	2.309.104	80.000.000	5.304.900	87.661.161	nvt	nvt
Windpark Fryslân BV kapitalisatie rente	9.890.362	-9.970.000	-9.890.362	0	0	0	9.890.362	-9.970.000	0	nvt	nvt
FOM Agio internationaal ondernemen	1.318.750	1.681.300	0	0	0	0	1.318.750	1.681.300	1.318.750	nvt	nvt
FOM Agio overname leningen MKB Ondernemingsimpuls	1.958.750	731.300	250.000	0	0	0	1.958.750	731.300	2.208.750	nvt	nvt
FVA B1105 Tieluk BV	500.000	0	68.117	0	103.400	0	500.000	-103.400	568.117	nvt	nvt
FOM groeifaciliteit MKB	1.368.750	9.831.300	700.000	0	0	0	1.368.750	9.831.300	2.068.750	nvt	nvt
Fryslan Hurde Wyn BV voorfinanciering	149.900	0	0	0	0	0	149.900	0	149.900	nvt	nvt
Fryslan Hurde Wyn BV aandelen kapitaal	100	0	0	0	0	0	100	0	100	nvt	nvt
Herstelplan Thialf	1.852.872	745.700	220.593	0	0	424.000	1.852.872	745.700	1.649.465	nvt	nvt

FOM OIF 2.0 Ondernemersimpuls Fryslan 2.0	0	1.300.000	0	0	0	0	0	1.300.000	0	nvt	nvt
Alliander NV	76.457.885	0	0	0	0	0	76.457.885	0	76.457.885	nvt	nvt
Totaal Financiële vaste activa	496.635.274	49.618.200	10.059.052	35.737.868	4.996.500	54.071.145	460.897.406	44.621.700	416.885.314		

Bijlage 6 Prestatie Indicatoren BBV

Verplichte indicatoren in het kader van het BBV

Zie ook hier: <https://www.ipo.nl/thema-s/financien/overzicht-bbv-indicatoren/>

Programma 1

Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kwaliteit openbaar bestuur	Opkomst verkiezingen Tweede Kamer	nvt	82,5%	nvt	nvt	nvt	80,4%	nvt
	Opkomst verkiezingen Provinciale Staten	nvt	nvt	nvt	59,1%	nvt	nvt	nvt
	Opkomst verkiezingen Gemeenteraad	nvt	nvt	57,9%	nvt	nvt	nvt	54,8%
	Aantal gemeenten onder preventief toezicht	1	0	0	0	0	0	0
	% gemeenten onder preventief toezicht	4,2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Programma 2

Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mobiliteit	Klantwaardering Openbaar Vervoer	7,6	7,7	7,8	7,7	7,8*	7,9	7,7

* alleen in Q1 gemeten als gevolg van Corona

Programma 3

Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
-----------	-------------	------	------	------	------	------	------	------

Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden	Aantal hectare nieuwe natuur verworven (NNN) **	70	143	134	122	111	61	92,5
	Aantal hectare nieuwe natuur ingericht (NNN) **	159	267	696	585	372	0	223
	Aantal hectare natuur in gesubsidieerd beheer (SVNL) **	60.076	58.146	58.194	58.212	59.096	62.513	62.780
Waterkwaliteit (oppervlaktewater)	% waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit	0%	0%	0%	0%	12,5%*		
Emissie van broeikasgassen	Totale emissie broeikasgassen (CO2) (in 1000 ton) **	4455,5	4289,3	4360,2	4096,5	3792,5	nmb	nmb
Energieneutraliteit	Productie hernieuwbaar energie (in PJ) **	6,3	6,8	7,7	8,0	8,6	nmb	nmb

* 3 van de 24 waterlichamen voldoen

** Cijfers worden met terugwerkende kracht aangepast

Programma 4

Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Werkgelegenheid	Bruto arbeidsparticipatie (in %)*	69,3%	69,0%	69,9%	70,6%	70,2%	72,8%	nmb

Bruto Regionaal Product	Toename BRP ten opzichte van vorig jaar (in %)	1,2 %	3,6 %	4,6 %	6,1%	- 0,1%*	6,9%*	nmb
-------------------------	--	-------	-------	-------	------	------------	-------	-----

* Andere definitie dan vorige jaarstukken

** Voorlopige cijfers

Programma 5

Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Restauratie-volume	Rijksmonumenten (exclusief oorspronkelijke functie woonhuis) weergegeven naar de staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht' (in percentages van het totaal %)	-	-	14%	14%	16%	15%	nmb

Jaarrekening

1. Inleiding

Deel II van de jaarstukken is de jaarrekening. Deze is opgebouwd uit de programmarekening en de balans, inclusief toelichtingen.

In de programmarekening verantwoorden we de baten en lasten in 2022 van de beleidsprogramma's en de algemene dekkingsmiddelen. We vergelijken de lasten en de baten met de begroting 2022 en de begroting na wijziging (bij de 2e bestuursrapportage).

De samenstelling van het vermogen op 31 december 2022 (de passiva) in de balans geeft aan hoe de provinciale bezittingen (activa) zijn gefinancierd. Deze bezittingen zijn voornamelijk gefinancierd door de reserves, het zogenoemde eigen vermogen.

Het jaarrekeningresultaat is de verbindende schakel tussen de programmarekening en de balans. Het jaarrekeningresultaat 2022 van € 15,2 mln., presenteren we op de balans als nog te bestemmen resultaat en wordt daarmee toegevoegd aan het eigen vermogen. Het rekeningresultaat was voor € 3,1 mln. al opgenomen in het verwachte begrotingssaldo. Het rekeningresultaat 2022 uit (reguliere) bedrijfsvoering bedraagt € 12 mln.

We richten de jaarrekening in volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening van onze provincie. De opzet van de jaarrekening 2022 verschilt op hoofdlijnen niet ten opzichte van die over 2021.

De jaarrekening is gecontroleerd door accountant BDO. We hebben de controleverklaring in de jaarrekening opgenomen. Het rapport van bevindingen van de accountant wordt als afzonderlijk document aan Provinciale Staten voorgelegd. De accountant heeft de zogenoemde beheershandelingen, die hebben geleid tot de verantwoording van de lasten, baten en balansmutaties in de jaarrekening gecontroleerd op rechtmatigheid en getrouwheid. Uitgangspunt hierbij is het zogenoemde normenkader met relevante wet- en regelgeving.

Met getrouwheid wordt bedoeld dat de verantwoorde baten, lasten en balansmutaties een juist en volledig beeld geven van het rekeningjaar 2022.

2. Balans en exploitatie

2.1 Balans

	31 december 2021	1 januari 2022	31 december 2022
Activa			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa			
- Bijdragen aan activa derden	1.115.365	88.147.188	5.099.805
Materiële vaste activa			
- Investerings met economisch nut	113.114.903	113.114.903	110.294.011
- Investerings met maatschappelijk nut	331.038.619	244.006.796	258.411.197
	444.153.521	357.121.699	368.705.207
Financiële vaste activa			
- Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	128.380.081	128.380.081	128.964.097
- Leningen aan deelnemingen	330.550.262	330.550.262	284.471.061
- Leningen aan openbare lichamen	38.275.000	38.275.000	37.675.000
- Overige langlopende leningen u/g	38.127.889	38.127.889	35.955.615
- Uitzettingen nederlands schuld papier met looptijd => 1 jr	0	0	0
overige uitzettingen met looptijd => 1jr	0	0	0
	535.333.232	535.333.232	487.065.773
Totaal vaste activa	980.602.119	980.602.119	860.870.784
Vlottende activa			
Voorraden			
- Onderhanden werken	1.971.656	1.971.656	3.886.325
- Vooruitbetalingen	0	0	0
	1.971.656	1.971.656	3.886.325
Uitzettingen korter dan één jaar			
- Vorderingen op openbare lichamen	25.485.871	25.485.871	53.904.165
- Rekening courant met het Rijk	299.722.283	299.722.283	153.462.154
- Rekening courant overige niet-financiële instellingen	2.902.607	2.902.607	2.021.391
- Overige vorderingen	6.429.482	6.429.482	5.462.679
- overige uitzettingen	0	0	0
- Uitzettingen Nederlands schuld papier < 1 jr	0	0	0
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een looptijd < 1 jaar	0	0	120.000.000
- Overige uitzettingen < 1 jr	17.890	17.890	17.890
	334.558.132	334.558.132	334.868.279
- Liquide middelen	373.982	373.982	1.322.029
- Overlopende activa: Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	0	0	0
- Overige overlopende activa	17.157.512	17.157.512	36.172.289
Totaal vlottende activa	354.061.281	354.061.281	376.248.921
Totaal activa	1.334.663.400	1.334.663.400	1.237.119.706
Passiva			
Vaste Passiva			
Eigen vermogen			
- Algemene reserve	253.068.124	253.068.124	206.029.790
- Bestemmingsreserves	791.031.230	791.031.230	715.566.074

- Nog te bestemmen resultaat	8.341.966	8.341.966	15.179.091
	1.052.441.319	1.052.441.319	936.774.954
- Voorzieningen	9.723.375	9.723.375	8.038.231
Vaste schuld			
- Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	76.000.000	76.000.000	67.555.555
- Door derden belegde gelden	37.500	37.500	37.500
- Waarborgsommen	50.600	50.600	50.600
	76.088.100	76.088.100	67.643.655
Totaal vaste passiva	1.138.252.794	1.138.252.794	1.012.456.840
Vlottende passiva			
Vlottende schuld			
- Overige vlottende schulden	82.293.951	82.293.951	92.360.336
Overlopende passiva			
- Vooruitontvangen bijdragen van de EU	1.103.192	1.103.192	2.080.737
- Vooruitontvangen bijdragen van het Rijk	63.237.864	63.237.864	88.595.173
- Vooruitontvangen bijdragen van overige overheid	16.224.721	16.224.721	12.529.688
- Overige overlopende passiva	33.550.878	33.550.878	29.096.931
	114.116.655	114.116.655	132.302.530
Totaal vlottende passiva	196.410.606	196.410.606	224.662.866
Totaal passiva	1.334.663.400	1.334.663.400	1.237.119.706
Niet uit de balans blijvende verplichtingen			
Leasecontract decentrale kopieerapparaten	31.819	31.819	33.727
Leasecontracten dienstauto's	1.303.341	1.303.341	1.764.592
Huurovereenkomst parkeergarage per jaar	609.000	609.000	624.400
RVO verplichtingen functieverandering	8.733.880	8.733.880	8.084.362
RVO subsidieverplichtingen natuurbeheer	13.313.782	13.313.782	12.644.223
RVO collectief agrarisch natuurbeheer	15.206	15.206	0
Groenfonds convenantsleningen	2.519.236	2.519.236	1.214.618
Bankgarantie Fryslân Hurde wyn	6.856.396	6.856.396	0
Een specificatie van de gewaarborgde geldleningen is opgenomen in bijlage 5.2	9.311.631	9.311.631	8.966.324

2.2 Overzicht van lasten en baten in de jaarrekening

Programma	Bedragen x € 1.000			Begroting 2022 voor wijziging			Begroting 2022 na wijziging			Rekening 2022		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1 Bestuur	19.285	1.016	18.269	19.487	1.306	18.181	19.164	3.871	15.293			
2 Infrastructuur	119.088	7.431	111.657	142.726	14.745	127.981	204.005	16.231	187.775			
3 Omgeving	111.340	5.362	105.978	144.261	42.520	101.741	118.960	36.558	82.402			
4 Economie	25.235	1.716	23.519	37.257	3.853	33.404	25.494	2.329	23.164			
5 Mienskip	55.843	370	55.474	69.691	2.943	66.749	60.379	2.707	57.672			
6 Bedrijfsvoering	36.680	94	36.586	43.529	268	43.261	43.750	485	43.265			

Subtotaal programma's	367.470	15.988	351.482	456.951	65.634	391.317	471.753	62.182	409.571
Algemene dekkingsmiddelen									
Provinciale heffingen	0	71.021	-71.021	0	72.974	-72.974	0	72.777	-72.777
Algemene uitkering	0	203.645	-203.645	0	227.523	-227.523	0	227.523	-227.523
Dividenden	0	12.142	-12.142	0	26.499	-26.499	0	26.499	-26.499
Overige alg. dekkingsmiddelen (financieringsfunctie)	968	4.600	-3.631	2.268	9.601	-7.333	2.104	9.773	-7.669
Saldo compensabele BTW en uitkering BCF		49	-49	0	49	-49	0	26	-26
Overige algemene dekkingsmiddelen	26.150	7.828	18.322	15.565	4.038	11.527	5.118	4.309	810
Werken voor derden	1.648	1.648	0	3.027	3.027	0	2.901	2.901	0
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	28.766	300.933	-272.167	20.861	343.712	-322.852	10.123	343.808	-333.684
Onvoorzien	0	0	0	-854	460	-1.313	-931	476	-1.408
Overhead	39.691	904	38.786	44.755	1.759	42.996	43.755	2.568	41.187
Vennootschapsbelasting VPB	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerde totaal van saldo van baten en lasten	435.927	317.825	118.102	521.713	411.565	110.148	524.700	409.034	115.666
Mutatie reserve									
1 Bestuur	0	50	-50	5	78	-72	157	78	79
2 Infrastructuur	5.135	28.748	-23.613	11.935	42.507	-30.572	31.875	121.955	-90.079
3 Omgeving	10.819	40.950	-30.131	32.991	50.851	-17.860	36.726	36.268	459
4 Economie	2.409	10.405	-7.996	7.571	21.517	-13.946	8.738	19.212	-10.474
5 Mienskip	282	6.588	-6.307	5.197	17.240	-12.043	12.004	15.526	-3.522
6 Bedrijfsvoering	2.949	836	2.114	2.446	2.328	118	2.446	1.454	992
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	4.676	57.925	-53.249	31.053	69.965	-38.912	36.182	64.482	-28.300
Totaal mutaties reserves	26.271	145.502	-119.231	91.199	204.486	-113.287	128.128	258.973	-130.845
Gerealiseerde resultaat									
	462.198	463.327	-1.129	612.912	616.051	-3.139	652.828	668.007	-15.179

De analyse van de verschillen tussen de begroting na wijziging en de rekening is opgenomen in het jaarverslag bij de verschillende programma's.

2.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

We hebben de jaarrekening 2022 opgesteld op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening en de hieraan gerelateerde nota's over de financiële spelregels.

Algemene grondslagen

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld nemen we de activa en passiva op tegen nominale waarden.

We rekenen de lasten en baten toe aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten nemen we slechts op zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's, die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Voor de lastneming van subsidies hebben Provinciale Staten op 17 februari 2021 het grensbedrag bepaald op € 900.000 voor de periode 2020-2023. Voor de wijze waarop de tijdelijke budgetten zijn verwerkt verwijzen we naar onderdeel 3 Tijdelijke budgetten

Personeelslasten rekenen we in principe toe aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen, c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, rekenen we sommige personele lasten toe aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Voor deelnemers aan het generatiepact is een bestemmingsreserve gevormd.

Bepaalde medewerkers zijn verplicht tijd te schrijven. Dit is het geval wanneer formatie gedekt wordt uit specifieke projecten, waarbij het voor de verantwoording noodzakelijk is de daadwerkelijk gemaakte uren op het project te registreren. Daarnaast is opgenomen in het BBV dat alle directe kosten toegerekend moeten worden aan de investeringen. Het resterende saldo capaciteit belasten we door naar het juiste BBV taakveld op basis van de capaciteitsplanning 2022. Met ingang van 2017 is er een programma Bedrijfsvoering ingevoerd met daarin opgenomen alle bedrijfsvoeringskosten.

Balans

Op de balans staan alleen de posten die bij de provincie aanwezig zijn. Bij het opstellen van de jaarrekening 2022 zijn we uitgegaan van het vastgestelde financiële beleid zoals opgenomen in de verschillende financiële beleidsnota's waarvan de geactualiseerde versies op 15 december 2021 door Provinciale Staten zijn vastgesteld. Het betreft hier de Financiële verordening Provincie Fryslân, de nota Begrotingsregels, de nota Uitvoering begroting, de nota Weerstandsvermogen, de nota Reserves/voorzieningen/overlopende passiva, de nota Waarden/activeren/afschrijven en de nota Financieringsinstrumenten. De nota actualisatie legesverordening is vastgesteld op 28 oktober 2018.

Vaste Activa

Artikel 59 BBV geeft aan dat alle investeringen geactiveerd worden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut in de openbare ruimte en investeringen met een (beperkt) economisch nut. Investeringen die op enige wijze kunnen leiden tot, of bijdragen aan het verwerven van inkomsten, zijn investeringen met economisch nut. De vraag of de investering geheel kan worden terugverdiend is niet relevant voor de classificatie.

We berekenen de afschrijvingen conform de afschrijvingstermijnen. De afschrijving begint te lopen vanaf 1 januari van het jaar na oplevering van de investering. De rentelasten verantwoorden we in de rekening van baten en lasten, behoudens de in voorkomende gevallen berekende bouwrente. Met ingang van 2013 is de bouwrente bevroren. De in het verleden toegerekende rente wordt geactiveerd.

Op het punt van afschrijven is het BBV verandert met ingang van 1 januari 2017. In artikel 62 van het BBV is gewijzigd dat alle vaste activa dienen te worden geactiveerd, dus ook de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Het betreft hier activa die eerder onder de balansverkortingen vallen en eenmalig gefinancierd werden vanuit de NUON reserve. De boekwaarde van deze investeringen is daarom per 31 december 2016 ineens ten laste van de NUON reserve gebracht. De nog te verrichten investeringen vanaf 1 januari 2017 worden geactiveerd volgens de huidige richtlijnen. Het restant bedrag van de balansverkortingen is vanuit de NUON reserve overgeheveld naar de nieuw ingestelde dekkingsreserve kapitaallasten. Deze reserve wordt aangewend ter dekking van de jaarlijkse kapitaallasten.

Immateriële vaste activa

Dit zijn kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen, het saldo van agio en disagio en de kosten van onderzoek en ontwikkeling. Het beleid is om immateriële vaste activa niet te activeren. Als zich de noodzaak voordoet om dit toch te doen, moeten Provinciale Staten over een dergelijk voornemen een besluit nemen.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden dienen op basis van de nieuwe voorschriften met ingang van 2016 ook onder de immateriële vaste activa te worden opgenomen. De bijdragen in activa van derden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Deze bijdragen mogen alleen geactiveerd worden wanneer de derde deze werkwijze ook toepast. In het geval van het Rijk is het bijvoorbeeld niet toegestaan aangezien het Rijk zelf investeringen niet activeert.

Materiële vaste activa met economisch nut

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs. Het kan zijn dat er in het verleden reserves op deze investeringen zijn afgeboekt. Dat is conform het huidige BBV niet meer toegestaan. Bijdragen uit eigen middelen worden toegevoegd aan de dekkingsreserve en daarmee worden de toekomstige kapitaallasten gedekt.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Huisvesting en inrichting (Bouwwerk)

Casco (betreft het grootste deel v.d. investering) 48 jaar

Daarnaast hebben verschillende deelinvesteringen een aparte afschrijvingstermijn gekregen in verband met technische levensduur

Apparatuur 3 jaar

Automatisering 5 jaar

Voertuigen 6 jaar

Vaartuigen

Aanhangmotoren 3 jaar

Polyester speedboten 6 jaar

Kranen/navigatie- + communicatieapp./generatoren 10 jaar

Vasten motoren/spudpalen/lieren 15 jaar

Conventionele vaartuigen 30 jaar

Materiaal buitendienst

GPS-ontvangers 3 jaar

Maaimachines/hogedrukreinigers 6 jaar

Bebakeningwagens/zoutstrooiers/heftrucks 10 jaar

Sneeuwplough/gladheidsbestrijdingsinstallaties 15 jaar

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

De provincie schrijft af op deze middelen. Specifieke investeringsbijdragen van derden brengen we op de desbetreffende investeringen in mindering. In deze gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Natte infrastructuur

Oeververdediging/bodem/vaarwegmeubilair 30 jaar

Afstandsbedieningen 25 jaar

Bruggen/sluizen/aquaducten 50 jaar

Onder gronden en terreinen zijn opgenomen de aangekochte gronden in het kader het investeringskrediet grondaankopen (IKG) en Strategische Grond Voorraad (SGV). De provincie verwerft gronden in het kader van het Natuurpact en programma Natuur voor het beleidsdoel natuur en het provinciale grondbeleid. De waarde op de balans van de gronden is de verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De marktwaarde wordt bepaald aan de hand van actuele gegevens van het kadaster. Voor het verschil lagere marktwaarde en boekwaarde is een voorziening getroffen.

Financiële vaste activa

De waardering van de deelnemingen is op basis van verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde, deze marktwaarde wordt bepaald op basis van eigen vermogen per einde boekjaar in de jaarrekening.

De waardering van de aandelen Vitens is gelijk aan de verkrijgingsprijs. De provincie heeft een belang van 13% in Vitens.

De waardering van de aandelen Alliander NV is gelijk aan de oorspronkelijke (benaderde) verkrijgingprijs. De provincie heeft een belang van 12,65% in Alliander.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

In 2019 heeft de provincie de BV Fryslân Hurde Wyn opgericht. Deze BV houdt 15% van de aandelen in Windpark Fryslân Holding BV. Er is een aandelenkapitaal van € 20 mln. en een achtergestelde geldlening van € 80 mln. verstrekt. De provincie is enig aandeelhouder van Fryslân Hurde Wyn BV.

De resterende geldleningen vanuit het programma Wurkje foar Fryslân zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Nieuwe leningen worden in principe niet meer verstrekt door de provincie zelf maar lopen via de fondsen NOM, FOM of FSFE.

Vlottende activa

Vlottende activa bestaan uit de voorraden, de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar, de liquide middelen en de overlopende activa.

Onder de voorraden wordt als Onderhanden werken aangemerkt de gronden en inrichtingskosten van gebieden die als natuur worden ingericht in het kader van het Natuurpact. De gronden die als natuur worden ingericht zijn gewaardeerd tegen 15% van de agrarische waarde.

Vorderingen, overlopende activa en liquide middelen.

Deze activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor onverwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Als een vordering na een incassoprocedure als oninbaar wordt ingeschat, wordt deze opgenomen in de voorziening.

Met ingang van 2015 is er in het BBV een splitsing aangebracht in de overlopende activa. Op de balans worden nu de volgende posten gepresenteerd. Nog te ontvangen bijdragen van de EU, nog te ontvangen bijdragen van het Rijk, nog te ontvangen bijdragen van overige overheid en overige overlopende activa.

Passiva

Passiva splitsen we in vaste en vlottende passiva.

Vaste passiva

Onder vaste passiva verstaan we het eigen vermogen, de voorzieningen en de vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer. In de Nota Reserves en Voorzieningen staat het algemene beleid met betrekking tot reserves, voorzieningen en overlopende passiva. Het beleid voor de tijdelijke budgetten staat in de Nota Uitvoering Begroting. Daarin is ook vastgelegd hoe Gedeputeerde Staten de jaarovergang tijdelijke budgetten uitvoeren.

Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het resultaat na bestemming volgend uit de programmarekening. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves verantwoorden we conform de besluiten van Provinciale Staten.

Onttrekkingen aan reserves ten behoeve van investeringen gaat via een dekkingsreserve. Toevoegingen aan de reserves verantwoorden we in de programmarekening.

Voorzieningen waarderen we op het nominale bedrag van de betrokken verplichting, c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van GS-leden hebben we op de contante waarde van de toekomstige uitkeringsverplichting gewaardeerd.

Voorzieningen vormen we wegens:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- d. van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

We hebben de langlopende schulden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Vlottende passiva

Onder vlottende passiva staan voorschotbedragen van overheden voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel en netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar. We hebben de kortlopende schulden en de overlopende passiva gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Met ingang van 2015 is er in het BBV een splitsing aangebracht in de overlopende passiva. Op de balans staan nu de volgende posten: Vooruit ontvangen bijdragen van de EU, vooruit ontvangen bijdragen van het Rijk, vooruit ontvangen bijdragen van overige overheid en overige overlopende passiva.

Waarborgen en garantstellingen

De verplichtingen die voortvloeien uit het waarborgen van geldleningen zijn, conform het BBV, op de balans vermeld maar maken daar geen deel van uit. Dit betreffen borgstellingen van opgenomen leningen van diverse instellingen.

2.4 Toelichting op de balans

Vaste activa			
Immateriële vaste activa	31-12-2021	1-1-2022	31-12-2022
Bijdragen aan activa in eigendom van derden			
Boekwaarde per 1 januari	2.443.101	1.115.365	88.147.188
*) aanpassing boekwaarde per 1-1-2022		87.031.823	
Vermeerderingen	-207.040		16.195.351
Verminderingen	-1.120.696		-6.880.294
Afschrijvingen			-3.500.000
** Afwaarderingen			-88.862.440
)			
Boekwaarde per 31 december	1.115.365	88.147.188	5.099.805

*) aanpassing boekwaarde per 1-1-2022

De boekwaarde van de bijdrage in activa van derden was deels ten onrechte opgenomen onder materiële vaste activa in plaats van immateriële vaste activa. Het betreft hier de Rijksprojecten Harlingen, Joure, Haak om Leeuwarden en bereikbaarheid Leeuwarden. Deze is in de beginbalans aangepast.

** afwaardering boekwaarde

) Rijksprojecten

In de loop van september 2022 heeft de commissie BBV in hun vraag en antwoord rubriek aangegeven dat in het geval van een bijdrage in een activum van derden, de provincie dezelfde wijze van al dan niet afschrijven moet hanteren als die derde. Aangezien het Rijk niet activeert (investeringen op afschrijving zetten) mogen wij dat ook niet doen.

In de dekkingsreserve kapitaallasten zijn de bijdrage opgenomen voor de Rijksprojecten Harlingen, Joure, Haak om Leeuwarden en bereikbaarheid Leeuwarden. De boekwaarde (gemaakte kosten minus (toekomstige) inkomsten) bedraagt € 88,9 mln per 31/12/2022 en deze is bij de jaarrekening in één keer afgeboekt. Hier tegenover staat de beschikking over de dekkingsreserve kapitaallasten waarmee dit geen effect heeft op het rekeningresultaat.

Het betreft hier geen stelselwijziging aangezien de afwaardering het gevolg is van een stellige uitspraak van de commissie BBV.

Materiële vaste activa	31-12-2021	31-12-2022
Investerings met economisch nut		
Boekwaarde per 1 januari	112.051.123	114.650.920
overboeking naar onderhanden voorraad grond		
Investeringen	14.362.620	26.507.340
Bijdrage derden	-7.049.771	-24.265.566
Afwaarderingen	0	0
Afschrijvingen	-4.713.052	-5.221.857
*) Risicovoorziening grond	-1.536.015	-1.376.826
Boekwaarde per 31 december	113.114.905	110.294.011

*) V. Risicovoorziening grondaankopen

Gronden onder de materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. Jaarlijks worden de gronden getaxeerd op basis van informatie van het kadaster.

Investerings met maatschappelijk nut	31-12-2021	1-1-2022	31-12-2022
Boekwaarde per 1 januari	316.920.777	331.038.619	244.006.796
*) aanpassing boekwaarde per 1-1-2022		-87.031.823	
Investering	28.500.311		30.675.096
Bijdragen derden	-11.521.174		-12.288.869

Afschrijvingen		-2.861.296	-3.981.826
Afwaarderingen			
Boekwaarde per 31 december		331.038.619	244.006.796
			258.411.197

*) aanpassing boekwaarde per 1-1-2022

De boekwaarde van de bijdrage in activa van derden was deels ten onrechte opgenomen onder materiële vaste activa in plaats van immateriële vaste activa. Het betreft hier de Rijksprojecten Harlingen, Joure, Haak om Leeuwarden en bereikbaarheid Leeuwarden. Deze is in de beginbalans aangepast.

Specificatie	aanschafwaarde	totaal afschrijvingen	totaal afwaardering	boekwaarde 31-12-2022
Investerings met economisch nut				
Gronden en terreinen*)	41.552.304	646.835		40.905.469
Woonruimten	0			0
Bedrijfsgebouwen	103.593.899	40.881.309		62.712.591
Vervoersmiddelen	2.524.473	626.359		1.898.113
Machines, apparaten en installaties	6.647.857	4.016.406		2.631.451
Overige materiële vaste activa	6.732.871	3.166.425	43.200	3.523.246
	161.051.404	49.337.335	43.200	111.670.870

*) boekwaarde exclusief voorziening

Investerings met maatschappelijk nut

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	607.482.194	58.996.228	290.074.769	258.411.197
---	-------------	------------	-------------	-------------

De WOZ-waarde 2022 van volledig afgeschreven woningen en enkele bedrijfspanden is € 8,6 mln.

Financiële vaste activa	2021	2022
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen		
Boekwaarde per 1 januari	126.603.226	136.909.868
(Des)investerings	10.306.642	3.687.302
Voorziening	-8.529.788	-11.633.073
Boekwaarde per 31 december	128.380.080	128.964.097

Aan het FSFE is in 2022 een aanvullend aandelenkapitaal verstrekt.

Om de boekwaarde aan te laten sluiten bij de marktwaarde is voor de aandelen FOM en NOM een voorziening gevormd ten laste van de reserve risicobuffer.

De boekwaarde op de balans is de verkrijgingsprijs of de lagere marktwaarde van de aandelen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de boekwaarde en de marktwaarde.

	boekwaarde	marktwaarde
Alliander NV	2.171.338	577.922.200
NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	515.619	5.849.345
Nederlandse Waterschapsbank	5.559	2.790.371
Vitens	52.850.594	78.453.207
FSFE BV	18.066.500	18.586.000
Thialf OG BV	53.224	-103.879
NOM BV	27.122.047	27.121.800
FOM BV	8.061.324	8.061.324
Fryslân Hurde Wyn	20.000.000	20.009.725
Overig	117.892	117.892
	128.964.097	738.807.985

Leningen aan deelnemingen

Boekwaarde per 1 januari	331.948.501
Investeringen	6.450.496
Desinvesteringen	-52.733.104
Voorziening geldleningen aan deelnemingen	-1.194.831
Boekwaarde per 31 december	<u>284.471.062</u>

De vermeerdering €6,4 mln. betreft lening aan FSFE €6,1 mln. De vermindering betreft een terugbetaling van Hybride kapitaal NWB en BNG €50,0 mln. en aflossing achtergestelde lening Windpark Fryslân €2,3 mln.

Leningen aan openbare lichamen	
Boekwaarde per 1 januari	38.275.000
(Des)investeringen	-600.000
Boekwaarde per 31 december	<u>37.675.000</u>

De vermindering betreft de reguliere aflossing van 2-tal leningen.

Overige langlopende leningen	
Boekwaarde per 1 januari (exclusief voorziening *)	42.670.795
(Des)investeringen	-5.027.222
Voorziening overige geldleningen	-1.687.958
Boekwaarde per 31 december	<u>35.955.615</u>

Verloop voorziening geldleningen	
Boekwaarde per 1 januari	4.542.906
Vermeerderingen / verminderingen	-2.854.948
Boekwaarde per 31 december	<u>1.687.958</u>

Vlottende activa

Vorraden	31-12-2021	1-1-2022	31-12-2022
Onderhanden werken	1.971.656	1.971.656	3.886.325
Vooruitbetalingen	0	0	0

In de post onderhanden werk zijn de gronden IKG in exploitatie opgenomen € 2,8 mln.

Uitzettingen korter dan één jaar	2021	2022
Vorderingen op openbare lichamen	25.485.871	53.904.165
Verstreckte kasgeldleningen	0	0
Rek.courant met het rijk	299.722.283	153.462.154
Rekening courant met overige niet financiële instellingen	2.902.607	2.021.391
Overige vorderingen	6.429.482	5.462.679
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een looptijd < 1 jaar	0	120.000.000
Uitzettingen in de vorm van schuldpapier	0	0

Overige uitzettingen	17.890	17.890
----------------------	--------	--------

Bij de overige vorderingen is een voorziening dubieuze debiteuren opgenomen. Het verloop is als volgt:

Voorziening dubieuze debiteuren.	2021	2022
Boekwaarde per 1 januari	1.572.475	1.952.025
Oninbaar	-3.735	-1.279.823
Alsnog voldaan	-89.489	-82.167
Opgenomen	472.774	118.224
Boekwaarde per 31 december	1.952.025	708.259

Liquide middelen	2021	2022
Rabobank (huisbankier)	373.139	1.321.965
Kasbank/vermogensbeheerders	-6	64
Kas FP&C	849	0
	373.982	1.322.029

Overige overlopende activa	31-12-2021	31-12-2022
Nog te ontvangen opcenten	6.096.543	6.001.670
Nog te ontvangen rente vermogen	4.083.056	7.045.903
Nog te ontvangen POP middelen	3.018.089	2.277.862
Nog te ontvangen overig	405.604	1.385.793
Vooruitbetaalde subsidies	2.642.457	10.872.166
Vooruitbetaald Subs.inbouw ERTMS treinmaterieel		7.388.411
Vooruitbetaald Leveren percelen grond Hollum		908.899
Vooruitbetaald overheid meerkeuzepolis	105.720	
Vooruitbetaald samenwerkingsverband DOVA	221.203	
Vooruitbetaald Congressen in Friesland 2021-2023	250.000	
Vooruitbetaald overig	334.840	291.585
	17.157.512	36.172.289

Vaste passiva

Eigen vermogen	1-1-2022	mutatie		31-12-2022	begrotingsmutatie*
		toevoeging	onttrekking		
Algemene reserve	261.410.090	0	55.380.300	206.029.790	-51.415.900
Overige bestemmingsreserve	791.031.230	128.127.706	203.592.862	715.566.074	-119.528.156
Nog te bestemmen resultaat	0			15.179.091	
	1.052.441.320	128.127.706	258.973.162	936.774.954	-170.944.056

* Saldo eigen vermogen na begrotingsmutatie 2023-2027 765.830.898

Overzicht en verloop algemene reserves	1-1-2022	mutatie		31-12-2022
		toevoeging	onttrekking	
R. Algemene reserve	10.000.000	0	0	10.000.000
R. Vrij aanwendbare reserve	251.410.090	0	55.380.300	196.029.790
totaal algemene reserve	261.410.090	0	55.380.300	206.029.790

Overzicht en verloop bestemmingsreserves	1-1-2022	mutatie			31-12-2022
		toevoeging	onttrekking	afschrijvings lasten	
R. Fractieondersteuning	214.700	130.000	0		344.700
R. De Nieuwe Afsluitdijk	18.528.285	13.613.765	14.484.986		17.657.065
R. vml. BDU Brede Doel Uitkering	23.134.575	-14.022.575	9.112.000		0
R. Investering eigendom derden	25.534.400	1.699.400	3.323.344		23.910.456
R. Groot onderhoud Wegen	14.495.356	2.138.682	0		16.634.038
R. Groot onderhoud Water	16.082.355	1.880.630	0		17.962.986
R. Natuurpact 2014	49.998.448	1.900.000	6.817.156		45.081.292
R. Aankoop natuurterreinen (fase 1)	3.569.725	412.009	0		3.981.733
R. Gebiedsbudget	606.331	-606.331	0		0
R. Ticketrisico's culturele producties	1.011.503	0	0		1.011.503
R. Generatiepact	990.106	133.600	440.578		683.128
R. Weerstandsbuffer	100.000.000	0	0		100.000.000
R. Risicobuffer revolverende middelen	106.111.353	2.660.265	3.103.286		105.668.332
R. Breed cofinancieringsbudget	19.508.876	17.948.711	5.211.860		32.245.727
R. Afwaardering aandelenkapitaal windpark Fryslân	0	1.000.000	0		1.000.000
R. Windpark Fryslân	9.858.202	13.223.605	361.319		22.720.488
R. Risicoreserve lening herstelplan Thialf	259.996	681.607	0		941.603
R. Rente kapitaalverstrekking Alliander	73.892	1.608.536	0		1.682.428
R. Inzet Wurkje foar Fryslân	5.142.816	-5.142.816	0		0
R. Jaarovergang structurele budgetten	2.425.800	2.397.685	3.007.360		1.816.124
R. Groot onderhoud Gebouwen	1.915.856	228.000	96.352		2.047.504
R. Risicoreserve strategische grondvoorraad	1.200.000	0	0		1.200.000
<i>Beklemde reserves</i>					
R. Dekkingsreserve kapitaallasten	261.146.864	14.711.500	88.962.440	1.208.122	185.687.801
R. Verstrekte subsidies	37.719.663	716.648	6.075.677		32.360.634
	699.529.103	57.312.920	140.996.359	1.208.122	614.637.543

Categorie A	1-1-2022	mutatie		31-12-2022
		toevoeging	onttrekking	
R. TA8 RSP REP NUON	-47	47	0	0
R. TA10 RSP Zuiderzeelijn Provinciefonds	30.844.157	2.767.457	12.535.000	21.076.613
R. TA16 RSP REP Provinciefonds	342.986	321.500	327.942	336.544
R. TA24 ANNO Agenda Netwerk Noordoost Fryslan	867.370	119.370	707.700	279.040
R. TA26 NUON investeringsagenda	4	6.289.900	1.375.397	4.914.507
R. TA27 Breedband	0	0	8.618	-8.618
R. TA28 Gebiedsontw Franekeradeel-Harlingen	1.285.221	700	995.900	290.021
R. TA29 Voorbereiding rondje Lauwersmeer	356.921	0	214.418	142.504
R. TA31 Kansen in Kernen	0	0	0	0
R. TA33 KRW POP 3 Water	2.146.374	138.552	1.659.871	625.055

R. TA34 RUG Campus Fryslan	-90	1.080.190	1.080.100	0
R. TA37 DU Deltaprogramma zoetwater	25.452	0	18.908	6.544
R. TA39 Co-financ koppelkansen IJsselmeerkust	1.377.993	66.828	290.533	1.154.288
R. TA40 LF2018	305.217	184.029	222.731	266.515
R. TA41 Regiodeal NIL natuurinclusieve landbouw	1.964.599	0	1.077.472	887.127
R. TA42 DU Regiodeal Holwerd aan Zee	11.000.005	3.000.000	700.000	13.300.005
R. TA43 Regiodeal NOF Versnellingsagenda	2.906.734	0	968.700	1.938.034
R. TA44 Dingtijd Orgaan v d Friese taal Rijksdeel	31.000	0	3.767	27.233
	53.453.894	13.968.572	22.187.056	0
Categorie B totaal	38.048.232	56.846.214	39.201.326	0
totaal bestemmingsreserve	791.031.230	128.127.706	202.384.741	1.208.122
				715.566.074

Stand van zaken reserves	
R. Fractieondersteuning	Reserve gevormd bij besluitvorming Jaarstukken 2018. Nog beschikbare middelen voor de fracties, worden aan het eind van het jaar toegevoegd aan deze reserve om die in de toekomst nog in te kunnen zetten voor de fracties.
R. De Nieuwe Afsluitdijk	Reserveringen voor de verschillende projecten Afsluitdijk. Reserve gevormd uit de al bestaande budgetten die bestemd zijn voor het project.
R. vml. BDU Brede Doel Uitkering	Deze reserve is per 1 januari 2022 opgeheven.
R. Investering in eigendom derden	Reserve gevormd op basis van besluitvorming op 31 oktober 2018 met betrekking tot het opheffen van de reserve Van Harinxmakanaal. Deze reserve is als dekking gevormd voor toekomstige lasten in verschillende investeringen in eigendom van derden.
R. Groot onderhoud Wegen	De reserve groot onderhoud wegen is bestemd om de eventuele meer- of minderkosten van het groot onderhoud wegen te verrekenen.
R. Groot onderhoud Water	De reserve groot onderhoud water is bestemd om de eventuele meer- of minderkosten van het groot onderhoud water te verrekenen.
R. Natuurpact 2014	PS besluit 22 januari 2014. Reservering van de niet bestede decentralisatie uitkering Natuur van het Rijk. Onttrekkingen indien het jaarlijkse exploitatiebedrag niet voldoende is.
R. Aankoop natuurterreinen (fase 1)	Reserveringen voor aankoop van natuurterreinen.
R. Reserve Gebiedsbudget	Deze reserve is per 1 januari 2022 opgeheven.
R. Ticketrisico's culturele producties	Reserve gevormd naar aanleiding van amendement Legacy programma LF2018 op 31 oktober 2018 om de Aginda 2028 te financieren in 2019 en 2020.
R. Generatiepact	Reserve om de toekomstige lasten te dekken van personeel wat deelneemt aan het generatiepact.
R. Weerstandsbuffer	Jaarlijks wordt de stresstest uitgevoerd om te bepalen wat het effect van exogene factoren is op onze begroting. Deze reserve is bedoeld om dat risico op te vangen.
R. Risicobuffer revolverende middelen	Het risico van de uitgezette revolverende middelen wordt opgevangen door deze reserve.
R. Breed cofinancieringsbudget	Reserve gevormd op basis van besluitvorming op 31 oktober 2018 met betrekking tot de cofinancieringsbudgetten om zo meer flexibiliteit in de begroting te creëren.
R. Afwaardering aandelenkapitaal Windpark Fryslân	Reserve om richting einde van de exploitatiefase ons aandelenkapitaal van € 20 mln af te kunnen waarden. Jaarlijkse vorming met € 1 mln per jaar vanuit het ontvangen rendement.
R. Windpark Fryslân	Conform het PS besluit van 26-2-2020 wordt het rendement/dividend toegevoegd aan deze reserve onder de jaarlijkse aftrek van € 1 mln voor de afwaardering aandelenkapitaal Windpark Fryslân en € 1,67 mln voor toevoeging aan het begrotingssaldo. Daarnaast is € 1,67 mln bestemd voor duurzaamheid en € 1,67 mln bestemd voor ambitieagenda IJsselmeer. Op 26-1-2022 heeft PS besloten om middelen beschikbaar te stellen voor het energieprogramma 2022-2025. Op 21-9-2022 heeft PS besloten om middelen beschikbaar te stellen voor de ambitieagenda IJsselmeer 2022-2031.

R. Risicoreserve lening herstelplan Thialf	Op 30 juni 2021 hebben Provinciale Staten besloten tot vorming van deze reserve. Deze reserve is bedoeld ter dekking van de eventueel te vormen risicovoorziening voor de verstrekte lening herstelplan Thialf.
R. Rente kapitaalverstrekking Alliander	De staten hebben middels een motie besloten tot het reserveren van de rente op de kapitaalverstrekking Alliander ter dekking van mogelijk lager dividend in de toekomst.
R. Inzet Werkje foar Fryslân	Deze reserve is per 1 januari 2022 opgeheven.
R. Tijdelijke budgetten	De tijdelijke budgetten worden in twee categorieën ingedeeld: A en B Voor elke categorie gelden specifieke spelregels voor het aangaan van verplichtingen en voor de zogenoemde jaarovergang; het reserveren van resterende middelen opdat deze voor de oorspronkelijke doelen ingezet kunnen blijven worden. Dit is geregeld in de nota Uitvoering begroting. De reserve is volledig belegd.
R. Jaarovergang structurele budgetten	Ingesteld ivm nieuwe werkwijze subsidieverplichtingen en balanspost crediteuren. Wordt in het volgende jaar afgewikkeld.
R. Groot onderhoud Gebouwen	De reserve groot onderhoud gebouwen is bestemd om de eventuele meer- of minderkosten van het groot onderhoud gebouwen te verrekenen.
R. Risicoreserve strategische grondvoorraad	Vanuit de risicoreserve strategische grondvoorraad zal bij een negatieve marktprijsontwikkeling van de aankopen strategische gronden een risicovoorziening strategische grondvoorraad worden gevormd.
<i>Beklemdes reserves</i>	
R. Dekkingsreserve kapitaallasten	Reserve voor de dekking van de kapitaallasten. In verband met de nieuwe regelgeving BBV is deze reserve gevormd. Het restant van de balansvermindering is naar deze reserve overgeboekt.
R. Verstrekte subsidie	Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de stelselwijziging subsidielastneming en is volledig belegd.

Overzicht en verloop voorziening	1-1-2022	mutatie		31-12-2022
		toevoeging	aanwending	
<i>Voorziening voor bestaande risico's</i>				
V. Waardeoverdracht pensioenen GS leden	7.963.794	182.060	2.177.329	5.968.525
V. Vrijwillige mobiliteit personeel	16.671	0	16.671	0
<i>Voorziening voor daartoe door anderen bestemde middelen</i>				
V. Grondwaterplan	1.428.816	780.889	657.238	1.552.467
V. Legaat van Harinxma thoe Sloten	23.240	329	113	23.456
V. Buma-legaten	159.919	208.681	5.790	362.809
V. Jorritsma-Boschmafonds	130.935	39	0	130.974
	9.723.375	1.171.998	2.857.142	8.038.231

Stand van zaken voorzieningen

V. Waardeoverdracht pensioenen GS-leden

Risicovoorziening. Ter dekking van betaling van afkoopsommen aan ABP voor pensioenen van GS-leden.

V. Vrijwillige mobiliteit personeel

Voorziening gevormd om de eventuele belasting voor personeelsleden die gebruik maken van vrijwillige mobiliteit af te dekken.

Deze voorziening is per 31 december 2022 vrijgevallen ten gunste van het resultaat.

V. Grondwaterplan

Aan deze voorziening wordt jaarlijks de opbrengsten grondwaterbelasting toegevoegd.

V. Legaat van Harinxma thoe Sloten

Legaat ten behoeve van onderhoud van een kamer in het Fries Museum.

V. Buma-legaten

Legaat ten behoeve van de provinciale bibliotheek, Tresoar.

V. Jorritsma-Boschmafonds

Fonds gevormd door een legaat ten behoeve van uitkering aan studenten.

Langlopende schulden	1-1-2022	vermeerdering	aflossingen	31-12-2022
Onderhandse leningen van banken en financiële instellingen	76.000.000		8.444.445	67.555.555
Door derden belegde gelden	37.500			37.500

Waarborgsommen	50.600	50.600
----------------	--------	--------

Stand van zaken langlopende schulden

Onderhandse leningen van banken en financiële instellingen

Provincie Fryslân heeft in 2021 voor de kapitaalversterking (€ 76,5 mln.) van haar deelneming in Alliander NV een lening bij NWB Bank

afgesloten ter grootte van € 76 mln.

Door derden belegde gelden

Samen met de provincie Drenthe is er een lening in het kader van duurzame energie verstrekt. De administratie wordt hier gevoerd.

Flottende passiva

Kortlopende schulden	1-1-2022	vermeerdering	vermindering	31-12-2022
Kasgeldleningen	0			0
Crediteuren	14.602.836	8.859.210		23.462.046
Nog te betalen subsidies	40.871.004		3.344.797	37.526.207
Nog te betalen overig	6.252.572	4.707.191		10.959.763
Overige schulden	-1.575	15.013		13.439
Nationaal Restauratiefonds voorschotten	2.822.607		881.216	1.941.391
Rekening Courant Nazorg fonds	16.105.472	710.982		16.816.454
Rekening courant Vermilion en Frisia	1.641.036			1.641.036
	82.293.953	14.292.397	4.226.013	92.360.334

Overlopende passiva (OP)	1-1-2022	mutatie		31-12-2022
		toevoeging	aanwending	
Vooruitontvangen bijdragen van de EU				
OP Life Alde Feanen N2000 voorbereiding	149.881	639.920	0	789.801
OP Life19/IP/DL00004 Grassbird Habitats	322.397	0	87.066	235.331
OP Life19/IP/NL000011 All 4 Biodiversity	177.109	0	37.959	139.150
OP Topattractie Subs Toerisme Natuurlijk STINAF	333.043	0	0	333.043
OP Culture Up	3.916	4.640	8.556	0
vooruitontvangen bijdrage De Nieuwe Afsluitdijk	116.845	466.566		583.411
	1.103.192	1.111.126	133.581	2.080.736,79

Vooruitontvangen bijdragen van het Rijk (Specifieke uitkeringen)

OP SPUK E15 Regionale aanpak laadinfrastructuur	1.538.632	0	1.203.559	335.073
OP SPUK E1 Beschikbaarheidsvergoeding OV 2020	955.220	0	647.880	307.340
OP SPUK E10 Snelfietsroutes 2020-2022	117	0	0	117
OP SPUK E33-2 MIRT 17-19 Fiets in de Keten 18-2022	236.335	-27.273	43.946	165.115
OP SPUK E48 4e trein Sneek Leeuwarden 2020-2022	660.777	0	506.659	154.118
OP SPUK E20 Reg stimul verkeersveiligheid maotr SPV	4.769.155	0	1.304.144	3.465.011
OP SPUK E12 Bermmaatregelen	1.339.158	0	58.375	1.280.783

OP SPUK E52 Beschikbaarheidsvergoeding OV 2021	0	0	0	0
OP 4e trein Sneek Leeuwarden	0	9.112.000	276.274	8.835.726
OP SPUK E84 Stimul verkeersveiligmtr 2022-2023	0	408.430	0	408.430
OP SPUK E38 Veilig doelm en duurz gebr verk infra	0	27.273	0	27.273
OP SPUK E86 Beschikbaarheidsvergoeding OV 2022	0	426.800	0	426.800
OP SPUK E3 Sanering verkeerslawaii	95.748	0	0	95.748
OP SPUK L10 Impulsgelden veenweiden	20.333.402	0	10.499.357	9.834.045
OP SPUK C13 Ontzorgingsprogr maatschapp vastgoed	1.719.978	0	643.912	1.076.067
OP SPUK L7 IBP vitaal platteland	4.545.809	0	430.352	4.115.457
OP SPUK L8 prov aank veehouderijen nabij natuurgeb	8.181.357	0	2.949.577	5.231.780
OP SPUK L16 PN Programma Natuur	11.120.657	15.485.337	5.635.941	20.970.053
OP SPUK L12 Experiment strorrijke stalmest	100	0	0	100
OP SPUK Freshem-NL	42.350	927.206	30.701	938.855
OP SPUK E44 FBW klimaatadaptatie 2021-2027	5.305.209	0	5.305.209	0
OP SPUK L05B Regiodeal ZuidOost Friesland	86.777	350.000	13.630	423.147
OP SPUK L24 Voorbereiding NPLG	0	2.106.000	275.895	1.830.105
OP SPUK E83 bodemopgaven 2022	0	379.500	0	379.500
OP SPUK L25 Versnellingsvoorstellen	0	24.246.750	0	24.246.750
OP SPUK C86 Ontzorgingspr maatsch vastg 2e tranche	0	868.120	0	868.120
OP SPUK F11 MKB-deal Skillsbooster	397.934	0	0	397.934
OP SPUK C99 Vitale logiesaccommodaties	14.165	0	3.250	10.915
OP SPUK C41 Flexibele inzet woningbouw	442.149	0	250.000	192.149
OP SPUK C10-1 Verbet digitale dienstverl Open Poen	194.180	50.723	244.903	0
OP SPUK C26 Culturele voorzieningen prov 2020	414.901	0	398.664	16.237
OP SPUK D13 Matching Rijk - Verbreiding en vernieuw	74.117	333.330	283.233	124.214
OP SPUK C81 Opstellen en uitvoeren woondeals	0	281.000	0	281.000
OP SPUK C210 Flexibele inzet woningbouw 2e fase	0	701.618	0	701.618
OP SPUK C10-2 Verb dig dienstv Zicht op stikstofk	129.151	0	25.000	104.151
OP SPUK H23 Bijdrage Rijk vervangingen Thialf	0	1.000.000	288.855	711.145
vooruitontvangen activa	640.488		190	640.298
	63.237.864	56.676.814	31.319.505	88.595.173
Vooruitontvangen bijdragen van overige overheid				
OP Omgevingsberaad Waddengeb diverse reserveringen	12.738	349.795	351.138	11.396
OP SCW Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies	83.305	78.150	77.678	83.777

OP Samenwerkingsverband IKW	73.925	492.123	497.864	68.184
OP SPUK E28B RSP Mobiliteitsfonds via SNN	3.785.761	1.284.096	5.069.857	0
OP RSP Concrete infra proj gemeentelijke bijdrage	2.897.331	0	2.897.331	0
OP RSP Mobiliteits infra proj gemeentelijke bijdr	703.068	0	703.068	0
OP SPUK E56b B0 MIRT verkeersinfrastructuur 20201	0	175.207	73.806	101.401
OP Wadlopen	71.837	119.812	115.769	75.879
OP Nog af te sluiten weidevogelcompensatie	2.691.332	4.900	1.241.424	1.454.808
OP POP 3 ANLB Leefgebied water SP 2019	103.952	88.709	36.479	156.182
OP Deltaprogramma Waddengebied	127.065	0	28.284	98.781
OP Weidevogelcompensatie	1.349.528	1.391.661	128.522	2.612.667
OP P29C POP3 Subsidie kavelruil	0	0	0	0
OP NP 21 POP3 plaggen watercrassula Terschelling	0	0	0	0
OP NP 21 POP3 Fluessen en Morra	0	0	0	0
OP Fries Bestuursakkoord Waterketen 3 2021-2025	94.945	73.166	79.058	89.053
OP Regiodeal NIL Aldeboarn-De Deelen	126.970	0	0	126.970
OP GRO06c Regiodeal NIL Veenweide 2022-2024	0	760.000	81.249	678.752
OP Programma NIL Friese Kleiweide	0	112.000	0	112.000
OP Bodemleernetwerk Noordelijke kleischil	0	25.391	25.391	0
OP Economic Board Noord Nederland	0	14.286	0	14.286
OP Europa Pact Fryslan	0	813.165	234.674	578.491
OP Leader/POP 3 Lopende kosten	82.665	0	82.665	0
diverse oa bijdragen activa	4.020.300	2.246.762		6.267.062
	16.224.721	8.029.223	11.724.256	12.529.688
Overige overlopende passiva				
Vooruitontvangen rente Alliander	30.705.795		2.541.169	28.164.625
overig	2.845.083		1.912.778	932.306
	33.550.878	0	4.453.947	29.096.931
	114.116.655	65.817.163	47.631.289	132.302.530

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

De verplichtingen, voortvloeiende uit het waarborgen van geldleningen, zijn conform de BBV op de balans vermeld, maar maken er geen

deel van uit. De provincie heeft zich garant gesteld voor de rente en aflossing van door diverse instellingen aangegane geldleningen.

	31-12-2021	1-1-2022	31-12-2022
Leasecontract decentrale kopieerapparaten	31.819	31.819	33.727
Leasecontracten dienstauto's	1.303.341	1.303.341	1.764.592
Huurovereenkomst parkeergarage per jaar	609.000	609.000	624.400

RVO verplichtingen functieverandering	8.733.880	8.733.880	8.084.362
RVO subsidieverplichtingen natuurbeheer	13.313.782	13.313.782	12.644.223
RVO collectief agrarisch natuurbeheer	15.206	15.206	0
Groenfonds convenantsleningen	2.519.236	2.519.236	1.214.618
Bankgarantie Fryslân Hurde wyn	6.856.396	6.856.396	0
Een specificatie van de gewaarborgde geldleningen is opgenomen in bijlage 5.2	9.311.631	9.311.631	8.966.324

RVO. In verband met het in 2014 afgesloten Natuurpact is de verantwoordelijkheid voor de afwikkeling van de subsidieverplichtingen voor natuurontwikkeling en -beheer over gegaan van het Rijk (DLG) naar de provincies. In voorgaande jaren zijn door de DLG subsidieverplichtingen voor functieverandering en beheer aangegaan. Deze verplichtingen worden namens de provincies afgewikkeld via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Staatsbosbeheer. De provincie heeft in 2014 een beschikking voor 6 jaar afgegeven aan Staatsbosbeheer voor het natuur- en landschapsbeheer.

Groenfonds. De provincie heeft een doorbetalingsverplichting van rente en aflossingsbedragen van leningen aan het Nationaal Groenfonds. Deze leningen zijn in 1999 tot stand gekomen door een convenant tussen het Rijk en de provincies in het kader van natuurontwikkeling. De provincie Fryslân heeft op 31 december 2022 een restschuld van €1,2 miljoen. Tot en met 2023 dient de provincie jaarlijks € 1,3 miljoen aan rente en aflossing te betalen waarvoor ze in het provinciefonds volledig wordt gecompenseerd. Het totaal nog te betalen bedrag is als niet uit de balans blijvende verplichting opgevoerd. Vanwege de financieringsconstructie is de resterende schuld niet opgenomen als langlopende schuld in de balans maar als niet uit de balans blijvende verplichting.

Financiële verplichtingen

Het beleid en de financiële spelregels voor de tijdelijke budgetten staan in de Nota Uitvoering Begroting 2022. Zie ook onderdeel 3 Tijdelijke budgetten.

2.5 Gebeurtenis na balansdatum

Niet van toepassing

2.6 WNT-verantwoording 2022 Provincie Fryslân

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Gegevens 2022		
bedragen x € 1	R.E. Bouius- Riemersma	A.G. Rosier
Functiegegevens	Algemeen Directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	[1-1-22] t/m [30-6-22]	[1-1-22] t/m [31-12-22]
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	91.593	118.998
Beloningen betaalbaar op termijn	11.521	21.619
<i>Subtotaal</i>	<i>103.114</i>	<i>140.617</i>

Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	107.112	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	103.114	140.617
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2021		
bedragen x € 1	R.E. Bouius-Riemersma	A.G. Rosier
Functiegegevens	Algemeen Directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2021	[1-1-21] t/m [31-12-21]	[1-1-21] t/m [31-12-21]
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	153.421	115.287
Beloningen betaalbaar op termijn	22.492	21.342
<i>Subtotaal</i>	<i>175.913</i>	<i>136.629</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000	209.000
Bezoldiging	175.913	136.629

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Gegevens 2022		
bedragen x € 1	A. Schepers	
Functiegegevens	Algemeen Directeur	
Kalenderjaar	2022	2021
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	[1-7-22] t/m [31-12-22]	
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	6	0
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	786	0
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 206	€ 199
Maxima op basis van de normbedragen per maand	171.600	0
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	161.916	
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Werkelijk uurtarief lager dan het maximum uurtarief?	ja	
Bezoldiging in de betreffende periode	141.480	0
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	141.480	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	
Bezoldiging	141.480	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Gegevens 2022	
bedragen x € 1	R.E. Bouius-Riemersma
Functiegegevens	
Functie(s) bij beëindiging dienstverband	Algemeen Directeur
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Jaar waarin dienstverband is beëindigd	2022
Uitkering wegens beëindiging van het dienstverband	
Overeengekomen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	5.929
Individueel toepasselijk maximum	75.000
Totaal uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband	5.929
Waarvan betaald in 2022	5.929
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

2.7 Begrotingsonrechtmatigheid

De begrotingsrechtmatigheid heeft betrekking op het financiële handelen binnen het kader van de geautoriseerde begroting. Dit wordt formeel als volgt omschreven:

“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten (exploitatie), alsmede de balansposten (investeringen), dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma’s (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door Provinciale Staten zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag alsmede het begrotingsjaar van belang zijn.”

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) dienen de afwijkingen in de jaarrekening herkenbaar te worden opgenomen en van een toelichting te worden voorzien. Als blijkt dat de gerealiseerde uitgaven op programmaniveau hoger zijn dan geautoriseerd, is er sprake van begrotingsonrechtmatigheid. Er zijn verschillende typen begrotingsoverschrijdingen. Overschrijdingen, die binnen de beleidskaders van Provinciale Staten passen worden in het accountantsoordeel niet meegewogen.

Overschrijdingen die gedurende het jaar bekend werden zijn in 2022 aan Provinciale Staten voorgelegd, bijvoorbeeld via de bestuursrapportages. Nog niet geautoriseerde overschrijdingen worden in de jaarstukken toegelicht en worden door de vaststelling van de jaarrekening door Provinciale Staten alsnog geautoriseerd.

De verschillen tussen de geautoriseerde lasten en de gerealiseerde lasten worden hieronder per programma weergegeven.

programma	lasten x €1000	begroting na wijziging	rekening	afwijking	afwaardering boekwaarde
1 Bestuur		19.590	19.062	528	
2 Infrastructuur		142.726	204.005	-61.279	88.862
3 Omgeving		144.261	118.960	25.300	
4 Economie		37.257	25.494	11.763	

5 Mienskip	69.691	60.379	9.312
6 Bedrijfsvoering	87.422	86.528	894
7 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	20.765	10.272	10.493
	521.713	524.700	-2.988

In 2022 is een begrotingsonrechtmatigheid ontstaan in programma 2 Infrastructuur.

De reden hiervoor is dat de commissie BBV in de loop van september 2022 in hun vraag en antwoord rubriek hebben aangegeven dat in het geval van een bijdrage in een activum van derden, de provincie dezelfde wijze van al dan niet afschrijven moet hanteren als die derde. Aangezien het Rijk niet activeert (investeringen op afschrijving zetten) mogen wij dat ook niet doen.

In de dekkingsreserve kapitaallasten zijn de bijdrage opgenomen voor de Rijksprojecten Harlingen, Joure, Haak om Leeuwarden en bereikbaarheid Leeuwarden. De boekwaarde (gemaakte kosten minus (toekomstige) inkomsten) bedraagt € 88,9 mln per 31/12/2022 en deze is bij de jaarrekening in één keer afgeboekt. Hier tegenover staat de beschikking over de dekkingsreserve kapitaallasten waarmee dit geen effect heeft op het rekeningresultaat.

In de nota reserves en voorzieningen provincie Fryslân 2022 is opgenomen dat het college het mandaat heeft om afschrijvingslasten te dekken uit deze reserve kapitaallasten. Omdat de nadere toelichting van de commissie BBV na het opstellen van de 2e berap 2022 is gekomen, was verwerking in de begroting 2022 niet meer mogelijk.

2.8 Toelichting op het rekeningresultaat

x €1.000	
1 Structurele budgetten	2.329
2 Tijdelijke budgetten	7.534
3 Reserves	0
4 Voorzieningen	2.177
5 Overlopende Passiva	0
Begrotingssaldo	3.139
Nog te bestemmen resultaat	15.179

1 Structurele budgetten		2.329
Programma		
1	Provinciale Staten	-109
	Statenfracties (130.000 toegevoegd aan reserve)	155
	Uitkeringen oud leden GS	173
2	Afschrijvingslasten	-128
	Vaarwegen beheer en onderhoud	17
	Kunstwerken beheer en onderhoud	299
3	Milieubeleidsplan wettelijke taken	358
	Regionaal Water Programma	226
	Toezicht wet Natuurbescherming	182
6	Capaciteitsbudget	601 *
	Dekking capaciteit	-
	Overige personeelskosten	1.296
	Automatisering overige kosten	-209
	Automatisering afschrijvingslasten	-
	Huisvesting overige kosten	1.221
	Huisvesting afschrijvingslasten	321
	Huisvesting overige kosten	309
	Huisvesting afschrijvingslasten	625

	Persoonlijk ontwikkelbudget (POB)	86 *
	Centraal opleidingsbudget	-201
	Reis en verblijfkosten	139
	Bijdragen derden in bedrijfsvoering	705
7	Motorrijtuigenbelasting	-197
	Financiering korte termijn	129
	Financiering lange termijn	217
div	IPO bijdrage	476
	Overige kleine verschillen	672
	<i>Subtotaal structureel</i>	<i>2.329</i>

2 Tijdelijke budgetten

7.534

Dit bedrag bestaat uit vrijval van tijdelijke budgetten. Dit als gevolg van eindige projecten en opdrachten. Het betreft hier onder andere:

3	Een ton voor een regenton	50 *
4	Gebiedsontwikkeling WTC fase 2	4.947 *
	Jaarplan circulair	151
	Leef- en woonklimaat	115
	Recreatie en toerisme	174
5	Nota plattelandsbeleid	216
	Agenda netwerk Noord Oost fase 3	65
7	Weerbaar bestuur	400 *
4 en 7	Breed corona budget 2e pakket	705
	Overige kleine verschillen	712
	Subtotaal Tijdelijke budgetten B	7.534

4

Voorzieningen

2.177

1	Waardeoverdracht pensioenen GS leden	2.177
	Begrotingssaldo	3.139

* Voor deze posten wordt voorgesteld om de vrijval (deels) via de resultaatbestemming opnieuw beschikbaar te stellen. Het betreft de volgende vier voorstellen:
- Een ton voor een regenton € 50.000
- Gebiedsontwikkeling WTC fase 2 € 4.947.000
- Vorming bestemmingsreserve spaarverlof €418.700
- Impulsgelden Weerbaar bestuur BZK €400.000

Een nadere toelichting op de oorzaak van de verschillen is opgenomen bij de beleidsprogramma's in de jaarstukken 2022.

2.9 Berekening benutting drempelbedrag SKB

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)

		Verlagjaar	2022		
		r			
1	Drempelbedrag	8.718.540	8.718.540	8.718.540	8.718.540
2	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	667.615		694.580	
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	8.050.925	1.171.557		1.414.582
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	0	7.546.983	8.023.960	7.303.958
			0	0	0

(1) Berekening drempelbedrag		Verslagjaar	2022		
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	435.927			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	435.927			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	0			
(4b)*0,02 + (4c)*0,002 met minimum € 1 mln.	Drempelbedrag	8.719	8.719	8.719	8.719

(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	60.085	106.612	63.901	130.142
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	668	1.172	695	1.415

Het drempelbedrag is het bedrag aan liquide middelen dat (gemiddeld) per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden. De hoogte van het drempelbedrag hangt af van de omvang van de begroting.

Indien het begrotingstotaal hoger is dan € 500 miljoen is de drempel gelijk aan € 10 miljoen plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat. De drempel is nooit lager dan € 1 miljoen.

Per kwartaal mag het gemiddelde van de (liquide) middelen die de decentrale overheid dagelijks buiten de schatkist laat niet boven het drempelbedrag uitkomen. Provincie Fryslân is in 2022 ruimschoots onder het drempelbedrag gebleven. De liquide middelen die buiten de schatkist zijn aangehouden, zijn gebruikt voor het betalingsverkeer.

3. Tijdelijke budgetten

3. Totaal tijdelijke budgetten 2022

Totaal verloop en afwikkeling

	balans	primitieve jaarovergang		mutatie	jaarovergang		balans
	1-1-2022	begroting	2021-2022	reserve gedurende 2022	2022-2023	31-12-2022	
tijdelijk budget A	53.453.894	6.338.000	-20.711.494	1.442.331	4.712.679	45.235.410	
tijdelijk budget B	38.048.232	5.918.600	-1.087.527	2.459.850	10.353.965	55.693.120	
reserve	139.573.829	26.361.400	-51.591.754	29.327.774	13.505.477	157.176.727	
	231.075.955	38.618.000	-73.390.775	33.229.956	28.572.122	258.105.258	

Verloop reserve tijdelijke budgetten 2022

	31-12-2021	1-1-2022	toevoeging	onttrekking	31-12-2022
tijdelijk budget A	53.453.894	53.453.894	13.968.572	22.187.056	45.235.410
tijdelijk budget B	38.048.232	38.048.232	56.846.214	39.201.326	55.693.120
reserve	139.573.829	139.573.829	47.581.931	29.979.033	157.176.727
	231.075.955	231.075.955	118.396.717	91.367.415	258.105.258

Afwikkeling reserve komende jaren

	1-1-2023	2023	2024	2025	2026	2027 ev	Eindsaldo
tijdelijk budget A	45.235.410	-19.570.179	-15.254.500	-10.410.700	0	0	31
tijdelijk budget B	55.693.120	-36.265.865	-10.914.900	-4.724.600	-3.789.200	-1.381.000	-1.382.445
reserve	157.176.727	-39.735.777	-12.299.000	-9.211.400	-9.881.600	-1.153.200	84.895.750
	258.105.258	-95.571.822	-38.468.400	-24.346.700	-13.670.800	-2.534.200	83.513.336

Tijdelijke budgetten 2022

De tijdelijke budgetten zijn ingedeeld in twee categorieën namelijk:

Categorie A: Overeenkomsten met medeoverheden en andere partijen

Hierbij is een overeenkomst met derden gesloten waarbij is vastgelegd wat de gewenste resultaten zijn en wat de bijdragen van de verschillende partijen zijn.

Bij deze categorie blijven de begrote middelen beschikbaar voor deze projecten gedurende de looptijd van de overeenkomst. Eventueel niet bestede gelden gaat mee als budget naar het volgende jaar. Deze mutatie verloopt via de reserve tijdelijke budgetten.

In het geval dat er een overbesteding is na besteding dan zal de overbesteding ten laste komen van het volgende jaar. In dat geval wordt het budget van het volgende jaar afgeraamd ten gunste van de reserve tijdelijke budgetten.

Categorie B: Overige tijdelijke budgetten

Dit betreft tijdelijke budgetten waar geen overeenkomst met derden aan ten grondslag ligt. Bij deze tijdelijke budgetten mogen meerjarige verplichtingen aangegaan worden. Bij de jaarovergang blijven alleen de in dat jaar nog openstaande subsidieplafonds en de subsidieverplichtingen die nog openstaan i.v.m. opschortende voorwaarden beschikbaar, mits het budget in dat jaar toereikend was. Overige niet bestede of verplichte gelden vallen vrij naar het rekeningsaldo.

In het geval dat er een overbesteding is na besteding dan zal de overbesteding ten laste komen van het volgende jaar. In dat geval wordt het budget van het volgende jaar afgeraamd ten gunste van de reserve tijdelijke budgetten.

Samenvatting tijdelijke budgetten

Hieronder wordt in hoofdlijnen het verloop van de tijdelijke budgetten in 2022 weergegeven, ter vergelijking zijn ook de cijfers over 2021 opgenomen:

Toelichting x € 1 mln		Rekening 2021	Rekening 2022
Begroting		115	81
Jaarovergang voorgaand jaar	Betreft met name nog openstaande subsidieverplichtingen	16	23

1e berap	Kasritmewijziging	-1	3
2e berap	Kasritmewijziging	-8	-12
Overige wijzigingen		-6	7
Begroting na wijziging		116	101
Besteed		83	81
Openstaande subsidieverplichtingen	Gaan mee met budget naar volgend jaar	1	2
Openstaande subsidieplafonds	Gaan mee met budget naar volgend jaar	4	11
Saldo lasten		27	7
Saldo baten		-6	2
Totaal saldo tijdelijke budgetten		21	9
Verrekening met volgend jaar	Dit bedrag wordt toegevoegd aan het budget in het volgende jaar	16	1
Vrijval in rekeningssaldo		5	8

Voortgang tijdelijke budgetten op detailniveau

Het overzicht tijdelijke budgetten geeft inzicht in zowel de inkomsten als uitgaven van de tijdelijke budgetten in 2022. Daarnaast worden de kasritmewijzigingen bij de 1e en 2e berap en de overige wijzigingen aangegeven. De tijdelijke budgetten categorie B met een saldo uitgaven/inkomsten groter dan € 200.000 worden per categorie toegelicht. De tijdelijke budgetten categorie A met verrekeningen met 2022 groter dan € 500.000 worden toegelicht.

Categorie B eindig

Tijdelijke budgetten 2022 (bedragen x € 1.000)			Inkomsten			Uitgaven													
Bel.	Naam	vel	Beg	Bes	Sa	Begr	Wijzigi	Wijz	Wijz	Overi	Begr	Bet	Sal	Opscho	Subsidie	Sal	Uitga	Verre	Rekeni
id		d	root	tee	ld	oot	ng	iging	iging	ge	oot	aal	do	rtende	plafond	do	ven -	kenin	ngsaldo
						voor	ergang	1e	2e	wijzig	wijzi	do	vo	orden	SP	OV	mste	g met	
						wijzi	2021/	p	p	ingen	ging	or	OV	OV		en	n	2023	
						ging	2022				ging	en	SP			SP			
		Eindig 2022 categorie B																	
V0318	E.1.4	Aanpak ondermijnig Friese gemeenten	0	0	0			42		0	42	20	22		21	0	0		0
V0208	E.1.5	Vervolg Programma naar een Rijke Waddenzee PRW	0	0	0	142	-5	6			143	147	-5			-5	-5		-5
V0221	E.2.1	N354 Sneek-Leeuwarden planstudie	0	0	0						0	2	-2			-2	-2		-2
V0325	E.2.1	Wadderveren	0	0	0			100			100	82	18			18	18		18
V0271	E.2.3	Bestuursverenkomst vaarweg Boontjes	0	0	0	200					200	222	-22			-22	-22		-22
V0223	E.3.3	Hegewarren	38	38	0	100	-169	38			-32	-32	0			0	0		0
V0252	E.3.3	Klimaatenvolop 2019 veenweide	0	0	0	1.795					356	365	-9			-9	-9		-9
V0192	E.3.4	Knelpunten geluidhinder provinciale wegen	0	0	0					100	100	94	6			6	6		6

V0164	E3.5	Fryske deal	0	0	0		-2.080			2.080	0	0	0			0	0		0
V0201	E3.5	Asbest eraf Zonnepanelen erop	0	0	0	20	-3				17	12	5			5	5		5
V0149	E4.2	Vestigingsregeling	0	0	0	33	81		-14		100	100	0			0	0		0
V0211	E4.2	Gebiedsontwikkeling WTC fase II	0	0	0					4.947	4.947	0	4.947			4.947	4.947		4.947
V0307	E4.2	Kanselarij	0	0	0					440	440	433	7			7	7		7
V0311	E4.2	Onderzoekstraject regionale economie	0	0	0					21	21	0	21			21	21		21
V0267	E4.3	Breed corona budget	0	0	0		38	31	-36		33	-15	48			48	48		48
V0053	E5.1	Nota plattelandsbeleid	0	0	0	140	-17		150		273	58	216			216	216		216
V0086	E5.1	Kansenfonds	0	0	0		-21		143		122	102	20			20	20		20
V0294	E5.1	Netwerk duurzame dorpen	0	0	0	100					100	100	0			0	0		0
V0317	E5.2	Rijksmiddelen coronacompensatie culturele instellingen 2021	0	0	0					1.499	1.499	1.499	0			0	0		0
V0183	E7.6	Structuurversterking economie	0	0	0				1.000	-1.000	0	0	0			0	0		0
V0211	E7.6	Gebiedsontwikkeling WTC fase II	0	0	0				4.947	-4.947	0	0	0			0	0		0
		Totaal eindig 2022 categorie B	38	38	0	2.530	-2.176	216	4.752	3.140	8.462	3.190	5.272	0	21	5.251	5.251	0	5.251

Toelichting eindige tijdelijke budgetten categorie B

Programma 4

Gebiedsontwikkeling WTC fase II

Het tijdelijk budget Gebiedsontwikkeling WTC fase II is voor € 4.947.000 niet besteed in 2022. Eind december heeft GS positief besloten over de beschikking aan de gemeente Leeuwarden, echter is de beschikking begin 2023 pas verzonden. Bij de resultaatbestemming jaarrekening 2022 zal het vrijgefallen bedrag van € 4.947.000 voor de gebiedsontwikkeling WTC aan PS voorgelegd worden.

Programma 5

Nota plattelandsbeleid

Dit budget is gedeeltelijk niet tot besteding gekomen omdat rekening gehouden was met een subsidieverzoek dat uiteindelijk niet is ingediend.

Categorie A

Tijdelijke budgetten 2022 (bedragen x € 1.000)	Inkomsten	Uitgaven		

Bel. vel d	Naam	Begroot	Bes toe d	Sal do	Begr oot voor wijz ing	Wijzigi ng jaov 2021/ 2022	Wijz ige 1e p	Wijz ige 2e p	Overi ge wijz igin g	Begr oot na wijz igin g	Bet aal d	Sal do vor OV en SP	Opscho rtende voorwa arden OV	Subsidie plafond SP	Sal do na OV en SP	Uitga ven - Inkomste n	Verre kenin g met 2023	Rekeni ngsaldo
	Categorie A																	
V0155	A.1.5	Decentralisatie uitkering Waddenfonds	0	0	0	9.626				9.626	9.626	0			0	0		0
V0045	A.2.2	RSP concrete infraprojecten	0	2.767	2.767	1.116	18.729	-6.000	500	14.344	13.035	1.309			1.309	4.077	4.077	0
V0073	A.2.2	Investeringsagenda Drachten - Heerenveen	0	0	0			586	-508	78	-91	168			168	168	168	0
V0043	A.3.1	Gebiedsontwikkeling Franekeradeel - Harlingen	0	0	0	996	-1			995	995	0			0	0		0
V0147	A.3.1	Kaderrichtlijnen water	0	0	0			333		333	333	0			0	0		0
V0213	A.3.2	Regiodeal Natuurinclusieve landbouw	0	8	8	1.150	-177	0	-400	573	1.085	-512			-512	-505	-505	0
V0126	A.3.4	DU Deltaprogramma zoetwater	0	0	0		25			25	19	6			6	6	6	0
V0147	A.3.4	Kaderrichtlijnen water	0	25	25	1.000	411	2	-880	533	133	400			400	425	425	0
V0191	A.3.4	Bestuursvoerenkomst versterken Friese IJsselmeerkust	0	0	0	300	-72		50	278	224	54			54	54	54	0
V0047	A.4.3	REP Wetsus fase 1	0	0	0	100	94			194	6	188			188	188	188	0
V0066	A.4.3	Innovatiecluster Drachten	0	0	0		149			149	0	149			149	149	149	0
V0079	A.4.3	Breedband	0	0	0	1.348		-1.348		0	9	-9			-9	-9	-9	0
V0073	A.4.5	Investeringsagenda Drachten - Heerenveen	0	0	0			4.518	-4.213	305	280	25			25	25	25	0
V0003	A.5.1	Agenda netwerk Noord Oost fase 1	0	0	0		160	-184		-119	-143	-65			65	65		65
V0037	A.5.1	REP Friese Meren Project	0	0	0					0	0	0			0	0	0	0
V0082	A.5.1	Bestuursvoerenkomst Lauwersmeer	150	150	0	50	357	150	-136	119	540	533	7		7	7	7	0
V0214	A.5.1	Regiodeal NOF	0	0	0	969	1			969	969	1			1	1	1	0

		Versnellings agenda																	
V0 25 7	A 5.1	DU Regiodeal Holwerd aan zee	0	0	0		700	0			700	700	0			0	0		0
V0 30 8	A 5.1	Agenda netwerk Noord Oost fase 3	168	207	39			270	25		295	237	58			58	97	97	0
V0 17 5	A 5.2	LF2028	134	0	-134	2.000	305		-264	1.334	3.375	3.239	136			136	2	2	0
V0 25 3	A 5.3	Dingtiid Orgaan voor de Friese taal	0	0	0	29	31				60	33	27			27	27	27	0
V0 25 7	A 7.6	DU Regiodeal Holwerd aan zee	0	0	0	4.740			-4.740		0	0	0			0	0		0
		Totaal categorie A	452	3.157	2.705	23.423	20.712	-1.672	-10.567	1.334	33.230	31.157	2.073	0	0	2.073	4.778	4.713	65

Toelichting tijdelijke budgetten categorie A

Programma 2

RSP concrete infraprojecten

Er is vertraging in de afrekening en rapportage door Prorail waardoor de bijdrage aan het project ESG (extra sneltrein Groningen-Leeuwarden) nog niet verwerkt kon worden.

Programma 3

Regiodeal natuurinclusieve landbouw

Op de regiodeal heeft een overbesteding plaatsgevonden doordat penvoerder Groningen € 512.000 meer heeft opgevraagd als cofinanciering dan begroot.

Categorie B

Tijdelijke budgetten 2022 (bedragen x € 1.000)		Inkomsten			Uitgaven								Opschortende voorw			Subsidie SP			Saldo			Verrekening met 2023			Rekening saldo		
Bel. Naam	vel	Begroot	Besloten	Saldoot	Begroot	Wijziging	Wijziging	Wijziging	Overige	Begroot	Betalen	Saldo	Opschortende	Subsidie	Saldo	Verrekening	Verrekening	Rekening									
id					voor	ergaan	bera	bera	wijz	ing	ing	ing	ing	ing	ing	ing	ing	ing									
					g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g									
					2021/	2022																					
Categorie B																											
V0 02 4	H 1.1	It Steatekomitee Frysk	0	0	0	10					10	0	10			10	10		10								
V0 33 2	H 1.1	Statenverkiezing en 2023	0	0	0					0	0	0	0			0	0		0								
V0 27 2	H 1.4	Bestuurlijke vernieuwing	21	21	0	50			-71	21	0	0	0			0	0	0	0								
V0 34 2	H 1.5	Versterking duurzame en economische ontwikkelingen Waddengebied	0	0	0					0	0	0	0			0	0		0								
V0 18 9	H 2.1	Onbeveiligde overwegen	0	0	0	287			170	-457		0	0	0		0	0		0								

V0190	E.2.1	Bestrijding fietsveiligheid	0	0	0	1.850	698	4.000	2.395	-25	8.918	986	7.932		7.932	0	0		0
V0224	E.2.1	Lelylijn onderzoek	0	0	0				0		0	0	0			0	0		0
V0225	E.2.1	Verkeersveiligheid educatie	0	0	0	250					250	248	2			2	2		2
V0299	E.2.1	Preventie en voorlichting fiets	0	0	0	63		83			145	143	2			2	2		2
V0323	E.2.1	BO Mirt Mobiliteitsgedrag	0	0	0			400	-280		120	115	5			5	5		5
V0324	E.2.1	Fietsveiligheid	0	0	0			425	-300		125	115	10			10	10		10
V0326	E.2.1	Opdracht proef batterijtrein	0	0	0			50	-50		0	0	0			0	0		0
V0327	E.2.1	Rondweg Wanswerd	0	0	0			600	-600		0	0	0			0	0		0
V0328	E.2.1	Innovatiebudget OV/Verkeersveiligheid	0	0	0			538	-150		388	400	-12			-12	-12	-12	0
V0329	E.2.1	Verkeersveiligheidsgedrag	0	0	0			200			200	179	21			21	21		21
V0330	E.2.1	Verduurzaming emplacement Leeuwarden	0	0	0			0			0	0	0			0	0		0
V0316	E.2.2	Openbaar vervoer Fryslân	0	0	0					500	500	49	451		451	0	0		0
V0130	E.2.3	Project onrechtmatig gebruik	0	1	1	51			-30		21	1	20			20	20		20
V0277	E.2.3	Pilot voorkomen wildongevallen op provinciale wegen	0	0	0	150			-100		50	52	-2			-2	-2	-2	0
V0309	E.2.4	Invoering ERTMS European Rail Traffic Management System	0	0	0					0	0	0	0			0	0		0
V0319	E.2.4	Grote trein/busstations	0	0	0			780	-360		420	437	-17			-17	-17	-17	0
V0320	E.2.4	Cofinanciering deelfietsen	0	0	0			360	-90		271	271	0			0	0		0
V0321	E.2.4	Verduurzamen OV bus	0	0	0			0			0	0	0			0	0		0
V0322	E.2.4	Herinrichting/verplaatsen OV knooppunt Zurich	0	0	0			0			0	0	0			0	0		0
V0034	E.3.1	Weidevogelbeleid	0	0	0	1.250	11	-250	200	0	1.211	1.160	51	19		32	32		32
V0187	E.3.1	Reparatie renten aflossing convenantsleningen Groenfonds	0	0	0	1.305					1.305	1.305	0			0	0		0

VO 22 0	E3.1	Biodiversiteit	0	0	0	1.40 0	50		-250	0	1.20 0	1.3 98	- 198			- 19 8	-198	-198	0
VO 26 8	E3.1	Procesmiddelen NP Drents Friese Wold	0	0	0	50			-50		0	0	0			0	0		0
VO 28 5	E3.1	Provinciale wolvernacties	200	19	- 18 1	23				200	223	38	185			18 5	4		4
VO 29 1	E3.1	Weidevogels predatiebeheer	0	0	0	300					300	413	- 113			- 11 3	-113	-113	0
VO 29 7	E3.1	Vergroenen schoolpleinen	0	0	0	125			-125		0	0	0			0	0		0
VO 34 4	E3.1	Invasieve exoten bestrijding	0	0	0						0	0	0			0	0	0	0
VO 10 6	E3.2	Transitie natuurinclusieve landbouw	0	-10	- 10	323		-40	-39	41	285	231	53			53	43		43
VO 23 0	E3.2	Landbouwagend a met Dairy Valley	0	0	0	250			-190		60	46	14			14	14		14
VO 26 1	E3.2	Potato valley	0	0	0	250			-250		0	0	0			0	0		0
VO 30 3	E3.2	Transitiefonds landbouw	0	0	0	400		-400			0	0	0			0	0		0
VO 31 4	E3.2	Dutch Dairy Centre	0	0	0			153	-95		58	50	8			8	8		8
VO 10 8	E3.3	Veenweidevisie	0	29	29	4.70 0	-611	- 2.37 4	1.30 0	285	3.30 0	4.1 91	- 891			- 89 1	-862	-862	0
VO 01 1	E3.4	Decentralisatie uitkering bodemsanering	0	0	0	850			-444	610	1.01 5	972	43			43	43		43
VO 07 7	E3.4	De Saiter	0	0	0				32		32	56	-24			- 24	-24	-24	0
VO 26 6	E3.4	IJsselmeeragend a 2050	0	0	0	100					100	61	39			39	39		39
VO 27 9	E3.4	Versterking omgevingveilighe idsdiensten	0	14	14	26					26	14	12			12	26		26
VO 28 3	E3.4	Opruiming drugsafval	0	0	0	20			-10		10	10	0			0	0		0
VO 28 8	E3.4	Bestuurlijke overeenkomst (BOK) visserij	0	0	0				0		0	0	0			0	0		0
VO 29 2	E3.4	Gewasbeschermi ngsmiddelen onderzoek	0	0	0	75			-25		50	50	0			0	0		0
VO 29 8	E3.4	Een ton voor een regenton	0	0	0	50					50	0	50			50	50		50
VO 30 4	E3.4	Programmateam Stikstof	0	0	0				73		73	72	0			0	0		0
VO 30 5	E3.4	Legaliseren PAS- melders	8	0	-8				68		68	43	25			25	17		17
VO 30 6	E3.4	Opkoop- en beëindigingsrege ling	0	0	0				47		47	27	20			20	20		20

V0343	E3.4	Bestuursovereenkomst Blauwe Drager	0	31	31				50	-50	0	75	-75			-75	-45	-45	0
V0228	E3.5	Samenwerking energie een loket	0	0	0	597	-107	272	-300	0	462	457	6			6	6		6
V0229	E3.5	Energiecoaches	0	0	0	620	-175		-120	0	325	493	-168			-168	-168		0
V0124	E4.1	Arbeidsmarkt/onderwijs en kennisinstellingen/bedrijfsleven	0	0	0	202	260		-313	0	150	30	120		120	0	0		0
V0182	E4.1	Jaarplan circulair	0	0	0	500				0	500	349	151			151	151		151
V0231	E4.1	Clusters economie	0	0	0	200				0	200	200	0			0	0		0
V0235	E4.1	Ondernemerschap	0	0	0	1.000			-408		592	592	0			0	0	0	0
V0241	E4.1	Governance	0	0	0	110					110	99	11			11	11	11	0
V0243	E4.1	Leef- en woonklimaat	0	0	0	300		-300	100		100	94	6			6	6		6
V0290	E4.1	Breed corona budget 2e pakket	0	0	0					1.965	1.965	929	1.036			1.036	1.036		1.036
V0235	E4.2	Ondernemerschap	0	0	0	1.250	1.400		-596	0	2.055	1.130	924	210	800	-86	-86	-86	0
V0236	E4.2	Infrastructuur economie	0	0	0	667		-600	-63		3	0	3			3	3		3
V0241	E4.2	Governance	0	0	0	175		31	-161		45	75	-30			-30	-30	-30	0
V0313	E4.2	Ontwikkeling ondernemers	0	0	0			79	-79		0	0	0			0	0		0
V0195	E4.3	Wetsus	0	0	0	1.125					1.125	1.125	0			0	0		0
V0199	E4.3	Investeringskader Waddengebied	0	0	0	61				40	101	72	29			29	29		29
V0231	E4.3	Clusters economie	0	0	0	220	-20		-150		50	50	0			0	0		0
V0237	E4.3	Kennisinfrastructuur	0	0	0	750		1.014	296	0	2.060	2.060	0			0	0		0
V0243	E4.3	Leef- en woonklimaat	0	0	0	200					200	91	109			109	109		109
V0244	E4.3	Human capital	0	0	0	500	-100		293		693	693	0			0	0		0
V0290	E4.3	Breed corona budget 2e pakket	0	0	0	25	230			988	1.243	1.216	26			26	26		26
V0231	E4.4	Clusters economie	0	0	0	1.000	-13		-418		569	537	32			32	32		32

V0 24 1	E4.4	Governance	25	25	0	75				25	100	97	3			3	3	3	0
V0 24 8	E4.4	Procesgeld team Europa	25	26	1	50		25			75	91	-16			-16	-15	-15	0
V0 28 7	E4.4	Bijdrage Friese projectenmachin e	0	0	0	475		-80	150	0	545	545	0			0	0		0
V0 31 2	E4.4	Gezondheidsecon omie	0	0	0			405	-405		0	0	0			0	0		0
V0 24 9	E4.5	Recreatie en toerisme	0	0	0	4.04 5		100	-454	0	3.69 1	3.5 17	174			17 4	174		174
V0 29 0	E4.5	Breed corona budget 2e pakket	0	0	0		350		-800	800	350	349	0			0	0		0
V0 33 7	E4.5	Beleefcentra en rondgangen Friese bedrijven	0	0	0					0	0	0	0			0	0		0
V0 01 4	E5.1	Demografische ontwikkelingen	0	5	5	1.06 5			-200	-181	684	299	385		375	10	15		15
V0 07 6	E5.1	Iepen mienskipfun Fryslan categorie B	46	46	0	4.05 0	476		-486	130	4.17 0	3.9 92	178	795		-61 7	-617	-617	0
V0 09 2	E5.1	Monitoring aandachtsgebied en	0	0	0	7	-3				4	10	-6			-6	-6	-6	0
V0 11 5	E5.1	Fase 2 gebiedsontwikke ling Centrale As	0	0	0	354			-354		0	0	0			0	0		0
V0 16 2	E5.1	Zwembad De Welle	500	500	0		0				0	0	0			0	0		0
V0 16 6	E5.1	Transitiefonds leefbare fysieke omgeving	0	0	0	649	439		-600	-122	367	44	322		322	0	0		0
V0 21 8	E5.1	Procesgelden DOM's	0	0	0	400	0	100	180	0	680	233	447		450	-3	-3	-3	0
V0 21 9	E5.1	Projectsubsidie sociale leefbaarheid	0	0	0	200			-100		100	100	0			0	0		0
V0 25 8	E5.1	Breedtesport	0	0	0	70			60		130	130	0			0	0		0
V0 26 4	E5.1	Bluezone	0	0	0	34					34	34	0			0	0		0
V0 26 9	E5.1	Proceskosten Streekwurk	108	108	0	150		58	-50	50	208	188	20			20	20		20
V0 28 1	E5.1	Flexibele inzet woningbouw	0	0	0	0		0			0	0	0			0	0		0
V0 28 9	E5.1	Cofinanciering rijksregeling volkshuisvesting sfonds	0	0	0	750	250	0	-250		750	750	0			0	0		0
V0 29 0	E5.1	Breed corona budget 2e pakket	0	0	0				-565	966	401	398	3			3	3		3
V0 29 5	E5.1	Schoolschaatsen	0	0	0	125		375			500	500	0			0	0		0

V0 29 6	E5.1	Herbestemming gebouwen	0	0	0	780				181	961	363	598	363	548	- 31 3	-313	-313	0
V0 31 5	E5.1	Gebiedsbudget	60	60	0			260	-200		60	126	-66			- 66	-66	-66	0
V0 33 6	E5.1	Skoalkeatsen	0	0	0					0	0	0	0			0	0		0
V0 33 9	E5.1	Regenboogbeleid	0	0	0					0	0	0	0			0	0		0
V0 34 0	E5.1	Netwerk mienskipssinitiativen	0	0	0					0	0	0	0			0	0		0
V0 20 2	E5.2	Museum Hindeloopen	0	0	0	0			500		500	0	500	500		0	0		0
V0 21 5	E5.2	Cultuur continuering tijdelijke budgetten	0	0	0	3.21 5	192	332	-622	-7	3.11 0	2.9 07	203		187	16	16		16
V0 25 4	E5.2	Cofinanciering rijksbijdrage monumenten	160	10	- 15 0	1.95 7		1.06 3	-351	-602	2.06 7	1.5 48	519	475		44	-106	-106	0
V0 25 9	E5.2	We the North	3	0	-3	103	-2			4	105	302	- 198			- 19 8	-200	-200	0
V0 26 0	E5.2	Erfgoed continuering tijdelijke budgetten	0	0	0	15					15	15	0			0	0		0
V0 29 0	E5.2	Breed corona budget 2e pakket	0	0	0	75	310			1.234	1.61 9	1.5 98	21		21	21			21
V0 30 0	E5.2	Fryske Fieldlab	0	0	0	100		300			400	400	0			0	0		0
V0 30 1	E5.2	Friese musea	0	0	0	300				0	300	300	0			0	0		0
V0 33 1	E5.2	Onderzoek en herstel ontbrekende schakels beeldende kunst	0	0	0			60			60	220	- 160			- 16 0	-160	-160	0
V0 15 3	E5.3	Beleidsbrief CTOS Mei hert, holle en hannen	0	0	0					142	142	136	6		6	0	0		0
V0 21 5	E5.3	Cultuur continuering tijdelijke budgetten	0	0	0					60	60	53	6		6	6			6
V0 21 6	E5.3	Taal	0	0	0	2.09 6	492	-72	-30	-127	2.35 9	2.1 52	207		223	- 16	-16	-16	0
V0 26 2	E5.3	Fryske Akademy transitie	0	0	0	200					200	600	- 400			- 40 0	-400	-400	0
V0 27 5	E5.3	Ryksbydrage feroaring Kurrikulum	0	0	0	333		-285	-48		0	0	0			0	0		0
V0 29 0	E5.3	Breed corona budget 2e pakket	0	0	0					66	66	66	0			0	0		0
V0 33 3	E5.3	Fries in het MBO	0	0	0					200	200	200	0			0	0		0

V0338	E5.3	Sichtberens Frysk en streektaalen	0	0	0				0	0	0	0			0	0		0	
V0138	E6.2	Aanpassing systemen voor omgevingswet	0	17	17		-84	428	344	282	62			62	79			79	
V0227	E6.2	Grondbank instrument	0	0	0	125			125	46	79			79	79			79	
V0251	E6.2	Energieneutrale provinciale gebouwen	0	0	0	200		89	289	182	107			107	107			107	
V0293	E6.2	Wet Open Overheid (WOO)	0	0	0			113	113	42	71			71	71			71	
V0334	E6.2	Digitaliseringsstrategie subsidiezaken	0	0	0			-700	700	0	0	0		0	0			0	
V0335	E6.2	Digitalisering 2022-2026	0	0	0			0	0	0	0			0	0			0	
V0184	E7.6	Bijdrage aan provincie Zeeland	0	0	0	501		0	501	501	0			0	0			0	
V0196	E7.6	Tussenstap Veenweideaanpak 2020-2029	0	0	0	3.750		-3.465	0	-285	0	0	0	0	0			0	
V0282	E7.6	Weerbaar bestuur	0	0	0			400	400	0	400			400	400			400	
V0290	E7.6	Breed corona budget 2e pakket	0	0	0	4.900		-220	559	-5.603	-365	-7	-358	-358	-358			-358	
V0293	E7.6	Wet Open Overheid (WOO)	0	0	0	52			-52	0	0	0		0	0			0	
		Totaal categorie B	1.156	902	-254	54.908	4.044	4.147	-5.968	2.666	59.797	46.815	12.982	2.362	11.415	-794	-1.048	-3.444	2.396
		Totaal generaal	1.645	4.097	2.452	80.861	22.580	2.690	-11.783	7.141	101.489	81.161	20.327	2.362	11.437	6.529	8.981	1.268	7.712

Toelichting tijdelijke budgetten categorie B

De tijdelijke budgetten B die aan het eind van het jaar een overbesteding hebben worden verrekend met de reserve in 2023. Hieronder worden de posten groter dan € 200.000 toegelicht die vrijvallen in het rekeningsaldo.

Programma 5

Breed corona budget 2e pakket

Een zestal regelingen die in het kader van het 2e pakket breed corona budget No & Moarn zijn opengesteld, hebben een onderbesteding van € 1.036.000. Deze middelen vallen vrij. Kanttekening hierbij is dat het GS voorwaardelijke No & Moarn budget in programma 7 in 2022 een overbesteding heeft van € 358.000. Per saldo valt er dus ongeveer € 670.000 vrij naar het resultaat 2022.

Programma 7

Weerbaar bestuur

Het voorwaardelijk budget weerbaar bestuur betreft een rijksbijdrage die via het provinciefonds is ontvangen. Dit bedrag is in 2022 niet meer tot besteding gekomen en daarmee vrijgevallen. Bij het vaststellen van de jaarstukken zal dit budget teruggevraagd worden zodat het alsnog in 2023 ingezet kan worden.

4. Controle verklaring

Controle verklaring

5. Bijlagen

5.1 Structurele en niet structurele lasten en baten

x € 1.000	structurele budgetten			niet structurele budgetten		
	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Afwijking begroting rekening	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Afwijking begroting rekening
Lasten						
1 Bestuur	9.770	9.217	553	9.820	9.845	-25
2 Infrastructuur	89.800	88.470	1.330	52.926	115.535	-62.609
3 Omgeving	84.028	70.278	13.750	60.233	48.683	11.550
4 Economie	3.446	3.340	106	33.811	22.153	11.658
5 Mienskip	35.169	33.320	1.849	34.523	27.059	7.464
6 Bedrijfsvoering	51.754	84.609	-32.855	35.668	1.919	33.749
7 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	2.644	2.332	312	18.121	7.940	10.181
Begrotingssaldo	3.139	0	3.139			
Totaal lasten	279.749	291.566	-11.817	245.103	233.135	11.968
Totaal structurele en niet structurele	524.852	524.700	151			
Baten						
1 Bestuur	1.285	1.491	-206	21	2.380	-2.359
2 Infrastructuur	3.346	2.865	481	11.399	13.366	-1.967
3 Omgeving	3.730	4.242	-512	38.790	32.316	6.474
4 Economie	268	340	-72	3.585	1.989	1.596
5 Mienskip	17	158	-142	2.926	2.549	377
6 Bedrijfsvoering	1.269	1.931	-663	0	42	-42
7 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	308.735	308.622	113	36.195	36.742	-547
Totaal baten	318.649	319.650	-1.001	92.916	89.384	3.532
Totaal structurele en niet structurele	411.565	409.034	2.531			

Structurele budgetten zijn budgetten die voor jaarlijks terugkerende activiteiten en taken in de (meerjaren)begroting zijn opgenomen.

Niet structurele budgetten zijn budgetten voor projecten die voor een bepaalde (eindige) periode in de begroting zijn opgenomen.

Zowel de baten als de lasten die met deze projecten zijn gemoeid worden als tijdelijk aangemerkt.

5.2 Overzicht Gewaarborgde geldleningen

Nr.	Door wie de lening is aangegaan	Doel van de geldlening	Oorspronkelijk bedrag	Percentage van de lening die door de provincie wordt gewaarborgd	Datum en nummer besluit Provinciale Staten c.q. CdK	Goedkeurings besluit	Einddatum borgstelling	Rente -%	Restantbedrag van de geldlening per 1-1-2022	Totaalbedrag v.d. gewone en buitengewone aflossing in 2022	Restantbedrag gewaarborgd door de provincie per 31-12-2022
			in €						in €	in €	in €
1	Bibliotheekservice Fryslan	Nieuw kantoorgebouw, magazijn, garages	1.134.451	100%	31-03-82, nr 9	29-05-82, nr 44	29-05-2022	6,86 %	29.779	29.779	0

	(Stichting Centrale Bibliotheekdienst)	Nieuw kantoorgebouw, magazijn, garages	1.134.451	100%	31-03-82, nr 9	29-05-82, nr 44	29-05-2022	4,47 %	29.827	29.827	-0
2	Stichting ZuidOostZorg te Drachten	Uitbreiding/renovatie verpleeghuis	3.176.462	100%	12-11-80, nr 5	19-01-81, nr 6	19-01-2021	5,36 %	0	0	-
3	Stichting Groenfonds	Voorfinan. subsidie particulier natuurbeheer	9.252.025	100%	11-12-07, nr. n.b.	11-12-07, nr. n.b.	31-12-2043		9.252.025	285.702	8.966.324

TOTAAL	9.311.631	345.308	8.966.324
---------------	------------------	----------------	------------------

5.3 Specifieke uitkeringen (Sisa-verantwoording)

Sinds 2006 is voor de verantwoording van de bestedingen van specifieke uitkeringen van het rijk aan provincies en gemeenten de zogenoemde SiSa-audit ingevoerd: Single Information, Single Audit. Deze werkwijze is in 2008 in de Financiële verhoudingswet verplicht gesteld. Dit heeft tot gevolg dat de verantwoording van de besteding van specifieke uitkeringen via de zogenoemde Sisa-bijlage bij de jaarrekening verloopt. Deze bijlage is opgesteld volgens een door het rijk voorgeschreven format. De controle van deze bijlage wordt meegenomen in de accountantscontrole van de jaarrekening. De accountant meldt vervolgens per specifieke uitkering zijn bevindingen in het accountantsverslag (rapport van bevindingen).

In de jaarrekening 2022 gaat het om 32 verschillende regelingen. Het aantal specifieke uitkeringen is de afgelopen jaren sterk toegenomen (32 regelingen in 2022 tegenover 3 regelingen in 2019). Deze toename is het gevolg van een opmerking van de Algemene Rekenkamer in het Verantwoordingsonderzoek 2018. De Algemene Rekenkamer heeft opgemerkt dat het Rijk in bepaalde gevallen bestuurlijke voorwaarden stelt bij de toekenning van een decentralisatie-uitkering, die de beleids- en bestedingsvrijheid van decentrale overheden beperken. Om die reden worden de uitkeringen nu getoetst om zo te beoordelen welke uitkeringsvorm passend is. In veel gevallen is nu gekozen voor een specifieke uitkering, waarbij de verantwoording via de SiSa-bijlage verloopt.

Het doel van SiSa was en is dat provincies (en ook gemeenten) minder vaak en maar op één moment verantwoordingsinformatie aan het Rijk hoeven te verstrekken over de besteding van specifieke uitkeringen. De controle op rechtmatigheid van de bestedingen geldt voor de specifieke uitkeringen waarover in het kader van Sisa verantwoording afgelegd moet worden. Daartoe is in de Sisa-bijlage een aparte kolom "aard controle" opgenomen. In aanvulling op de in de Sisa-bijlage gevraagde informatie mogen de Ministeries nog (beperkt en zeker niet jaarlijks) enige beleidsinformatie vragen. Hiervoor is geen afzonderlijke accountantsverklaring meer nodig.

SiSa Medeoverheden

In juli 2008 is in een wijziging van de Financiële Verhoudingswet geregeld dat SiSa met ingang van de jaarstukken 2008 ook van toepassing is op door de provincies naar andere provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen doorverdeelde rijksmiddelen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft de SiSa-bijlage daartoe uitgebreid met speciaal voor de relatie gemeente-provincie ontwikkelde formats.

Bij de provincie Fryslân is de zogenoemde SiSa-medeoverheden onder andere van toepassing op de bestedingen van de Regeling Specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw (C41), het Regionaal Mobiliteitsfonds RSP (E28B), de Snelfietsroutes (E10) en de regeling tijdelijke impuls Klimaatadaptatie (E44).

Ook past de provincie voor een aantal eigen subsidiebeschikkingen SiSa-verantwoording toe, bijvoorbeeld de stimulering kleine maatschappelijke initiatieven Iepen Mienskipfunns en het incidentele subsidieproject proeftuin Wetterskip Fryslân.

Daarnaast legt de provincie als medeoverheid via SiSa verantwoording af aan het SNN over eveneens de bestedingen van het Regionaal Mobiliteitsfonds RSP (E28B), aan gemeente Opsterland (regiokassier) over de bestedingen voor de Regiodeal Zuidoost Friesland (C75B) en aan de gemeente Leeuwarden over de regeling Doelmatig en duurzaam gebruik Verkeersinfrastructuur 2021 (E56B).

Concurrentie-gevoelige informatie

Om te voorkomen dat concurrentie-gevoelige informatie beschikbaar komt, zijn de SiSa-gegevens voor de regeling Specifieke uitkering Beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies 2021 (regeling E52) in de SiSa-bijlage bij de jaarrekening niet per concessie maar in zijn totaliteit verantwoord. Aan het CBS wordt de volledige versie verstrekt.

Sisa bijlage

5.4 Gerealiseerde lasten en baten per taakveld

Taakveld		Lasten	Baten
		x € 1.000	
0.1	Uitkering provinciefonds	0	227.523
0.2	Opbrengst provinciale belastingen	0	72.777
0.3	Geldleningen en uitzettingen	5.479	13.513
0.4	Deelnemingen	79	26.782
0.5	Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	-437	514
0.6	Overhead	43.755	2.568
0.8	Mutaties reserves	128.128	258.973
0.9	Resultaat	15.179	0
1.1	Provinciale Staten	3.622	142
1.2	Gedeputeerde Staten	2.201	2.361
1.4	Bestuurlijke organisatie	371	22
1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	580	0
1.6	Openbare orde en veiligheid	46	0
1.9	Bestuur, overige baten en lasten	6.987	1.817
2.1	Landwegen	134.084	10.330
2.2	Waterwegen	10.906	1.862
2.3	Openbaar vervoer	63.428	2.511
2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	9.225	2.420
3.1	Waterkeringen	2.516	5.333
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	16.090	11.040
3.3	Kwantiteit grondwater	857	760
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	407	12
3.5	Kwaliteit grondwater	735	281
3.9	Water, overige baten en lasten	1.600	535
4.1	Bodembescherming	1.457	16
4.3	Geluidhinder	94	0
4.4	Vergunningverlening en handhaving	11.865	379
4.5	Ontgronding	0	42
4.6	Duurzaamheid	5.994	1.995
4.9	Milieu, overige baten en lasten	1.546	0
5.1	Natuurontwikkeling	14.086	894
5.2	Beheer natuurgebieden	45.289	10.713
5.3	Beheer flora en fauna	19.888	2.816
5.9	Natuur, overige baten en lasten	766	0
6.1	Agrarische aangelegenheden	8.074	947
6.3	Kennis en innovatie	16.929	2.326
6.4	Recreatie en toerisme	8.326	578
6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	16.521	1.691
7.1	Cultuur	45.340	872
7.2	Maatschappij	8.394	493
8.1	Ruimtelijke ordening	15.841	2.172
8.2	Volkshuisvesting	1.046	0
8.3	Stedelijke vernieuwing	363	0
8.9	Ruimte, overige baten en lasten	348	0

668.007

668.007

0

5.5 Taakveld BBV verdeling per programma

Programma	Omschrijving taakveld	x €		2022				
		1.000		U	I	I	Saldo	U-I
		Begroot	Besteed	Saldo	Begroot	Besteed		Saldo
	0. Overhead	104	-102	206	0	0	0	206
	0. Mutaties reserves	5	157	-151	78	78	0	-151
	1. Provinciale Staten	3.857	3.622	236	17	141	-124	360
	1. Gedeputeerde Staten	2.220	2.199	21	5	2.361	-2.356	2.377
	1. Bestuurlijke organisatie	120	93	27	21	22	-1	28
	1. Openbare orde en veiligheid	42	20	22	0	0	0	22
	1. Bestuur, overige baten en lasten	3.622	3.605	17	1.263	1.348	-84	101
	6. Regionale economie, overige baten en lasten	9.626	9.626	0	0	0	0	0
P01	Bestuur	19.596	19.219	377	1.383	3.949	-2.566	2.943
	0. Mutaties reserves	11.935	31.875	-	42.507	121.955	-	59.50
				19.940			79.448	8
	1. Bestuur, overige baten en lasten	241	346	-105	318	276	43	-148
	2. Landwegen	56.803	128.230	-	8.700	10.275	-1.576	-
				71.427				69.85
								1
	2. Waterwegen	7.462	6.271	1.191	482	749	-267	1.459
	2. Openbaar vervoer	61.638	61.341	297	2.856	2.511	346	-49
	2. Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	14.937	7.056	7.881	2.384	2.420	-36	7.918
	3. Waterkeringen	1.645	761	884	6	0	6	878
								1
P02	Infrastructuur	154.661	235.880	-	57.252	138.185	-	-286
				81.219			80.933	
	0. Geldleningen en uitzettingen	13	12	2	17	14	2	0
	0. Mutaties reserves	32.991	36.726	-3.735	50.851	36.268	14.584	-
								18.31
								9
	1. Bestuur, overige baten en lasten	151	153	-2	114	116	-1	0
	2. Waterwegen	310	766	-456	1.428	844	583	-1.039
	3. Waterkeringen	5.429	1.755	3.674	5.369	5.333	36	3.638
	3. Kwantiteit oppervlaktewater	18.269	15.644	2.625	14.345	11.040	3.306	-681
	3. Kwantiteit grondwater	858	857	0	726	760	-35	35
	3. Kwaliteit oppervlaktewater	170	93	76	0	12	-12	89
	3. Kwaliteit grondwater	281	281	0	281	281	0	0
	3. Water, overige baten en lasten	1.774	788	986	105	224	-119	1.105

	4.	Bodembescherming	1.048	1.028	20	0	0	0	20
	1								
	4.	Geluidhinder	100	94	6	0	0	0	6
	3								
	4.	Vergunningverlening en handhaving	8.642	8.664	-22	83	265	-183	161
	4								
	4.	Ontgronding	0	0	0	86	42	43	-43
	5								
	4.	Duurzaamheid	6.705	5.030	1.675	4.376	1.959	2.417	-742
	6								
	4.	Milieu, overige baten en lasten	1.172	843	329	27	0	27	302
	9								
	5.	Natuurontwikkeling	21.713	11.010	10.703	1.030	894	136	10.567
	1								
	5.	Beheer natuurgebieden	48.231	43.957	4.274	12.598	10.688	1.910	2.364
	2								
	5.	Beheer flora en fauna	17.401	18.422	-1.021	1.031	2.490	-1.458	437
	3								
	5.	Natuur, overige baten en lasten	690	766	-76	0	0	0	-76
	9								
	6.	Agrarische aangelegenheden	9.457	7.397	2.060	150	897	-747	2.806
	1								
	6.	Kennis en innovatie	913	859	54	645	595	50	4
	3								
	6.	Recreatie en toerisme	294	294	0	0	0	0	0
	4								
	6.	Regionale economie, overige baten en lasten	289	-101	390	110	104	6	384
	9								
	8.	Ruimte, overige baten en lasten	351	348	3	0	0	0	3
	9								
P03		Omgeving	177.252	155.687	21.565	93.371	72.826	20.545	1.020
	0.	Geldleningen en uitzettingen	0	0	0	0	0	0	0
	3								
	0.	Mutaties reserves	7.571	8.738	-1.167	21.517	19.212	2.305	-3.472
	8								
	2.	Waterwegen	349	280	68	22	22	0	68
	2								
	4.	Duurzaamheid	118	-65	182	0	0	0	182
	6								
	5.	Beheer flora en fauna	67	0	67	0	0	0	67
	3								
	6.	Kennis en innovatie	24.136	14.892	9.244	1.622	1.626	-5	9.249
	3								
	6.	Recreatie en toerisme	7.207	6.642	566	1.351	395	957	-391
	4								
	6.	Regionale economie, overige baten en lasten	5.381	3.745	1.636	858	286	572	1.064
	9								
P04		Economie	44.828	34.232	10.597	25.370	21.541	3.829	6.768
	0.	Mutaties reserves	5.197	12.004	-6.807	17.240	15.526	1.715	-8.521
	8								
	5.	Natuurontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0
	1								
	6.	Recreatie en toerisme	1.768	534	1.235	150	150	0	1.235
	4								
	7.	Cultuur	45.338	41.952	3.386	1.040	872	168	3.218
	1								
	7.	Maatschappij	9.556	7.560	1.997	500	493	7	1.989
	2								
	8.	Ruimtelijke ordening	10.886	9.218	1.668	1.253	1.192	61	1.607
	1								
	8.	Volkshuisvesting	807	753	54	0	0	0	54
	2								
	8.	Stedelijke vernieuwing	1.336	363	973	0	0	0	973
	3								
P05		Mienskip	74.889	72.383	2.505	20.183	18.233	1.950	555
	0.	Deelnemingen	0	0	0	0	0	0	0
	4								

0.6	Overhead	43.893	42.778	1.115	1.001	1.489	-488	1.603
0.8	Mutaties reserves	2.446	2.446	0	2.328	1.454	874	-874
1.2	Gedeputeerde Staten	0	2	-2	0	0	0	-2
1.4	Bestuurlijke organisatie	227	278	-52	0	0	0	-52
1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	582	580	2	0	0	0	2
1.6	Openbare orde en veiligheid	33	26	6	0	0	0	6
1.9	Bestuur, overige baten en lasten	3.251	2.883	368	94	78	16	352
2.1	Landwegen	5.990	5.839	151	44	39	5	146
2.2	Waterwegen	3.356	3.342	14	0	0	0	14
2.3	Openbaar vervoer	1.936	2.087	-151	0	0	0	-151
2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	1.746	2.169	-424	0	0	0	-424
3.1	Waterkeringen	0	0	0	0	0	0	0
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	482	445	37	0	0	0	37
3.3	Kwantiteit grondwater	0	0	0	0	0	0	0
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	315	314	1	0	0	0	1
3.5	Kwaliteit grondwater	456	454	2	0	0	0	2
3.9	Water, overige baten en lasten	607	502	105	75	0	75	30
4.1	Bodembescherming	415	413	2	0	0	0	2
4.4	Vergunningverlening en handhaving	3.200	3.201	-2	22	113	-91	89
4.6	Duurzaamheid	838	1.023	-186	0	30	-30	-155
4.9	Milieu, overige baten en lasten	706	703	3	0	0	0	3
5.1	Natuurontwikkeling	3.088	3.076	13	0	0	0	13
5.2	Beheer natuurgebieden	1.313	1.332	-20	0	25	-25	5
5.3	Beheer flora en fauna	1.145	1.140	5	0	0	0	5
5.9	Natuur, overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
6.1	Agrarische aangelegenheden	629	677	-47	0	50	-50	3
6.3	Kennis en innovatie	853	1.178	-325	0	105	-105	-220
6.4	Recreatie en toerisme	828	824	3	0	0	0	3
6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	1.183	1.057	127	0	0	0	127
7.1	Cultuur	3.397	3.388	9	0	0	0	9
7.2	Maatschappij	838	835	3	0	0	0	3
8.1	Ruimtelijke ordening	5.822	5.688	134	33	45	-12	146
8.2	Volkshuisvesting	294	293	1	0	0	0	1
8.3	Stedelijke vernieuwing	0	0	0	0	0	0	0

		8.	Ruimte, overige baten en	0	0	0	0	0	0	0
		9	lasten							
P06	Bedrijfsvoering			89.867	88.974	894	3.597	3.428	169	725
		0.	Uitkering provinciefonds	0	0	0	227.523	227.523	0	0
		1								
		0.	Opbrengst provinciale	0	0	0	72.974	72.777	197	-197
		2	belastingen							
		0.	Geldleningen en	9.558	5.467	4.091	12.626	13.499	-872	4.964
		3	uitzettingen							
		0.	Deelnemingen	478	79	399	26.499	26.782	-283	682
		4								
		0.	Algemene	-717	-437	-280	522	514	8	-289
		5	dekkingsmiddelen, overige							
			baten en lasten							
		0.	Overhead	758	1.080	-322	758	1.080	-322	0
		6								
		0.	Mutaties reserves	31.053	36.182	-5.128	69.965	64.482	5.484	-
		8								10.612
		1.	Provinciale Staten	0	0	0	0	0	0	0
		1								
		1.	Bestuurlijke organisatie	400	0	400	0	0	0	400
		4								
		2.	Landwegen	20	15	5	20	15	5	0
		1								
		2.	Waterwegen	257	248	9	257	248	9	0
		2								
		3.	Kwantiteit	0	0	0	0	0	0	0
		2	oppervlaktewater							
		3.	Water, overige baten en	311	311	0	311	311	0	0
		9	lasten							
		4.	Bodembescherming	10	16	-6	10	16	-6	0
		1								
		4.	Duurzaamheid	678	6	672	28	6	22	650
		6								
		5.	Beheer flora en fauna	628	326	302	628	326	302	0
		3								
		6.	Agrarische	-566	0	-566	0	0	0	-566
		1	aangelegenheden							
		6.	Kennis en innovatie	2.966	0	2.966	0	0	0	2.966
		3								
		6.	Recreatie en toerisme	54	33	21	54	33	21	0
		4								
		6.	Regionale economie, overige	5.231	2.195	3.036	2.021	1.302	719	2.317
		9	baten en lasten							
		8.	Ruimtelijke ordening	700	934	-234	700	934	-234	0
		1								
P07	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien			51.818	46.453	5.365	414.895	409.846	5.050	315
		0.	Resultaat	3.139	15.179	-	0	0	0	-
		9				12.040				12.040
P99	Financieel kader			3.139	15.179	-	0	0	0	-
						12.040				12.040
Totaal				616.051	668.007	-	616.051	668.007	-	0
						51.956			51.956	

